10-5-2-8

PROCOPIVS DE BELLO PERSICO.

I. Bapt. Modii Seuerini.

S. Blasij De Anuls.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA NAZ.

10·5·L·8

Raphael Volaterranus Mario fratri Salutem·

IVſtinianū principem ſi res eius domi foriſq; mi frater recenſeas
nulli prioꝝ ſeu poſteriorum Imperatoꝝ poſthabito Conſtātino
illo magno:qui primus libertati trepidā relligionē reſtituit inſe
riorē gloria iudicabis: cuius ex otio leges foro : ac mores populis
perpetuo manauerunt: ex negotio uero res xpiana incolumis ſeruata:quo ſi
ne fruſtra iamdudū apoſtolica fundamenta fuiſſent: quemadmodū tribus
eius neceſſariis in totidem orbis partibus oſtenditur bellis:Perſico:Aphrica
no & Italico:que omnia per unum Beliſariū ante omnis ducem non minus
relligioſe q̄ feliciter confecit·In primo ſiquidē orientē Perſarū regibus adſi/
due tumultuātibus laceſſitum ultra etiā Tigrim & Euphratem pacatū red
didit·His quoq; auxilia præſtātes Vnnoꝝ indomitā gentem:& Saracenoꝝ
exercitus Alamādaro duce ferociſſimos cōpeſcuit· In ſecundo Vandilos ex
aquilone Aphricā petentes ac Lxxxxv annoꝝ proſcriptione poſſidentes pe
nitus expulit:In tertio Gothos ex Italiæ finibus diſiecit· Duo namq; prima
quattuor comprænſa libris quū ab eo qui Gothicum conuerterat præterita
conſpicerem : non ſum paſſus optimi principis labores:tum nobilis aucto/
ris illos memorātis monumentum aliqua ex parte noſtris hominibus igno
rari:quum in his præſertim tanta ſit ut in breui hiſtoria rerum cognitio ut
quemuis curioſum alere:tot etiam ut ſolet in huiuſcemodi belli ducum uer
tigines ſtratogemata conſilia ordinandi captandi præueniendi loca tempo
raq;·Animos quoq; ex dictis prouocādi refellendi tergiuerſandi mitigandi:
ut quemuis ignauū:prudentem plane hominē: ac publicis & priuatis actio
nibus idoneum reddere ualeant · De auctore uero ſic habe ut hunc medio/
crem ac plane ſcdm naturā dictionē ſequi iudicare poſſis aſiatico tamen ei/
demq; patrio propiorē ſermone q̄ actico in qua & cōtiones & epiſtolæ quæ
dam breues admodum interueniunt nō uſq;quaq; in hoc genere ineptæ:ue
rum interprætis egebāt diligentia: quū præſertim pleraq; in exemplaribus
mendoſa repperiātur:ſicuti tu quū a Vaticanæ baſilicæ:ac tuoꝝ Collegioꝝ
cura uacabis facile hæc lectitādo perpendes:qui emūcta ſoles nare in Athe
næo acroamata exiſtimare·Monēdum poſtremo cenſui ꝙ a Romanis Ro/
mæos diduxi quo Græci uocabulo Romanos Latinoſq; ante Conſtantinū
uocabāt·Poſtea uero in antiqua nominis & Imperii poſſeſſione perſeueran
tes Romæos ſe item dici contenderunt: quapropter non tam nominū pote
ſtates:q̄ gentes his appellationibus diſcretas adnotaui·

Digitized by Google

PROCOPII DE BELLO PERSICO LIBER PRIMVS PER RAPHAELEM VOLATERRANVM CONVERSVS•

PROCOPIVS Cæſarienſis bella conſcripſit quæ Iuſtinianus Romæorũ Imperator contra Barbaros tam orientales q̃ heſperios geſſit ut res contigerunt ne opera ipſius præclara orationis inopia obliuioni poſteris ſæculis traderentur: quoꝝ ipſe memoriam operepprætiũ ante omnia & præſentibus & futuris fore putauit ut ſi quãdo ſimilia cõtingerent certamina inde homines mõſtratione iuuarẽtur ubi par hiſtoria legeretur: ex qua rerum finem in conſultationibus deliberãtes facile deprændant• Nec mortaliũ ullus ad ea memoranda magis q̃ ipſe idoneus q; Beliſario cõſiliarius adfuit & rebus omnibus dum agerentur interfuit• Nam ſicuti Rhetoricæ dicendi uehementiã & poeticæ fabuloſitatem: ſic hiſtoriæ ueritatẽ conuenire exiſtimauit: neq; quicq̃ hæc ſcribendo uel amicoꝝ turpe propterea celauit: ſed quæ cuiq; fieri ſiue bene ſiue aliter contigerunt diligenter expræſſit: nihil profecto his bellis aut clarius aut fortius queãdmodum uolenti cõſiderare licebit: in quibus & magnitudo rerũ & utilitas tales euenerunt ut ſuperioꝝ temporũ palmis in hoc genere nõ cedant: neq; illis ulla ex parte inferiores exiſtimentur• Quod eni antiquitus & ſagiptarii & ſintigeri ac cominus & eminus pugnãtes & his ſimilia in ordinibus nomina memorentur: eapropter quidam eorũ ad nos uirtutem minime perueniſſe putant: opinionem de his longe fœliciorem q̃ ueritas habeat proculdubio faciunt: nec eis ſuccurrit ut qui apud Homerum ſagiptarii ponũtur: arte ac diſciplina maxime carẽtes ſpe decidebant• Nõ enim illis equs erat non haſta nõ ſcutum aut aliud corporis munimentum: ex quo in congreſſu latitare neceſſe fuit ſub ferentibus ſcutũ: aut apud aliquam ſepulchri colunnã: ſeu alio confugere ubi neq; terga uertentes ſeruari: neq; fugientes perſequi hoſtes poterant• Neq; item ex manifeſto: ſed furtim qnodãmodo pugnare uidebantur• Præterea arcu tam lente ac imperite utebantur ut ſicut apud eundem eſt Poetam neruũ protrahentes uſq; tantum ad mammã ſagiptam οὐτιδανὸν ideſt inutilem ac fruſtra emittebant• At nunc ſagiptarii in bellum thoracati procedunt: tibialia uſq; ad genu induti ab uno latere pharetra: ab altero enſe adcincti• Sunt & qui haſtã ferant & paruum ſupra humerum ſcutum ut ora ceruicemq; tueatur• Equi

Procopius Beliſarii conſiliarius.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tant inſuper peritiſſime ut uel equo currẽte obiter hoſtẽ & ꝑſequendo poſ-
ſint & fugiendo ferire. Arcum ipſum lõge ualidiorem uſq; in dextram ten-
dunt aurem. Tali igitur apparatu emiſſam ſagiptã mirum nõ eſt fruſtra
non iaci: cui neq; thorax ullus neq; ſcutum reſiſtere queat. Qui autẽ hec mi
nime conſideratione perpendunt tantum priora collaudant tempora neq;
arti aut diligentiæ plus tribuere uidentur: quibus profecto fit ut nr̃a illis
minime cõcedant. Sed ad inſtitutam nobis inter Romæos ac Perſas hiſto
riam reuertar. Arcadius Imperator byzantii iamiam moriturus ac de ſuc-
ceſſore ſollicitus Theodoſio filio paruo admodũ in cunis exiſtenti cogita-
bat quem nã curatorẽ ſotiumq; adminiſtrationis ſimul & inſtitutionis op-
timæ adiberet: q & inimicos uirtute expelleret & rem poſtremo incolumem
traderet. Multi enim ut par eſt offerebãtur potius tyranni q̃ adminiſtrato-
res futuri: qm̃ Byzantii iam nullus cõſanguineus relictus erat: Honorius
enim patruus ſatis idoneus non uidebatur q; res Italiæ turbatæ iam erant
& bellum in oriente Perſaꝝ nihilominus formidabat ætatem pueri admo
dum ſpernentiũ In hac animi anguſtia Arcadius conſtitutus quanq̃ alias
natura minime ingenioſus erat ſalutare cõſilium iniuit quo filium pariter
& imperiũ ſeruauit ſiue de proceꝝ ſuoꝝ qui & cõtinuo adſiſtebant ſnia ſeu
diuino impulſus ſpiritu teſtamentũ cõdidit in quo heredem filiũ inſtituit
Tutorem uero illius Iſdigertem Perſaꝝ regem cui cum plurima mãdauit
Iſdigertes rex tum ut Theodoſio imperiũ ſua & prudentia pariter & potentia incolume
ſeruaret. Hoc itaq; modo rebꝰ cõſtitutis e uita deceſſit. Iſdigertes ubi teſta
mentum ei oblatũ legit ſi prius indole ac magnitudine animi clarus habe-
batur tũc maxime admiratione dignus apparuit. Arcadii enim mãdata fi
demq; in eum minime ſpernens pacem cũ Romæis toto tp̃e tum imperiũ
Theodoſio cuſtodiit ac litteras ſtatim ad ſenatum ſcribẽs officiũ continuo
adſumpto negotio ſeſe preſtaturũ: & hoſtes ſi opus oĩo proibituꝝ promiſit.
Vararães rex Theodoſio deinde iam ætate ꝑuecto Iſdigertes moritur nec mora Varara
nes ſucceſſor in Romæoꝝ agrũ cũ exercitu magno irrũpit ubi nihil agens
magnum rebus infectis ſe breuiter domũ recepit hoc modo: Anatoliũ oriẽ
tis ducẽ Theodoſius legatũ ad Perſas miſit qui ubi ꝓpe fuit de equo ſolus
deſiliit pedibus in Vararanẽ uadens: quem quum ille conſpiceret ꝓximos
interrogat qui nã homo aduerſus ueniret: quumq; illi Romeoꝝ ducem di-
cerẽt: ſtupefactus tãto erga ſe honore rex ſtatim equum retro uertit ſequẽte
Perſarum populo domiq; legatum multa humanitate excepit: pacemq; ei
conditionibus quales ab ipſo poſtulauerat dedit ut neutri arcem de nouo
aliquam in confinibus inuicem regionum exædificare liceret.

Digitized by Google

Tẽpore uero inſequente Perozas Perſarũ rex in contentionẽ de finibus uenit cũ Vnnis Euthalitis quos albos uocãt aduerſus quos magno cũ exercitu uenit. Sunt eñi Euthalite Vnnicũ genus reliquis Vnnis nequaq̃ uicini neq; ad eos pertinentes:ſed Perſis propinqui Boream uerſus:quorũ ciuitas Gorga nomine in Perſidis confinibus ſepe cũ colonis de ipſis finibus pugnat. Nec ut reliqui Vnni nomades ſunt uitam agentes paſtoralem: ſed optimam iampridem incolunt regionem. Hi nunq̃ in Romeorũ terram niſi cum Perſarum exercitu ſunt ingreſſi: ſoliq; Vnnorũ albi ſunt:neq; item fœdi adſpectu neq; ferarũ modo ut illi uictitantes:ſed ſub uno degentes Principe politicam agunt uitam inter ſe: & cum uicinis ius phaſq; colunt æque ac Romani & alii omnes fortunatiores inter eos uſq; uiginti amicos habẽt ſeu plus ſi contingat qui conuiuæ continuo ſunt: quibuſue cõmunis pecunia ſimul & poteſtas eſt: decedentem ex eis aliquem ad ſepulchrum efferri mos eſt. Contra hos igitur Ephthalitas eunt Perozæ: Euſebius ab Imperatore Zenone miſſus Legatus adfuit. Euthalitæ autem ubi inimicoꝝ exercitum uident: timorem ſimulantes in fugam uertuntur: curſuq; in locum quendam contenderunt:quem prærupti undiq; montes cingunt frequentibus obducti arboribus. Intra montes uero longe procedenti uia quædã lata apparet in media: exitum uero nuſq̃ habet: ſed infra ipſum montium ambitum terminat. Perozas igitur nullum meditans dolum per inconſiderantiam in hoſtili ingreſſus perſequitur. Vnni uero pauci admodũ antea fugerunt:ſed longe plures in locis iniquis abſconditi a tergo inimicoꝝ exercitui exiſtentes nondum ſe manifeſtare uolebant ut illi longe intra montium amfractus penetrantes nõ amplius redire poſſent. Has itaq; inſidias Perſæ ſentientes (nam periculũ iam expertis facile deprændere fuit) timore maximo perculſi conſilium Perozæ clam damnabant. Euſebiumq; legatum: quem ſupra nominaui multis obſecrant regi perſuadeat ut rationem malorum quæ euenire poſſent habendo ſecuritati potius conſulere uellet q̃ temere audendo in re non neceſſaria periclitari: ac demũ ſi qua ſit ad ſalutem uia cogitare. Hic uero quum in cõſpectum Perozæ uenit præſens quidem periculum non ſubito manifeſtauit: a fabula enim incipiens ait Leonem olim in Hircum incidiſſe:quem quũ timentem in locum quendã paulo altiorem ut rapturus in eſcam perſequeretur incidit in foueam latam anguſtam undiq; uiam habentem:unde exitus non erat. Hoc itaq; ira paſtoris cõmenta eſt ut Leonem per inſidias uenaretur. Hæc Perozas audiens timere cepit ne Perſæ maligna ſimulatione in perſequentes uterentur:nec ul

Perozas rex. Vnni Euthalitæ. Gorgia Ciuitas.

Digitized by Google

terius proceſſit ac ipſum præſtolãdo rem in conſultatione poſuit• Vnni au
tem iam ex latebris ſeſe manifeſtantes aperte exitũ ne illi redire poſſent cu
ſtodiebant • Tunc uero Perſæ proculdubio inſidias & in quod incidiſſent
malum animaduertentes nullũ iam periculo remediũ habuere• Euthalita-
rum autem rex nõnullos e ſuis ad Perozam miſit qui eius in proſequendo
temeritatem accuſarent ex qua ſeq; ac omne genus ſuũ magna uerecundia
prodidiſſet ſalutẽ poſtremo pollicerentur ſi Perozas ſe uti dominũ adorare
uoluerit:ac iureiurãdo patrio adfirmare Perſas non amplius Vnnos bello
petituros • Hæc ubi Perozas audiuit Magos qui ſecum aderant interrogat
an præcepta eſſent faciunda• Illi autẽ reſponderunt q circa iuſiurandũ pre
ſtandum ei liberũ eſſet: In altero uero ſapientia quadam circũuenire inimi
cum oportere: nam Perſis adorare tantũ Solem eſſe legem: propterea tẽpus
in hac re obſeruandũ ut mane regem Euthalitarũ conueniat ac ad ortum
ſolis conuerſus eum adoret: hoc modo patrio more ſeruato facti ignominiã
eum uitaturũ • Perozas igitur de pace cautione data inimicũ e Magorum
iuſſu adorat: protinuſq; cum toto exercitu ex locorũ aſperitate libenter do-
mum ſe recepit• Nec multo poſt tempore promiſſa irritando acceptã ab eis
contumeliam ulciſci ſtatuit• Omnes itaq; ex omni loco Perſas ac ſotios co-
Cabades• gens in Euthalitas mouit: Cabade tantũ filio tunc primũ pubeſcente domi
XXX• filii re relicto: reliquos qui• xxx• fuere ſecũ ducens• Euthalitæ autem eius appara-
gis Perſarũ• tum ſentientes magnopere merebant: ſimulq; regem ſuũ incuſabant ut Per
ſis rem prodentẽ • At ille ridens quid inquit perdidiſſent: terrã ne an arma
uel quid aliud ex omnibus opibus? Hi uero excipientes nihil aliud reſpon
derunt q̃ occaſionẽ quæ reliqua omnia intra ſe continet: Quando uero res
huc deducta eſſet ut inimicis ueniẽtibus ultro confeſtim occurreretur roga
bant• Ille uero in præſens proibuit q eoꝝ adue exitus manifeſtus non eſſet:
nec propriam egreſſos eſſe terrã conſtaret• Q uapter eos in eodẽ loco præ
ſtolans hæc præparauit• In campo Euthalitarũ in quem Perſas erat ſuſpi-
tio uenturos tumulũ foſſa circundedit altiſſima lataq; ſatis: in medio loci
eminentis ac præcipitis tantũ relinquens q̃tum decem caperet equos: arun
Stratogema• dinibus uero foſſam: ſuperne terra cõtectis operuit • Vnnis uero præcepit
poſtq̃ inde retro adequitarẽt p locũ in breui ſe cõgregantes numero paula
tim ac otioſius irent obſeruantes ne in præceps ruerent• Paginam quoq; in
ſummo prætorii ſigno ſuſpendit: in qua Perozas iuramentũ preſtitit: quod
ille contemnens contra Vnnos uenit • Igitur donec eũ intra ſuas munitio-
Gorga• nes contineri uidit in eodẽ loco expectauit• Poſtq̃ uero eos in urbẽ Gorgam

ĩn confinibus Perſidis ueniſſe ab exploratoribus audiuit & inde rurſus diſcedentem in Euthalitas ire• Ipſe cum magna exercitus parte intra munitiones manſit: Paucos uero miſit exploratum inimicos per campum: quibus forte uiſis ſtatim retro exploratores fugerant recordanteſq; Regis mandatorum quando foſſæ propius fuere parua per interualla ex ſucceſſione pedetentim ſupra eam tranſierunt: ac reliquo ſe exercitui coniunxerunt • Perſæ interim inſidias minime ſentientes animo magno per campum admodum accliuem in hoſtes inuecti in foſſam omnes cecidere: non ſolum primi ſed quot pone ſecuti ſunt ob impetum perſequendi nihil & ipſi fraudis animaduertentes cum Equis & armis corruẽdo facile illos pondere interfecerunt: ac una ipſi perierunt• Inter quos Perozas fuit una cum omnibus filiis: qui Perozæ obitus ſe morientem ſentiens Vnionem candore ac magnitudine conſpicuum qui ex aure ei dextra pendebat celeriter proieciſſe dicitur ne quis mortalium eum poſtea ferret: quod mihi ueriſimile nequaq̃ ſit ut ei in tanta perturbatione aliquid ſimile in mentem uenerit: ſed in eo caſu auriculæ ictu excuſſum ac deperditum crediderim: quem Romæus Imperator magno ſtudio ex Euthalitis emere querens minime potuit: quum ipſi magno labore con De Vnione quiſitum nequaq̃ repperire ualuerint• miraculum• Nõnulli tamen ab eis repertum exiſtimant ſed alium Cabadi filio redditum• Quæ autem de hoc Vnione Perſæ prædicant operepretium narrare: cuius forte ſermo non uſq;quaq; incredibilis uidebitur• Dicunt enim hunc quondam in Pectine in mari Perſico fuiſſe: quem non procul a littore aperta concha natantem in cuius medio Vnio erat pulcherrimum præbuiſſe ſpectaculum nulli comparandum ob magnitudinem ſimul & pulchritudinem: quæ Canem marinum miræ magnitudinis in eius amorẽ ſollicitauit• Hic dies atq; noctes eum ſecutus ſiquando fames urgeret aliquid eſcarum occurrẽtium in eodem loco breuiter ſibi ſumebat: donec eum comprændens deſideriũ omne uidendi expleuit• Quidam uero paſtor hoc animaduertens ac feram ſimul & periculum formidans regi Perozæ rem detulit• Is in eius item deſiderium magnopere uenit: blanditiaq; ac palpatione nõ modica Paſtorem inducere ad eum capiendum quærit• At ille monſtrans nullum tantæ rei dignum compenſari præmium poſſe ait• Mi rex Opes quidem homini optabiles: uerum longe optabilior uita: omnium deniq; cariſſimi liberi: quorum gratia quis omnia forte audebit• Ego quidem & hanc belluam me ſpero capturum: & Vnionis te dominũ conſtituturũ: uerum a te hinc mihi magna referri præmia æquum fuerit: uel mortuo (ſi forte ab hac bellua abſumar) filiis meis

Digitized by Google

benigne faciendo paternum fatum compenſare: ſic & ego defunctus dig-
num laboris præmiū feram: tu uero liberalitatis gloriam hos qui pro te pe
riculum adierunt munerando referes• Hæc dicens piſcator diſcedens uenit
in locum ubi piſcis erat ſimul & canicula ſectatrix ac ſupra petram quan-
dam reſidentem obſeruat quando hæc in cibo ſibi obuio occupata exiſtat:
tunc dimiſſis in littore his qui ſecum miniſterio erant ipſe in piſcem inua-
dens eum extra traxit: quod canicula animaduertens ſubito latrauit• Vidēs
autem ſagenator concham in littore tractam ilico ſagiptauit: unde paulo-
poſt extinctam ſuſcipientes hi qui in littore relicti huic operi erant unionē
ilico exceptum regi cuncta quæ euenerant narrātes tulere• Et hæc quidem
Perſæ de unione referunt• Nunc ad ea quæ mihi ſupra propoſita erāt reuer
tar• Perozas hoc modo cum uniuerſo exercitu extincto: ſi qui erant reliqui
ſtatim in hoſtium manus uenerunt• Ex illo igitur lex Perſis non amplius
in hoſtilem etiam ſi uis ultro irrueret incurrere• Qui autē milites cum Pe-
roza fines non exiuere: hi Regem Cabadem domi ſolum ac natu minorem
relictum regem ſibi elegerunt• Perſæq; ab Euthalitis annis duobus domi
Cabadis lex nati eouſq; uidelicet fuere donec Cabades uirtute fretus tributum amplius
de feminis• dare dedignatus eſt• Poſt hæc idem uiolentius Perſis imperitando legem
tulit ut omnes feminæ cōmunes eſſent: quum multitudo minime probaret
Blaſes rex• aduerſus eum inſurgentes captum in uinculis habuere• Blaſe Peroze fra-
tre rege conſtituto: quando ex Cabade uirilis proles nulla relicta eſt• Perſis
autem non phas Idiotam aliquem regno præficere niſi forte regium genus
admodū exile ac obſcurū fuerit• Blaſes igitur regno accepto Perſaꝝ optios
conſilio ſibi delegit: quibus in conſultatione propoſuit quid de Cabade agē
dum• Multitudini quidē interficiendus nō uidebatur• Hic plures utrimq;
Chanaranges ſentētiæ dictæ: ſurgens autem quidam ex eis Guſænaſtades honore Chana
ranges• Hic enim magiſtratus inter Perſas extremos & euthalitas confines
uti Prætor putabatur• Is gladiū oſtentans quo Perſę ungues actendere cō-
ſueuerūt digitali lōgitudine: craſſitudine uero tertia digiti pte hūc inquit
breuē admodū gladiū uidetis• Hic aptus inq̄ p̄ſens negotiū abſoluere: qđ
paulopoſt ne•xx•hominū armatoꝝ millia pficere poterunt• Hoc ideo dixit
manifeſtās niſi Cabadē ſuſtulerint pſis poſtmodū idē negotiū facere• Non
nulli ſanguine regio uirū minie necare uolētes in cuſtodia ſeruandū que le
the uocabať cōſulebāt• Inter hec cōtigit pſas contra alios barbaros nō lōge
ab Armeniis habitātes bellū gerere• Armeni enī conātes in pſas fœderatos
beniuolētię ac pacis ſtudiū oñdere in hoꝝ barbaroꝝ terras incurrere ſtatue

Digitized by Google

runt• Quod Perſæ cognoſcentes improuiſi & ipſi ruentes fere omnes pube-res interfecerunt Poſt hec Blaſes quoſdam e ſuis fidelibus ad Arſacem Armeniæ regem rogatū mittit uti ſub fidem ueniret quem ubi adfuit eum hu manitate reliquiſq; officiis eſt proſecutus:tum loco fratris habuit:iurantq; demum inter ſe beniuolos inuicemq; Perſas & Armenos imperpetuū fori os fore• His actis ſtatim eum domū remiſit• Tpe uero nō multo poſt quidā Arſacem calumniati ut rebus nouis ſtudentē ceperūt:quibus Pecurius cedens rurſus rogatum mittit uti ueniat ſe cū eo de omnibus que agenda uel le comunicare• At ille ſtatim morem ei gerens fortiſſimos armeniorum cū alios tum Baſſicium duxit qui dux eius in bello pariter & conſiliarius fuit quum & fortitudine & prudentia longe preſtaret:quos ubi Pacurius uidit ambos multis obiurgauit pfidiæq; acuſauit q̄ iuſiurandū irritum feciſſent ac tam cito ad defectionem ſpectaſſent• Hi autem negantes perſancte iura uerūt nihil ab eis horum excogitatum Pacurius autē in cuſtodia multa cū ignominia ab initio tenuit:Deinde conſultis Magis quid in eos faciēdum illi reſponderunt de his que negarentur nec manifeſte apparerent ſententiam ferri phas non uideri:modum autem ei docuere quo Arſaces ſeipſum ſponte accuſare cogeretur Regiæ itaq; aulæ pauimentū terra operire iuſſe runt ſumpta demidia ex armeniorum agro:altera dimidia ex agro Perſarꝫ: quod quum rex feciſſet Magi ſuis artibus in his utentes ei dicūt ut deambulationes cum Arſace in hoc ſpatio faciat:querendo ſimul pacta uiolata: ſeſe autem collocutioni intereſſe uti teſtes oportere Rex igitur ſtatim ſic agens magis preſentibus interrogat cuius rei gratia hac utētur perfidia fœdera irritando & Perſas ſimulq; Armenios maximis obiciendo malis• Arſaces aūt donec in loco fuit ubi terra ex Perſide iacta eſt negauit & iuramentis grauiſſimis utens ſeſe captiuū in fidē obtulit• Poſtq̄ uero ſpatii medium preteriens in ſuam tellurem uenit audacius ilico ſermonem habuit ac ei & Perſis oībus minitādo ſeſe acceptā euindicaturꝫ iniuriam ubi primū dominus eius efficeretur:atq; hec iactās & fremēs ſimul de ambulabat donec rurſus reuertens in Perſidis terram tunc item mutatus uerba miſera proferre uiſus eſt & iterum in ſuā reuertēs ſuperbe loqui• Sic deniq; multoties facti tando nihil archanorꝫ celauit• Tūc igitur Magi ipm ut fœdifragū ac piurꝫ condemnarunt Exquo Pacurius Baſſicii pellem detractam utrem conſtituit palea plenū arboriq; altiſſimæ ſuſpēdit• Arſacem uero q̄ regii ſanguinis cede ſe commaculare noluerit cuſtodiæ lethes tradidit• Tpe uero poſt quidam Armenius ex Arſaci ualde fidelibus qui cum eo in Perſidem uenerat Perſis poſtmodum contra barbaras gentes multas ut uir fortiſſimus ſpe-

Arſaces Armeniorum rex•

Nota Magorꝫ Magicam• A

Nota ſerui fidem•

Digitized by Google

ctanti Pacurio egregiã nauauit operã potiſſimaq; uictoriæ illius cauſa fuit
Arſaci Armeniorum rex. Exquo Pacurius ei muneris optionẽ eoꝝ quæ cuperet dedit• At ille ſeſe tñ
una die Arſaci miniſtrare quomodo cuperet uelle ait•Quæ res quũ regem
uehemẽter triſtitia adficeret tollere antiquã legem coactũ quæ fuit ut nul
Lethæ carcer Perſarum• lus eundẽ niſi moriturus ingrederet̃ unde carceri lethæ nomẽ fuit: ut tñ ue
rus eſſet poſtulata cõceſſit•Ille uero poſtq̃ in cuſtodiã ingreſſus eſt Arſacen
cõſalutauit congreſſiq; inuicẽ dulci lamentatione pñtem fortunã cõqueſti
fleuere uixq; iunctis dextris ab inuicẽ diduci ualentes ubi lacrimis exſatu-
rati quieuere• Armenius Arſacen imprimis lauit:deinde in regiũ habitum
reſtituens in thoro collocauit• Hic etiã adſiſtentes ei regie accumbere iuſ-
ſit ueluti prius conſueuerat• In hoc itaq; conuiuio multi & uarii ſermones
habiti: qui Arſacen ualde delectauere multaq; alia in medio quæ ad eius
faciebant uoluptatem parata: potione uſq; in noctem protracta plurimiſq;
delinimentis habitis:quũ iam hora degrediendi eſſet Arſacen dixiſſe ferũt
quẽadmodum dulciſſimũ omnium diem peregiſſe in qua fœliciter actum
cum eo eſſet ſi ultima foret congreſſo cum omniũ amantiſſimo uiro nec reli
quam ſe deinde æquo animo calamitatẽ amplius paſſurũ•Atq; hæc dicen-
tem Armenius ſumpto gladio ex menſa quẽ de induſtria paratum ad hoc
Arſacis exitus habuerat eum interfecit• Sic igitur Arſacis exitus uti Armeniorũ hiſtoria
refert eſſe contigit•Ego uero unde ſum digreſſus reuertar•Cabadi ſic inclu
ſo mulier neceſſaria miniſtrabat:quã carceris Præfectus ꝙ eſſet forma præ
cellenti tentauit:quod ubi Cabades ab ea didicit iuſſit illi morẽ gerere• Sic
itaq; ille in eius ueniens amorem atq; complexum optanti facile deſiderata
conceſſit ut uidelicet ingreſſum ad uirum continuo haberet nemine prohi
bente ac quocunq; tempore•Erat inter Perſas uir exiſtimatione magna no
mine Seoſes Cabadi ualde amicus qui apud Carcerem diu immoratus ob
ſeruabat ſi qua uia ad colloquendũ cum eo daretur & per mulierem ei ſig-
nificauit quẽadmodum equi ſimul cum hominibus præparati nõ longe a
carcere eſſent locum ei manifeſtans:eandẽ inſuper induxit ut nocte ſequen
te mutatis cum Cabade ueſtibus ipſa pro eo in carcere remaneret: ille uero
egrediens ueſtitu muliebri cuſtodeſq; fallens liberatus eſt:ubi autẽ illuxit
cuſtodes feminã uirili habitu adſpicientes admirati uirum hic etiam late-
re ſuſpicantur•Pluribus quoq; in hac opinione diebus erant donec ille pro
cul emenſo itinere apparuit•At poſtq̃ in lucem muliebres inſidiæ uenerũt
quodnã penę genus in eam ſtatuerint nõ habeo dicere:quũ Perſæ minime
inter ſe facta cõmunicent• Cabades interim clam omnibus cum Seoſe ad
unnos Euthalitas peruenit ubi regis filia in matrimoniũ ducta exercitum

Digitized by Google

corũ in Perſas ingentem duxit• Cui hoſtes quum reſiſtere ſeſe impares eſſe
animaduerterẽt protinus in fugam ſe uerterunt• Poſtq̃ uero Cabades in lo
co fuit ubi Guſanaſcades imperabat uerſus ad quoſdam e ſuis fidelibus ait
quẽadmodum illum uirum Chanarangen cõſtitueret qui ea die Perſarum
primus in conſpectũ ueniens ei miniſtrare uellet:dicentem uero ſtatim ſer
monis pœnituit quoniã lege admonebatur quæ Perſas prohibebat in alie
nos imperia ferre ſed quibus honor cuilibet ſcd̃m genus cõueniat• Timuit
itaq; ne quis obuiã fieret Chanarangi ꝓpinquus exiſtens ac ꝓpterea legẽ ſol
uere ut uerus fieret cogeret• Hec igitur meditanti cõtigit fortuitu ut neq; le
gem ſoluẽdo dicta ſeruaret• Euenit autem ut primus Adergudunibades ho
mo iuuenis ꝓpinquus Guſanaſcadi ac bello aptiſſimus occurreret:qui Caba Cabades ĩ reg
dem regẽ ꝓtinus adorauit ſeſe uti ſeruũ cuiuis uſui offerẽs • Cabades itaq; nũ reſtituitur
in regiam nullo labore perueniẽs Blaſen omnibus circa preſidiis deſtitutũ
offendẽs exercuit modo quo Perſæ uiros improbos exercere ſolẽt oleo uide Improbor[illegible] pena apud pers[illegible]
licet feruẽte ſupra oculos aptos infuſo ſeu cuſpide aliqua ferrea per uim ex
traente reliquo tpe in cuſtodia habuit quũ regnaſſet annis duobus• Guſa
naſcadẽ uero interficiens loco ipſius Adergudunibadem Chanarangẽ• Seo
ſem uero Adraſtadarã ſelanem cõſtituit:qui magr̃atus exercitibus & duci
bus omnibus præeſt:quẽue primus Seoſes inter Perſas ac ultimus obtinuit
quũ neq; prius neq; poſtea aliquis fuerit • Cabades ergo regnum tuto cuſto
diit & prudẽter adminiſtrauit quũ nulli & ingenio & in agẽdis experientia
inferior eſſet• Paulo autem poſt quũ idem pecuniã Euthalitarꝝ regi deberet
quã exoluere nequaq̃ poſſet ab Anaſtaſio Romæorꝝ Imperatore mutuo pe
tiit• Quod ille quũ in cõſultatione amicorꝝ poſuiſſet:eis minime uiſum:in
utile quippe dictitãtibus propriis pecuniis firmiorem inimicis in Euthali
tas amicitiã reddere:eoſq; magis expedire inter ſe bello peti & uiribus abſu
mi• Quaſobres Cabades indignatus nulla alia de cauſa in Romæos exerci
tum mouere ſtatuit ac ipſe ꝑimus nũtius in Armeniorꝝ agrũ irrupit• unde
multã populabundus prædã ducens ad urbem Amidã Meſopotamiæ ue
nit• Hanc hiemis tẽpore obſidione cinxit• Amidem autẽ ut in pace agentes Amida urbs
ſine militibus ac omnibus imparati quanq̃ hoſtibus occurrere nõ auderent meſopotamię
qua tamen potuerunt uia præter opinionẽ aliq̃diu reſtitere• Hic operepræ
tium de Iacobo narrare • Is inter Syros uir admodũ iuſtus & qui in rebus Iacob9 Syrus
diuinis diligẽter exercebatꝰ• In uico ab Amida uni9 diei iter diſtãte iampri
dem ſeſe intruſerat ut affatim quæ ſunt ad pietatẽ meditari poſſit• Hinc ei
addicti homines in breui ſpatio cancellis inter ſe raris ut uideri ab adeunti

bus ac paſſim conſuli poſſet ipſum incluſerunt : ubi neq; æſtus neq; frigora
curans tantum ex ſeminibus quibuſdam uictitans non cottidie ſed inter
uallo dierum multorũ ſumptis• Hunc igitur Perſæ quidam excurrendo ad
ea loca ſagiptis petere tentantes diuino portento manus:arcuſq; immobiles
ſunt uiſi cõſiſtere• Hac fama in caſtra Perſarum perlata Cabades ire uiſum
ſtatuit:quo animaduerſo horrore ſimul cum Perſis qui aderant captus Bar
barorum noxam depræcari cepit• Ille autem tantũ uerbo malum hoc pepu
lit• Exquo homines illi liberati ac in priſtinum reſtituti fuere ſtatum• Tũc
Cabades pro meritis ei quod uellet optionẽ dedit putans eum magnas opes
petiturum:tantum ab eo poſtulauit ut homines qui in hoc bello ad eum ui
ſendum ſecederent ſaluos eſſe uellet:quod Cabades facile conceſſit:inſuper
ſyngrapham pignoris loco ac tutelę dedit• Hoc itaq; rumore peruagato plu
rimi ad eum confugientes incolumes ſeruabantur:& hec ſic quidẽ ſe habue

Amidæ obſidio•

re• Cabades autẽ in obſidione perſeuerãs omnibus machinis admotis me-
nia conquatiebat• Amideni trabibus quibuſdã oppoſitis impetũ frangebãt
Ille uero ubi murũ inexpugnabilem eſſe ſenſit fruſtra ſe operam conſume-
re uidit ita ab initio ad fabre cõditus fuit• Ex una tantũ urbis parte quæ fa
cilius expugnari poterat tumulũ quendam arte contra menia excitauit ea
longe ſuperãtem• Oppidani uero circa menia foſſam uſq; ad eum fecerunt:
Indeq; clam terram extrahentes uacuũ intus ex magna parte tumulum re-
liquerũt• Extrinſecus autem forma nihil propterea immutata• Perſæ igitur
hunc multi ſecure ad uerticem uſq; aſcendentes inde menia oppugnabant:
at quum turba militũ curſu certatim conſequeretur tumulo protinus ruen
te omnes periere• Cabades igitur caſu tali perterritus obſidionẽ relinquere

Magoꝝ consilium.

ſtatuit:exercituiq; diſceſſum in diem poſteram edixit• Oppidani itaq; tanto
metu ſoluti procul iã a periculo multis barbaros probris ac riſu e menibus
inceſſerunt:quin meretrices quædam magno dedecore ſublata ueſte puden
da Cabadi prope adſtanti in contumeliã oſtenderunt:quod Magi animad
uertentes regem ad reuocandũ exercitum adortati ſunt eo namq; adſpectu
admoniti prædixere ut breui tempore Amideni arcana omnia & arma Ca-
badi eſſent patefacturi:quamobrem caſtra rurſus firmata • Paucis poſt die
bus quidam Perſa Hippomoni id eſt equorum paſtoris antiqui tugurii in-
greſſum ad menia conſpexit: quod tantum breui tegmine opertum fuerat•
Nocte itaq; ſolus huc ueniens ingreſſu tentato intra muros penetrat • Vbi
dies apparuit rem oẽm Cabadi nũtiat: qui nocte inſequẽti cũ paucis adibi
tis ſcalis uenit:cui ſecũda quædã cõtigit fortuna hoc modo• Turrem prope

Hipponomũ chriſtianorum ſapientiſſimi forte cuſtodiebant quos Mona- Monachi xp̄i
chos uocant. Hi feſtum quoddam annuũ eo die celebrauere nocte autem ſe anoꝝ ſapien-
quente ueluti feſſi ob peractam celebritatẽ: magis autem in crapælã conſti tiſſimi.
tuti liberioris potationis: alto dulciq; ſonno dormierũt: exquo minime eorũ
quæ euenerũt ex hoſte ſentire potuerũt. Perſæ igit᷑ per Hipponomũ intra
menia ingreſſi in turrim aſcenderũt ac dormiẽtes monachos offendẽtes om
nis interfecerũt: Quod ubi Cabades nouit ſcalas e ueſtigio muro prope hãc
turrẽ admouit: iamq; dies aderat: ac hi qui proximi turri cuſtodes erant ma
lum hoc animaduertẽtes clamauere. Hic facta utrimq; pugna: iam Amide-
ni ſupiores apparebant multis interfectis: plurimis etiã e ſcalis deiectis iãq;
procul a periculo uidebantur niſi Cabades ipſe Acinacem educẽs ad ſcalas
adcurriſſet hic Perſis eũ intentans illos deſcẽdere nõ permiſit: pena mortis
propoſita reuerti audẽtibus: quapropter multitudine ingenti irruente ſupe Amida capta
riores facti ciuitatẽ facile ceperũt die ab obſidione octogeſima. Amidenorũ
cedes plurima facta donec Cabadi in urbẽ adequitanti quidã e Ciuibus &
ſenex & ſacerdos occurrẽs ait. O q̄ regium captos interficere. Cabades autẽ
iratus reſpondit. Cur mihi bello reſiſtere auderis. Hic ſtatim excipiẽs: quo-
niam inquit deus nõ noſtra uolũtate ſed tua uirtute Amidam tibi tradere
uoluit. Quo ſermone Cabades lætatus cedi modũ ſtatuit: ſed tantum Gaza
Perſis direpta reliquos in captiuoꝝ numero haberi iuſſit. pauloq; poſt nul-
lo hæc præſidio e ſuis reliquit cũ Glone prefecto uiro Perſa: ſimulq; paucos
admodũ & miſeros Amidenos qui Perſis miniſtrarẽt. Ipſe uero cũ reliquo
exercitu ac captiuis domũ ſe recepit in quos humanitate rege digna ẽ uſus:
nam breui poſt tẽpore omnis miſſos fecit: exquo illi una domũ abiere quan
do uidelicet Anaſtaſius princeps Romæoꝝ operam in eoſdem uirtuti dig
nam oſtendit: ſeptem annis a uectigali conſueto urbẽ liberando: ipſos inſu-
per & publice & priuatim multis donis munerando: exquo præteritoꝝ ma
lorũ obliuione facile ſunt capti: ſed hæc tẽpore poſt contigerũt: Nam tunc Anaſtaſii ex-
Anaſtaſius ubi accepit Amidã obſideri idoneũ ilico miſit exercitũ cui Du- ercit9 ad ami
ces erant omnino quattuor Areobindus Olybrii ſocer: qui paulo ante in oc dã ſuccurrẽdã
cidente imperauerat: tunc orientis prætor erat. Et Celer ordinũ in palatio Celer.
præfectus quem magiſtrũ Romæi uocãt. Reliqui duo Patritius Phryx & Patritius.
Hypatus Imperatoris fratris filius qui ambo Byzantii militũ præfecti fue Hypatus.
re. His additi erant Iuſtinus qui poſt Anaſtaſium imperauit & Patriciolus Iuſtinus.
cũ Vitaliano filio qui arma contra Anaſtaſiũ ſumens paulopoſt tyrannidẽ Patriciolus.
corripuit & Phareſmanas Colchus genere in rebus bellicis præſtans & Go

gidaſclus & Meſſas. Gothi homines ex his qui Theuderichũ e Thracia in Italiã uenientẽ nõ ſunt ſecuti ambo & ſanguine generoſi & bello aptiſſimi. Deinde nõnulli fortes uiri ſunt ſecuti: quo facile exercitu nullus nec prius nec poſtea cõtra Perſas a Romæis exiit. Hi quidẽ oẽs nõ in eodem loco con gregati neq; una tñ expeditione ibãt ſed quilibet cũ ſuis militibus quibus ꝑerat cõtra hoſtes tẽdebat. Diſpẽſator uniuerſi exercitus Appion ægyptius miſſus eſt uir inter patritios illuſtris & in rebus agẽdis ſolertiſſimus. deniq; ab Impatore cõſilio adhibitus huic igr̃ ſumptuũ erogãdoꝝ poteſtatẽ quę ei uideret̃ dedit. Hic itaq; exercit9 quũ otioſius ꝓcederet & tardius cõueniret barbaros in Romeoꝝ finib9 nõ inuenit qm̃ Perſæ poſt uictoriã excurrẽtes ac populabũdi in patriã cũ oĩ ꝑda reuerterũt. E nr̃is uero ducib9 nullus ad expugnationẽ eoꝝ q Amidã tenebãt ire tũc primũ quũ multa prius neceſ ſaria forẽt expectãda: ſed tñ in hoſtiũ regionẽ irruptionẽ facere in aĩo habe bãt: nec ſimul ſed ſepatim inter ſe ut ſupra narraui ꝓcedebãt. Hec ubi Caba des didicit (nã ꝓpe aderat) in fines Romæoꝝ celeriter ueniẽs fit obuiã: Nõ dũ eni Romæi cabadẽ cũ exercitu ſed pte ipſius tñ cõtra ꝓficiſci putauere.

Arzanii. Qui itaq; cũ Areobido erãt apd oppidũ Arzanioꝝ duoꝝ iter dieꝝ a Cõſtan tinopoli diſtãs caſtra poſuere. Qui aũt cũ patritio & hypatio apud oppidũ

Siphris oppidum. Siphrim qđ ab Amida ſtadiis nõ minus CL abeſt. Celer eni nõdũ huc ue nerat. Areobindus autẽ poſtq̃ Cabadẽ cũ toto exercitu ei occurrere audiuit caſtris quũ oĩbus ſeq̃ntibus relictis fugã adripiẽs Cõſtãtianã curſu ꝑuenit. Paulo deinde poſt ſupueniẽtes inimici caſtra opibus uacua ſuſtulere. Inde e ueſtigio ad aliũ Romeoꝝ exercitũ ꝓperãt. Qui aũt cũ patritio & hypatio erãt in. dccc. euthalitas inciderũt Perſaꝝ exercitũ ꝑcedẽtes: quos oĩs interfe cerũt: nihil de cabade & perſaꝝ exercitu audiẽtes ac ueluti iã uictores ſecuri arma deponẽtes prãdio ſe adcinxerũt quũ hora diei eo protractu appeteret In hoc loco riuus qdã fluebat ubi carnes aſſandas: quidã autẽ æſtu feſſi ſe la uare ceperũt: cui9 rei grã aq̃ riui turbata ulteri9 ꝓcedẽs apparebat. Cabadeſ aũt ubi ea q̃ euthalitas acciderãt didicit ſtati cõtra iĩmicos ẽ ꝓfect9 ac poſtq̃ turbatã uidit aquã euentũ ꝑſagiẽs impatos fore hoſtes celeriter in eos adeq tare iuſſit: qbus uix ſentiẽtib9 & inermib9 exñtibus repẽte irruit Romei ut q ueniẽtes minime aĩaduerterẽt uirib9 deficiẽtes quo qſq; potuit fugiũt: qui ꝑtim depreſſi interfecti: ꝑtim in mõtẽ uicinũ aſcẽdẽtes inde cũ terrore ac cla more multo ꝑcipites acti fuere: ex quo nullũ ſupſtitem fuiſſe dicunt. Patri tius aũt & Hypatius iã inde ab initio irruptiõis fugã adripuerũt. Poſt hec Cabades Vnnis hoſtib9 in eius terrã inuadẽtibus domũ reuerti coactus eſt

bellumq; longũ contra gentem hanc in parte Septẽtrionalis regionis geſſit
Interea uero alius Romæoꝝ uenit exercitus qui nihil ſane dignum laude
geſſit: quũ nullus ei præeſſet Impator: ſed æquales uero oẽs duces inter ſe
pugnantes ſententiis diſcrepabant: quapropter agere nihil in eodem ualue
re. Celer autem cum Comitibus Nymphiũ fluuium tranſmittens excurſio
nem quandam in Arzanem fecit. Eſt autem hic fluuius prope Martyropo
lim. Ab Amida uero octoginta procul ſtadiis qui prædantes circũuicina lo
ca paulopoſt reuerterũt: nam breuis admodũ excurſus fuit. Poſt hæc Areo
bindus Byzantium ab Imperatore reuocatus rediit. Reliqui Amidani hye
mis tempore profecti obſederunt ac ui expugnare quanq̃ plurimũ conãtes
non ualuere: fame autem id adſequi debuerant: quũ omnibus oppidani ne
ceſſariis deſtituti neſcientibus Romæis eſſent: nã milites iam obſidione hie
mis tempore feſſi: inſuper Perſarũ exercitum aduerſus iamiam uenire auxi
lio ſuſpicantes quocunq; modo inde ſe liberare contenderũt. Perſæ uero nõ
habentes quomodo in rebus difficilibus ſufficerent: præſentem penuriam
quoad potuere celauerunt: ſpeciẽ tamen copiæ hoſtibus præſeferentes. Su-
per his igitur ſermones feruntur ꝙ Perſæ libras auri mille per Glonis Ami
dæ præfecti filium accipientes Romæis Amidam dedere. Illi libenter uoti
compotes effecti ſunt. Glones enim iam deceſſerat hoc modo. Non procul
ab Amida ciuitate exiſtentibus Romæis Ruſticus quidã ut conſueuerat in
urbem clam ingreſſus aues panes fructus multaq; huiuſcemodi huic Glo-
ni pecuniæ cõmutatione tribuens in Patritii conſpectum uenit ac Glonem
cum Perſis ſe traditurũ recepit ſi qua ex eo ſpes muneris eſſet. Patritius om
nia pollicitus hominẽ remiſit. Hic igitur ueſte lacerata & ſimilis plorãti in
urbem ingreſſus ante Glonem conſtitit. Plurima tibi bona inquit mi domi
ne ex agro adferebam in uicinos milites incidens (nam palantes per agros
excurrunt) plagis intollerandis ſum ab eis petitus. Inſuper his quæ ferebã
omnibus ſpoliatus uti prædones ſolẽt: quos ex antiqua lege & Perſæ timẽt
& ruſtici uim ex eis patiuntur. Verũ tibi & nobis ac Perſis una poteris faci
le ſubuenire ſi hinc in Ciuitatis ſuburbana uenabũdus ibis prædam nõ ig-
nobilem conſequeris: quini enim & quaterni ſimul nefandi homines circũ
euntes omnia turbãt. His dictis Glones perſuaſus hominẽ interrogat quot
opus Perſis ad hanc rem? Hic quinquaginta inquit ſatis uidentur non enĩ
plures illos q̃ quinos incedere: ſi autem hoꝝ duplos miſeris res longe tutiſ-
ſima. Glones igitur equites ducentos eligens homini ducendos dedit. At is
longe melius ait putare exploratũ prius mittere ut ſi quos etiã in agris eiſ-

Nymphius fluuius.

Arzanes.

Nota Ruſtici proditionem.

dem circumeũtes Romæos uiderint nuntient:ſic itaq; tutius erit Perſis ex
turis. Probe igit' loqui uiſus a Glone ipſemet exploratũ mittitur. Iſta tim
ad Patritiũ ducem intendẽs omnia retulit:qui equites haſtatos duos & mi
lites mille cũ ipſo miſit quos circa uicum Thilaſamũ ſtadiis. xl. ab Amida
diſtantẽ in ſaltibus & locis ſiluestribus abſcõdit:ac in inſidiis manere iuſſit
deinde in urbẽ curſu reuertit: Gloniq; nuntiat uenationẽ iam paratam eſſe
quapropter cum Ducentis ſibi traditis exiens ad inſidias tendat inimicorũ.
Poſtq̃ uero locũ tranſiuere ubi Romæi collocati erãt ex inſidiis eos excitat
iam hoſtibus predæ oblatis. Perſæ ubi ſe perditos conſpiciũt re noua perter
refacti ob rem improuiſam multa cum anxietate fuere : quibus neq; retro-
reuerti facultas erat a tergo exiſtentibus inimicis:neq; alio fugere in hoſtili
poterant:ſpem unã ſalutis nullam ſperare ſalutem duxere. Itaq; in prœliũ
contra petentes eos deſcendẽtes facile numero:uiribuſq; inferiores ſuperati
ad unũ omnes ſimul cum Glone perierunt : quod eius filius reſciens dolo-
Templũ Symeonis. re ſimul & ira furiatus quũ patrem ulciſci nõ ualebat:Symeonis ſancti uiri
templum incendit ubi Glones interfectus fuit quũ nullum aliud ædificiũ
neq; Glones ipſe neq; Cabades neq; Perſarum aliquis ſiue intra ſiue extra
Amidam euertere aliquo modo tentauerunt. Ego uero unde ſum digreſſus
reuertar. Hoc modo Romæi Amidam prætio receperunt duobus poſt An
nis q̃ ab inimicis eſt capta. Poſtremo Perſæ bello cum Vnnis diu perſeue-
rante Septem annorũ inducias cum Romæis fecere Celere & Aſpendio au-
ctoribus:ac domũ utriq; reuertentes quieuere. Sic igitur uti ſupra narratur
De Portis Caſpiis. Romæorũ ac Perſarum bellum initium habens in hoc deſiit. Nunc uero ea
quæ circa Caſpias portas contigerunt referam. Taurus Cilicum mons pri-
Taurus mõs Perſarmenii. mo quidem Cappadocas & Armenios circuit terrã quoq; Perſarmeniorum
uocatorum. Inſuper Albanos Iberos & quaſcunq; alias gentes ſuo nomine
uocatas Perſis alioquin ſubiectas circa habitantes. Extẽditur enim in regio
nes multas: p̄cedenti quoq; mõtis huius & latitudo & altitudo in imenſum
protraitur. Aſcendenti quoq; Iberorum montes ſemita quædã in anguſtiis
multa ſtadiis ſupra quinquaginta producitur: ea ſiquidem uia in abrupto
quodam ac penitus inuio deſinit loco: exitus autem nuſq̃ apparet præterq̃
porta quadam a natura inuenta quæ Caſpia antiquitus dicitur. Hinc cam
pi ſunt equis apti paſcendis & aquis multis abſq; arte referti alioquin ſupi
ni ubi Vnnorum gentes fere omnes habitant uſq; in paludem Mæotidem
pertinentes. Hi enim ſi quando per portam ſupra nominatam in Perſarum
ſeu Romæorũ regiones exunt pernicibus eunt equis nulla utentes circui-

ſione itineris etiā ſi in prærupta inciderint loca præterq̄ Quinquaginta illa ſtadia quæ ad montes Iberos pertinent· Per alios autem quoſdā exitus euntes multo labore ueniūt neq; eiſdem utentes equis periodos enim ipſos circuire multos neceſſe ut has portas præruptas ac præcipites euitent· Quod Alexander Macedo animaduertens muniminis ac breuitatis gratia dicitur eas ædificaſſe præſidio ibidē relicto: quod poſtea cum alii plures: tum Aribazutes habuere is genere Vnnus Romæis & Anaſtaſio principi amicus fuit: qui poſtq̄ in ſenectutem ultimam peruenit iamiam moriturus Anaſtaſio per Legatos ſe præſidio portiſq; ceſſurum promiſit ſi pecuniam tribuat· Ille uero ut qui nihil inconſulto aut temere faceret cogitans ꝙ milites in ea loca mittere ut deſerta rebus omnibus minimeq; ſubditis Romæorum uicina nequaq̄ comode poterat: gratiam quidem homini ob eius beniuolentiā ſe dixit habere: rem uero hanc ſe nulla ratione curare· Aribazutes non multopoſt ex eo morbo deceſſit: portas deinde Cabades erectis per uim illius filiis poſſedit· Anaſtaſius autem poſtq̄ inducias cum Cabade fecit Ciuitatem Anaſtaſiam ubi erat Dara in Meſopotamia longe inexpugnabilē atq; pulcherrimam de ſuo nomine conſtruxit: a Niſibi quoq; urbe ſtadiis Nonagintaocto diſtantem in Romæorum Perſarumq; confinibus conſtitutam· Perſæ id ædificiū impedire maxime cupientes nequiuere Vnnorum bello occupati· Poſtq̄ uero id Cabades diſſoluit miſit ad Romæos queſtum Ciuitatem in ſuis prope confinibus ædificatam eſſe: aperte negans hoc ab initio inter fœderum conditiones compræenſum· Anaſtaſius uero partim amicitia: donis etiam plurimis rem protrahendo uerſari tum cauſam belli abſcindere quæſiuit· Idem quoq; aliam huic uicinam Ciuitatem in Armeniis ac Perſarmeniæ finibus ædificauit: quæ uicus olim erat ac uſq; Theodoſii tempore de ſuo nomine Theodoſia eſt appellata: uerum menibus ab Anaſtaſio poſtea inſtaurata: utrumq; ſane ædificium in regione Romæorum ac Perſis maxime ob uicinitatem infeſtum· Anaſtaſio deinde paulopoſt decedenti Iuſtinus ſucceſſit poſthabitis illius propinquis quanq̄ multis & in luſtribus· Tunc Cabadem cura ſubiit ne Perſæ res nouas in eius domum molirentur q̄primum ipſe deceſſiſſet quoniam nō ſine controuerſia in aliquem filiorum regnum traducturus erat· Ex his Cabadem natu maiorem ætatis gratia lex uocabat· Cui ſimul & naturæ patris uoluntas aduerſabatur ꝙ ei minime placeret· Bazes autem ꝙ ſecundus erat altero captus oculo longe proibebatur· Nam Monophthalmum uel alium corporis defectū patientem non phas Perſis regem conſtituere· Coſroem autem

Aribuzanes unnus·

Anaſtaſia urbs ubi Dara·

Theodoſia

Anaſtaſio Iuſtinus ſucce dit.

Cabadis filii·

lex Perſaꝝ in rege conſtituendo.

Zamus.

ex Abeuedo ſorore filium magnopere pater amabat. Videns autem Perſas omnis Zami fortitudinem admirantes (erat in bello aptiſſimus: ceteraſq; uirtutes maxime colens) ueritus eſt ne in Coſroem inſurgẽtes res indignas in eius domum perpetrarẽt. Viſum igitur optimum & bellum & belli cauſas cum Romæis diſſoluere ut Coſroes filius adoptiuus Iuſtino Imperatore fieret ſic deniq; regnum ſeruari poſſe. Duos itaq; Legatos cum litteris ad eum Byzantium miſit in quibus hæc ſcripta erant.

Epiſtola Cabadis ad Iuſtinianum.

¶ Quanq̄ iniuſta a Romæis patimur ut ipſe ſcire potes ego nihilominus quærelas omnis dimittere ſtatui illud animaduertens ꝙ hi maxime hominũ uincunt qui phas colendo ſponte cedentes uincuntur. Gratiam tamen hanc abs te magnopere contendo quæ noſipſos ſubditoſq; noſtros in unam conſanguinitatẽ ſit deuinctura: deniq; beniuolentiam pacemq; tum bonorum omniũ copiam ſit apta introducere. Hęc autem fuerit ſi Coſroem meum mihi ſucceſſurum in tuum adoptaueris filium. Hæc ubi Iuſtinus legit unacum Iuſtiniano ſororis filio qui eius heres eſſe ſperabatur uehementer eſt animo letatus: celeriterq; hanc adoptionem in litteris ponere ut eſt mos Romæorũ curabat niſi Proclus proibuiſſet qui tunc Imperatoris Paraedrus erat: magiſtratũ Cocæſtoris appellati gerens uir imprimis iuſtus & procul ab omni auaritia. Ideo neq; aliquam legem facile gratiæ cauſa conſcripſit. Is itaq; tunc contra ſentiens ait. Res nouas aggredi nunq̄ facile conſueui cum maxime timeam: in his aliquod plerumq; periculum: aut inſidias uerſari ut huic facto contingit. Non enim aliud exiſtimo in præſenti conſilio nobis eſſe q̄ ut res Romæorũ Perſis honeſta ratione tradamus. Illi autem non tacite nec operimento aliquo ſed aperte fatendo cõſilium impudenter Imperium nobis adimere quærunt ſub aperta deceptione utilitatem obicientes. Re autem uera ineptam curioſitatem oſtendentes. Quapropter decet uos ambos hanc barbarorum petitionem omnibus uiribus abicere. Te inq̄ imprimis Iuſtine ne Romæorum ſis ultimus Imperator: Te deinde Dux Iuſtiniane ne tibi ipſi ad Imperii ſucceſſionem ſis impedimento. Alia quidem ſophiſmata honeſta interdum ſpecie inuoluta forte interpraetatione apud nõnullos indigent. Hæc uero ab exordio ſtatim legatio ad Imperatorẽ Romæorum hunc Coſroem quicunq; ſit in hereditatẽ adoptare uult. Sic enim mihi de his diſſerere uidetur. Natura res paternæ filiis debentur: leges autem diuerſæ hominibus inter ſe pugnant. Hic uero & apud Romæos & apud Barbaros tantum conueniunt ut filii bonorum patris ſucceſſores exiſtant. Ex quo prima uobis tantum eligentes reliqua omnia concedere oportebit.

Paraedrus.
Cocæſtor.

Et hæc quidem Proclus • Imperator uero ac Iuſtinianus ex eius conſilio fe
cerunt • Inter hæc Cabades alias rurſus litteras ſimulqꝫ uiros ad eum dig-
nos miſit oratum ut pacem cum eo conſtituat : ac in litteris modum oſten-
dat quo filii adoptio ſi uellet faciunda ſit • Proclus autem tunc magis Re
gis aſtutiam calumniari cepit adfirmans curæ illi omnino eſſe ut Romæo
rum potentiam rebus ſuis tuto adiungat : quamobrem ſententiam dixit•
Pacem quidem quam peteret concedendam ſibi uideri : eiuſqꝫ rei gratia le
gatos ad eum primarios uiros mitti : quos monere oporteat ut interrogan-
ti forte Cabadi de adoptione aperte reſpondeant ut Barbaro decet:qꝫ Barba
ri non litteris filios ſed armorum inſtrumento facere ſoleant• Iuſtinus itaqꝫ
Legatos remiſit promittens breuiter poſt eos ſe ſuos miſſurum : qui res pa-
cis cum Cabade tranſigant : In hanc etiam ſententiam illi reſcripſit • Mit-
tuntur igitur Hypatius Anaſtaſii Imperatoris ſororis filius : & Patritius
prætor orientis:ac Rufinus Siluani filius inter Patritios uir inſignis & Ca
badi uſqꝫ ex maioribus notus• Perſarum autem legati Seoſes Andraſtanda
ras:genere Perſa uir grauiſſimus ac potentia & magiſtratu Salanes ac Me
bodes magiſtri munus obtinens qui omnes in locum unum conuenientes
Perſarum Romæorumqꝫ agros diſterminantem ac inter ſe congredientes
conſtituere quemadmodum ea quæ diſſentiebant conciliarent : & quæ ad
pacem attinebant probe conſtituerent• Venit autem Coſroes ad flumen Ti
grim qui a Niſibi duoꝝ iter dierum abeſt ut poſtq̃ de pace cóueniſſent ipſe
Byzantiũ mitteretur•Plures igitur & alii ſermones inuicé ſup his quæ diſ-
ſentiebãt habuere•Inter hæc Seoſes dictitabat Lazoꝝ regioné ui núc a Ro
mæis ereptã Perſarũ antiquitus poſſeſſionis fuiſſe: quod Romæi graue ne
id putantes omnino negauere•Quoad adoptioné uero dixerũt: hãc Coſroi
fieri oportere uti barbaro conueniret • Quapropter Perſis ſe ſugillatos eſſe
animaduertẽtibus:utriqꝫ ſoluto ſermone ſe domũ receperũt•Coſroes quoqꝫ
ſine effectu ad patré abiens meſtus ex his que contigerãt Romæos uehemé
ter optabat pro cótumelia recepta punire•Poſt hec Mebodes Seoſem apud
Cabadé calũniatur qꝫ ſermo qué non iuſſus de Lazoꝝ terra reſtituenda ha
buit cauſa fuerit excludendi pacem: tum qꝫ cum Hypatio ſuo Imperatori
parum beniuolo rem primum cómunicando & pacem & Coſrois adoptio-
nem ad effectum produci nó permiſiſſe• Hæc & alia nónulla inſimulando
Seoſem ad Iuditium uocarunt • Perſarum igitur conſilium inuidiæ magis
q̃ lege per motus eius & honoribus ſimul & moribus offendebatur • Erat

enim Seoſes a pecunia donisq; admodum abſtinentiſſimus : tum æqui ſer-
uantiſſimus uitio tãtum iactantię obnoxius quod Perſarum maxime prin-
cipibus peculiare fuit• In ipſo autem præter omnes hanc magnopere uige-
re arbitrabantur• Itaq; accuſatores mihi iam dicta inferebant: tum ꝙ a Per-
ſarum relligione ac cerimoniis auerſus erat uana colendo numina : Exquo
uxorem pauloante defunctam contra patrium ritum hoc proibentem hu-
mauit: quamobrem eum capitis pena damnauerũt • Cabades igitur meſto
ſimilis ex Seoſis amici caſu adloqui tamen eum nullatenus uoluit: non ob
iram in eum aliquam : ſed Perſarum legem ſermone diſſoluere noluit q̃uis
& uitam & regnum homini debuerit • Ex alia parte Rufinus Hypatium
apud Imperatorem inſimulauit: exquo de magiſtratu deiectus: Imperator
quoſdam e ſuis ſtudioſis uehementer increpans ꝙ nihil in hac accuſatione
ſanum repperiſſet : nihil ulterius ſeuit • Cabades autem q̃uis maxime in fi-
nes Romæorum excurrere optaret nullo modo potuit caſu quem iam refe-
De Iberis• ram huiuſcemodi ſuperueniente • Iberi qui Aſiam incolunt prope Caſpias
habitant portas ad boream pertinentes: Ipſiſq; ſiniſtrorſus terra Lazorum:
dextrorſus autem ad orientem Perſarum gentes ſunt • Is igitur populus &
chriſtianus eſt : dogmaq; fidei diligenter præter omnis quos ſciamus obſer-
Gurgenes rex uant : ſubditi regi Perſarũ ſunt • Hos Cabades ad fidem deſerendam com-
pellere conatus Regi eorum Gurgeni cum alia mandauit: ex ſuorum fieri
conſuetudine : tum ut mortuos terræ minime conderent : ſed auibus cani-
buſq; Perſarum more proiicerent• Quapropter Gurgenes ad Iuſtinum Im-
peratorem confugit eius implorando fidem ne Iberos a Perſis Romæi iri
perditum ſinant • Ille uero alacriter re ſuſcepta Probum Anaſtaſii princi-
pis ſororis filium uirum Patritium ad Boſphorum miſit ut Vnnorum exer-
citum ad præſtanda auxilia Iberis induceret • Eſt enim Boſphorus ciuitas
marittima ſiniſtrorſus euxinum pontum nauiganti• Hinc Cherſonneſus
iter dierum Viginti diſtans in quorũ medio Vnni cuncta poſſident • Boſ-
phoritæ autem iamdudum liberi incolunt ac Iuſtino nuper ſeſe promiſere•
Poſtq̃ uero Probus inde ſine effectu diſceſſit Petrũ ducẽ cũ Vnnis quibuſ-
dam ad Lazorꝫ regem miſit Gurgeni cũ oibus uiribus auxilia ferentẽ• Inte-
Varizes ma- rea Cabades magnũ exercitum cõtra Gurgenem & Iberos mittit cum duce
giſtratus• uiro Perſa qui magiſtratũ Varizis obtinebat celebri fama• At Gurgenes ꝙ
inferior uiribus impetũ Perſarꝫ non ferre uideret nec ſatis ei auxilia eſſent
cum Iberorꝫ primariis oibus in Lazorꝫ fines cõfugit uxorem filios fratreſq;
ſecũ ducens: quorꝫ Peranius natu maior erat ibi inter locorꝫ ꝑrupta ac inad

ceſſa inimicos munitus exportabat: at Perſæ inſecuti: ac iniquitate locorum prohibiti nihil penitus dignum geſſere. Deinde Iberi: ſimul & Petrus redire iuſſus Byzantium uenerunt. Imperator autem infuturum Lazis ſuam regionem cuſtodire nolentibus præſidiū cum duce miſit. Sunt autē inter eos arces duæ potiſſimæ ſtatim ex Iberiæ finibus exeunti quaꝝ cuſtodiæ ipſi ab initio præerant coloni: quanq̄ in magna ſunt uictus anguſtia q̄ neq; uinum neq; boni aliquid hic neq; naſcitur neue aliunde importatur: ob locorum aſperitatem: Elymorum tantum quorundam cōuerſationem habent. In has igitur arces Imperator Romæos milites miſit: quibus Lazi ab initio uix neceſſaria miniſtrabant: poſtremo penitus negauerūt: ex quo Romæi eas deſeruerunt: quas Perſæ deinde nullo negotio receperunt. Et hæc quidem in Lazis ſic geſta ſunt. Romæi autē Sitta & Beliſario ducibus in Perſarmeniam Perſis ſubditam incurrentes regionem omnem populati ſunt: Armeniiſq; multis captis domum reuerterūt. Hi namq; uiri admodum iuuenes tunc primū pubeſcentes Iuſtiniani ducis qui poſtea Imperio ſucceſſit equites fuere. Altera item a Romæis irruptione in Armeniā facta Narſes & Aratius ex improuiſo occurrentes ad manus uenere: qui non multo poſt ad Romæos confugerūt & cum Beliſario in Italia militauere: ac cum Sittæ & Beliſarii exercitu coniuncti egregiam operam nauarūt. Alius item Romæoꝝ exercitus: cui Libellarius thrax præerat in urbem Niſibim irruptionem fecit qui fugientes quanq̄ nullo perſequente recta ſe domū recepit quamobrem Libellario de magiſtratu deiecto Beliſarius apud Darā exercitui præficitur: cui Procopius huius auctor hiſtoriæ conſiliarius eſt additus Nec multo poſt Iuſtinus decedens Iuſtinianum ſororis filium Imperatorē conſtituit. Is ante omnia Beliſario præcepit ut arcem apud Minduū qui locus in finibus Perſarū eſt ſiniſtrorſus euntibus Niſibim. Ille uero omni ſtudio ac diligentia mādata exequēs turtim inexpugnabilē multis adhibitis fabris cōſtituit. Perſę uero ædificiū ulterius ꝓſequi interdixere nō ſolum uerbis ſed reædificātibus minitātes breuiter ſe opam daturos ne cepta ꝓſequātur. Hæc ubi Impator audiuit: (neq; eni Beliſarius ſuis copiis Perſas inde amouere potuit) eo Cuzen & Buzen qui apud libanū exercitibus pręerant cum exercitu ire iuſſit. Hi enim fratres e Thracia uenerunt ambo iuuenes nec imbelles quum inimicis congrederetur. Vtrimq; igitur hoſtes armati circa ædificium conſiſtentes hi proibentes illi ui ædificantes ad manus uenerūt Romæi ſuperati plures cecidere partim etiā capti: inter quos Cuzes fuit: quos ois per ſe uinctos domū ducētes in ſpelūcas toto æuo cōiecerunt:

Sitta. Beliſarius. Narſes. Aratius. Libellarius. Iuſtinianus ſuccedit Iuſtino.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ædiſicium nullo cuſtodiente ſolo æquauerũt. Deinde Iuſtinianus Beliſariũ ducem in oriente conſtitnens ulterius cũ exercitu progredi iuſſit. Is igitur delectu pluriмoꝝ habito Darã peruenit: cui eſt additus Hermogenes dux alius ab Imperatore miſſus. Is enim dignitate Magiſter erat ac Vitaliano duci Paredrus quando Anaſtaſio principi inimicus fuit. Inſuper Rufinus legatus e Conſtãtinopoli uenit iuſſus Hierapoli apud Euphratẽ ſe continere donec quid agendũ certior ab Impatore fieret. Sermones multi utrimq; de pace ferebantur: quũ ſubito quidam Beliſario & Hermogeni nuntiant ut iam parari hoſtes ad inuadendã Romæorũ regionem ac Daras euerſuri omni conatu putarentur. Illi hæc audientes ad præliũ hoc modo adcinxerunt. Non procul a porta quæ ante Niſibim urbem conſiſtit q̃tum iactus eſt lapidis foſſam conſtituerunt plures habentem exitus nec ea in rectũ deducta ſed hoc modo circa mediũ breuis quædã erat rectitudo: utrimq; uero cornua recta duo: in quoꝝ finibus rurſus foſſæ item duæ rectæ perductæ. Perſæ igitur nõ multopoſt cũ magno exercitu ſuperuenere apudq; Ammodium locum a Dara ſtadiis. xx. diſtantem caſtrametati ſunt: quibus duces cum alii tum Pityazes Bareſmanas altero captus oculo: omnibus uero præ-

Mirrhanes. erat Perozas uir perſa magiſtratu Mirrhanes: qui ad Beliſarium ſtatim miſit nuntiatum uti balneũ ſibi prępararet in quo ſequente die lauare decreuerat. Quamobrem Romæi ſeſe omnibus uiribus ad præliũ parant tanq̃ die ſequenti congreſſuri. Mane autẽ oriente iam ſole ubi hoſtem appropinquare conſpexere ſic aciem inſtruxerunt: ſiniſtræ partis ualle extrema quæ infra rectũ cornu eſt uſq; ad tumulũ in hac parte iminentem Buzes cũ multis equitibus & Pharas Erulus cum ſui generis trecentis tenebãt. In dextra autem ipſoꝝ extra uallum ſecundũ angulum quem cornu rectum facit Sunicas & Aigar Maſſageta erant cum equitibus ſecentis ut ſi hi qui cum Buze & Phara erant forte fugerent ipſi ex obliquo celeriter inſequẽtes hoſtes inuaderent. Reliqui uero equites ac pedites per uallum diſpoſiti erãt: poſt quos Beliſarius & Hermogenes cum ſuis in medio conſtitere. Sic itaq; Romæi numero Vigintiquinq; millia inſtructi fuerunt. Perſarum uero exercitus equitum peditũq; numero Quadraginta millia ordine omnes in fronte conſtiterunt unam ingentem conſtituentes phalangẽ: aliquandiu utrimq; parati: neutri tamen pugnam cepere. Perſæ ordinem quidem admirati Romæorum ſimiles actonitis uidebantur. Sic ad meridiem res protacta: tunc pars equitum Romæoꝝ qui dextrum cornu tenebant ad eos qui in altero cornu Buze & Phara erant iniuſſi procurrũt: ſtatimq; in eundẽ redeunt lo-

cum Perſæ circunuentionē aliquā ex hoſtibus timentes minime ſe loco mo
uerunt• Poſt hec Romæi in eos incurrunt• Illi uero minime impetum expe
ctantes retro ad Phalangem ſe receperunt• Septem ex eis deſideratis quorū
corpora Romæi ceperunt• In reliquū uero quieſcentes utriq; in ordine con
ſiſtebant• Quidam uero Perſa admodū iuuenis adequitans in Romæos ad Singulare cer
certamen eos ſingulare ſi quis cuperet ꝓuocabat: nullus autē inuentus qui tamen•
concurrere ſit auſus præter Andream Byzantiū quendam qui inter Buzæ
domeſticos non miles quidem neq; a'ls in bello exercitatus: ſed Pedotriba Pedotriba•
ideſt Gymnaſii magiſter Byzantii erat Tunc uero exercitum ſecutus Buze
corpus ad balnea curabat• Is tantum auſus nullo neq; domino iubente ſed
ſponte ad ſingulare cum eo certamen deſcendere• Bettharum igitur medi-
tantem unde aut quomodo aggrederetur ipſe fremēs haſtam in māma dex
tra ferit• Ille autem grauis ictus impetum minime ſuſtinens ex equo ad ter
ram cecidit: quem Andreas gladio quodam breui ſupinum uelut hoſtiam
mactauit• Hinc clamor ingens e Romæorum caſtris exoritur• Perſæ ue-
ro meſti ex euentu rei alterum ad idem offitium Equitem ſuſtituere: forti
tudine quidem ac corporis proceritate præſtantem: non iuuenem quidem
ſed iam parte capitis caneſcentem• Is in hoſtes adequitans ac flagellū quo
equum impellebat ſublatum quatiens ad certamen aliquem uolentem inui-
tabat• Nullo item exeunte idem Andreas clam omnibus quamuis ab
Hermogene prohibitus in medium progreſſus eſt• Ambo igitur haſtis
inter ſe magno concurrentes animo ſimul thorace percutiuntur adeo ue-
hementer ut equi una frontibus conuerberati ceciderint: ac Equites ſolo
excuſſerint• Illi uero cadentes exurgere certatim conabantur: ſed Perſa
hoc agere facile ob corporis ingentis grauitatem non ualuit• Andreas præ
ueniens (hoc enim ei paleſtræ exercitatio dederat) illum exurgere niten-
tem rurſus in terram genu præſſum interfecit• Clamor igitur iterum ex
Romæis magis q̃ prius longe auditur• Quamobrem Perſæ ſoluta Pha-
lange: Ammodium reuerterunt• Romæi uero intra Daram apud quam Ammodiū
Prœlium hoc fuit ſe receperunt• Iamq; tenebris ſuperuenientibus ſic urbs•
uterq; hoſtis noctem tranſegit• Subſequente uero die Perſis ex Niſibi ci-
uitate Mille milites ſupplemento uenerunt• ¶ Beliſarius autem & Hermo Epiſtola Beli-
genes ad Mirrhanem Perſarum ducem hoc ſcripſere• Primum quidem bo- ſarii ad hoſtes
num eſſe pacem apud omnis homines in confeſſo eſt quibus paululū ratio
nis exiſtit: ſi quis autē ipſam turbare ſit inuentus: maloꝝ cauſa ſibi ac proxi
mis fuerit• Dux optimus ille ꝑfecto putādus qui ex bello pacem diſponere

ſit aptus: tu uero rebus in quiete conſtitutis ac utroq; rege concordiã exop tante bellum abſq; ulla cauſa omnino inferre decreuiſti. Aderunt & Legati noſtri prope diem: qui ſi qua inter nos diſſident facile conciliabũt niſi forte ex hac interim tua expeditione graue aliquid oriatur quod ſpem pacis no/ bis eripiat. Sed age iſtum celeriter domũ reducito exercitũ ne maximis im pedimento ſis bonis: neu tuis ut par eſt grauium euentorum cauſa feraris.

Reſponſio.

Has ubi Mirrhanes litteras legit ſic reſpõdit. ¶ Tuis litteris permotus pro/ fecto abtemperaſſem niſi Romæorum epiſtola fuiſſet: quibus promittere prom ptum eſt: promiſſis autẽ quanq̃ iuramento firmatis minime ſtare. Nos igi/ tur ueſtræ occurrentes fallaciæ ad arma cogimur uenire. Vos ergo cari Ro mæi nihil in futurũ aliud excogitate q̃ uobis perpetuo cũ Perſis bellandum In hoc enim nos & cõſeneſcere & mori ſimul oportet donec re tantũ nõ uer bis in nos æqui fueritis. ¶ Rurſus autẽ hi qui cum Beliſario erãt ſic reſcrip ſere. Non in omnes optime Mirrhane iactantia uti oportet: neq; proximos probris nullo modo ad rem pertinẽtibus ſemper inceſſere: præſertim quũ Rufinum de concordia legatũ iamiam adfuturũ aſſeueremus: tuq; breui/ ter uidebis. Vobis nihilominus ſi hoſtilia tandem cupitis occurremus au/ ctore deo quem nobis in periculo propitiũ futurum ac Romæorũ quieti fa uentem: Iactantiæ deniq; Perſarum aduerſum ſperamus. Et quando nobis ad pacem prouocãtibus reſtitiſtis acie decernere parati ſumus Iuſiurandũ ac conſcripta fœdera uiolata in ſummis ſignis ad prœlium ſuſpendentes. ¶ Mirrhanes uero rurſus ſic reſpondit: Neq; nos abſq; diis noſtris in bellũ deſcendimus: quin ducibus ipſis comitati contra uos uenimus: quos ſpero cras in urbem Daram Perſas introducturos: ubi & balneum & prandium fac mihi intra menia pares. His igitur lectis qui cum Beliſario erãt ad pug/ nam ſe adcingebant. Sequente die Mirrhanes Perſas omnis circa ſolis ex/ ortum conuocans hæc ait.

Contio Mir/ rhanis.

¶ Non ignoramus profecto q non ducũ ſermo ne ſed uirtute propria & uerecundia apud alios Perſæ in periculis audentio res eſſe ſolent. Video namq; uos cogitantes cur Romæi ſemper in hoſtes cum tumultu & horrore incurrere conſueti in ultimo prœlio ſeſe loco mini me mouẽtes nulloq; ordine Perſas irruentes expectauerint. Neq; falſa opi nione ducamini. Non enim putate illos ad bellũ magis aptos exiſtere neq; artis aut experiẽtiæ plus habere ſed longe timidiores q̃ prius factos: qui ſic Perſas formidant ut nuper extra uallum in acie conſiſtere nõ auderent uel nobis pugnam irritantibus. Sed quoniã ad manus cum ipſis non uenimus ſpe melius res eis ceſſiſſe putantes intra menia ſe receperũt: quapropter nõ

dum in belli periculũ uenientibus nulla potuit accidere turbatio: ſi autem ad manus uentũ fuerit anxietate metuq; capti in cõfuſionem ut par eſt cõſuetam facile cedendo inciderint. Et hec quidem quo ad inimicos: Vos aũt uiri Perſæ nunc regis ueſtri iudicium ante oculos habete. Si enim nos minime pares patriæ uirtuti in preſenti pugna preſtabimus ignominiam nõ gloriam nobis paratam exiſtimate. Sic demũ Mirrhanes ſuos adortans in aciẽ eduxit. ¶ Beliſarius autẽ & Hermogenes ꝓ menibus amotos aduocantes Romæos hec monẽt. Quod nõ ſint omnino inſuperabiles Perſæ in pugna ſuperiore uel ſtantes didiciſtis: quumq; uirtute & robore facile ſupati in uno tantũ uos inferiores fuiſſe omnes fatebuntur dicta ueſtris ducibus minime audiendo. Quod breui admodũ labore emendare licebit: Fortuna enim aduerſa nullo ſtudio corrigi poteſt malis autem ex culpa prouenientibus uoluntas facile medetur. Itaq; ſi uobis uolentibus decretũ fuerit Imparatis obtemperare bello robur adicietis: hoſtes enim qui noſtræ tantũ externæ inordinationi confiſi contra nos ueniunt ubi ſe ſpe fruſtratos eſſe ſenſerint facile pugnã detrectabunt. Multitudo uero qua ſe illi timeri putant omnino uobis deſpicienda. Nam pedeſtres eoꝝ copiæ nihil aliud q̃ ruſtici miſeri exiſtunt qui ad bellũ haud alia de cauſa ueniũt q̃ aut ualli faciendi ac cadauera ſpoliandi ſeu reliquis in rebus inutilibus miniſtrandi. Ideo arma quidem quibus nocere poſſint minime habent: tantũ ſcuta eouſq; preſe ferunt quatenus ab hoſte minime feriantur. Igitur ſi uiri fortes in hoc periculo fueritis nõ ſolum Perſas hodie ſupabitis ſed audentes in futurũ Romæos inuadere fines facile reprimetis. His Beliſarius & Hermogenes dictis ubi Perſas contra uenientes conſpexerunt exercitũ ut in prima pugna celeriter ordinauerũt. At contra barbaꝝ a fronte conſtitere: nec omnes quidem ſed eorum dimidium: reliquos Mirrhanes retro manere iuſſit qui expugnatos forte recipiẽtes feſſis recentes ſuccedere deberent. Solam autẽ Turmam immortalium appellatam quieſcere donec ipſe ſignificaret iuſſit. Ipſe uero in fronte media conſiſtens Pityazes in dextro Bareſmanas in ſiniſtro cornu conſtitere: Ad hunc igitur modũ utriq; ordinati fuere Aigas autem Beliſario & Hermogeni ait nihil mihi uideor hic cum Erulis inimicos preſtulando magnũ aliquid facturum. Si autem latitãtes in deſcenſu hoc: deinde poſtq̃ in pugna erunt Perſæ per hunc collem aſcenderimus: & ex improuiſo atergo ſuperuenientes feriamus maximo eos incomodo afficiemus: quam ſententiam Beliſarius q; his qui cum eo erant placeret facile eſt executus. Pugnam igitur uſq; ad mediam diem neutri ceptabant: qua

Turma immortalium

Romæi ante meridiem cibum capiunt

hora preterita ſtatim barbari operi incubuere q illi in meridie cibũ capere conſueuerint. Romæi uero ante: ex quo nunq̃ æque putant ipſos in pugna ualere. Primo igitur ſagiptis inter ſe utrinq; petuntur quæ nubem interdũ multitudine facere uidebantur. Ex utriſq; multi cecidere a Barbaris tamen longe frequẽtiora ueniebant. Nec ut Romæi incómodum ſentiebant uentus enim inde in Barbaros ruens ipſorũ ſagiptas uim habere non ſinebat. Iamq; miſſilibus utrimq; deficientibus haſtis uti ceperunt & ex manu pugnam cómittere. Siniſtrum Romæorũ cornu maxime laborabat. Cadileni enim in hac parte cũ Pityaze magno clamore pugnantes hoſtes in fugam uertunt: fugienteſq; plures inſectando interfecerunt. Quod animaduertentes qui cum Sunica & Aiga erant celeri curſu ad eos contendũt. Primi itaq; trecenti ſimul cum Phara Eruli ex loco ſublimi a tergo inimicorũ exiſtentes miram operam contra Cadiſenos oſtenderunt: qui poſtq̃ eos qui cum Sunica ex aduerſo adſcendentes cõtra ſe uiderunt in fugam uertuntur. Facta autem clara hoſtium cõuerſione ubi ſe inuicem cómiſcuerũt Barbarorũ magna cedes conſequitur: quorũ in dextro cornu non minuſq̃ triamilia ceciderunt: reliqui uero ad phalangem uix ſe recipientes ſeruati ſunt Romæi autem non ulterius inſecuti: ſed utrimq; in acie parati aduerſus conſtitere. Hec itaq; ſic feruntur. Mirrhanes autem cum alios multos tum immortales appellatos omnis in partẽ ſiniſtram clam miſit: quos Beliſarius ac Hermogenes conſpicientes Secentos qui cum Sunica & Aiga erãt in cornu dextrum ire multoſq; qui retro ſequebantur ſiſtere iuſſerunt. Perſæ igitur qui cornu ſiniſtrum tenebant Bareſmana duce cũ immortalibus in Romæos ex aduerſo conſiſtentes curſu contendunt. Illi uero impetum minime ſuſtinentes in fugam uertuntur: tunc uero Romæi & quicunq; poſt eos erant multo ſtudio in perſequentes a tergo irruũt: eorũq; exercitum in duas partes diſtraxerunt priores quidem Romæos dextrorſus habuere: quoſdam etiam relictos ſiniſtrorſus conſtituere. Inter ſocios autem Bareſmanæ ſignifer erat quem Sunicas incurrẽs haſta percuſſit. Iamq; Perſæ imprimis perſequentes ut ſupra narratur in quo eſſent periculo ſentientes: terga relictis precedentibus in ſequentes uertunt/atq; in hoſtium medio clauduntur. Primi item fugientes ubi facta animaduertunt rurſus contra uertuntur. Alii igitur Perſæ ac turma immortaliũ inclinatum uidentes uexillum & in terra procũbens in Romæos qui ibi aderãt cũ Bareſmana impetũ faciũt. Illi uero occurrũt ac primũ Sunicas Bareſmanã interficit ex equoq; in terrã deicit. Barbari uero tũc in maximũ madẽtes motũ roboris priſtinæq; uirtu

tis obliti:ualdeq; turbati ſtatim fugiũt quoſ Romæi inſequẽtes ad quiq; mi-
lia interfecere: Sic caſtra utrimq; cõmota Perſarũ qdem in fugiendo: Ro-
mæoꝝ in perſequendo•In hoc tumultu omnes hoſtiũ pedites proiectis ſcu-
tis nullo ordine capti ac interfecti ſunt: quãq̃ hec Romæoꝝ pſecutio parũ
durauit Beliſario ſimul & Hermogene proibẽtibus: metu ne aliqua Perſæ
neceſſitate reuertentes rurſus eos nulla ratione pſequentes cõuerterent:quũ
ſatis eis uiſum uictoriã purã atq; incruentã ſeruare• Sic qdẽ inter ſe utrinq;
diuiſi pugnã longo poſt tpe finiuere • Perſæ deinde nõ amplius ex inproui
ſo Romæos petere decreuerũt: quãq̃ excurſiões ab utriſq; poſtea breues fa
ctæ in qbus ſemp Romæi nõ inferiores fuere • Hũc itaq; finẽ expeditio in
Meſopotamia habuit•Cabades aũt aliũ exercitũ in Armeniã Romæis ſub
ditam ex Perſarmeniis & Sunitis erãt qui Alanis uicini ſunt miſit cũ qbus
& Vnnoꝝ qui Iſadeni uocantur tria milia fuere indomitũ ſane genus qui- Vnni Iſadeni
bus omnibus Mermeroes uir Perſa p̄erat: qui poſtq̃ a Theodoſia urbe iter Mermeroes
triũ dierũ diſtãtes fuere caſtra in Perſarmenioꝝ regiõe poſuere: ad pugnã dux•
ſeſe adcingentes•Erat enim Armeniæ prætor Dorotheus uir prudens tũ in
belli piculis exercitatus•Sittas qdem qui Pretor Byzantii fuit cuncto in Ar
meniis exercitui prefuit:hi exercitũ hoſtiũ in Perſarmeniis eſſe audientes
equites haſtatos duos hoſtiũ uires exploratũ miſere: q in caſtra inimicoꝝ
adeuntes omniaq; diligentius cõtemplantes diſcedũt: ac in itinere Vnnis
inimicis ex improuiſo occurrũt:a qbus alter qdem Dagaris noĩe uiuus capi
tur:alter uero fugiens ducibus rem omnẽ narrauit qui exercitũ totũ ꝓtin9
armãtes caſtra inimicoꝝ adoriuntur•Barbari uero ſubita re pterrefacti mi-
nime reſiſtere ualẽtes in fugã ſe uertũt qua quiſq; poterat•Hic Romæi plu
ribus interfectis ac caſtris direptis in ſua ſe receperũt• Mermeroes aũt cun
ctum cogens exercitũ haud multo poſt in Romæoꝝ fines ingreſſus hoſti-
bus ad Satalam urbẽ in planitie ſitã occurrit•Inde apud lacũ Octoben a ci Satala ciuitaſ
uitate ſtadiis•lvi•diſtãtẽ caſtra poſuit•Sittas igit' mille ſecũ adſumens poſt Octobe
quendã collẽ latitauit:ac Dorotheũ cũ multo exercitu intra menia manere
iuſſit qm̃ hoſtes in plano ſuſtinere poſſe minime putabãt:nõ min9 triginta
milib9 exiſtẽtes•Ipi uix ad medietatẽ redacti•Sequẽte die Barbari ppe mu
ros cõſiſtẽtes corona eos aggredi conant':ſubitoq; adſpiciẽtes eos q cũ Sitta
erãt e loco ſublimi ad ipos deſcẽdẽtes:quoꝝ numerũ nõ facile deprẽdere ua
luere ut in eſtatis tpe puluere ingenti excitato multo plures eſſe putabãt/ac
celeriter ad expugnationẽ feſtinãtes in breuẽ cumulũ ſeſe coegerũt• Romę
oꝝ aũt ps pueniẽs urbẽ in occurſũ egredit':qd poſtq̃ reliquus exercit9 con-

ſpexit ſpiritus adſumentes curſu e menibus deſiliendo in hoſtes incurrunt Ac eos in medio cōſtitutos in fugā cōuertunt:& quoniā uti ſupra narratur multitudine barbari ſupabāt reſtitere:pugnaq; atrox cōmittit̃ manu cōſerta:mutuæq; inuicē ac breues cōuerſiones & pſecutiōes utrimq; fiūt quoniā omnes erāt equites. Hic Florentius Thrax qui equitibus p̃erat in medios irruens hoſtes:ipaq; p̃toria ſigna rapiens ac in terrā inclinata ſecū retroduxit:ip̃eq; poſtremo captus ac ibidē trucidatus cecidit.uictorie Romæis cauſa fuit quoniā ſigna barbari in tumultu nō uidebant ac in terrorē incidentes maximū in caſtraq; reuertentes quieuerunt ex eis multis in prœlio interfectis.Poſtera die domū omnes reuerterūt nullo eos cōſequente qm̄ magnū quidē & memorandū Romæoꝝ exercitui eſſe uidebat̃ tot Barbaros in ſua regione illa que mihi pauloſupra narrant̃ paſſos fuiſſe & in hoſtilē ingreſſos ſine effectu ac ab inferioribus ſupatos diſceſſiſſe. Tūc etiā Perſarū loca in Perſarmeniis Romæi receperūt arcemq; Bolum ac Phalangiū uocatum unde aurū Perſæ fodiūt regiq; ferūt.Pauloante Zanicam quoq; euerterūt gentē qui in terra Romæoꝝ liberi iam dudū agunt queādmodū nūc dicā. Ex Armeniæ locis in Perſarmeniā eunti dextrorſus qdē Taurus eſt mons ad Iberiam & circa ea ſpectās ſicuti pauloante mihi dicit̃. Siniſtrorſus aūt preceps plerūq; pandit̃ uia/monteſq; altiſſimi ac p̃rupti nebulis ſimulq; niuibus ppetuo rigentes.Hinc exiens fluuius Phaſis in terrā fertur Colchoꝝ hic ab initio Barbari Zani nulli ſeruientes habitauere:Suni antiquitus uocati latrociniis in uicinos utentes Romanos uſq; ad mare: breuiq; facto ex curſu domū ſe receperūt ac in exercitū Romæoꝝ forte incidētes p̃lio uicti ſunt:capi tñ difficiles ob locoꝝ iniqtatē fuere.In pugna igit̃ quodā eos Sittas añ hoc bellū uincens humaniter multa in ip̄os dicēs ac faciēs cōciliare conatus eſt / uictūq; eoꝝ durū in noſtratiū modū transferēs in catalogo militū Romæoꝝ adſcripſit ex quo in reliquū tēpus una cū alio noſtro exercitu cōtra hoſtes exeūt.Preterea de religiōe recte ſentiūt omneſq; xp̄iani ſunt Et hec quidē de Zanis ſic ſe hn̄t.Pretereunti aūt ip̄oꝝ fines uallis apparet profunda ualdeq; p̃ceps ad montes caucaſeos ptinens triū dierū iter proga ta tributaria omnis.Hic oppida ſunt frequētatiſſima uuaq; & aliis fructib9 referta.Inde uero Perſarmenioꝝ fines incipiūt ubi auri metallū eſt qđ Cabade cōcedēte qdā loci indigena Symeoneſ noīe curabat q poſtq̄ Lazos & Romeos in bello potētiores uidit Cabadē pecuniaꝝ reddItu priuauit.Ideo & ip̄m ſimul cū Pharangio Romęis tradēs petiit ut ip̄i remotis aliis rē curarēt.At ills nihil de metallo curātib9 tm̄ ſatis uiſū hoſtes hoc uectigal ami

Marginalia: lorentij Th... uirtus.

Bolum
Phalangium
Taurus mōs
Zani ubi Colchi.
Suni

ſiſſe• Perſæ autem nequeunt inuitis Romæis hic colonos ob locoꝝ iniquitatem aliquo modo uiolare• Sub idem tempus Narſes & Aratius fratres Perſarmenii genere: qui cum Beliſario & Sitta in Perſarmeniis ab initio huius belli ad manus uenerunt ſicuti ſupra mihi narratur una cum matre ad Romæos tranſfugerunt quoꝝ Narſes Quæſtor etiam ab Imperatore factus ſuas etiam gẽtes pecunia corrupit• Q đ poſtq̃ Iſaces eoꝝ minor frater nouit cum Romæis clam in ſermonẽ ueniens Bolum ipſis arcem proximã Theodoſiæ ciuitatis finibus tradidit• milites enim ꝑpe aliquo in loco latitari precepit: quos in arcem nocte recepit unam clam ipſis reclinans paruã portam ipſe poſtremo Bizantiũ uenit• Sic igitur res Romæoꝝ tunc habuere• Perſæ uero apud Daram a Beliſario prœlio uicti nõ tamẽ inde diſcedere decreuere donec Rufinus in conſpectu Cabadis ueniens hec ait• ¶ Tuus me frater o Rex iure conqueſtũ ad te miſit ꝙ Perſæ nulla laceſſiti iniuria in ipſius regionem cum armis uenere quũ preſertim potentiſſimi regis ac longe prudentiſſimi ſit ex bello magis pacem q̃ ex rebus quietis tumultũ nihil ſibi ac proximis pro futurũ excitare• Ex quo ego bona ſpe ductus ueni ut te ſemel admonito in futurum inter utroſq; pacis fructus eueniat• Et hec quidẽ Rufinus• Cabades uero ſic reſpondit• ¶ Cari Romæi nullatenus ego belli cauſas nectere conor quum maxime omnis ſciant huius omnes tumultus uos potiſſime cauſam eſſe • Portas enim caſpias nos habemus inde olim a me Barbaris ob Perſaꝝ ac Romæoꝝ cõmunem utilitatem expulſis qm̃ Anaſtaſius Imperator ſicuti & tu noſti oblatas ei pecunia mercari noluit ꝙ exoratum hic ad preſidium continuo neceſſarium nõ hñs magnã pecuniæ uim erogare ꝑ utriſq; cogeret • Ex illo hic ego magnas copias cõtinuo nutriui non minus uobis q̃ mihi metuens: ut cũ otio multo ueſtros fines tutos ab hoc hominũ genere poſſideretis• Sed nec ſatis hoc Ciuitatem inſuper magnam Daram munimentũ cõtra Perſas feciſtis: quanq̃ in federibus expreſſe cautum que Anaſtaſius ad nos tulit• & ex illo duoꝝ exercituũ neceſſitate laboribus quoq; & expenſis res Perſarum exagitaſtis • Altero quidem ut ne Maſſagetæ amboꝝ noſtrũ regiones populari ualeãt : altero uero ut ueſtras incurſiones reprimi liceat• Super quibus nos conquerentes e duobus alteꝝ a uobis fieri poſtulamus: uel ex utriſq; ad portas caſpias exercitũ mitti uel Daram diruere • Nec obliti ſumus ueſtri ad Mirduũ ædificii ad inſidias noſtras ſpectantis• Romæis enim dicta probe pro pace fuere: electa uero arma: ac iuſta nobis ꝑponentes: ipſimet aduerſus eadem euntes• Igitur Perſæ

Narſes tranſfuga•
Aratius
Iſaces

omnino arma poſituri nō ſūt niſi Romæi portas recte ac ordine cuſtodiāt:
uel urbem Daram euertant. His Cabades dictis legatum ab ſe miſit: ma
nifeſtans quemadmodum a Romæis pecuniam accipere potuerit ſi belli
cauſas abolere uoluiſſet: quæ omnia Rufinus Bizantium perueniens Im-
peratori retulit: quo non multo poſt & Hermogenes uenit. Hiems interea
deſinit ſimul & quartus Iuſtiniani Imperii annus. Veris autem initio ex
ercitus Perſarum Ezaretha duce in Romæorum regionem cū equitibus. xv.

Alamandar9 Saracenus

millibus incurrit: cum quibus & Alamandarus Saracenus cū magna Sa-
racenorum manu aderat non quidem in Meſopotamiam uti prius conſueue-

Comagene nūc Euphratiſia

re ſed in Comagenem olim appellatā nunc Euphratiſiam. Cur igitur ſit
Meſopotamia uocata & quam ob rem Perſæ ab ea nunc abſtinuerint refe
ram. Mons nō ualde præruptus in Armeniis eſt a Theodoſia ciuitate. xlii.

Meſopotamia cur dicta.

ſtadiis diſtans ad Boream pertinens: unde duo exeunt fontes totidem flu-
mina conſtituentes Euphratem dextrorſus Tigrim uero ſiniſtrorſus. Horum

Tigris

Euphrates

alter Tigris neq; circuitionibus ullis utens neq; aliis extrinſecus flumini-
bus receptis niſi prius recta ad urbem Amidam deſcendat rurſuſq; in Bore
am procedens in Aſſyriorum regionem procurrit. Euphrates autem fertur ab
initio in quendam pronum locum longeq; procedens poſtea latitat non q;
ſub terram ingrediatur: ſed mira quadam cauſa. Super enim aqua limus

Mira de Euphrate.

fit altus longitudine ſtadiis. l. latitudine. xx. adeoq; dureſcit ut tangentibus
nihil aliud q̄ continens eſſe uideatur ſuper quo & pedites & equites ſecure
contigit ambulare currus item plures cottidie: ſuper eodem calami quoq;
numeroſi naſcuntur qui ab Acolis ſingulis annis uento ſecūdo flante uſq;
ad radices comburuntur ne uiam p̄tereuntibus impediant: aqua que tunc
in quodā paruo loco apparet breuiter deinde renaſcens terra figurā priſti
nam loco reſtituit. Indeq; fluuius in Edeſſenem regionē procedit ubi apud

Edeſſene regio

Tauros Dianæ templum erat quo Iphigeniam Agamēnonis filiam ſimul
cum Horeſte & Pylade fugiſſe dicunt Dianæ ſtatuam ferentem. Alia autē

De Iphigenia ac Dianæ Tauricæ pluribus tēplis.

templa eiuſdem uſq; meam ætatem uiſuntur diuerſa ab eo quod in Tauris
eſt: ſed quomodo res habeat oſtendam. Poſtq̄ Oreſtes e Tauris una cum
ſorore abiit in ualitudinem incidit ab oraculoq; conſulto reſponſum tulit
non prius morbum deſiturum q̄ templum ſimile apud Tauros relictū ædi
ficaret. Qua propter Oreſtes locis circa multis obitis in ponto conſtitit: ac

Iris fluuius

montem hic preruptū inſpiciens ad cuius radices fluuius Iris perfluit hūc
locum ab oraculo ſignificari exiſtimauit: ex quo Ciuitatē hic clariſſimam

Comanæ duę Pōti et Capadociæ uñ originē habuere

una cum Dianæ templo extruxit: quam Comanam ab excisa in eodem lo
co sibi Coma appellauit: cuius in hodiernum diem nomen etiam durat.
His ab se gestis quū morbus ꝓpterea nihil cessaret quin potius cresceret
sensit non rite ab se oraculi mentem cognitam ac rursus errabundus lo
cum quendam in Cappadocia illi qui est in Tauris maxime similem
repperit: quem ego sepæ adspiciens magnopere sum lætatus: ac in Tau
ris esse mihi prorsus uidebatur sic mons iste: atq; illi sine ulla arte simi
lis est: nam & hic Taurus est & fluuius Sarus huic Euphrati etiam

Sarus fluuius

persimilis. Igitur Ciuitatem rursus nobilem hic Orestes condidit: ac
templa Duo alterum Dianæ: alterum uero Iphigeniæ sorori quæ po
stea Christiani in sua templa conuerterunt: nihilo ædificiorum peni
tus immutato. Vocauit & eam Vrbem etiam Comanam ab excisa rur
sus Coma ipsius a morbo penitus liberati. Non nulli non alium quam
insaniæ morbum fuisse dicunt qua correptus fuit quum matrem neca
uit. Nunc ad ceptum supra sermonem reuertat. E Tauris igitur Arme
niorum ac regione Edessena Euphrates dextrorsus fluens amnibus in
itinere cum pluribus tum Acesine admiscetur: qui ex Persarmeniis mul

Acesines flu.

tus labitur. Maior etiā factus in Leucosyros nunc Armenios minores ap
pellatos profluit/quorū Melitene Metropolis est urbs quidem dignissima

Melitene metropolis minoris Armeniæ

Deinde Samosara: postea Hierapolim omniaq; circa loca preterfluit usq;
ad Assyrios ubi ambo simul confusi in unū Tigridis nomen exeunt. Re
gio igitur que e Samosatis extra Euphratem est iam dudū Comagene nūc
autem ex fluuii nomine Euphratisia uocata est que aūt intra utrunq; fluui
um existit Mesopotamia ex argumento nominis dicit᷑ cuius pars nō solum
hac appellatiōe sed aliis quibusdā dicit᷑ nominibus ut ea que ad Amidam
pertinet Ciuitatem Armenia non nullis uocitatur. Edessa uero cum ipsius

Edessa

Osroine

circa locis Osroine est enim Osroos uiri nomen qui hic regnauit supra tem
poribus: qñ Hicoloni Persis fœderati erant. Persæ itaq; postq̄ ex Romæis
Nisibim & alia Mesopotamiæ loca receperunt: qñ contra eos imbellim iue
re. Regionē qdem extra Euphratem contēnentes ut aquis & hominibus
destitutā in hac Mesopotamia facile cōuenietes uelut in regiōe & ꝓpria &
hostili simul existēti habitauere Inde excursiōes cōtinuo factitādo. Qñ aūt
Mirrhanes prœlio apud Daram uictus: ac plures cum alio exercitu in
terfecit ad Persas demum se recepit penas maximas a Cabade sustinuit or

Persaz pœna.

natu imprimis priuatus quo crines redimire solebat ex auro & margaritis

Mos Perſarũ

laborato qui honor apud Perſas maximus ſecundum regem exiſtit· Nam apud Perſas neq; aureo anulo neq; zona neq; monili aut aliquo alio inſigni ornamento : niſi ex regis munere ac gratia uti fas eſt· Quum itaq; Mirrhani re male geſta Cabades omnino rebus diffiſus cum in magnam ueniret animi anxietatem· Alamundarus Saracenus exſurgens ait·

Alamundari Saraceni oro·

¶ Nõ omnia mi Rex eſt opere prætium credere fortunis : neq; bella putare cuncta bene ſuccedere quum nihil omnino inter res humanas præterq̃ hominis propoſitum calamitate careat· Cuncta enim ſibi proſpera futura pollicentes ſpes non ex uoto poſtea ſuccedens magis exulcerat · Qua propter prudentiores ac euentibus minimũ credentes in belli periculo non ex directo conſiſtunt: quãuis hoſtibus in omni ſint apparatu ſuperiores ſed ſtratagematis ac artibus quibuſdam inimicos circumuenire conantur : q; ſi aperte concurratur nunq̃ certa conſequetur uictoria · Nunc autem non fas in his que Mirrhanes male geſſit o Rex regũ adeo uehementer angi : neq; item fortunam curſus periclitari · Nam Meſopotamiæ & Oſroinæ regionis tuis finibus uicinæ Ciuitates munitiſſimæ omnium ſunt & militum multitudine quanta nunq̃ prius nunc refertæ / ut eo nobis uenientibus in tuto conatus erit · In regione autem quæ extra Euphratem exiſtit & huic uicina Syria neq; aliqua nobis munitio neq; exercitus alicuius exiſtimationis eſt· Hoc enim ſepe a Saracenis audiui qui ad hec loca exploranda miſſi fuere·

Antiochea

Hic urbs eſt Antiochea & diuitiis & magnitudine tum hominum frequentia inter orientis ciuitates Romæis ſubiectas facile princeps & hec quidem cuſtodia ac preſidio militum deſtituta eſt : neq; aliud illi populo q̃ feſta ac delitiæ ſunt curæ & in Theatris continua contentio : exquo ſi aduerſus eos ex improuiſo proficiſcimur ueriſimile fuerit urbem ſubito opprimere nullo preſertim hoſtili occupante exercitu· Deinde ſtatim ſe domum cum uictoria diſſauẽtibus recipe ac militibus nondũ in Meſopotamia ſentientibus: quin neq; aquæ neq; alioꝝ neceſſarioꝝ penuria te deterreat· Ego enim exercitum ducã quocunq; bene eſſe uidebitur· Hec Cabades audiens neq; contradicere / aut diffidere habuit quum p̃ſertim ea Alamandari pruden-

Alamãdari laus.

tia & reꝝ bellicaꝝ experiẽtia ẽet tũ exiſtimatiõe apd Perſas eſſet ut ceteros facile antecelleret· Nã ãnis quĩquaginta res Romeoꝝ ad genua uenire coegit· Ex ægypti finib9 incipiẽs uſq; in Meſopotamiã loca oĩa depopulãdo uaſtauit ædificia cũcta incẽdẽdo & hoĩes ſepe ad decẽ milia capiẽdo quoꝝ plures nulla de cã interficiebat: reliquos magno redimendos dabat · Inter

hec nullus hoſtium ei occurrit/neq; enim in explorato unq̄ in predam exiit ſed ſic ſubito & adpoſite ut nunq̄ uacuus redierit • Duces autem ac milites quum per cunctatiōe euenta accepiſſent cōtra illum cōuenere ſiqua in parte eum deprendere potuiſſent uerum imparatos ac ſine ordine procedentes hic Barbarus inuadens in fugam cōuertit partimq; nullo labore interfecit/ quum & milites quandoq; omnis cum ipſis ducibus cepit : Demonſtratus erat Rufini frater & Ioannes Lucæ filius quos uictos poſtremo reddidit: diuitias eoꝝ immodicas adſecutus•Deniq; difficile ~~auicta~~ cun[cta] narrare que hic geſſit Romæis maxime omniū infeſtus• Quas ob res regiā ſolus optinēs dignitatē Saracenis inter Perſas dominat9 eſt/ac cum toto exercitu quocūq; uellet in Romæoꝝ regionem irruptionem facere•Nullus autem neq; Romæoꝝ militum caput quos Duces uocant neq; Saracenoꝝ Romæis fœderatoꝝ ductor q Chiliarchi dicūtur cū ſuis comitibus Alamandaro cōcurrere idoneus eſt uiſus•In qualibet enim regione inimicis cōgrediebatur• Huius igitur metu Iuſtinianus Imperator tribubus Aretham Gabalæ filium prefecit qui in Arabia Saracenis impabat regia eum dignitate exornans quod ſane factum nunq̄ prius inter Romæos uiſum•Alamandarus autem nihilominus ſi non magis res Romæoꝝ proſtrauit: & ipſum Aretham in omni certamine ſuperauit • Quam ob rem perterritis omnibus ac nemine iam reſiſtente omnem iam longo tempore orientem depopulatur:quum & diu ſine arte uixerit • Huius tandem tunc uiri monitionibus gauiſus Cabades delectum uiroꝝ • xv • millium egit : quibus Ezaretham uirum Perſam prefecit longo bello exercitatum hoſq; ab Alamundaro in itinere duci iuſſit qui Euphratē traicientes in Aſſiriis terram quandam hominibus deſertam ex improuiſo in Comagenoꝝ regione inuaſere (nam ſemper prima Perſaꝝ in regionem Romæoꝝ incurſio ſolet eſſe quantum auditu aut alio modo deprendim9)ac omnis re ſubita pterruere• Que ubi Beliſarius accepit primū qdē heſitauit deinde ferre auxiliū decreuit : ac idoneo pſidio in ciuitate qualibet conſtituto ne Cabades aut alius hoſtium exercitus in cuſtodita Meſopotaniæ loca reperiret•Ipſe uero occurrēs/ac Euphratem ſtudio multo traiciens cum alio exercitu procedebat qui ad equitum peditumq; • xv• milia conuenit : quorum Iſauri duo milia fuere • Equitibus hi preerant qui prius apud Daram contra Mirrhanem & Perſas prœlium inſtituerāt: peditibus uero quidam Petrus ex Doriphori Iuſtiniani Imperatoris : Iſauros quoq; Iuſtinus & Stephanacius regebat His ſe Arethas addidit cū Saracenoꝝ copiis profectus • Poſtq̄ uero Colchos uenere ibidem metati ſunt

Duces

caſtra• Alamundarus autē & Azarethas qui apud Cabbula locum• CXX•
ſtadiis a Colchis diſtantē cōſtiterāt ubi hec audiuere piculū formidātes ul
terius nō auſi pcedere retro domū ſe recepere: deſcēdētes aūt ac Euphratem
ſiniſtrorſus habentes Romæi pone inſequētes in eodē loco ubi illi dormie
bāt nocte ſequēte remanebāt• Beliſarius enim de induſtria iuſtū iter ſuos fa
cere nō ſinebat q ad manus uenire cū hoſte nō dū cuperet: ſed enim ſatis ei
habere uidebat Alamundarū in Romæorū ditionē trāſgreſſum: deinde ſine
effectu ad ppria remigraſſe: quāobrem & duces & milites clam in eū muſi
tabant apte tn̄ nullus• Perſæ aūt in Euphratis ripa cōſtitere que cōtra Cal
Callinicum urbs — linicū eſt urbem• Inde quoq̧ p regionē nemini habitatā pfecturi ſic Ro
mæorū terram omnino reliquere• Nō enim ſecuri prius ſecundū fluminis
ripā ire decreuerūt• Romæi uero apud Surrorū ciuitatē pnoctauere• Inde
mouētes hoſtes deprēdūt ad prœliū ſe adcingētes• Inſtabat aūt dies pxima
Ieiuniū paſce — Paſcale feſtū quod xp̄iani pre omnibus uenerantes prima eius die cibo po
tuq̧ abſtinent: nec ſolū die ſed in multā noctē ieiuni• Tunc igit ſuos Beliſa
rius animatos ad pugnā animaduertens ut ab hac eos ſententia deduceret
(nā & Hermogenes quoq̧ q nup legatus uenerat hec etiā noſcebat) cogens
Contio Beliſarii• — ſimul omnis hec eſt adlocutus• ¶ Quid o Romæi forte dirū uobis accidit
aut quid paſſi uoſmet in diſcrimē conicere uultis nō neceſſariū? ſūmā eſſe
uictoriā purā ac ſincerā homines arbitrant nihil ab inimicis graue pati qd
uobis in pn̄s & fortuna dedit & ueſter cōtra aduerſarios motus• An nō pre
ſentibus uti bonis preſtat q̄ nos fugiētia querere• Perſæ enim ſpe multa du
cti in Romeos mouerūt qua penitus nūc excidentes in fugā uertunt• Itaq̧
ſi eos inuitos mutare ſententiam ac nobiſcū prœlio congredi cogamus non
amplius uictoriā ſemel conſecutam poſſidebimus: q ſi forte male rem geſ
ſerimꝰ habitis iā tropheis priuabimur nō quidē ab hoſte deiecti ſed nobis
ipſis• Sed & hoſtibus noſtris regionem ſine defenſoribus ullis inuadendi
occaſionem in futurum prebebimus• Hoc inſuper uos cogitare fas eſt q ne
ceſſaria nec prorſus uoluntaria eligentes pericula deus ſemp adiuuat abſq̧
uero his non hn̄tibus in quo ſe uertant: bene rem gerere non uoluntariis
continget• Vobis etiam aduerſa multa in pugna contingūt: Pedibus enim
plures ambulant: ac ieiuni ſumus omnes: preterea q nondū omnes cōuene
runt• His a Beliſario dictis exercitus non clam amplius eū obiurgabat ſed
in faciem inſurgentes apte hominē imbellem ac fortitudini reſiſtentem ap
pellabāt• Quorū impudentia perterritus Beliſarius monitionē p̄teritā detra
ctās adortāti ſilis cōtra inimicos uidebat ſeſe excuſans q hoſtiū animos ad

pugnandũ paratos prius nõ animaduertiſſet:nũc autem fiducia maiore ſe in eos eſſe·Igitur aciẽ in fronte hoc modo diſpoſuit·in cornu ſiniſtro prope flumẽ omnis pedites locauit·In dextro Arotham cũ Saracenis·Ipſe uero cũ equitibus in medio cõſtitit· At cõtra Ezarethas ubi paratos uidit inimicos talibus ſuos eſt adortat9·Nemo dubitet cõmilitones uos quũ uiri Perſæ ſitis ſi detur optio uirtutẽ uita non cõmutaturos· Nec opus exiſtimo uobis huiuſcemodi ꝓponere deliberationẽ quibus pauloante fugiẽtibus piculũ licebat cũ ignominia uiuere/ac pulchra uirtuteq; digna delectabilibus poſt habere · Quibus aũt mori neceſſe uel in ꝑlio cũ gloria:uel a uictoribus ad ſuppliciũ turpiter ductis magna ꝑfecto inſania nõ ꝓ turpibus eligere meliora· Qñ igitur nũc ſic ſe res hñt oportere uos omnis exiſtimo nõ ſolũ inimicos ſed imperatorẽ noſtrũ ante oculos habẽtes animo ingenti in hac pugna cõſiſtere·His Ezarethes dictis ſic aciẽ cõſtituit·In dextro cornu Perſas in ſiniſtro Saracenos collocauit:ſtatimq; in ꝑliũ ꝓceſſere : ſed atrox pugna: cedes amboꝝ plurima·Sagiptę utrimq; denſæ ueniebãt Quidã inter utrãq; aciem procedentes opa egregia oſtentabant · Perſæ autem magis a ſagiptis ledebantur : ꝙ eoꝝ quanq̃ denſiores ſine arte tñ mittebantur · Nam Perſæ fere omnes ſagiptarii ac aliis celeriores in emittendo eſſe ab initio docẽtur uerũ ex mollibus arcubus nec ualde protenſis miſſiliũ ictus mollius etiam feriebant uix Thoraci aut ſcuto herentium · Romæoꝝ autem miſſilia tardiora quidẽ uelut ex arcubus duris ac uehementer intenſis extracta · His etiam quis addet ab hominibus fortioribus q̃ Perſæ : qui forte percuſſi ſtatim concidunt utpote nulla armatura contra ictus muniti· Iamq; prelium ad duas diei partes protractum quum exſurgentes qui fortiſſimi in exercitu Perſarum uidebantur in dextrũ inimicoꝝ cornu adequitãt ubi Arethas & Saraceni erant qui ſic aciem eoꝝ in duas partes diduxerunt ut opinionem facerent res Romæoꝝ a Perſis teneri:ex quo noſtri minime reliquoꝝ expectantes incurſum in fugã omnes uertunt·Perſæ igitur intumeſcentes aduerſarioꝝ aciem a tergo perſecuntur·Romæi autem & uia & labore pugnæ iam feſſi:inſuper ieiuni ad hanc diei horam exiſtentes deniq; ab inimicis ex utraq; oppugnati parte non amplius reſiſtebant/ ſed multi certatim fugientes in proximi fluminis inſulas ſe recipiebant/quidam uero etiam reſiſtentes miram opam ac uirtute dignã oſtendebãt in quibus & Aſcan erat qui multis prius ab ſe interfectis Perſarũ fortiſſimis ad extremũ & ipſe trucidat9 cõcidit plurimũ de ſe ſermonẽ inimicis relinquẽs cũ eoq; ſimul octingenti ſtrenui milites interempti·Iſauri fere omnes cum ducibus ſuis imbel

Ezarethæ cõtio

Armoꝝ differentia inter Ro· & Perſas

les quidem homines ac armoꝝ uſu carentes : ꝙ tunc primũ ex agricultura
rapti ad certamen uenerunt prius eis ignotum:quanq̃ ipſi ante alios pericu
li ignoratiõe in pugna tunc alacriores ac maiore fremitu ſunt uiſi & primi
ſere qui Beliſarium timiditatis accuſauerint • nec omnes tamen Iſauri ſed
ex magna parte Lycaones erant•Beliſarius autem cum paucis quibuſdam
in acie permanens finem eoꝝ qui cum Aſcane perierunt uidere decreuerat
deniq; cum preſentibus quoad potuit reſtitit:ubi autem uidit ſuos partim
ceſos:partim in fugã uerſos quo quiſq; poterat tunc & ipſe cũ ſequentibus
in peditum aciem confugit: qui cũ Petro etiam pugnabant nõ admodum
multi exiſtẽtes ꝙ ex eis etiã plures fugiſſent • Hic itaq; ex equo ipſe deſcen
dit omnes item ſequentes idem facere iuſſit ac una peditibus contra hoſtes
auxilio eſſe•Perſæ autem relicta fugientiũ perſecutione que parum admo
dum durauit ſtatim ſe cum reliquis aduerſus pedites & Beliſarium cõueni
unt• Noſtri terga in flumẽ uerſi ne quis inimicoꝝ retro inuadere poſſet cũ
omnibus qui aderãt occurrentes hoſtes reprimere contendũt:rurſus atrox
cõmittitur pugna quanq̃ nõ pari numero•Nam pedites noſtri pauci admo
dum contra totum Perſarum equitatum non tamen ab eis neq; uerti unq̃
neq; dimoueri potuere•In breui autem ſpatio reducti ac ſcutoꝝ munimine
ſe tuentes magis hoſtes feriebãt q̃ ferirentur•Barbari equitatu turbare atq;
diſſoluere confertim eoꝝ phalangem conantes ſine effectu retro rurſus re
uertebant: nam ipſoꝝ equi clipeoꝝ ſonitu perterriti reprimebantur ac una
cum adſeſſoribus turbabantur•Sic itaq; utriq; uſq; ad diei ſerum perſeuera
uere• Nocte iam superueniente Perſæ quidẽ in caſtra ſeceſſerũt: Beliſarius
autem oneraruim nactus nauigiũ in proximi fluminis inſulam quo Ro
mæi confugerãt adnauigauit• Sequenti die reliqui omnes in nauim & ipſi
e Callinico aduectum ingreſſi in eundem locum adplicuerunt• Perſæ autẽ
ſpoliatis prius cadaueribus domũ reuerterunt inter que nõ minorem ſuoꝝ
numerum q̃ hoſtium inuenerunt•Ezarethas poſtq̃ cum exercitu ad Perſas
peruenit:quanq̃ re bene geſta Cabadis tamen animũ magnopere offendit
Nota morem Perſarum
ex cauſa huiuſcemodi• Mos eſt Perſas in bellum ituros ante regem in thro
no ſedentem cũ duce totoq; ſimul exercitu cõparere ac quemlibet ſagiptam
unam in Cophinos ad hoc paratos proicere: eos deinde regio ſigillo ſigna
tos cuſtodiri•poſtq̃ autẽ in Perſidem idem exercitus rediit :quilibet rurſus
ſagiptam ſuã ex his aufert: nuntiant poſtea regi:quot uacant ſagiptæ: mul
titudinemq; militum non reuerſoꝝ : qua ratione quot in bello interiere ma
nifeſti ſunt•Interrogatus igitur a rege Ezarethas an aliquod Romæoꝝ op

pidum cepiſſet quando cũ Alamundaro Anthiocheam euerſurus exiiſſet Il le mullũ ait: uerũ Beliſariũ prœlio uiciſſe• At rex e ſagiptis uacãtibus uicto riam nimis cruentã cõtinuo damnans cum de honore deiecit proq; cõtem pto habuit• Ea tẽpeſtate Iuſtiniano imperatori ſuccurrit Aethiopes & Homeritas cum Perſis contra eum ſocietatẽ iniuiſſe • Qui autem hi ſint homines & ubi habitent ac quẽadmodũ eos Romæis profuturos Imperator ſperaret nunc dicam• Paleſtinæ fines uerſus orientem ad mare pertinẽt rubrũ: Ipſum uero mare ex Indis incipiens hic in Romæorum ditione deſinit • Ciuitaſq; Aila uocata prope huius eſt littus ubi mare ut mihi dicitur deſinẽs Perthenus quidam ualde anguſtus fit • Inde uero adnauiganti dextrorſus montes Aegyptiorum ad Auſtrum conuerſi ſunt • In altero autem regio hominibus deſerta ad Boream pertinet• Terra uero ipſa nauiganti utrimq; ſpectatur uſq; ad Iotabim inſulam ab Aila urbe ſtadiis non minus mille diſtantem• Hic Hebræi gens libera antiquitus habitat • Sub Iuſtiniano autem nuper Romæorum ſubditi ſunt facti• Pelagus inde maximũ extẽditur ubi nauigantes dextrorſus terram non adſpiciunt • In ſiniſtra uero nocte inſequenti ſemp adplicãt• In tenebris enim mare hoc minime procelloſum: In luce uero æſtuoſum plerũq; contigit eſſe: portus hic plures non manufacti ſed naturales • Ex hoc nauiganti non difficile ubicunq; contigerit adplicare • Recta uero per hoc littus Paleſtinæ montes ſuperanti Saraceni tenent qui Phœnicũ regionẽ iam dudũ incolũt• Eſt enim Phoenicia in mediterranea in magno tractu pcedens que nihil penitus aliud q̃ palmulas fert Hãc Iuſtiniano donauit Abocharalus Saracenorum in ea pte pfectus: quẽ Imperator Phylarchũ Saracenorum in paleſtina cõſtituit q tutã regionẽ abincurſioibus toto tpe cuſtodiit q Barbaris ſubditis: nec minus hoſtibus formidoloſus ob eius uirtutẽ tũ rerũ experientiã fuerit• Ergo quũ uerbotenus hãc Imperator poſſideat locorum eius curã minime ſuſcipere ualens alii delegauit: q terra hominibus omnino uacua & ſine arte ac inaquoſa exiſtat : in medio decem iter dierum prorogata: deniq; nulla exiſtimatione digna : minimeq; ab eodẽ Imperatore cognita quum ei dono eſt oblata• Et hec in uniuerſum de Phoenicia• Horum igit hominũ alii Saraceni littus icolũt q Maddeni uocantur Homeritarũ ſubditi exiſtentes• Homeritæ aũt hi in regione uicina iuxta mare habitant • Supra uero ipſos plures aliæ gentes uſq; ad Anthiophagos Saracenos eſſe feruntur • Poſt hos Indorum genera ſunt ſed de his q fabuloſa multa dicant quiſq; ſuo modo loquat • Homeritæ aũt cõtra littus aduerſum maxime habitãt qui etiã Auzomitæ cognominat q ipſorum

Aethiopes homeritæ•
De mari rubro•
Aila ciuitas
Iotabis inſula
Aila ciuitas
Hebræi
Saraceni
Phoenicia
Abocharalus
Maddeni
Homeritæ
Auzonis ciuitas•

in ciuitate Auzonide regia ſit. Mare autem quod in medio eſt uento medio
criter flante quinq; diebus ac totidẽ noctibus nauigat᷑: nocteq; tñ concuti
fertur. Idem a nõnullis rubrũ appellat᷑. Qui aũt apparet ex hoc nauiganti
uſq; ad litt9 & marittimã ciuitatẽ Arabicus uocat᷑ ſinus. Inde quoq; regio
Gaza uſq; Gazam ciuitatem Arabia noiatur cuius regia Petra eſt ciuitas. Portus
Petra ciuitas. igit᷑ Homeritaꝝ unde ſoluẽtes ad Aethiopes adplicare ſolẽt Bulicas dicit᷑.
Bulicas port9 Nauigantes quoq; ſemꝑ hoc pelagus portũ Adubitoꝝ contingunt. Adulis
Adulis ciuitaſ enim ciuitas eſt a portu ſtadiis. xx. diſtãs tantũdemq; a mari remota ab ur-
Nauigia In- be aũt Auzonide iter dieꝝ. xii. Nauigia quoq; & in Indis & in hoc mari nõ
doꝝ & Aethi- eodem modo quo cetera Non enim pice nec alio quocũq; ſunt illita: neq;
opũ qũo. itẽ in eiſdẽ ferro aſſeres inter ſe cõpacti ſed laqueis quibuſdã uincti. Cauſa
eſt nõ quã multi exiſtimãt Petræ hic quedã ferrũ ad ſe trahentes; ſignũ ꝙ
Romæoꝝ nauibus ex Aila urbe in hoc mari nauigantiũ ferri multo cõcina
India ferro caret. tis hic effectus nõ eueniat: ſed qm̃ neq; ferrũ neq; aliud quo ad hoc neceſſa
rioꝝ Indi uel Aethiopes hñt. Neq; itẽ eadẽ ex Romæis mercari queãt lege
omnino ꝓhibẽte: depreñſo enim mors pena ẽ. Circa igit᷑ mare rubrũ & re-
gio ex utraq; ipſius pte cõſiſtit ex Auzomide ciuitate uſq; ad ægipti fines pti
Blemyes nẽs in romæoꝝ ditiõe ubi Elephãtina ẽ urbs. xxx. iter dieꝝ homi expedito
Nobatæ diſtãs. Hic multe habitant gẽtes Blemyes & Nobatæ populi frequẽtiſſimi.
Blemyes eñi regiõis media tenẽt. Nobatę uero circa Nilũ fluuiũ. Nã hi añ
Diocletianũ ulteri9 habitabãt Romaniq; ꝓlixiores. vii. iter dieꝝ fines erãt.
Is primũ hic exiſtẽs didicit ꝙ oppidoꝝ reddit9 minim9 ẽet ꝙ anguſtã ſteri
lẽq; terrã haberẽt. Nili eñi petrę ualde ſublimes nõ ꝓcul diſtãtes regiõis re-
liq̃ occupãt. Militũ quoq; magn9 hic numer9 cõſiſtit quoꝝ ſumptib9 maxi
Oaſis ciuitas mis ærariũ magnope grauat᷑. Simul aũt & Nobatę circa ciuitatẽ Oaſim pe
trashabitabãt. Hos igit᷑ Barbaros idẽ Impator induxit e ſuis finib9 migrã
tes ad Nilũ habitare, ac eis urbes magnas dare promiſit. Regionẽq; longe
meliorẽ atq; illa quã reliquiſſent. Sic enim exiſtimauit eos nõ amplius illis
qui circa Oaſim ſunt nocituros ac a regione eis data tãq̃ a propria ut ueriſi
mile eſt alios Barbaros expulſuros. Hec quũ illi libẽter acceptaſſent ſtatim
huc adnauigant regionẽ omnẽ ex utroq; fluminis latere: cũ urbe Elephanti
na habuerũt: inſup ab eodẽ Impatore uterq; populus certũ auri pondus ha
buere ut Romanos fines nõ amplius predarentur: quod uſq; in mea tem-
pora ſeruatũ: quãq̃ nihilo ꝓpterea minus ea loca excurrũt: ſic ꝑfecto nullo
delinimẽto aut rõne Barbari oẽs retineri licet quin in fide Romæis aut in
officio: niſi tñ timore neq; coercentiũ militũ periſtant Nec profuit eidem

Imꝑatori in optima eos terra apud Nilũ collocaſſe:ut firmiores fidelioreſq;
eſſent tẽpla hec & altaria Romeis ac illis cõmunia cõſtituiſſe ãboꝝ quoq;
ſacerdotes addidiſſe: ꝙ ſperaret ſacroꝝ cõmertio eoꝝ ꝑpetua frui amicitia
ex quo oppidũ in ea ꝑte Philas ex argumẽto appellauit. Hæ nãq; gentes & Philæ opidũ
Blemyes & Nobatæ cũ al[illegible]deos uti græci: tum Iſim & Oſyrim magnopẽ
colũt nec minus etiã priapũ. Blemyes etiã humana hoſtia ſoli ſacrificare cõ
ſueuerũt: qui mos Barbarus uſq; ad hoc tẽpus ſeruatus iuſſu piiſſimi princi
pis Iuſtiniani ſublatus eſt. Narſes igiť genere Perſarmenius cui9 ſupra ut
ad Romæos tranſſugæ memini illoꝝ militũ dux eiuſdẽ Imꝑatoris mãdato
& tẽpla deleuit & ſacerdotes in cuſtodia uinxit: ſtatuaſq; illoꝝ Cõſtantino
polim miſit. Nũc aũt ad inſtitutũ prius ſermonẽ redeo. Sub huius belli tẽ
pus. Helliſthæus Aetiopũ rex xp̃ianus dogmatiſq; hui9 maximæ obſeruã Helliſthæus
tiſſimus poſtq̃ ex Homeritis his qui in alteri9 littoris cõtinente ſunt plures rex.
eſſe Iudæos didicit. Multos aũt ſectã ueterẽ colẽtes quã græcanicũ nũc ho Secta grecani
mines uocãt quũ nõ ceſſarent cõtinuo in uicinos xp̃ianos incurrere cũ claſ ca.
ſe aduerſus eos uenit:ac uictoria potitus regẽ cũ Homeritis pluribus inter Vide historiam
fecit alio ſurrogato xp̃iano genere item Homerita cui nomẽ Eſimiphæo Im
ꝑatoq; tributo quotãnis. Aethiopib9 dãdo domũ ſe recepit. In hoc Aethio
pũ exercitu ſerui nõnulli de induſtria regẽ redeuntẽ ſequi nolẽtes inter Ho
meritas remãſerũt ꝙ eoꝝ tellus ſit optima. Hi demũ nõ multo poſt cũ aliis
quibuſdã in Eſimiphæũ inſurgẽtes in arce quadã captũ cõiecerũt alio Ho
meritis itẽ rege ſubſtituto noĩe Abramo. Is enim ſeruus erat Romæi uiri q
apud Adulidem Aethiopũ ciuitatẽ ꝓpe mare officinã quandã habebat: qd Adulis urbs
quũ Helliſthæus audiuiſſet Abramũ ipm̃ ſimul cũ ſceleris ſotiis in Eſimi Aethiopum.
phæum punire ſtatuit: exercitũq; triũ milliũ armatoꝝ unacũ duce quodã
ſui generis cõtra eos miſit: q exercit9 loci amenitate capt9 nõ ãpli9 & ipẽ re
dire cõſtituit ac cũ Abramo clã collocut9 ſimul de ꝓditiõe cõuenere. Poſtq̃
uero in acie conſtiterunt pugna cõmiſſa ducẽ ſuũ interficiunt ſtatimq; ad
hoſtes tranſſugientes ibi manſere Helliſthæus itaq; ira uehementer incen
ſus alium ꝓtinus exercitum miſit qui cũ hoſte decertans ac uictus ꝓpere
domũ reuertit. Quãobrem nullo ſuccedente conatu Helliſthæus in futuꝝ
ſibi metuens nihil amplius tentauit: quo mox decedẽte Abramus eius ſuc
ceſſori tributũ ſingulis ãnis dare ꝓmiſit: eoq; mõ in regno cõfirmat9 eſt: ſed
hoc tpe poſt ſubſecuta. Regnãtib9 igiť apđ ęthiopas Helliſtheo: apud Ho
meritas uero Eſimipheo. Iuſtinian9 Iulianũ legatũ reges ãbos rogatũ miſit
ob cõmunẽ i xp̃m fidẽ uti ſibi cõtra Perſas cẽut auxilio ut Aethiopes qdem

De Serico

ex Indis ſericum mercantes ac Romæi mittentes ipi quidē pecuniæ maxi-
mæ ſint domini Romæis uero cauſa fuerint ut non amplius nummos in

Veſtis medi-
ca nūc Serica

hoſtes ſerici emendi gratia tranſferre cogant̄ ex quo ueſtem conficere con-
ſueuerūt quā olim medicam: nūc uero ſericā uocant·Homeritæ aūt ut Car

Mnddeni

ſum Phylarchū Maddenis cōſtituant & magna ſuoꝝ & Saracenoꝝ Mad-
denoꝝ exercitu in Perſaꝝ regionē incurrāt·Hic enim Carſus ex genere Phy
larchoꝝ ac belli diſciplina inſignis quendā e ꝓpinquis Eſimiphæi interfi-
ciens in terrā fugit que hoibus omnino deſtituta eſt·Ambo itaq; qđ peteret
pollicentes legatū remiſerūt·Neuter uero ꝓmiſſis poſtea manſit Aethiopi-
bus enim mercari ex indis ſericū nō poterāt ꝙ cōtinuo Perſaꝝ mercatores
apud ipos portus exiſtētes ubi prius Indoꝝ naues adplicāt ueluti regionē
incolentes ꝓximā omnis cōmeatus emere cōſueuerūt ac Homeritis durum
uideri ꝑ regionē deſertā ac multi tēporis itinere ꝓlixam cōtra homines ma-
xime bellicoſos ire·Sed & Abramus poſtremo qui & regnū firmiſſime opti
nuit ſepe Iuſtiniano ꝓmiſit in Perſidē irruptionē ſe facturū ſemelq; tm̄ iter
ingreſſus ſtatim remigrauit·Aethiopes ergo & Homeritę hoc modo cū Ro
mæis ſe habuere Hermogenes aūt tūc poſtq̄ uelociter p̄liū apud Euphratē
geſtū eſt ad Cabadē legatꝰ ꝓficiſcēs nihil de pace egit cuiꝰ gratia iter cepit
ꝙ ipm aduc in Romæos timidū offenderet quā ob rē ſine effectu rediit aç
Beleſarius ab impatore reuocatus Cōſtātinopolim uenit ut in Vandilos ex
ercitū duceret Sittas aūt eiuſdē Imparoris iuſſu ad orientis cuſtodiā in eius
locū ꝓfectꝰ eſt·Perſæ uero iterū magno exercitu Chanarange & Aſpebedo
& Mermeroo ducibus in Meſopotamiā excurrūt: & qn̄ nullus reſiſtere au-

Martyropo-
lis opſidio
Sophoſene
Nymphis flu

deret·Martyropolim circūſiſtētes oppugnāt ubi Buzes & Belas p̄ſidio ad-
erant·Ipa aūt in regione que Sophoſene dicta eſt regio ab Amida·ccxl·ſta-
diis diſtās ad Boreā uentū ꝓpe Nymphiū fluuiū q Perſas a Romęis deſter
minat·Perſæ igit̄ menia oppugnabāt Oppidani uero quāq̄ ab initio ſe acri
ter defendebāt nō diu ꝑſeueraturi erāt ꝙ menia ipa debilia ac expugnatu fa
cilia ex magna pte eſſent· Ipi quoq; neceſſariis ad uictū & ad reſiſtendum
machinis carebant·Sittas aūt & Romæoꝝ exercitus in oppidū Attacham
uenerūt a Martyropoli·c·ſtadiis diſtās ulterius nō auſi ꝓcedere ibidē ca-
ſtrametauere·Erat cū eis Hermogenes rurſus e Bizantio legatus ueniens·
Interea uero res huiuſcemodi contigit· Exploratores iā antiquitus tā apud
Romæos q̄ Perſas lex eſt publice paſci q clā aduerſus inimicos ire cōſueue-
runt ut illoꝝ facta diligenter ueſtigata ducibus renuntient Hoꝝ itaq; mul
ti beniuolentia in ſui generis homines ut par eſt uti conantur: quidam ue-

ro aduerſariis ſecreta referunt• Tunc igitur e Perſis quidam explorator cō tra Romæos miſſus ante Iuſtiniani conſpectū ueniens cum alia multa inter Barbaros geſta dixerit: tū ꝙ Maſſagetaꝝ gens iamiā ad Perſaꝝ exibant regionē cū eis Inde in Romæoꝝ ditionē incurrere parati• Hec audiēs Imperator an uera homo loqueret̃ periculū facere decreuit: ac eū opibus magnis inducit ut in Perſaꝝ caſtra pꝛoficiſcat̃ qui Martyropolitas oppugnabāt ac Barbaris nuntiaret / queādmodū hi Maſſagetæ pecunia corrupti a Romæoꝝ Impatore iam nō amplius contra ipos ſint ituri• Hic aūt iuſſa facit Ex quo Canaranges ceteriq; Perſaꝝ exercitus magnope timuerūt• Inter hec Cabades grauiter egrotans Mobodem inter Perſas unū fidiſſimū aduocans cū eo de rebus regni ac ſucceſſoris cōmunicauit: timereq; ait nequid ab eo decretoꝝ Perſæ irritarent: quam ob rem ut eius ſententia firmior populis appareret• Coſroem filium ſucceſſorem ſcribi iuſſit: ſtatimq; deceſſit• Poſt autē funus regiā elatū ac iuſta parēti reddita Coſroes legi cōfiſus ilico regnū inire paratus erat niſi Mebodis proibuiſſet auctoritas adſeuerantis nihil in hoc genere temere fieri oportere: ſed de optimatū ac magiſtratuū ſentētia: ut res ordine pcedēs ppetuo duraret• Itaq; ſenatu ad hoc cōgregato Perſaꝝ: Mebodes cabadis cōmētariū recitauit illi uirtutis Cabadis ac offitii memores Coſroem filiū regē Perſaꝝ declarauit: ſic ille rē ſuſcepit• Apud Martyropolim uero quū Sittas & Hermogenes ciuitatē tueri ſe non poſſe cōſpicerent certos ad inimicos miſere qui in coꝝ uenientes conſpectū hec dixere• Fas iam uos paci ſtudere ac omnis inimicitiæ penitus obliuiſci: nec tot bonis utriuſq; reipub• eſſe impedimēto• Adſūt iā ppe legati de cōcordia ad regē noſtrū pficiſcētes: ut que ſint ex uſu amboꝝ tranſigāt parati enim ſumus de his ita ut dicimus euēturis obſides uobis uiros imprimis nobiles dare: hec illi• Nuntius interim in caſtra de morte Cabadis: ac de Coſroe rege cōſtituto uenit• Illi res nouas ſimul et Vnnoꝝ irruptionē timētes: oratoꝝ ſermonē libēti9 audiuere ſtatimq; obſidibus acceptis Martino & Genecio uno ex Sittæ doriphoris opſidionem ſoluētes domū reuerterūt• Nec multo poſt Vnni in fines Romeoꝝ ingreſſi poſtq̄ hic Perſaꝝ exercitū nō offenderūt pauloposſt excurſiōe facta domū ſe recepe Mox Rufin9 Alexāder Thomas & hermogenes legati ad regē Perſaꝝ miſſi ad tigrim uſq; uenerūt quos ubi Coſroes uidit: obſides ſubito miſſos fecit• Legati adſentando multa demulcentia dixere ac minime romeoꝝ dignitati cōueniētia qb9 coſroes captus pacē pri9 termino carentē decē ſupra centū annis cōceſſit hac cōditione ut qui militibus in Meſopotamia preficeretur nō amplius apud Daras ſed

Exploratoris cuiuſdam fictum.

Coſroes Cabadi pri ſuccedit

Conſtantina urbs

apud Conſtantinam urbem continuo moraretur ſicuti olim conſueuit Arces quoq; apud Lazos Pharangiũ & Bolum ſibi reddi oportere; que quum nomina ſint etiã menſurorũ centum pendentia libras : tantundẽ auri a Romæis popoſcit ne Daram euertere cogantur: ac a ſumptu cõmuni cũ Perſis in cuſtodiendis caſpiis portis ſimul eximantur. Hic legati cum alia ꝓpoſita laudaſſent arces tamen dare non poſſe dixerũt niſi Imperatore prius cõſulto. Viſum eſt igitur Rufinũ ſuper his Byzantiũ mitti : alios uero donec ille redeat expectare Datius dierũ. lxx. ſpatio redeũdi. Is poſtq̃ Byzantiũ uenit Imperatori quecunq; Coſroi de pace ſunt uiſa refert. Ille his omnibus facile annuens pacem firmari iuſſit Interim fama quedam nõ uera ad Perſas penetrauit Iuſtinianũ iratum Rufinũ interfeciſſe: cuius rei gratia Coſroes turbatus cũ toto exercitu in Romæos proficiſcitur Rufinus interim reuertens non longe a Niſibi urbe erat: apud quam illi cõuenerant ut poſtq̃ pacem firmaſſent huc peccuniã ferrent. Verũ Iuſtinianũ arces apud Lazos Perſis concedere iam penituit: lraſq; idem contra iam dicta legatis ſcripſit nullatenus eas Perſis tradi. Tunc enim Rufinũ cogitato ſubiit uelox potius q̃ ſecura in Perſarũ terram pecuniam ferre : protinuſq; Coſroem adiens pronus in terrã ſupplicat ne in Romæos exercitũ ducat ſed in aliud quoddam tempus bellũ differat ſeq; ꝓpterea ei pecuniã traditurũ. Coſroes autẽ inde ſurgere iubens cuncta facile conceſſit legati igi' cũ pecunia Daras uenerũt ac Perſarũ exercitus retro remigrauit. Tunc itaq; Rufinũ legati ſotii ſuſpectũ hñtes apud Iuſtinianũ inſimulauere ex hoc coniecturam faciẽtes ꝙ cũcta Coſroes quecũq; ille uoluit pſuaſus cõceſſit. Imperator uero nihil ꝓpterea mali in eũ oſtendit. Breui deinde poſt tp̃e Rufinus ip̃e & Hermogenes rurſus ad Coſroem de pace mittunt' : cõuentumq; inter eos ut ambo utrimq; oppida ablata inter ſe reſtituant. Nec ullus apud Daras militum prefectus exiſtat. Sic igi' pacẽ apantam hoc eſt fine termino fecerint. Anno Imperii Iuſtiniani Septimo ac Romæi tunc. Pharangiũ & Bolon arces cũ pecuniis Perſis tradidere. Ex parte alia Perſæ Romanis oppida apud Lazos preterea Dagarim reddidere aliũ pro eo uirum recipientes. Is enim Dagaris tp̃e poſt Vnnos ſepe in fines Romæorũ ingreſſos in prœliis ſupans fugauit erat enim in bello p̃ter ceteros fortiſſimus. Hoc igitur modo ambo fœdera iunxerũt. Poſt hec ſtatim uterq; princeps a ſuis inſidias paſſi ſunt: quonãmodo iam dicam. Coſroes Cabadis filius ingenio uehementi & inqeto ſimulq; rerũ nouarũ cupido erat : quam obrem ip̃o tumultu ſeditioneq; plenus ut alii ſimiliter eſſent cauſa fuit. Igitur eius perteſi dominationem

Pax Apanta

Dagaris

Perſarũ nobiles ac ſapientes aliũ regem ex Cabadis item domo ſibi facere in conſilio deliberant oſtabant aũt Zamã: uerũ ꝙ monoculus eſſet uti ſupra narraẗ lege ꝓibebatur hoc tñ remediũ uiſum eis adhibere ut Cabadem patri Homonymũ ſucceſſoré Zamã uero natu maiorem ei adſiſtenté cõſtituerent qui res Perſaꝝ pro arbitrio dirigere: qua ꝓpter Zamæ conſiliũ referunt eũq; prenſant: ac multa alacritate ad rem ſuſcipiendam adortantur: quũq; ille obtemperaſſet occaſioné querebant quonã modo Coſroem inuaderent: Conſiliũ uero iam diuulgatũ ubi Coſroes accepiſſet: ꝓibere cõnatus Zamã ipm ac eius reliquos fratres cum omni uirili ſtirpe interfecit: ſuſtulit item omnis Perſaꝝ nobiles qui cõſilio eſſent adhibiti: aut eius quocunq; modo particeps fuiſſent: inter quos fuit Aſpebedes Coſrois auunculus Cabadé qdem Zamæ filiũ paruũ aduc Adeo gundubadi Chanarangi qui eũ nutriebat mandat uti puerũ de medio tollat. Ille aũt ubi de regis uoluntate accepit: dolens fleníq; calamitaté hanc cũ uxore ac pueri nutrice cõmunicat: uxor uero lacrymans ac uiri genibus aduoluta rogauit nulla ratione eũ interfectũ iri. Cogitantes igitur inter ſe quonã modo ſeruare poſſent: abſcindere ac clam nutrire uiſum eſt eis ac ꝓtinus ad Coſroem ſcribẽre iam ſublatũ: atq; ita egerunt: adeoq; occultũ tenuere ut nullus hominũ ſciret: ꝑterq̃ Varames coꝝ fili9 ac unus e ſeruis q lõge fideliſſim9 uidebaẗ. Tempore uero ꝓcedente poſtq̃ Cabades ætate creuit timens Chanaranges ne res in lucem ueniret eũ cũ pecunia dimiſit ut ubicunq; poſſet fugiens latitaret: reſq; tũc aliquandiu occulta fuit. Tempore inſequente Coſroes quũ in Colchidã cũ magno exercitu ꝓficiſceret̃ ſicuti mihi poſtea diceẗ ſecut9 eſt & Chanarãgis fili9 Varames alios ſecũ ſeruos ducẽs inter quos erat ille ſeruus rei conſcius. Is itaq; Varames omnina de Gabade geſta refert teſtẽq; ſeruũ adducit. Hec ubi Coſroes audiuit ira incẽſus graue putauit hec a Chanarange ſuo ſeruo pati quũq; eum facile capere nõ poſſet hec eſt meditatus Quando e Colchis domũ reuerſurus erat ei ſcribit quẽadmodũ cum omni exercitu decreuerat in fines Romaoꝝ inuadere nec in unã tñ partem ſed bifariam exercitũ diducere ut extra & intra flumen Euphratem contra hoſtes eſſet incurſus. Vnã itaq; exercitus partem ipſemet erat in hoſtilẽ ductuꝰ: alteram nulli ſeruoꝝ æquo cum rege honore facile crediturum niſi tñ Chanarangi ob uirtuté quãobrem in tanta neceſſitate maturet ad eũ protinus uenire ut de conſilii ſententia ſimul omnia que ad hanc rem opus decernat/certoſq; poſt eum ire iubet. Hec ubi Chanaranges legit lætatus ob honorem ei a rege collatũ/oblituſq; domeſticoꝝ maloꝝ ſtatim iuſſa pagit.

Coſroẽs inſidiis pet...

Varames pr[illegible] Chanara[illegible] ſem accuſat.

erat autẽ ſenex: quũq; equi frenũ negligentius regeret excidit: cruſq; ꝓpte-
rea leſus: neceſſe fuit ei apud eundem locũ ob curam remanere: cui rex co
ueniens obuiam/ac claudũ oſtendens minimeq; militare aptũ in aliqua cõ
tineri arce donec curet̃ mandauit/ſic eũ ad ſuppliciũ euntẽ certi ſubſequen
tes de medio ſuſtulerũt: uirũ omnino unũ inter Perſas in bello inuictũ &
qui gentes Barbaroꝝ duodecim Cabadis adiecit impio. Hoc extincto eius
filius Varranes Chanarangi magiſtratui paterno ſucceſſit. Nõ multo poſt
tempore ſiue Cabades ip̃e ſiue Zamæ filius ſeu quis alius Cabadis ſibi no-
mine uſurpato (nã Cabadi regi ore ſimilis erat) Byzantiũ uenit quẽ Iuſti-
nianus ut Cabadis nepotem honore magnificentiaq; multa excepit. Et hec
quidẽ circa Perſas in Coſroem inſurgentes ſic contigerunt. Poſtremo item
Coſroes Mebodem ſuſtulit hoc modo Zabergani mandauit Mebodem uo-
cari: qui cũ iuſſa pageret ille ſe iamiã uenturũ reſpõdit quãprimũ rẽ p̃ñtem
quam tractabat cito abſoluiſſet. Zaberganas uero odio in eum uetere du-
ctus regi retulit Mebadem nolle uenire quũ alia ſibi negotia ſint. Coſroes
igitur iratus quendã e ſequẽtibus mittens iuſſit ad Tripodem eũ ire. Quid

Tripus ferrea Perſaꝝ ſupplicium.

aũt hoc ſit mox indicabo Tripus ferrea ante regiã ſemper ſtare ſolebat qñ
autem Perſarũ aliquis audit regem contra ſe grauiter iratũ nõ ei fas neq; in
templum neq; alio quouis confugere ſed apud hunc Tripodem regiam ex-
pectare ſententiam nullo penitus ip̃m ſeruari rogante. Hic Mebodes miſe-

Mebodis mors.

rabili ſpetie plures conſedit dies donec eum quidã iubente Coſroe interfecit
Hec uiri merces poſt multa & preclara in regem benefitia. ¶ Sub idem tem-

De diuiſione ac ſecta Venetoꝝ & Praſinoꝝ ut poſtea in Italia alborũ & nigroꝝ: ſeu Guelfoꝝ & Gibilinoꝝ.

pus apud Byzantiũ populi ſeditio improuiſa contigit que maximẽ preter
opinionẽ fuit hoc modo. Populi in qualibet ciuitate iam dudũ in Venetos
& Praſinos diuiſi erant: fullonia quidem nomina: quoꝝ gratia inter ſpecta-
tores & pecunias erogare & corpora diris cruciatibus adfligere deniq; igno-
minioſam oppetere mortem nõ dedignantur. Certant enim cũ oppoſito nõ
animaduertentes cuius gratia periculũ ſubeant: naſciturq; illis erga proxi-
mos inimicitia quedã nulla de cauſa que nec generi nec neceſſitudini ulli
parcit: apud hos uincere fuerit ſiqua impietate in deũ utant̃: ſi & leges &
res publicæ uiolentur. Cuius ſceleris participes quoq; feminæ ſunt nõ ſolũ
ip̃os ſequentes uiros ſed cũ eis ſi oporteat in certamẽ deſcendentes quãuis
alias in Theatrũ nõ ueniant Super quibus nihil ego ſatis habeo dicere niſi
morbũ hunc eſſe animi cõmunem qui omnis ciuitates ac populos inuaſit.
Tunc autẽ Magiſtratus qui erat Byzantii hoꝝ quoſdã ſeditioſoꝝ ad ſuppli-
ciũ ducebat: reliqui uero ſimul cõuenientes rapiũt ac in carcerem ingreſſi

eos qui pari ſeditione aut alia quauis turpi cā uincti erāt liberāt/ miniſtros ac ſatellites magiſtratū ſequētes interficiūt• Ciues ſi q boni relicti erant in proximā continentem traicientes confugiunt• Ignis tota urbe haud aliter q̄ ab hoſtibus cernebatur: exquo Sophiæ templū & balneū & Auguſtæ domus ueſtibulū uſq; ad domū Martis uocatam flagrarunt preter hec quoq; porticus magnæ uſq; ad forum Conſtantini appellatū : tum domus opeſq; maximæ conſumptæ• Imperator uero unacum cōiuge & quibuſdā ſenatoribus ſeſe in palatio includens quieuit Signum hoc tribus inter ſe dedere• Vince•exquo nomine ea ſeditio in hoc uſq; tempus appellata eſt• Pretorii prefectus tunc Ioannes Cappadox erat Tribunianus autē Pamphilius Imperatoris Paredrus: quē magiſtratū Romæi Cocæſtorem Latini Iuriſcōſultū uocant•Hoꝝ alter Ioannes artiū liberaliū ac diſciplinæ omnis expers fuit nihil enim e ſcholis niſi tm̄ litteras abinitio malas & has male ſcribere didicit naturæ tñ robore omniū quos ſcimus uehemētiſſimus ac noſſe oportuna idoneus tum rebus dubiis uiam reperire: cū his uitia miſcuit ingentia Nam imprimis improbus ac natura maleficus neq; dei ratio neq; hominū reuerentiæ reſpectus ullus• Perdere inſuper hominū uitas urbeſq; delere ei curæ fuit ex quo breui tpe multas opes conſecutus eſt: quas undecūq; rapere:ſimul & perdere natus erat•Voluptatibus inſup deditus:ebrietati quoq; ac ſaturitati uomitionibus occurrebat : & Ioannes quidē talis erat• Tribunianus uero contra uir moribus & diſciplina omniū artiū nulli ſecundus Iuſtū ſectabat̃ lucrum ſingulis diebus leges aliquas aut antiquabat aut cōdebat ut ex uſu eſſe uidebat•Donec igit̃ populus pro coloꝝ nominib9 inter ſe diſſidebat nulla erat ratio eoꝝ qui in rempub•peccabāt•Poſtq̄ uero ſimul cōſpirantes in ſeditionē ſe cōuerterunt apte per totam ciuitatē in hos duos probra conicicbant ac ſedulo ad necem querebant•Quā ob rem Imperator ſatiſfacere cupiens ambos de magiſtratu deiecit: ac Phocam uirū patritiū prefectū pretorii conſtituit prudentiſſimū unū ac æqui ſeruantiſſimū•Baſilidem uero Cocæſtorem fecit manſuetudine ac equitate inter patritios clarum in hos igitur inuidia aut inſectatio nulla fuit•Die uero quinta tumultus ſub ueſperam Iuſtinianus Hypatio & Pompeo Anaſtaſii principis ſororis filiis domū celeriter ire iuſſit ſiue res nouas in ꝓpriū corpus ab eis parari ſuſpicaretur ſiue fatum eos duxerit: hi de inuadendo imperio cōiurati ac quod euenit timentes ne in regia a populo uiolarentur dicebant ſe non ordine facere ſi ſuū Imperatorem in tam graue periculū cōicerent•Hec audiens Iuſtinianus etiā magis ſuſpicans eos ſtatim iuſſit diſcedere : qui do-

Paredrus
Cocæſtor
Iuriſconſult9

Vide impietatem.

Tribuniani Iuriscōsulti laus.

Seditio cōtra Iustinianum excitata

mũ tandem uenientes die ſequenti oriente ſole fama eſt utrũq; in palatia
morari: populus itaq; omnis adcurrens Hypatiũ Imp̃atorẽ conſalutat: in
forũq; ad rem ſuſcipiendũ ducũt. Maria uero eius cõiunx prudentiſſima ſi-
mul & caſtiſſima uirũ prenſans uociferabat̃: ululatuq; multo ip̃m ad in fa
cinore retrahebat: ad mortem nõ ad Imperiũ trahi dictitans. Tandẽ a tur-
ba compulſa deſtitit. Ip̃m igitur in forum Conſtantini ꝑductũ in regiã re-
uocauit quũq; ad manus diadema quo Imp̃atores redimiri ſolẽt: nõ habe
rent Tunc quoddam aurum ſupra caput eius ponentes Romanoꝝ Impa-
torem declarant. Iamq; ad conſiliũ ſenatoribus quicunq; in aula aderãt cõ-
ueniẽtib9 plures ꝓ illoꝝ p̃te dictæ fuerũt ſentẽtiæ. Origenes aũt ex eis un9
ſurgens hec ait Res p̃ñtes Romæi bello decerni nõ poſſunt. Bellum. enim
& regnũ omniũ inter homines maxima eſſe palam eſt. Res quidẽ maximæ
non temporis breuitate ſed probo rationis conſilio ac corporis labore guber
nãtur: que quidẽ hominibus nõ admodũ repente ſuccurrũt. Si enim in bel
lum deſcendamus in precipiti ac momento noſtra ſalus erit: deq; omnibus
hic in tẽpore periclitabimur: fortunãq; quomodocũq; res euenict uel ado-
rabimus uel omnino accuſabimus: ꝙ res ueloces in fortunæ plerũq; teme
ritate uerſant̃. Si aũt ocioſius res p̃ñtes adminiſtrabimus Iuſtinianũ q̃dẽ
minime capiemus: potius eoꝝ ſententiã ſequentes qui eũ aufugere ſinent.
Spretum enim imperiũ deficiente cottidie robore: continuo fluit: atq; de-
ficit. Habemus inſup̃ regias alias que Placillianæ & Helenæ appellantur
unde opus ei ſoluere ſi bellũ inferre: aut aliquid tractare decreuerit. Orige
nes hec ait alii quoq; quod turba facere conſueuit contra otius agendũ ex-
pedire opinantur: nec minus Hypatius rem adcelerabat ac in Hippodro-
mũ confeſtim contendere: quod nõnulli de induſtria dixiſſe ferũt ꝙ in par
tes Iuſtiniani adſpiraret. Ex alia parte qui Iuſtinianũ ſequebantur in cõſul
tatione & ip̃i poſuere utrũ manere: uel fugere expediret. Theodora itaq; au
guſta inter hos primũ ſic ait. Feminas inter uiros nõ oportere audere uel in
rebus dubiis leuiter agere nunc maxime tempus eſt: ubi enim res in pericu
lum uertit̃ nihil magis expedit q̃ impromptu optimũ capere conſiliũ. Exi
ſtimo igitur fugam ſi unq̃ nunc maxime & ſi ſalutem pariat minime nos de
cere: qñ ſemel nato nõ mori qñq; minime cõceſſum. Illi aũt qui ſemel impe
rauerit exiliũ nequaq̃ tolerabile: poſſem ne ego purpura ſemel adſumpta
priuari: aut ut diem uiuere unũ: in quo me Auguſtam adeuntes nõ ſaluta
uerint? Igitur optime Imperator uolenti nunc uiuere ꝑculdubio nullo ne
gotio licet: pecuniæ nobis magna uis: mare oportunũ nauigia multa. Con

ſidera tamen ne ſeruato tibi contingat uitæ iocunditatem cum mortis ad extremū acerbitate cōmutare. Mihi autem antiquum ſane placet prouerbium. Quam pulchrum eſt in ſepulchri elogio Imperatorem adſcribi. Hec Theodora dicente ceteris fiducia eſt orta omneſq; in cōſilio ad fortitudinē conuerſi qua ſe uia defendere poſſint: ac bellum mouenti reſiſtere meditabantur. Milites nanq; omnes ac reliqui in aula Impatoris ei minime clam adficiebantur uerum exitum rerum expectantes diſſimulabant. Spes nāq; omnis in Beliſario ac Mundo ducibus erat: quorum Beliſarius nuper e bello Perſico reuertens cum preſentia omnia remedia feſtinaſſet tum Doryphororum ac ſcutigerorum multitudinem in periculis exercitatam ac fidam preſto paratā ſecum habebat. Mundus uero Illiricorum dux factus fortuna quadā dominabatur Barbaros Erulos ducens tunc quibuſdam neceſſariis de cauſis Bizantium acceerſitus forte ueniebat. Hypatius igitur poſtq̄ ad Hyppodromū uenit ſtatim aſcendens ubi Imperator conſiſtere conſueuit ac equeſtre: gymnicumq; ſolitus eſt ſpectare certamen: in eius throno conſedit. Mundus autem per portam Cochleam ex rotunditate dictam egreſſus eſt. Beliſarius uero primū quidem aduerſus ipſum Hypatiū & Thronum auguſtum aſcendit ut autem in proximam habitationem uenit ubi militum cuſtodia antiquitus eſt clamat iubens illos confeſtim portam aperire ut cōtra Tyrannum eat. Illi uero q alteri nequaq̄ fauere niſi uictoria obueniſſet decreuerunt ilico reſiſtunt. Reuertens igitur Beliſarius periſſe iam res Imperatori renuntiat milites quoq; qui palatii preſidio erant: ad res nouas excitatos: iuſſus igitur ab eodem ad portam æream uocatam ipſiuſq; ueſtibulum ire cum maximo labore per cadauera & loca ſemicombuſta exiens ad Hippicum aſcendit ac poſtq̄ ad uenetam conſtitit portam que dextrorſus Imperatorio throno eſt in Hyppatiū ipſum primū ire conſtituit: exiſtente aūt hic parua porta que clauſa a militibus cuſtodiebatᵉ timuit ne in loco anguſto populus congregatus ipſum cum ſequentibus interficiendo facile in Imperatorem incurrerent. Conſiderans igitur q aduerſus populum eſſet eundum qui in Hippodromo conſtiterunt multitudine quidem innumerabiles & abſq; ordine ſeſe cōfundentes ipſe ceteriq; eius iuſſo ſtrictis gladiis curſuq; & clamore multo in ipſos tendunt. Populus autem qui & in turba & in ordine militari cōſiſtebant poſtq̄ milites uiderunt thoracatos cum enſibus ferientes: qui exiſtimatione multa & belli gloria pollebant eueſtigio fugam: clamore multo ut par eſt adripuerunt. Mundus autem iuxta conſiſtens ac uolēs rē iuuare: erat aūt audax natura ſimul & in agēdo promptus

Prouerbium

ſtetit anceps quanã uia uteretur ubi Beliſariũ in hoc certamine uidit recta in Hippodromũ per ingreſſum qui Mortuus dicitur inuadit. Tunc uero utrimq; Hypatii cõiurati certatim ceduntur: Poſtq̃ uero clara iam conuerſio facta eſt: cedeſq; multa populi ſubſecuta Boraides & Iuſtus Iuſtiniani fratris filii nullo reſiſtere iam amplius audente Hypatium e throno raptũ ducentes Imperatori: ſimulq; Pompeiũ tradiderunt. In hoc die e populo amplius q̃.xxx.milia deſiderata. Ambos igitur Iuſtinianus in arcta cuſtodia iuſſit adſeruari. Hic Pompeius quidem plorabat ac digna miſericordia loquebatur. Erat enim uir in malis huiuſcemodi minime uerſatus. Hypatius autem eum multis increpans non oportere ait eos qui nõ iuſte pereũt flere: ſe autem a populo coactus rem ſuſcepiſſe nec in Imperatoris Iuſtiniani iniuriam poſtremo in Hippodromũ ueniſſe. Poſtera uero die ambo a militibus ceſi & in mare proiecti. Imperator autem eoꝝ ac alioꝝ qui eius cõſilii factiq; participes fuere opes omnis publicauit. Reliquos uero omnis tum Hypatii ac Pompei liberos priſtinæ dignitati reſtituit: opibuſq; quod fortaſſe multi ex amicis non ſunt cõſecuti donauit. Hic ſeditionis Conſtantinopolitanæ finis. Tribunianus autẽ & Ioannes ſic honoribus deiecti uti ſupra memoraui tẽpore poſt eiſdem reſtituti fuere. Sed Tribunianus multis poſt magiſtratũ uiuens annis ex morbo deceſſit uir qui nihil a quoq̃ ingratum eſt paſſus quum natura mitis & humanus eſſet: quibus moribus ſimul & doctrina ſingulari unicũ auaritiæ morbum obſcurabat. Ioannes uero contra omnibus grauis & difficilis auaritia crudelitate perfidiaq; infamis: eoq; inſaniæ proceſſerat ut Theodoram auguſtam feminam ſapientiſſimam apud uirũ calumniaretur: at illa cum diuerſas eum prodendi occaſiones quereret hec ei quem mox dicam ſuccurrit. Beliſarius ex Italia ubi res geſſerat unacũ Antonina cõiuge reuocatus ut in Perſas iret: omnes Byzantii ſuæ reperit uirtuti honoriq; fauentes preter hunc Ioannem non alia de cauſa q̃ ꝙ ipſe omniũ in ſe maliuolentiam ille contra beniuolentiam cõtraxit: ꝙ q; in eo ſpes eſſet Romæoꝝ rurſus ad bellum mittitur Perſicum relicta domi Antonina. Hec femina omnium una ſagaciſſima ac rebus dubiis uiam ſubito reperire aptiſſima: quum Theodoræ Auguſtæ gratificari cuperet hec excogitauit. Erat filia Ioanni Euphemia pudicitia inſignis: ac admodũ iuuenis: eaq; de cauſa ualde decipi apta: quam pater ꝙ unica ei eſſet magnopere diligebat. Hanc Antonina blandiendo pluribus diebus ad amicitiam ſibi conciliare curauit archanoꝝ propterea partcipem facere non eſt dedignata cum qua quandoq; in cubiculo ſola exiſtens de ſua for-

De Tribuniani & Ioannis pf. pr. morib9

De Antonina Beliſarii.

tuna parũ ſecunda perſimulationem queſta eſt ꝙ uir ſuus Beliſarius quum Vide mulieris aſtutiam.
Romani Imperii fines longe atq; prius erant dilataſſet: duos præterea reges cũ tot diuitiis Byzantiũ in triũphum duxerit. Iuſtinianũ temen ingratum repperiſſet rẽq; publicã ut iniuſtã ualde deteſtata. His querelis adſentiens Euphemia ſimul & ipa p̃ntis ſtatus conditionem ob ſeuitiam pſecutionẽq; Theodoræ auguſtæ uituperauit. Huius inquit mali uos o cariſſima cauſa eſtis qui uiribus quas poſſideris uti non uultis: at illa excipiens nõ ait filia poſſumus in caſtris nouarũ aliquid rerũ aggredi niſi aliqui nobis intus ſint auxilio. Quod ſi tuus pater uellet: facile quecũq; deus iuberet exſequeremur. Hæc audiẽs Euphemia protinus ſe id efficere recepit: Nec mora inde diſcedens rem ad patrem detulit: Hic uero lætatus facile hanc eſſe uiam ad imperium exiſtimauit: quapꝑter ſtatim ſe rem facturum promiſit ac filiæ iuſſit ut die poſtera daret operam ut in colloquium cum Antonina & ipſe admicteretur: fidemq; ſuam obliget. Antonina Ioannis uoluntatem audiens ac hominem procul a ueritatis cognitione deducere querens nũc ait nos ſimul congredi tempus oportunum quando nulla ſuſpitio rem prohibere ſit apta. Nam ad uirum in orientem mox ſe iturã dicit: ac primum e Byzantio digredientem in ſuam uillam quam Ruphinianas uocabant prima die diuerſuram Huc itaq; Ioannem ut ſalutantem ac proſequentem uenire oportere/ac ſermonem de re tota conferre tum fidem ultro citroq; recipere. Hic itaq; ab ea dicta probe ſunt uiſa Ioanni ac certa huic negotio dies conſtituta. Interim Auguſta omnem ſermonẽ ex Antonina percipiens eam collaudat ſimulq; ad rem proſequendam adortatur: illa diſcedens ad Ruphinianas pficiſcit̃/huc Ioannes rem tranſacturus nocte uenit. Theodora uero re prius Imperatori patefacta Narſem eunuchum & Marcellum prefectum uigilum palatii ad Ruphinianas cum multis millibus miſit ut inquirentes de Ioannis geſtis ſi eum rebus ſtudere nouis comperint ſtatim interficiant: hi ubi ad locum peruenerunt poſt ſepem quandã latitantes nocte ſermonem omnem Ioannis cum Antonina auſerunt ubi ille effreni lingua ea que contra Iuſtinianum decreuerat adſeuerauit ac iuramento grauiſſimo denuo firmauit. Narſes uero & Marcellus ex templo in ipm̃ tumultu ut par eſt facto irruentes a Doriphoris Ioannis proxime conſiſtentibus phibiti ſunt: Marcellus etiã ab uno ex eis neſcio ꝙ uir eſſet ſauciat̃. Ex quo Ioannes elapſus in ciuitatẽ fugit: ꝙ ſi animo cõfidenti recta ad Impatorẽ ueniſſet pfecto nihil ab eo mali ſuſtinuiſſet: uerũ ad tẽpla cõfugiẽs Theodorę poteſtatẽ dedit in ipm̃ inſidiis utendi. Igitur de magiſtratu primũ deiectus

in exiliũ in Cyzici ſuburbanũ quod Artacem uocãt miſſus eſt ubi præsbi-teri tm̃ habitum non autem ſacrificandi aut profitendi animo ſumpſit: ne impedimento fieret ad repetendos forſitan honores: quorꝫ ſpem non omni-no abiecerat. Bona eius Conſtantinopoli publicata quãq̃ bona pars ei Im-peratoris benignitate dimiſſa eſt. Cum his itaqꝫ ac aliis quæ occultauerat ditiſſimus etiam remanſerat: eaqꝫ uixit nihilominus licentia & his deli-tiis quibus prius: adeo procul ab omni cura fuit: quamobrem odium in ſe Romæorꝫ adcumulauit perſpecta hominis impudentia & in calamitate merita inconſiderantia: Verum deus cum grauiori penæ puto reſeruaue-rat: quod hoc modo contigit. Erat quidam apud Cyzicum Epiſcopus Eu ſebius omnibus cum quibus uerſaretur non minus q̃ Ioannes grauis Hũc Cyzeni apud Imperatorem accuſantes ad iudicium accerſiuerunt uerum eo uiribus ac potentia reſiſtente nihil tunc egerunt. Conſpirantibus demũ quibuſdam iuuenibus in foro interficitur. Erat autem Ioannes in diſſenſio ne cũ Euſebio ex quo illi inſidiæ imprimis prouenïſſe putabantur. Mittun tur igitur e ſenatu Romæorꝫ qui crimẽ cedis inquirant: hi Ioannẽ ante om nes in carcerẽ coniciunt: deinde hominẽ olim inter patritios potẽtiſſimũ & prefectũ & quõqꝫ conſulem nudum more latronis cõſtituẽtes auctores cedis dicere coegerunt. Deinde cunctis ei bonis direptis breui tantum cum ac lintea contectum ueſte naui impoſuerunt: ſic itaqꝫ circũductus per totũ Aegipti iter uſqꝫ ad Antinoi urbem petere ab obuiis obulum cogebatur. Hic uero tris annos in cuſtodia ſeruatus eſt: Quodqꝫ mirum in tantis erũ-nis conſtitutus nunq̃ imperandi ſpem dimiſerit: ſed & quoſdam Alexan-drinos publice aurum debentes palam etiam calumniabatur. Poſt decem itaqꝫ annos male adminiſtratæ reipublice a Ioanne pena exacta. Nunc ad inſtitutum ſupra ſermonem reuertar. Beliſarius in orientis expeditione dux rurſus cõſtitutus: In Aphricã deinde miſſus ea potitus eſt ſicuti mihi poſtea dicet. De qua uictoria quũ Coſroes accepiſſet grauiter tulit: peniten tia ductus ꝙ pacem cum Romanis feciſſet: quũ magnũ ſibi exercitũ adeſſe ſentiret. Miſſis tamen ad Iuſtinianum legatis congratulatus eſt: ſimulqꝫ partem ſpoliorum per iocum petens ꝙ hanc non fuiſſet adſecutus niſi fœ-dera cum Perſis prius iniuiſſet. Iuſtinianus uero Coſroe donis pluribus munerato Legatos paulo poſt remiſit. Interea apud Ciuitatem Daras res contigit huiuceemodi Ioannes quidam in peditum numero hic erat. Is cum paucis admodũ militibus de Tyrannide cõſpirans ciuitatẽ occupauit atqꝫ in palatio uelut in arce reſidẽs cottidie tyrannidẽ exercebat: ꝙ niſi pax cum

De Ioannis tyrannide

Ioannis calamitas.

Perſis pauloante ſubſecuta fuiſſet in magna Romæos ibidem mala cõieciſ/
ſet• Quarta uero tyrannidis die milites reliqui adortantibus Manante ciui
tatis preſule ac Anaſtaſio ciue illic nobili circa meridiem in palatium aſcen
derunt quilibet ſub ueſte gladium paruũ ferens: ac prius in ueſtibuli porta
paucos offendentes milites interficiunt: deinde ad interiora penetrantes ty/
rannum ſuperauerunt• Quidam uero aiunt non milites primũ hoc prohi/
buiſſe: ſed ipſis in ueſtibulo rem morantibus ſimulq; periculum formidan
tibus quendam inter ipſos conſtitutum exiliiſſe cum enſe ac Ioannem ob
uium eximprouiſo procuſſiſſe: ac uulnere minime lætifero accepto tumultu
exorto fugientem in milites incidiſſe: ita demũ ab eis captum• Palatium
eueſtigio cremauerunt: nequa infuturum ſpes ſimilia excogitandi relinque
retur: Ipſum in carcerem uinctum duxerunt• Quidam uero ex illis potiore
coſilio ductus ne aliquis ex his qui eum ſecuti fuere uiuum eſſe audiens res
rurſus nouas moliretur ipſum protinus necauit / atq; hoc modo tumultus
penitus ſedatus•

PROCOPII LIBER SECVNDVS PER RAPHAELEM VOLATERRANVM CONVERSVS•

BRevi poſt tempore q̄ hec geſta ſunt Coſroes audiens ꝙ
Beliſarius Italiam reſtituere cepiſſet:nõ ultra cõtineri po
tuit quin cauſas excogitaret : qua ue ratione honeſta ſeu
adumbrata ſaltem fœdera ſolueret: ſuper quibus cũ Ala
mundaro collocutus cauſam belli aliquam iuſſit eũ com
mentari•Hic aũt Aretham Iuſtiniani ducẽ expoſtulans
ꝙ agri fines perteriret• Romæoꝝ ip̃e regionẽ inuadit: ad bellumq; hoſtem
prouocat:dictitans ꝙ non ipſe fœdera uiolaret:qm̃ ad hec neutri illoꝝ ſe in
ſcripſiſſent eratq; ita ꝓfecto nullus enim unq̄ Saracenoꝝ in cõditionibus
fuit ueluti Perſarũ & Romæoꝝ nomini cõiunctoꝝ • Ipſa aũt regio de qua
Strata inter utroſq; contentio uerſabatur Strata uocabatur Palmyræ ciuitatis ad
Palmyra urbſ auſtrum ſpectans arborem quidem nullam nec bonoꝝ aliquid in campis
Stratam latinj uiam fert : maxime ſolis ardoribus expoſita ac torrida eſt:quibuſdam tm̃ ouiũ
dicūt. paſtionibus bona• Arethas igitur hanc omnino eſſe Romæoꝝ poſſeſſionẽ
contendebat nominis primũ cõiectura ꝙ diu ab omnibus ſic uocatã • Nã
Stratam: uiam latini dicũt: teſtimoniis antiquoꝝ utens hominũ•Alamun
darus aũt de noie cõtẽdere minime iuſtũ putabat: mercedes aũt hic paſtio
nis eos qui oues poſſiderent antiquitus ſolere dare dictitabat•Ideo Impera
tor Iuſtinianus Strategio uiro patritio & Gazę impatoriæ p̃fectro alioquin
prudẽte & optimo genere nato ſummoq; duce in paleſtina de his cognoſcẽ
dis curã mãdauit•Sumnius aũt Iuliani illi9 frater erat q pauloañ ad Aethi
opas & Homeritas legatus eſt ꝓfectus•Ip̃oꝝ alter Sũnius nõ oportere Ro
meoꝝ regionẽ negligere rogabat• Strategius aũt Impatori ſuadebat ne ob
breuẽ admodũ agrũ ac infructuoſũ omnino exiſtentẽ Perſis ingruentibus
belli cauſam gratificari ueller•Impator itaq; hec in cõſultatione poſuit:mul
tũq; inter hec tẽporis interceſſit•Coſroes a Iuſtiniano fœdera ſoluta palam
dicebat multis inſidiis in ei9 domum illũ uſum fuiſſe qbus in amicitiã Ala
mundarum ſibi conciliaret•Interim uero Sumniũ ad eum ſpecie colloquii
miſſum ut magnæ pollicitatione pecuniæ ad Romæos tranſfugere perſua
deret:litteraſq; oſtendebat que ſuper his ad Alamundarum Iuſtinianus ſcri
pſit: preterea dicebat eum ad quoſdam Vnnos epiſtolam miſiſſe ſuadentẽ
illos Romæorum fines inuadere / ac eorum locis damna plurima inferre
facileq; ipſos potituros docebat:cũ primũ in conſpectu fuiſſent• Hec igitur

Coſroes Romanos expoſtulās iratus arma tentare decreuit• Hec aũt ſi ue
ra fuerint nõ habeo inpreſens dicere•Inter hec Vittigis Gothoꝝ dux iã bel
lo adſumpto legatos duos ad Coſroem miſit ſuadentes contra Romæos bel
lũ mouere: & hos nõ Gothos qdẽ ut nõ ſeſe inde oſtendẽtes iã facta cõfun
derent ſed ligures ſacerdotes multa pecunia ad hoc factũ inducentes quoꝝ
alter quidẽ ſicuti dignior uiſus ſpecieq; ac nomẽ epiſcopi preferẽs nihil ſibi
congruũ in legatione cõſtituit: alter uero eũ tanq̃ miniſter ſequebatur• Per
Thraciam uero iter facientes quendã inde in amicitiã ſibi cõciliant Syræ
grecæq; linguæ peritũ ac interpretẽ futurũ clã oibus Romæis in Perſidem
ueniũt inexplorato: ꝗ in fœdere cõſiſtentes illi minimũ cuſtodes adiberẽt
utq; in Coſrois cõſpectu fuerunt hec dixerũt•¶Ceteros quidẽ oẽs legatos o Oĩo legatoꝝ
rex plerũq; de rebus calamitoſis ire cõtingit•Nos autẽ Vittiges Gothoꝝ ſi Gothoꝝ ad
mul & Italicoꝝ rex miſit uti ſermonẽ de his que ad tuũ regnũ faciũt habea Coſroem•
mus/eaq; de cauſa tm̃ hec nos loqui exiſtima•Si quis enim te regnũq; tuũ a
Iuſtiniano prodi dicat: recte ſentiat ꝗ is ea ſit natura ut res nouas que nihil
ad eũ ptinẽt ſemp querat: pñtib9 uero ac pacatis minime cõtent9 uniuerſã
terram poſſidere: tum ſinguloꝝ imperiũ certatim inuadere cupiat • Quũq;
nõ uideat Perſas ex ſe capere neq; item Perſis obſtantibus poſſe alios ſubiu
gare te tm̃ ambit ſpecieq; pacis capere cõtendit: reliquos deinde uiolaturus
magnos exercitus ſub tua potentia conciliare• Vandiloꝝ nanq; regnum &
Mauruſios ubi euerterit contra uos longe ſepoſitos uenit• Nec profecto du
bium ꝗ ſi Gothos omnis de medio tollere poterit ut noſtro ac eoꝝ qui iam
in ſeruitutẽ redacti ſunt auxilio cõtra Perſas bellũ mouebit• Neq; enim illi
aut amicitiæ aut Iuriſiurandi reſpectus ſeu pudor ullus Nã donec tibi ſalu
tis ſpes aliqua ſuperit nihil nos ꝑfecto ledere: neq; tu ꝓpterea patieris: ſed
uide ex nr̃is malis paulo poſt q̃ta Perſis ſequenẽ incomoda • Cogitaq; Ro-
mæi tibi: tuoq; regno nũq̃ beneuolẽtes eſſent ſi maioribus potirenẽ uirib9:
nihil ꝑfecto eſſet morę quin ſuũ in Perſas oſtenderẽt uirus• Vtere igiẽ pñti
facultate quã deſinẽtẽ nũq̃ recupabis/ oportunitatis enĩ momẽta redire om
ninrſo neſciũt:pſtat enĩ ꝓuenientẽ in tuto eſſe:q̃ bene gerẽde rei occaſiõe a-
miſſa turpiter ab inimicis pati•Hec ubi Coſroes audiuit:bñ monuiſſe Vitti
gem putauit:ac ue calcaria currẽti addita magis ad agendũ cõtra Iuſtinia-
nũ eſt incẽſus:cuius odio deceptus facile ea que ex ipſius inimicis audiuit ue
ra eſſe credidit:que poſtea ad armenos & Lazos etiã ꝑuenere uti mihi mox
diceẽ•Nã tales a Iuſtinião cauſas deſciuẽdo querebãt: q̃ generoſo principi
inter laudes maximas reputari poterat ꝗ uidelicet impiũ ꝓpagare ac clari9

reddere cupiebat· Hec eadem & Cyro Perſaꝝ regi & Alexandro Macedoni hoc modo etiã quis obiecerit ſed iuſtitiam nequaq̃ odium ſectatur· His igitur de cauſis Coſroes fœdera ſoluere ſtatuit· Inter hec aũt & aliud huiuſmodi euenit Simeones ille qui Romæis Pharangiũ tradidit Iuſtiniano pſuaſit aduc bello uigente ut nõnullos Armenioꝝ uicos ei donaret: quoꝝ dominus effectus: paulopoſt a colonis locoꝝ per inſidias interficitur: cede patrata auctores ſtatim ad Perſas cõfugiũt· Iuſtinianus ubi hec accepit eueſtigio uicos hos Amazaſpi Simeonis fratris filio tradit eũq; Prefectũ Armeniæ conſtituit· Hunc igitur procedente tempore quidam Acacius ex Iuſtiniani amicis inſimulauit Armenios prodere ac Theodoſiam ciuitatem aliaq; oppida Perſis tradere uoluiſſe: qua ꝓpter eius mandato illum interfecit: ipſeq; Armenioꝝ adminiſtrationi ſucceſſit uir natura improbus uti ex geſtis plane indicauit· Fuit itaq; in ſubditos crudeliſſimus omniũ nã & pecuniæ rapaciſſimus undecunq; uenientis & tributum nunq̃ conſuetũ quadringentena imperauit/ quem quum Armeni diutius tolerare nequirent una cõſpirantes interfecerũt & ad Pharangiũ protinus cõfugerunt: aduerſus quos Imperator e Byzantio Sittam miſit· Is igit̃ apud eos manſit ex illo quo fœdera inter Perſas & Romæos fuere primo quidem circa bellũ ſegniter egit ac palpatione blanditiaq; magiſq̃ ut homines eos lenire/ ac paulatim ad priſtinum reducere officiũ tentauit: de Imperatore ſpondendo quẽadmodum eis nouũ tributũ remitteretur· At Iuſtinianus eius mollitie ac cunctatione turbatus ipſum uehementer obiurgauit· Adolii Acacii filii calumniis excitatus· Sittas uero ad prœlium ſe interim preparabat ac primũ quidem multoꝝ pollicitatione bonoꝝ plures eoꝝ ſibi conciliare conatur ut reliquos poſtea facilius comprimeret· Et iam Aſpetiani uocati gens Perſidis maxima ac frequentiſſima in quos iam incurrere Sittas parabat ad eum miſere poſtulantes ut per litteras fidem obliget ſi relictis ſuis gentibus in hoſtiũ aciẽ tranſfugiant ut omniũ immunes maloꝝ remaneant ſuaq; ipſis hinc liceat· Sittas uero illis in his que petiere morem geſſit libello in fidem tradito ac ſubſcripto ſpe ductus ꝙ illoꝝ auxilio ſine ullo labore in bello potiretũr cũ uniuerſo exercitu ad oppidum Oenochalacoꝝ uenit ubi Armenioꝝ caſtra erant: ſorte autem quadam qui libellum ferebant alia euntes uia Aſpetianos cõuenire non ualuere· Pars autem Romanoꝝ exercitus quibuſdã ipſoꝝ occurrentes minime que ferebant adſpicientes ut hoſtibus ſunt uſi ac ipſoꝝ uxores & filios in ſpelunca Sittas comprendens interfecit ſeu factũ ignorans ſeu certe Aſpetianis iratus ꝙ non ſicuti promiſerunt ad ipm̃ tranſfuge

Aſpetiani gẽs Perſarum

runt. Illi autē priſtinam reſumentes iram ita cum ceteris ſui generis in acie conſtiterunt. Quumq; utriq; in locis iniquis & preruptis eſſent non in uno tantū loco ſed in collibus & uallibus diſperſi palanteſq; pugnabant: contigit igitur ex Armeniis paucos: & ex altera parte Sittam cum nō admodum etiam multis ſequentibus inter ſe ꝓpinquare ubi tm̄ uallis media utrimq; uero equites erant. Sittas igitur cum paucis ualle tranſmiſſa in hoſtes iuit. Armenii uero regredientes conſtiterunt: quos Sittas nō ulterius eſt perſecutus: quidā uero Erulus genere animo fretus Romæos inſecutus uſq; in conſpectum Sittæ uenit inſultabundus: admotiſq; calcaribus in eum irruens haſtam quam ille ex humo raptam contra eum tetenderat rupit / que res eum uehementer adflixit: quidam uero ex Armeniis eum adſpiciens agnouit ꝙ ſine caſſide eſſet: aliiſq; ſotiis monſtrauit. Sittas uero hoc audiens haſta quam ſupradixi fractam in terrā demiſſa enſem educens uallem tranſmittere non dubitauit: hoſtis certatim occurrit ac ex eis unus enſe ſummo cum uertice feriens ſinciput abſtulit nequaq̄ ad oſſa plaga tranſuerſa penetrante: quin illum ulterius progreſſum Artabanes Ioannis filius a tergo irruens haſta interfecit. Hic Sittæ finis haud impar eius uirtuti ac geſtis cōtra inimicos: uir preterea & ore probo & belli diſciplina ac gloria nulli tempoꝝ ſuoꝝ ſecundus. Quidam uero dicunt eum nō ab Artabane interfectū ſed a Salomone uiro ualde obſcuro Sitta igitur interfecto Buzem Imperator contra Armenios ire iuſſit qui ubi proxime ſtetit ad ipſos nuntiatum miſit uti ſi uelint ad ſe nōnullos ex eis electos mittere cū quibus colloquaẗ ſeſe operam daturū ut Imperatori concilientur. Aliqui tamē Buzi minime credendum putauerunt: neq; ſermones eius probare uoluerunt: erat autē ei maxime amicus Ioannes quidam Ariſtiades Artabanis frater qui Buzæ tunc ueluti amico confidens cū Baſſace ſocero ac aliis paucis ad eum uenit qui in oppido preſtolantes: hic Buzen poſtera die cōuenturi erāt. Bazaces aūt Ioannē eius ſocerū ad fugam magnopere eſt adhortatus: quam ubi minime perſuadere potuit ſolum hic relinquens cum aliis omnibus clam Romæis eadem uia remigrans adequitauit. Buzes Ioannem ſolum inueniens interfecit: & ex illo nullam ſpem ſucceſſus in Romæos Armenī habentes neq; Impatorē in bello ſuperare uolētes ad Perſaꝝ auxilia auctore Baſſaca uero in rebus agendis ſolerti confugerunt: quoꝝ primi regem Coſroem ita ſunt adlocuti. Sunt quidē noſtroꝝ multi Arſacidæ o rex illo Arſace prognati qui neq; a Parthoꝝ regno alienus quādo Perſatū parthis ſubiecti fuere: rex quoq; fuit nulli ſuoꝝ temporꝝ uirtute ſecundus. Adſumus igitur uobis

Baſſacas

omnes ſerui & miniſtri facti nō quidem uoluntarii ſed coacti ut quidē ap-
paret a Romanoꝝ imperio re autē uera a tua uoluntate ſi quidem· ille qui
iniuriam facere uolentibus uires tribuerit in cauſa putandus Supra enim
dictū eſt quemadmodū ex rebus geſtis noſſe poteſtis· Arſaces noſtroꝝ ꝓge
Arſaces rex ar nitoꝝ rex ultimus ꝓprio ſe ſponte abilitauit imperio ſub Theodoſio Impe
menię ultimꝰ peratore ut ſui generis homines: cum ceteris in rebus liberi degerent: tum
ut ab omni uectigali immunes imperpetuū eſſent· Et hec quidē incolumia
ſeruauimus uſq; quo hec fœdera iniuiſtis que potius ſi quis peſtem dixerit
non dubitauerim errare· Nā ex illo hic tuus Imperator nulla neq; amicoꝝ
neq; inimicoꝝ rōne habita humana oīa miſcuit tibi quidē uerbis amicus
re autem inimicus quēadmodū & ipſe breui tempore puto intelleges: nam
in omnibus in occidente perdomitis nulla erit mora quin reliqua omnia
euertat· Quid enim queſo intemptatum reliquit/ aut quid Pacatoꝝ nōne
nos nouo tributo minimeq; conſueto grauauit· Zanoſq; noſtros amicos li-
bere conditionis in ſeruitutem reduxit Miſeroꝝ Lazoꝝ regi Romanū ma-
giſtratum intulit: res profecto nec nature congruens nec dictu facilis· Inſu
per nōne in Boſphoranos Vnnoꝝ ſubditos expeditiones cum Ducibus mi-
ſit: ipſamq; urbem nihil ad ſe pertinentem ſibi acquiſiuit: quin & ſocietatem
auſus facere cum Aethiopum principibus quos Romani ne quidem unq̄
audierunt· Sed & Homeritas & mare rubrum preteruectus etiam Phoeni-
tiam Romano adiecit imperio· Non dicam de Aphroꝝ atq; Italoꝝ uexatio
nibus· Terra enim uniuerſa eum nō capiat· Nam parū eſt & omnibus do-
minari hominibus ſi quod eſt latebrarū ultra ætherem ultraq; oceanū ueſti
gat/alium ſibi orbem parare cupiens· Quid igitur rex cunctaris? quid pacē
uitioſam obſeruas ut uidelicet te ultimæ poſt alios omnis uoracitati reſer-
uet? Siquidem diſcere cupis quibuſnam Iuſtinianus in obtemperantes ei
exiſtat ꝓpe nos exemplū inſpicere poteris ac miſeroꝝ Lazoꝝ· Si autē & an
dilos Gothos & Mauruſios meditere inſontes/ac nullam uſq; quaq; ei infe-
rentes iniuriam quonāmodo habuit non aduc omnia in ſumma dicta fue-
rint· Nōne Salamundarū o bone rex ſeruū tuū durante fœdere quandoq;
tentauit ut a tuo deficeret regno: quin Vnnos ſibi omnino ignotos nuper
ſibi conciliare ut rebus plane tuis inſidiaretur in animo habuit / quo facto
nullum ullo unq̄ tempore fuit audacius· Poſt igitur occidentalium euerſio
nem iam in orientales contra uos ſe cōuertere cepit q̄ ſolum illius uictoriæ
ueſtra potentia reſtat· Pax igitur illi non tibi ſoluta & fœderibus ſine fine
ab initio conſtitutis ipſe primus finem impoſuit· Soluunt enim pacem nō

qui bellum primi mouent: ſed qui per inſidias fœderum tempore arma ca/piunt. Nam illi qui tantũ cauſa eſt belli retractare licet: æquumq; ab iniuria diſcedere: quod minime facienti: ubi ad manus uentũ eſt quis dubitat ut non diſcordiæ cauſam prebentes: ſed ipſos propulſantes potius uincere con ſueuerunt. Nec paribus inter nos certamen uiribus erit. Nã Romæorũ bo na pars militũ in occidentis agit partibus quorũ duo precipui duces: ex his alterum Sittã interfecimus. Beliſariũ uero non amplius Iuſtinianus uide bit ut uериſimile quẽ ille contemnẽs. Italorũ nunc potentia fruitur. Ex quo tibi contra hoſtes eunti nemo occurret. Habebis inſuper nos & beniuolen/tia (ut par eſt) & multa locorũ peritia in exercitu ſuffragãtes. Hec Coſroes ubi accepit: quicquid in Perſide integri erat ac fideliũ cõuocauit: eoſq; que/cunq; Vittiges ſcripſit: quid ue armenii narrauerunt docuit. Idq; ante om/nia in conſultatione poſuit: ubi plurimæ dictæ ſunt utrimq; ſententie. Tan dem eis ineunte uere bellum: contra Romæos ſumendũ uiſum. Erat enim tunc autunnus Annus uero Iuſtiniani imperii tertius ac decimus. Nec unq̃ Romæi exiſtimare potuerunt: fœdera aperanta primũ a Perſis uiolatũ iri. quãuis Coſroem audiuerint: ex his que in occidente proſpere ipſis euenerãt magnopere turbatũ/cauſaſq; iam dudũ querere tales quas pauloante me/moraui. Inſuper Cometes eo tempore diebus pluribus apparuit. prima qui dem parte uiri magnitudine in occidentem uerſa: poſteriore autem longe maior in orientem ſpectans ſolem in capricorno exiſtentem ipſe in ſagipta rio ſequebatur. Xyphiam uocant ꝙ longe in acutum tendat: nõnulli pogo niam. De quo ſapientes alii alia opinantur diuerſa mortalibus portendere Nos autem ea que contingunt ſcribere conabimur quilibet ſuopte ingenio rem poſtea indicaturus. Ingens igitur tũc Vnnorũ exercitus Iſtrum tranſ/mittentes in omnem Europam inuaſerunt: nec ulla natio tot in hac parte maleſitia damnaq; intulit: e ſinu enim Ionico hi Barbari omnia uſq; Byzan tiũ ſuburbana populati ſunt: Arceſq; duas munitiſſimas in Illyrico ciuita temq; Caſandream ui euerterunt: quam antiqui Potideam uocabant: mul/taq; gaza ſimul cũ Centum & uiginti millibus hominũ captis domũ reuer terunt: nullo penitus eis reſiſtente. Poſteris autem temporibus ſepius reuer ſi intoleranda Romanis mala intulerũt. Nam in cherſoneſi expugnatione oppidanos deceperunt: ex parte maris que Melanes uocatur muros aſcen/dentes de improuiſo eos oppreſſerunt: quorũ partim capti partim interfecti ſunt. Nonnulli anguſtias maris inter Abydum & Sextum tranſeuntes in Aſiæ loca excurrentes Cherſonneſum reuerterũt. Inde deniq; ruſus domũ

Cometes

Vnnorũ irruptio.

Caſandrea olim Potidea

cum toto exercitu ſe receperunt• In alia item irruptione Illyricum repetentes Thermopolim opſedere: oppidanis ſe acriter defendentibus ueſtigabāt quanam uia facilius aſcendere poſſent: preter ſpem unam reperierunt que ad montem his ſuper uenientem ducit•Sic omnis fere græcos preterq̄ Peloponneſiacos infeſtantes tertio domū remigrarunt• Perſæ igitur haud multo poſt fœdera uiolantes In Romæos ea geſſerunt que nunc dicam• Beliſarius Gothoꝝ atq; Italoꝝ regem Vittigem captiuū Byzantiū eo tempore duxit: quando enim Iuſtinianus Coſroem audiuit bellum mouiſſe: prius monitione quadam eum ab incepto deducere conatus eſt: forteq; ea tempeſtate Anaſtaſius quidā Byzantiū uenit Daræ ciuitatis tyrannidem rilinquēs uir alioquin prudens•Hunc Imperator ad Coſroem cū litteris huiuſcemodi mittit•Prudentiū eſt hominū & eoꝝ qui relligionem ac deum rite colūt pullulantis belli cauſas preſertim cum amiciſſimis protinus incidere• Contra uero imprudentiū ac deū ſibi maxime iratū reddere querentiū tumultus occaſionem excitare•Pacem enim ſoluentibus arma ſummere nulla eſt mora: quando ſtudia peruerſiſſima uel infimo generi hominū facilia factu rerum natura uult: bellum uero ſemel ingreſſo ad pacem rurſus inclinare homini nequaq̄ facile exiſtimo•Quāuis enim tu ſcriptu inter nos minime quomodo oporteat cauſaris: & ea quidē tuo modo interpretari tibi fas eſſe putas:non ut nos deliberati ſcripſimus: ſed ut ea que iam facere decreueras tibi ad ad excuſationem peruerſæ uoluntatis umbram quandam preberēt• Iam nobis que palam uidimus queri poſſumus Alamundarū tuū fines incurrentē noſtros manente fœdere uniuerſos populatum fuiſſe/reſq; geſſiſſe nefandas: oppida cepiſſe/opes rapuiſſe: cedes maximas patraſſe: pro qbus non te nos tam accuſare q̄ te ſuper his excuſare fas eſſet•Qui enim huiuſcemodi querunt alios ledendi occaſiones ſeſe factis q̄ mente manifeſtius oſtēdunt: ſed his quanq̄ hoc modo ſe habentibus nos pacem omnino ſectari decreuimus: te autem contra Romanos audiuimus cauſas nullatenus ad nos pertinentes iure fingere•Nam qui preſentia ſub ornare in animo habent in amicos uehementer cauſas excitant: quibus enim amicitiæ ius minime placet nō exiſtentes & cōmentari occaſiones conaẽ• Sed hec ne uilibus quidē hominibus ne dū regibus cōuenire profecto uideanẽ• Tu uero his aliquātulum dimiſſis conſidera queſo numerū in bello utrimq; deſideratoꝝ: partemq; illā merito damnari uidebis quæ tātæ cædis cauſa fuit•Pæterea iuſiurandum reputa tuum:pecuniam demū quam recepiſti:quæ omnia deſpiciens: non artibus aliquibus q̄ ſophiſmatis & cauillis fas iuſq; interuertere

Ep̄la Iuſtiniani ad Coſroē•

cupis: Non enim deus quem offendis decipi idoneus. Hæc ubi Coſroes le/
git neq; ſtatim reſpondit neq; Anaſtaſiũ remiſit ſed ibidẽ remanere coegit.
Poſt hæc aũt hiems deſiit: ac tertius & decimus Iuſtiniani imperii annus
erat. Coſroes uero appetente in Romæorũ terras cũ magno exercitu ingre/
ditur ac pacem apantam: ideſt que ſine termino fuerat manifeſto ſoluit. Pax apanta.
Iterq; fecit non per mediam fluminũ regionem: ſed Euphratem dextrorſus
habens. Eſt enim in altera fluminis ripa Romæorũ oppidũ munitũ quod
Circeſion uocatur præruptũ: ex magna parte: q Aborras fluuius ingens Circeſion op.
hic oſtia emittens Euphrati miſcetur angulum iuxta oppidum facit: ac mu Aborras flu.
rus extra caſtellum longus regionem utriuſq; fluminis mediam complec/
tens triangularem efficit loci formã. Qua ꝓpter eum ſic natura munitum
Coſroes neq; tentare: neq; Euphratem tranſire nullo modo decreuit: ſed in
Cilices & Syros ire nihil cuntatus: ante exercitum trium iter dierũ expedi/
to adequitauit: iuxtaq; Euphratis ripam Ciuitatẽ Zenobiæ contigit: quã Zenobiæ ci/
ille reſtituens de ſuo nomine uocauit. Hec Odonathi regis uxor fuit in ea uitas.
regione Saracenorũ qui in fœdere Romanorũ iam dudum erant. Is autem Oodonathus
Odonathus rempub. Romanis a Perſis in oriente occupatã ſeruauit. Sed Saraceni
hec ſuperioribus geſta temporibus: Coſroes autem proxime ad Zenobiam
adcedens ubi oppidum eſſe non admodũ clarum didicit/ ac regionem eam
inhabitatã & omnibus deſtitutam bonis intellexit: timens ne hic moram
nullo uſui trahendo rebus ei magnis eſſet impedimẽto: oppido prius excõ
ditione fruſtra tentato: ulterius celeriter tantundem rurſus adequitans ad
Surenorũ ciuitatem ꝓpe Euphratem ſitam conſtitit ubi equus in quo inſi/ Sureni
debat terram pede percutere cepit: quod Magi oppidum id in poteſtatem
eius uenturum coniecerunt: ex quo ſtatim ille exercitu ꝓpius admoto me/
nia oppugnare cepit: Erat autem hic Arſaces quidam nomine Armenius
genere dux qui milites ad propugnacula ſuperiora ducens: Inde pugnãdo
fortiſſime ac plures interficiendo inimicos ſagipta percuſſus cecidit: Perſæ
q ſerum tunc eſſet diei ut poſtera luce rurſus pugnaturi ad exercitum ſe re
ceperunt. Romæi autem ignorantes extinctũ eis eſſe ducem ſupplices Coſ/
rois eſſe decreuerunt. poſtera die ciuitatis epiſcopũ pacem rogatum & ſeſe
excuſatum mittunt. Is quoſdam ducens miniſtros aues ferentes uinũq; ac
probos panes ad Coſroem uenit ac humi procumbens flere cepit/ ac orare
iam miſeris parceret ſimul & ciuitati quæ Romæis quidẽ ſine honore eſſet
Perſis uero in nulla ratione prius habita nec infuturũ habenda Surenos
pretiũ redemptionis libenter pro ſe proq; oppido qd inhabitarent daturos

pollicetur• Coſroes autem quum male in Surenos animatus eſſet ꝗ primi omniũ Romæoꝝ in quos incidiſſet urbe eum non excepiſſent: quin arma corripere auſi multam Perſarũ fortiſſimoꝝ cedem feciſſent: iram tamen ad tempus diſſimulauit ut in Surenos poſtea cómodius animaduertendo ceteris timorem incuteret fama quaqua uerſus eius formidinis peruagata facilius reliquos ſponte ceſſuros ſperabat: quamobrẽ multa placabilitatis ſpecie donis receptis ſpem tribuit ut cómunicato cum ſuis Perſis conſilio eis omnino ſatiſfacturũ•Interim Epiſcopũ remiſit cum eoq; Perſas aliquot uiros prudentes comites & quaſi promiſſionis teſtes ire iuſſit: quibus clam præcepit ut cum ip̄o uſq; ad menia procedentes eos plane hortando & laudando omnem metum adimerent: ubi uero cuſtodes eos recepturi:paruam portam aperirent: lapidem aliquem aut lignum in medio telluris & portæ proicientes claudi non ſinerent: ſed conantibus ipſi aliq̄diu ſint impedimẽto ſermonem de induſtria ꝑtraendo: paulo enim poſt exercitum eſſe ſubſecuturum•Hæc Coſroes poſtq̄ euntibus mandauit exercitũ præparat curſuq; dato ſigno ad Ciuitatem cótendere iuſſit: ubi uero prope menia fuere Epiſcopum humaniter ſalutantes extra expectant • Sureni autẽ Epiſcopũ uidentes multa hilaritate relictis belli curis: obuiam ſecuri procedunt: totamq; pandentes portam: eum cum ſequentibus in urbem multo honore: plauſu: laudibuſq; excipiunt•Poſtq̄ uero omnes intra fuere cuſtodes portã claudere nituntur: at Perſæ lapidem paratum in medio proiciũt: cuſtodes multo magis innitentes nullo modo potuere: reſerare autẽ rurſus nó ſunt auſi ꝗ ab hoſtibus teneri animaduerterent• Nónulli nó lapidem ſed lignũ Perſas inieciſſe portæ adfirmant Surenis interim nódũ fere rem ſenſerant: quan do Coſroes cum toto exercitu adfuit: ac portam Barbari ui aperientes in urbem irrumpunt omnemq; diripiunt atq; incendunt homines partim cedentes partim captiuos ducentes • Deinde Anaſtaſiũ legatũ ad Iuſtinianum remiſit nuntiatũ ubi nam Coſroem locoꝝ reliquiſſet•Poſt hæc ſiue aliqua humanitate ſiue auaritia fretus ſeu etiam amore promotus feminæ cuiuſdam forma preſtanti nomine Euphemiæ: quam ex omni preda matrimonio ſibi iunxit: cupiens etiam aliquam ex captiuis utilitatem ad Ser-

Sergii ciuitas gii ciuitatem eos miſit Romæis ſubditam quæ a Sergio uiro ſancto nomen accepit•cxxvi•ſtadiis a Capta ciuitate uerſus auſtrum diſtantẽ: ſitamq; in

Cãdidus p̄ſul campo Barbarico appellato•Hic Canddus erat Epiſcopus quem Coſroes captiuoꝝ•xii•millia ſi uellet ſe ducentis tantum aureis cómutaturum eſt pollicitus: quũq; ſe ille pecuniam habere negaret Coſroes fide ſe optulit uen-

diturum · At Candidus ſequente Anno ſe aurum daturũ & chirographo: & iureiurando adfirmauit: pena dupli non reddenti conſtituta Inſuper ſacerdotio ut indignum priuari · Igitur redempti Sureni paulo poſt ex magna parte ob doloris acerbitatem & labores continuos interierunt · His geſtis Coſroes ulterius procedens duxit exercitum: Imperator autem Iuſtinianus paulo anteq̃ hæc geſta ſunt res orientis in duos diduxit duces Citra fluuium Euphratem omnia Beliſario tradidit regenda · Inde uero uſq; ad Perſarum fines Buze commiſit: quem unum uſq; ad aduentum ex Italia Beliſarii omnia iuſſit adminiſtrare · Quamobrem Buzes uniuerſum habens exercitum ab initio apud Hierapolim ſubſtitit: ubi uero audiuit que Surenis acciderant conuocatis Hierapolitanoꝝ primatibus hæc ait · Eos ꝓfecto qui æquis cũ hoſte uiribus cõcurrũt apte: ac ſtatim ad manus ueni re abſurdũ nõ fuerit: at qui longe inferiores exiſtũt ſtratagematis: artibuſq; reliqs utilius inimicos circũuenire q̃ in aciem manifeſtã eũdo clarũ adire periculũ · Exercit⁹ eni Coſrois q̃ creuerit uidetis ſi eni nos obſidione oppugnati cũcti uelim⁹ ex menib⁹ certãdo reſiſtere neceſſe ut neceſſariis deſtituamur · Perſæ uero ꝑ cãpos nr̃os nullo repugnãte diſcurrẽt · Hac aũt obſidiõe durante menia hec q̃tacunq; quãuis inexpugnabilia non exiſtimo hoſtiũ uiribus poſſe reſiſtere · At ſi pars noſtri tm̃ exercitus muros tueã: reliqui uicinos urbis montes occupent, ac inde qñq; in caſtra inimicoꝝ: qñq; uero ad inquirenda neceſſaria excurrant cogent profecto Coſroẽ eueſtigio relicta obſidione diſcedere: quum neq; comode aut libere in menia irruptiones facere: neq; tante multitudini neceſſaria ſuppeditari queant · Hæc a Buze dicta ex re atq; uſu eſſe omnibus uiſa ſunt · Nihil tamen ex his geſtum propterea ꝙ Buzes probatiores de exercitu delectos ſecũ abiens duxit · Vbi aũt terraꝝ fuerit nullus ex his qui Hierapoli remanſere nũq̃ ſcire potuit · Iuſtinianus aũt audiens Perſaꝝ irruptionẽ Germanũ fratris filiũ cũ magna celeritate ac trecẽtis eũ ſequẽtibus: reliquũ ingentẽ exercitũ cito ſubſecutuꝝ ꝑmittẽs · Is cũ Antiocheã ueniſſet menia ſtatim obiuit ipaq; ex magna pte inexpugnabilia repperit: hæc Orontes abluẽs in plano inimicis inadceſſa reddebat: & q̃ in accliui ac arduo ſita erãt ab oppidi ꝑruptis obſeſſa minime ab hoſtibus inuadi poterãt · In ſũmo aũt Orocaſiam ab accolis uocatũ inexpugnabilem optimũ ipſi ꝓpugnaculũ obſiſtere putabant · Petra hic eſt latitudine quidem mediocri altitudine paulominus q̃ menia: iuſſit igitur aut petram hãc cõcidentes profundã circa muros foſſam facerent ne quis inde aſcendens in menia cõſcẽdere ualeat: uel turrim aliquã magnã ædificantes

Germanus

quæ muros attingat. Sed Fabrũ præfectis neutrũ hoꝝ faciundũ eſt uiſum q; breui tp̃e perfici nequirent: incũbente preſertim inimicoꝝ irruptione: incipientes uero opus nec pficientes nihil aliud eſt q̃ hoſtib9 oſtẽdere: qua nã potiſſime menia ſint expugnãda. Germanus aũt hui9 ignarus cõſilii abinitio quidẽ exercitũ e Byzantio expectans ſpei aliq̃tulũ habuit: poſtq̃ uero lõgo ꝓcedente tp̃e nullus adueniebat: ſpeſq; ueniendi nõ erat in metũ incidit ne Coſroes audiens Imperatoris fratris filiũ adeſſe: hoc aliis oibus negotiis preuerteret ac toto ſtatim exercitu cõtra Antiocheam ueniret. Hoc ſentientes Antiocheani de cõſilii ſententia ad euitandũ periculũ ſtatuũt Magnũ Berrhoeæ epiſcopũ: loci indigenã uirũ prudẽtẽ ad Coſroẽ mittere: periculũ deprecatũ. Is igitur diſcedens inuenit Perſaꝝ exercitũ haud lõge ab Hierapoli eſſe: ubi inconſpectu Coſrois uenit multis eũ rogat ut miſeros reſpiciat qui neq; in ip̃m peccauerũt/neq; contra Perſas uenire ſunt apti. Decet regẽ hominem omnium maxime humilibus nequaq̃ reſiſtere uolentibus nullo modo inuadere ac uiolare. Nam rem hanc improuiſam & adeo ꝑparatam minime regiam dici oportet: quum Romæoꝝ Imperatori nullum detur ad deliberandũ tempus: ut uel de pace inter ſe conueniant: uel bellum de condicto uti fas eſt gerant. Hæc ubi Coſroes audiit animum indomitum nequaq̃ temperare ualuit quin inſolenter reſponderet. Faſſus igitur Syros ac Cilicas delere omnis ac Magnũ ſequi iuſſit exercitum Hierapolim ducens ubi poſtq̃ uenit exercitum eo locauit: poſtq̃ uidit menia iam tuta ac munita & militum preſidium firmum adeſſe. Hierapolitanis pecuniã imperauit Paulum interpretem mittens. Is enim in regione Romæoꝝ nutritus erat: ac Scriba apud Antiochenos erat: dicebatur & genere ab initio Romæus eſſe. Illi autem circa menia ædificantes ſpatii multum uſq; ad Orontem qui in hac parte eminet complectebantur deinde terram illeſam ac minime depopulatam habere uolentes pondo argenti duo millia ſe daturos promiſerunt/Tũc Magnus pro omnibus orientalibus Coſroi ſupplicans non prius reuertit q̃ ei Coſroes ꝓmiſerit ut mille pondo auri acceptis uniuerſam in oriente Romæoꝝ ditionem a metu liberaret. Sic ea die Magnus inde ſolutus Antiocheam uerſus & Coſroes Berroeam iuere quæ ciuitas inter Hierapolim & Antiocheã ſita unius iter diei expeditio ab utriſq; diſtans. Magnus igitur ut qui cum paucis uelocius proficiſcebatur Perſarum autem exercitus medietatem itineris illius tm̃ pagebat. Quarta autem die ille Antiocheam: Hi in Berroeæ ſuburbanum uenerunt/ac pecuniam Coſroes a Berroeis per Paulum eo miſſum exegit non ſolum quantã a

Magnus ep̃s

Berroea ciuitas obſeſſa.

Hieropolitanis accepit ſed huius duplã• Illi aũt ꝙ menibus ualde expug‑nabilib9 minime cõſiderẽt ſtatim ſe daturos receperũt:moxq; duo milia tm̃ argenti pondo dederũt:reliqua nõ facile poſſe ſe dixerũt•Coſroe aũt rem urgente Illi timentes nocte ſequẽte oẽs ſimul cũ militibus in munitionẽ que uicina eſt cõfugerũt cuſtodiaſq; adhibuerũt•Die ſequẽti quidã a Coſroe in ciuitatẽ miſſi ut pecuniam acciperent menibus ꝓpinquantes clauſas offenderunt portas nullũq; ꝓpe cuſtodẽ aut defenſorẽ: quod ubi rex accepit per ſcalas muris adpoſitas aſcendendo ingreſſum tentare iubet: quo facto ac nullo reſiſtente intra menia penetrantes: portas ipſimet aperiũt: ac intus exercitũ ſimul cũ rege recipiunt•Coſroes igit᷑ iratus paulominus quin urbem omnẽ incenderit: arcem inde expugnare cepit• Hic milites Romæi acriter reſiſtentes quoſdã ex inimicis occidunt:Magna hic Coſroi de obſeſſis felicitas obuenit qui quidẽ in hanc arcem non epoditi ſed nimio timore contra militiæ diſciplinã cũ equis ceteriſq; omnibus animalibus cõfugerũt:in qua unus tm̃ fons exiſtebat facile a tanta multitudine cõſumptus cauſa fuit ut deditionẽ poſtea facerent•Res igitur Berroeoꝝ hoc modo ſe habuere• Magnus interim Antiocheam ꝑueniens ea que circa Coſroẽ cõfugerunt nuntiauit: utq; cõmuni periculo pecunia & ipſi uellent occurrere ſuaſit • Interim a Iuſtiniano legati Ioannes Rufinus & Iulianus Antiocheã uenerunt:quoꝝ Iulianus ſecretoꝝ ſcriba erat quod munus a ſecretis latini uocant• Is tantũ inter eos dandam eſſe inimicis pecuniã negauit: ac Imperatoris ciuitates hoc modo emendas: Inſuꝑ Euphemius Antiochea preſul eundẽ preſulem inſimulabat ueluti Coſroi tradere ciuitatẽ in animo habentem• Quaꝓpter Magnus re infecta remigrauit•Euphemius uero ipſe ad extremũ Perſaꝝ impetum metuens in cilices migrauit:quo paulopoſt & Germanus uenit paucos admodum ſecum ducens pluribus dimiſſis ubi ergo caſum qui de fonte accidit accepit: lacrimans ad Coſroem rurſus uenit pronuſq; iacens orat nihil de rebus ac bonis Berrocorum ſed tantum corpora ſeruari • Rex miſericordia motus precibus uiri facile conceſſit: quamobrem iureiurando promiſit omnes quos in arce eſſent ſaluos fore Berroci itaq; e tanto diſcrimine incolumes arcem reliquerũt/ ac abeũtes quo quiſq; uoluit habitauerũt/milites uero pauci conſecuti reliqui uoluntarii: ad Coſroem tranſfugerunt indignati ꝙ multi temporis ſtipendium eis publicæ deberetur: ac poſtremo cũ ipſo in Perſas migrauere • Poſt hæc quum Magnus Coſroi nuntiaſſet nullo modo Antiochenos ad exſoluendam pecuniam induci potuiſſe: ille cum exercitu aduerſus eos tendit • Antiocheni uero quidam cum omni ſubſtantia inde quo quiſq; uoluit aufugerũt• Idẽ fere & reliqui erãt facturi

Antiocheę opſidio•

niſi forte interim duces militũ Theoctiſtus & Malazes ꝗ apud libanũ erãt auxilio cũ ſex millib9 ueniẽtes:eos omnino ꝓhibuiſſent:ubi nõ multo poſt & Perſaꝝ exercit9 ueniẽs apud Orontẽ fluuiũ caſtrametatus ẽ• Milites aũt cũ Theoctiſto & Molaze ſtatim in equos inſiliẽtes ꝗ ad manus erãt ad portas adequitãt Buzen diuulgãtes cũ exercitu iã auxilio uenire ac receptũ celeriter in ciuitatẽ:unacũ ip̃is inimicis reſiſtere uelle•Hic itaq; Antiochenoꝝ multi utriuſq; ſexus:cũ filiis ad portas cõtendũt ubi abequoꝝ multitudine ut in loco anguſto:ꝓiecti ceciderũt:milites uero nullis eximprouiſo parcentes ſupra iacentiũ corpa adeqtabãt:ex quo ſtrages plurima facta•Sed & ad portas ip̃as Perſæ nullo reſiſtẽte ſcalas adponẽtes murũ nullo labore aſcenderũt:ac in turrib9 celeriter euadẽtes aliq̃diu deſcẽdere in urbẽ nullatenus uoluere:ſed addubitãtib9 ac uerẽtib9 ſiles: oculis ac aĩo loca iniqua ꝓluſtrare ac inſidias hoſtiles ſuſpicari uidebãt̃•Nã ea q̃ extra menia ſũt apromontorio ſtatim deſcẽdenti inhabitabilis ex magna pte regio ẽ•Petræ altiſſime hic eminẽt ac loca p̃rupta:qdã ferunt Coſrois iuſſu cũctationẽ hãc Perſas feciſſe•Poſtq̃ eni loci difficultatẽ nouit/ac milites fugiẽtes uidit timẽs ne qua neceſſitate inducti retro rurſus cõuerſi negotiũ eis faceſſerẽt:impedimẽtoq; eſſent ſi ita cõtingeret quo min9 ciuitatẽ capent antiquã : ac oĩbus potiorẽ quas Romani in oriente poſſiderẽt• Nã & diuitiis & hominũ multitudine & felicitate reliqua p̃ſtabat•Pro qua cõſequẽda Coſroes cetera cõtẽnens Romæis militib9 quocũq; uellẽt fugiẽdi poteſtatẽ fecit:qua ꝓpter manib9 ſignificãtib9 Perſis uti uelociter fugerẽt Illi una oẽs cũ ducib9 abierũt ꝑ portã que in Daphnẽ Antiocheæ ſuburbanũ ducit:a qua tm̃ Perſæ ceteris captis abſtinuerũt•Ex populo pauci admodũ milites ſecuti ſũt:ubi uero eos Perſę nõ ulteri9 ꝓcedere uiderũt:e mõte deſcendẽtes in medio ciuitatis apparuere Hic itaq; Antiochenoꝝ plures iuuenes:ad man9 ueniẽtes primũ in pugna ſupiores ẽe uidebãt̃•Erãt eni qdã illoꝝ armati plurimi uero inermes ac tm̃ lapidũ ictib9 inimicos ꝓpellẽtes pæona canebãt & Iuſtinianũ Impatorem Callinicũ(nã hoc ei cognomẽ in bello erat)tã q̃ ſi uiciſſent clamabãt • Inter hec Coſroes in turri ſecũdũ Acranen cõſidens iuſſit ad ſe legatos uenire cũ qbus aliqua tractaret: qdã uero ex eoꝝ magiſtratib9 Zaberganes putãs de cõcordia uelle cũ legatis in ſermonẽ uenire in cõſpectũ regis ꝓtinus cũ hac oratiõe adceſſit•Nõ mihi uideris dñe ea que ad hoꝝ ſalutẽ ptinent cognoſcere•Hi enim ante pericula tuũ ſpernunt imperium:uicti quoq; ardua tentant & Perſas grauiter adfligũt:tã q̃ de tua pietate diffiſi• Tu aũt eoꝝ ꝗ ſeruari minime petũt miſereri cogitas : tũ parcere minime uolentibus parcere contendis Nam turmatim in inſidiis poſiti quanq̃ uicti & millitibus de

ſtituti uictores paſſim cedunt. Hæc Coſroes audiens quoſdã e ſuis primoribus ad eos miſit qui breuiter redeuntes nihil mali eueniſſe renuntiauerunt. Iam enim oppidanos reſiſtentes Perſæ multitudine euerterant ac cedes hic magna facta eſt. Hoſtes namq; nulli parcentes ætati omnis obuios interfecerunt. Tunc ferunt duas Antiochenas feminas inluſtres extra menia ſentientes q̃ ab inimicis urbs eſſet capta ne quid a uictoribus turpe paterẽtur curſu ſtatim ad Orontem contendiſſe ac optis flameolo capitibus in ꝓfluentẽ ſe ieciſſe. Hũc itaq; finẽ Antiocheni habuere. Hic Coſroes legatis hæc dixit nõ ꝓcul a ueritate antiquũ puto ꝓuerbiũ. Quod nõ pura deus bona: ſed malis ſemp aliq̃bus admixta prebet hoibus: neq; riſum ſine fletu habemus reſq; ſecundas ſemp calamitas quedã ſubſequitur: ac uoluptatẽ triſtitia comitatur: deniq; legitima ſinceraq; q̃nq; felicitate frui nuſq̃ dat᷑. Ciuitatẽ igit᷑ hãc pulcherrimã ac digniſſimã Romæoꝝ: cũ labore deo uictoriam concedente uti uidetis cepimus. Cedem quidẽ hominũ mihi ſpectanti poſt tot incomoda uoluptati eſt. Huius itaq; mali miſeri Antiocheni cauſa ſunt qui noſtris impares uiribus in expugnãdis menibus reſiſtere uoluere. Sed & iam uictores nos ac capta fere ciuitate ſtulta audacia nobiſcũ etiã pariter certare cõſtituerũt. Omnes enim Perſaꝝ nobiles ob hec irati omnis ad unũ interfici ꝓmitterem me rogabant. Ego uero eos ut aliquo confugientes ſeruarent᷑ iuſſi: quũ fas nõ putarem in captos iã uti ſeuitia. Hec itaq; rex legatis ſimulata mente ac alio tendens locutus eſt: nõ eni eum latebat cuius rei gratia fugiendi tẽpus dediſſet: Erat nãq; omniũ uerſutiſſimus ac ſimulãdi diſſimulandiq; peritus: tũ maloꝝ ꝑpetratoꝝ cauſas nectere Inſup cõmodi gratia omnia polliceri ac eadẽ iureiurando firmare: pauloq; poſt irritare & alio uertere paratus. Ob pecuniã quoq; ad omne nefas promptiſſimus: hæc deinde omnia celare crimina/& ore pietatẽ pre ſe ferre: facinora ſanctis uerbis honeſtare mirus artifex ſicuti cõtigit in Surenos qui quũ nihil admiſiſſent dolis ac modis ſupradictis circũuentos ꝑdidit. Poſtq̃ enim captam ciuitatem: quũ audiiſſet feminã nobilem & ornatam ab uno Barbaro manu ſiniſtra per uim tractã ac filium paruũ tunc lacte depulſum: altera manu dimittere nolentẽ: q̃ cõſequi nõ poſſet: pauimẽto illiſum. Ita uerbis ac uultu ſe dolere caſum hũc miſerandũ ſuis artibus oſtendiſſe dicũt ut etiã fleuerit ac p̃ntibus cũ aliis tũ Anaſtaſio legato deũ oraſſe ut eũ q cauſa hoꝝ eſſet maloꝝ plecteret. Iuſtinianũ uidelicet notans: quũ ſe probe ſciret illoꝝ eſſe cauſam. Hac igitur natura Coſroes uerſatili rex Perſarum factus eſt quum Zamas qui ætate prior altero tamẽ captus oculo ſucceſſurus eſſet: Deniq;

Antiochea direpta.

De Coſrois moribus.

nullo labore aduerſarioꝝ eſt potitus:ac mala Romæis quot uoluit intulit· Cupiens enim fortuna magnū in futurū aliquem facere nullo reſiſtere ualente id peregit: neq; uiri dignitatem cōſiderans neq; ꝙ nihil eoꝝ que oportet fiat: ne ue ꝙ multi querantur ac eam accuſent penitus curans : quod ſemel conſtituit id exſequitur· Nunc ad rem propoſitam reuerto Coſroes capta Antiochea exercitui precepit uti Antiochenos ſparſim fugiētes caperēt: ſubſtantiāq; omnem ac bona diriperent · Ipſe autem cū legatis in templū a monte deſcēdit quod eccleſiam uocant· Hic tantā auri argentiq; ac aliaꝝ rerum gazam margaritaſq; pulcherrimas repperit ut preter cetera ſatis hec eſſent ut inde ditiſſimus diſcederet· Quæ omnia educi extra menia ut domū ferrentur iuſſit·Poſt hec uniuerſam ciuitatem incendi mādauit : rogantibuſq; legatis ut tantū templo parceret: pro quo pretium ſe daturos receperunt facile conceſſit : relictiſq; tm̄ paucis patrando incendio ipſe in caſtra cum reliquis ſe recepit: in eo loco ubi abinitio conſtitere· Tantā igitur Antiochenoꝝ calamitatem deus omnipotens prodigiis quibuſdam apud eos futuram ſignificauit· Signa enim militum qui hic iamdudū conſiſtere ſolebant fixa ac in ſolis occaſum ſpectantia cōuerſa in orientem: ac rurſus in ordinem priſtinum reuerſa nullo actingente apparuere· Hec milites cū aliis proximis tum queſtori militiæ ſumptus oſtenderūt ſignis aduc pene ſe mouentibus: erat autem hic Taturius nomine uir admodū prudens e Mopſoueſtæ ciuitate profectus Nōnulli ſane interpretati ſunt ꝙ ex rege occidentali ad orientalē huius urbis potentia quādoq; perueniret neq; ulla arte quin hæc uti euenit paterentur uitari potuiſſe·Ego uero hec poſteris prodens nō habeo dicere quid profecto deus uoluerit res uiri uel loci ſublimes facere/rurſuſq; eaſdem perdere ac obſcurare ex nulla cōmuni nobis cognita cauſa: quum fas dicere non ſit cuncta ab eo ſine ratione non procedere:qui qdem Antiocheam tunc a uiro nefando perditum iri ac ſolo equari ſu ſtinuerit cuius urbis pulchritudo/ac magnitudo nunc quoq; abſcondi nō poteſt·Eccleſia igitur uti ſupra narraui tm̄ relicta eoꝝ cura Perſarum quibus res hec mandata fuit/relictæ quoq; circa Ceratæum appellatum domus multæ nulla tamen hominū prouidentia : ſed qm̄ in extrema ciuitatis parte a ceteris diſiuncta ædificiis fuit nullo modo ignis eo penetrare ualuit · Extra uero menia etiam Barbari cuncta incenderunt præterq̄ ſancti Iuliani templum ac domos ei proximas ubi legatos diuertere contigit·Menia uero ipſa nuſq̄ actigerunt· Legati paulopoſt rurſus ad Coſroem uenientes hæc dixerunt· Niſi coram te o rex uerba forent nunq̄ exiſtimaremus Coſroem Cabadis fi

lium fines Romæoꝝ armis inuadere iuſiurandum nuper adibitum quod inter homines ſupremũ ac firmiſſimũ fidei pignus eſſe uidetur irritum faciendo / tum fœdera ſoluendo / quoꝝ ſpes ſola relicta non tuto inter belli incomoda uiuenti: Nec aliud hoc eſſe quis dixerit q̄ hominũ cultum in ferarum uitam cõmutare. Nam ſi concertantes nunq̄ inter ſe cõuenirent infinitum omnino bellum eſſet / quod ſi finem non eſt habiturũ de ſtatu hominũ ac naturæ eos qui in illo ſunt occupati eſt aptũ dimouere: quod aũt pauloante ſignificare per litteras querebaris fratrem tuũ Iuſtinianũ primũ fœdera ſoluiſſe: ſane reſpondimus ꝙ ſi nihil ille admiſit non fas te nunc cõtra nos uenire. Si autẽ aliquid tale ab illo fieri contigit tibi hactenus licuerit: noli ulterius nobis querendi occaſionem prebere ut melior illo uidearis: qui enim in malis inferior idẽ in bonis iure ſuperior apparebit quanq̄ nos ſcimus Iuſtinianum Imperatorem nunq̄ contra pacem ueniſſe. Te igitur rogamus ab his in Romæos abſtine iniuriis: unde Perſis nullus proueniet uſus: tu uero hec tantũ lucrabere ut nefanda opera in tuos nuper fœderatos minime perpetrando ex offitio facias. Hæc a legatis dicta ubi Coſroes audiuit inſtando adfirmare conatus eſt a Iuſtiniano initiũ maloꝝ proueniſſe nõnullaſq; cauſas quas ille prebuit cõmemorauit: quarum aliquæ defenſione dignæ: nõnullæ friuolæ ſatis ac contemnendæ maxime ip̃ius epiſtolas belli cauſas oſtendi petebat quæ ad Alamundarũ & Vnnos ab eo cõſcriptæ eſſent ſicuti mihi ſupra narratur Virũ quidem Romæũ in Perſarũ fines ingreſſum uel hoſtile aliquid perpetraſſe dicere aut oſtendere non habuit. Legati enim cauſas partim non in Iuſtinianũ ſed in quoſdã miniſtros retulerunt: partim uero dicta non ſic eſſe exceperunt. Deniq; multam pecuniam Coſroes a Romanis petens ſane oſtendebat non in perpetuũ pacem ſe facturum. Amicitia enim ob pecuniam inter homines facta cum eadem abſumpta conſumitur. Oportet igitur inquit ille certum dare quotannis aurum ut firma ſit in futurum pax: ſic Perſæ caſpias cuſtodient portas: nec ex his aut ob ciuitatem eoꝝ Daras aliquid incõmodi patientur Romæi. Ergo dicunt legati tributarios Perſæ habere uolunt Romæos? Minime inquit Coſroes ſed milites ſeruos habebunt infuturũ Perſas Romæi certam ſeruitii operam exhibentes: qm̃ & Vnnis quibuſdã & Saracenis annuũ aurum prebetis: non tributi debitores exiſtentes ſed ut ueſtros fines incolumes in omne tempus cuſtodiant. Hæc itaq; inter ſe Legati & Coſroes diſceptantes in hoc demũ cõuenere ut Coſroes in pñs. l. milia numũ aureoꝝ ac totidem perpetuo ſingulis annis accipiat neq; ip̃os ulterius laceſſere deberet. Atq;

hoc modo Legati firma in futurũ fœdera fore pollicentes opſides dederũt·
Tunc rex cũ Legatis ac toto exercitu Seleuceam ciuitatẽ marittimã· cxxx·
ſtadiis ab Antiochea diſtantẽ uenit hic uero neminem Romæorꝫ inueniẽs
aqua marina tantum lotus ſoli ac aliis quibus uoluit diis ſacrificauit: inde
in caſtra perueniens ſe maxime cupere ciuitatẽ uicinam Apameam inuiſe
re dixit: conceſſerunt id egre legati hac conditione ut ipſe urbem ſpectaret
& inde argenti libras mille ferret: deinde nihilo turbato retro adequitaret:
Nam pro comperto idem habebant regem ea tantũ de cauſa illuc uelle ꝓ
ficiſci ut ſumpta nõ digna excuſatiõe & ciuitatem & agrũ popularet· Tũc
Daphne opp· Daphnem uenit Antiocheæ ſuburbanũ ubi nemus amenũ fontib9 aquarꝫ
irriguũ/ceteraqꝫ digna opere mirando conſpiciuntur hinc ubi nymphis ſa
crificauit abiit: ſaluis ceteris: tm̃ Michaelis archangeli templum cum qui
buſdam domibus incendit ex hac cauſa· Vir quidam Perſa equo inuectus
in exercitu Perſarꝫ clarus ac Coſroi notus in locum precipitem circa Tretũ
appellatum uenit cum aliis nõnullis ubi templum eſt Euaridis Architecti
opus: hic iuuenem Antiochenũ nomine Aimachum: arte laniũ ſolũ abſcõ
ditum adſpiciens relictis ſotiis perſequitur ille fugiens lapide hominem in
fronte petit: quo ictu cadentem protinus idem enſe iugulauit: ac armis &
auro ſi quid habebat ſpoliauit e quo deinde cõſcenſo abiit qui ſiue fortuna
ſeu locorꝫ uſu fretus celare inimicos ac fugere tutus potuit· Hæc Coſroes di
Apud Apameam ps crucis· ſcens ac dolens templum uti ſupra memoraui iuſſit incendi· Poſt hæc cum
exercitu Apameam uenit ubi pras crucis dominicæ magnitudine cubitali
uiſitur ab homiue Syro huc clam delata: quam Oppidani magnam eius
loci tutelam eſſe exiſtimant ac uenerantur Theca ei condita lignea/ quam
auro multo ac gemmis: tribus ſacerdotibus cuſtodiendam tradiderunt: in
ſuper quotannis certa die adorant· Tunc itaqꝫ Apamienſis populus uidens
Perſarꝫ exercitum ad ſe uenire in magna trepidatiõe fuere Coſroemqꝫ au di
entes ut minime promiſſis maneret/ Thomam urbſ preſulem adeuntes ro
gauerunt crucis lignum eis oſtendi ut eo uiſo feliciter morerentur· Ille uero
quum eis morem geſſiſſet ſpectaculũ fieri contigit ſermone ac fide maius·
vide miraculum. Præſule enim id tenente ignis iubar ſupra ferebatur unde in templi tholo
ſplendor preter ſolitum apparens illum continuo circũeuntem ſequebatẽ·
Ioannes zib9 Poſt hæc Iuſtinianus ad Lazos cum magiſtratus alios tũ Ioannem Zibũ
cognomento miſit hominẽ ſane obſcurum ac ducem factum non ob aliam
cauſam q̃ ꝙ omniũ hominũ peſſimus ac pecuniæ redditus undecunqꝫ uel
contra fas repperiret qui Lazorꝫ ac Romanorꝫ res omnis magnopere turba

bauit Is Iuſtinianũ induxit ad excitandũ in Lazis ciuitatẽ nomine Petrã ubi ipſemet tanq̃ in arce permanens res Lazoꝝ improbe adminiſtrabat. Nã ſalem & alios cõmeatus Lazis neceſſarios in Colchoꝝ terrã mercatoribus importare nõ licebat: ne uel aliud inde exportari: ſed ipſe monopoliũ tm̃ factitabat omnibus officinis prefectus erat omnia ſolus emens ac eadem Colchis uendens nõ uti mos erat ſed uti uolebat: qua de cauſa Barbari illũ preeſſe ſibi egre ferebant quem ferre nullatenus uolentes de deditione ad Coſroem & Perſas cogitauere. Quapropter legatos clam Romæis ad eũ mittunt quibus ante omnia mandant ut iureiurando accepto caueant ne Romæis rurſus tradantur. Igitur hi in regis conſpectũ uenientes hec dixerunt. Si quos ullo tempore ſubditos ad homines ſane impios quomodocũq; deficientes: fortuna quanq̃ immerentes ad priſtinos dominos feliciter reduxit: tales eſſe nunc Lazos maxime rex exiſtima Colchi enim Perſaꝝ ſotii ſupioribus tẽporibus exiſtentes multa eis cõmoda attulere Ipſiq; pariter receperũt quoꝝ monumenta plurima in litteris nos habemus quanq̃ in tuis regiis in preſens ſeruantur: tempore uero poſt ſiue a uobis neglecti ſiue alia de cauſa nõ ſatis ſuper his exploratũ habemus/cũ Romæis fœdera iniuerunt. Nunc uero & nos & omnẽ noſtrã regionem o rex uobis tradimus ut his ex ueſtra poteſtate utamini. Tantũ rogamus ut ita de nobis conſideretis Si quidem nihil graue a Romæis paſſi ſed erga eos ingrati ad uos confugimus: has noſtras preces reicite nõ uobis fideles eſſe Colchos aliqñ putãtes amicitiæ tm̃ diſſolutæ mores poſt illam ad alios cõuerſæ erunt argumento. At ſi ſermone quidẽ Romæoꝝ amici; reuero captiui ac ſerui facti alioquin fideles opa paſſi ſumus ab his qui tyrannidem uobis exercuerũt impia. Recipite nũc ſeruos quos amicos ante habuiſtis: Odio perſequimini crudelẽ tyrannidẽ uobis ac iuſtitia ueſtra digna facientes. Nõ enim ꝙ ipſe nihil iniuſte faciẽns iuſtus eris ꝓpterea niſi eos qui ab aliis iniuriam patiuntur ſi tibi poteſtas erit non defendas. Singula enim dicere que contra nos auſi ſunt execrabiles Romæi: non ab re fortaſſe narrare. Imprimis noſtro regi ſpetie tm̃ regni relicta ipſi rerum poteſtatem uſurpati ſunt. Iacetq; rex in miniſtri ſorte ducis metuens imperium: exercitum nobis magnũ induxerunt nõ ut regionem a Graſſantibus cuſtodiãt: quũ nullus uicinoꝝ nobis preter Romæos noceat: ſed ut nobis uelut in carcere uinctis noſtris potiantur rebus comodiorem ſic noſtroꝝ bonoꝝ rapinam fieri exiſtimantes. Vide inſuper in quã uenerint cogitationem: ut ea que ad uſum ſuperuacanea apud illos eſſe cõtingunt: miſeros Lazos uel nolentes emere cogũt/que uero Lazoꝝ terra ad

Petra Lazoꝝ

Lazoꝝ legati ad Coſroem.

uſum rerum optima fert fide ex nobis mercari contendunt: prætio uoluntã
te magis potentiũ indicato: Sic cum neceſſariis omnẽ etiam pecuniã a no-
bis auferunt ſub honeſtæ mercaturæ nomine nos noſtraq; uiolando. Pre-
ficitur nobis non rector imperii: ſed uilis inſtitor noſtra tanq̃ in officina
quadam negotiando. Nobis igitur rebellionis cauſa huiuſcemodi exiſtens
ius faſq; uti uidetis pre ſe ferre uidetur. Nunc uero quanta uobis ex noſtra
acceſſione ſi nos recipiatis utilia prouenient dicemus. Regnũ imprimis an
tiquiſſimũ Perſaꝝ imperio adicietis: ex eoq; prorogatam late dominationẽ
optinebitis: ex noſtra item regione Romaoꝝ mare exercere poteſtas erit
ubi ſi o rex naues comparabis facile tibi fuerit ad palatium uſq; Conſtan
tinopolitanũ percurrere: quum nihil intermediũ obſtet. Adde ꝙ in uobis
etiam erit ut uicini Barbari ſingulis annis Romanoꝝ fines populabuntur.
Montibus enim caucaſiis munimentũ uſq; huc Lazoꝝ fieri regionem om-
nino ſcire poteſtis. Duce igitur iuſticia & utilitate ſuadente noſtros ſuſcipi
te ſermones: quos profecto neglectos ex nullo uobis uſu putamus eſſe. Ha-
ctenus legati. Coſroes autem his lætatus ferre auxiliũ Lazis promiſit: lega
toſq; interrogauit ſi cum magno exercitu Colchidem adire poſſit: qm̃ a plu
ribus accepiſſet ꝙ difficilis hec aditu uel expedito eſſet ob loca uehementer
prerupta tum arboribus denſis ac continuis iterq; omne obumbrantibus.
Illi uero omni Perſaꝝ exercitui facilem fore uiam dixerunt ſi arbores inci-
dentes ad loca p̃rupta deicerent cuius ſeſe duces Perſis futuros pollicerent̃.
Hac igitur monſtratione Coſroes erectus multum congregauit exercitum
ſeq; ad iter adcinxit minime Perſis prodito conſilio preterq̃ quibus archana
cõmunicare cõſueuit: legatiſq; denuntiauit ne quid & ipſi geſtoꝝ inter eos
efferrent ſed in Iberiam orientalem ſe iturum ſimularent ut hic res conſtitu
turus ꝙ gentem Vnnicam diceret in Perſaꝝ fines irrupiſſe. Inter hec Beli-
ſarius in Meſopotamia undecunq; exercitũ conſcripſit ac certos exploratũ
regionem miſit. Ipſe autem hic hoſtibus occurrere uolebat ſi quam rurſus
excurſionem in fines Romaoꝝ feciſſent. Ibi deniq; milites diſpoſuit nudos
atq; inermes ex magna p̃te exiſtentes: ac Perſaꝝ nomina horrẽtes. Interim
exploratores reuerſi nullam hoſtium irruptionem eſſe: in bello tm̃ Vnnico
Coſroẽ occupatũ nuntiant. Beliſarius hec audiens ſimulq; uidẽs Aretham
cũ multo Saracenoꝝ exercitu uenientem tum Imperatorem ei per litteras
precepiſſe ut hoſtilem ſubito inuaderet cum toto exercitu irrumpere decre
Contio Beliſa uit: prius tñ prefectos omnis apud Daras hæc eſt adlocutus. Vos omnis
rii. cõmilitones iamdudũ belli peritiſſimos uidi: tñ in pñs coegi nõ uti exorta

tionem aliquam facturus ueſtros animos in hoſtes magis impellam quum non oratione apud uos opus eſſe certo ſciam quæ uos faciat audentiores: ſed ut in bellum ituri conſilium ineamus ac potiora ex omnibus quæ ue ex re atq; uſu Imperatoris noſtri ſint magis eligamus. Bellum enim præter cætera ſana ac diligenti conſultatione adminiſtratum feliciter ſuccedere ſolet. In quo ante omnia deliberaturos uos ab omni pudore ac metu uacuos eſſe decet. Timor enim mentem agens attonitam non ſinit utiliora decernere. Pudor uero ſæpe adumbratam bonoꝝ opinione cogitationem in contrariã deducit ſententiam. Si quid igitur uel Imperatori uel mihi deliberatũ eſſe ſuper rebus inſtantibus uobis uidetur hanc omnino abicite opinionẽ. Quũ ille procul a rebus noſtris geſtis exiſtens non ualeat occaſionibus actiones adcomodare: ex quo timor ei nullus contra ip̄m euntes rebus nocituros fore. Me autem & hominem exiſtentẽ: nec longo iam tempore ex Italia huc uenientem non latere aliquid ex his quæ ſunt factu opus & conſentaneũ nõ eſt. Quamobrem meam minime reſpicientes ſententiam uos hodie decet quæcũq; & nobis ip̄is & Imperatori noſtro ſalubria ſint audacter enarrare. Nos eñ cõmilitones huc abinitio uenimus ut excurſum hoſtilẽ in noſtros fieri fines prohibeatis: nunc uero rebus nobis præter ſpem melius ſuccedẽtibus ſuper eſt de his conſultare ob quæ nos eſſe congregatos fas puto: nihil prorſus uerentes quæcũq; utiliora uideantur manifeſtari: eo ꝙ Beliſarius ſuis præfectis ſic dixit. Mihi namq; animus uolenti non erat in omnes quæ cognoſco efferri. Sermo enim in caſtris circũlatus archana conſeruare non nouit: ꝙ uelociter ꝑcurrens uſq; ad inimicos diffunditur. Videns autem multos ex uobis deſidia quadam euntes & quemlibet belli Imperatorẽ eſſe cupientẽ. Dicam quæ oportet illud imprimis inferendo ꝙ in exercitu multis libera utentibus uoluntate fieri aliquid pulchrum aut gloria dignũ non poterit. Exiſtimo igitur Coſroem aduerſus alios euntem Barbaros ꝓpriam regionem non ſine idoneo præſidio relinquat: ſed & in hac ciuitate Niſibi quæ prima eſt inter omnis milites tot numero ac tales uirtute conſtituit ut apti ſint noſtris irruptionibus reſiſtere: quum præſertim ducem habeant Nabadem qui ſecundũ Coſroem ip̄m gloria: ceteraq; exiſtimatione primus apud Perſas eſſe uidetur ac puto noſtrum exercitum inuadet: nec exitum nobis alia uia q̃ prœlio ſupatus daturus. Si quidem ꝓpe ciuitatem pugna fuerit non ex æquo nobis ac Perſis certamen erit. Ipſi nanq; ex loco munito exeuntes ſi uincant cum magna nos audacia inſectabuntur: ſi uincantur: facile noſtram inſectationem fugient ꝙ hæc breuis admodũ fuerit in ciui-

tatem ſe ſtatim recipientibus quam in expugnabilem militibus eam defen dentibus uideris: ſi autem hoſtiũ nobiſcum ad manus uenientiũ potiamur multa mihi ſpes eſt ciuitatẽ capiendi: fugientibus enim inimicis uel ſimul cõmixti intra portas ut par eſt & nos irruemus uel nos eos preueniẽtes in alteram cogemus confugere regionẽ. Niſibim uero ſine defenſoribus facile conſequemur. Hæc Beliſario dicente ceteri obtemperauere ac cum ipſo in caſtris manſerunt. Petrus autem Ioannis amicus illius qui militum in Ar-menia dux non paruam admodũ exercitus partem habebat non procul a menibus ſtadiis decem quietus manebat. Beliſarius autem & eos qui ſecũ erant in acie ordinauit & his qui cũ Petro erant mandauit ut in pugna pa rati eſſent donec ipſe ſignificaret: ac probe animaduerterent queadmodũ Barbari circa meridiem in ipos exibunt: quoniã ipſi in diei ſerũ cibũ cape-re conſueuerunt. Romæi uero circa meridiem. Beliſarius igitur hæc admo nebat/ at illi qui cũ Petro erant mandata deſpicientes circa meridiem ſole grauati (nam urbs ea uehementer æſtuoſa exiſtit) & arma poſuerunt & ini-micos minime curantes ficus hic ortos nullo ordine comedebãt: quod Na-bades animaduertens multo curſu in eos cum exercitu contendit. Romæi autem quum e menibus exeuntes Barbaros uidiſſent (nam clare cõſpici ut in campo accliui euntes poterant) ad Beliſariũ miſerũt rogatũ ut eis ſubue niat. Ipſiq; ſic ut erant inconditi atq; imparati multo tumultu occurrerunt. Qui autem cũ Beliſario erant nõdum accepto nuntio Perſaꝝ motũ ex pul uere uidentes curſu auxiliũ ferebant. Perſas uero interim irruentes Romæi minime ſuſtinentes in fugam ſunt uerſi. Hoſtes uero inſequentes rapto ex Petro ſignifero uexillo ex eis quinquaginta interfecere Omneſq; proculdu bio periiſſent niſi Beliſarius & qui cũ eo erant exercitus laborantes excepiſ-ſent. Primos nanq; omniũ Gothos cũ denſis ac longis haſtis uenientes Per ſæ non ſuſtinentes in fugam ſe uerterunt: quos Romæi ſimul cum Gothis inſequentes. cl. interfecerunt: breuiterq; durante perſecutione hoſtes intra menia ſe receperunt. Tunc autem Romæi omnes in caſtra Beliſarii reuerte runt. Perſæ autem poſtera die in turri quadam ſigna Petri ablata loco tro-pæi conſtituentes in inimicos cum riſu inſultauere: exire tñ non audentes ſe in ciuitatis preſidio tenebant. Beliſarius quoq; quum Niſibim uideret na tura loci munitam admodũ exiſtentẽ deſperata expugnatione ulterius ire maturauit ut ex curſu inimicis officeret cumq; toto exercitu unius iter diei peregiſſet incidit in arcem quam Siſauranũ uocant. Perſæ hic coloni q̃ plu res & Perſaꝝ equites octingẽti in p̃ſidio erãt qbus uir nobilis Beleſmaches

Romæi circa meridiem ci-bũ capiunt.

Siſauranum

præerat· Romæi itaq; ꝓpe caſtrametantes arcem opſidebant / ac impetum in menia facientes repulſi fuere plures tñ interficientes· Nam & muri inexpugnabiles munitione & a Barbaris acerrime defendebant᷑: quáobrem cõuocatos ad ſe Præfectos Beliſarius hæc eſt adlocutus· Multoꝝ experiẽtia belloꝝ cõmilitones dedit nobis & in rebus dubiis futura poſſe conicere & deliberando deligere potiora· Scitis igitur quantũ eſt periculũ exercitũ in hoſtilem multis poſtterga munitiſſimis locis multis etiã in his fortiſſimis uiris relictis ꝓficiſci ſicuti & nobis in pñs contingit: quos relicta Niſibi ulterius procedentes nonnulli hoſtes clam inſecuti in oppidis ex inſidiis deprendere conantur in quos ſi forte inciderimus: ad pugnam uenire opus erit· In medio igitur conſtituti ac utrimq; oppugnati indigna profecto pati periculum fuerit: ꝙ ſi forte in pugna inferiores fuerimus reditus uobis in patriam omnino interclusis nulla uia patefiet· Ne nunc ſtulto utentes conſilio nos ipſos ſpoliaſſe uideamur neq; contentione res Romæorum perdamus Inſulſa enim audacia in exitiũ ducit: prudens uero cunctatio ſaruare ſatis eſt apta· Quare cenſeo ut nos hic ad arcem hanc obſidendam conſiſtamus Arethas cũ ſotiis ad oppida Syriæ proficiſcatur· Saraceni enim expugnare menia minime ſunt apti at excurſióibus ac prædis habiles: ſimul ſecum adſumptis militum fortiſſimis nonnullis: ac nullo fortaſſe reſiſtente omnia populentur ſi in potentiores incident facile ad nos reuertendo incolumes ſeruabuntur· Nos uero ſi deus dederit hanc arcem capere ſic cum toto exercitu Tigrim traiciemus ut non retro metuentes inſidias res Aſſyriorũ quo ſe loco habeant proſpicere poſſimus· Hæc Beliſarius dicens ꝓbe uiſus eſt omnibus cõſultaſſe Arethã itaq; cũ ſuis in Aſſyriã ire iuſſit cũ eoq; milites mille ac ducentos: Doriphoros itẽ duos Traianũ & Ioannẽ Phagã cognominatũ ambos in bello claros quibus præcepit Arethæ in omnibus obtemperarent· Ipſi uero Arethæ ut in procinctu omnia excurrat ac in caſtra reuertantur: nuntiareq; ſi quis Aſſyrioꝝ exercitus appareat · Igitur hĩ Tigrim tranſmittẽtes inter Aſſyrios conſtitere: ubi optimã reperiẽtes regionẽ/ac longo tpe ab hoſte incolumem & in cuſtoditã excurſióe multa ꝑdãtes oppida magnas adſecuti ſunt opes· Tunc Beliſarius quoſdã Perſas cõprendens nihil eſſe in arce ad uſũ neceſſarioꝝ omnino didicit · Nõ eni ſũt apud Daras & Niſibim in publico cibaria depoſuerãt: ſed inimicoꝝ exercitu ex improuiſo in eos irruente illoꝝ ptem exportauere/ſubito aũt pluribus in arcẽ fugiẽtibus neceſſarioꝝ penuria ut par erat ꝑmebant᷑: quod Beliſarius animaduertens Georgium uirũ prudentiſſimũ/ ac eius Archanoꝝ participem

Contio Beliſarii·

miſit hos homines tentatū ſi qua conditione poſſet oppidū accipere·Georgius autem iuſſa faciens multa eos blāditia palpando induxit ut accepta fide de ſalute ſeq; ac arcem dederēt Romæis·Sic itaq; Beliſarius Siſaurano potitus menia ſolo æquauit colonos omnis xp̄ianos ac olim e ſtirpe Romæos exiſtentes illeſos dimiſit·Perſas uero ſimul cum Bleſehamo duce Byzantium miſit: quos Iuſtinianus poſtmodum in Italiam contra Gothos pugnaturos ire iuſſit· Et hæc quidem quo ad Siſauranoꝝ arcem ſic ſe habent· Arethas autem timens ne a Romæis eius Præda caperetur non amplius in caſtra reuerti uolebat· Mittens itaq; e ſociis quoſdam explorandi gratia iuſſit clam ſubito reuertentes ſignificarent an aliquis inimicoꝝ magnus exercitus apud fluuii tranſitum conſiſtat· Qua ꝓpter Traianum & Ioannem admonet alia euntes uia in Romæoꝝ terram reuerti· Ad Beliſarium igitur non amplius uenerunt habentes Euphratem fluuium dextrorſus ſic in urbem Theodoſiā prope Aborram fluuiū iuere· Beliſarius uero ac Romæoꝝ exercitus nihil de hac expeditione audientes: in formidinem ac ſuſpitionē quidem nō mediocrem uenerunt· Tempore igitur iam longo in ea obſidione conſumpto contigit multos hic xp̄ianos febre maligna corripi q̄ Meſopotamiæ præſertim pars illa Perſis finitima ſit omnis uehemēter æſtuoſa: ubi minime adſueti Romæi ac e Thracia ualde huic ob frigus contraria uenientes in oppido tam ſolis ardoribus obnexio & tuguriis quibuſdam ſuffocantibus æſtatis tempore uiuentes ſic ualitudinarii ſunt facti ut tertia fere pars exercitus ſemiſepulta iacuerit·Omnes igitur inde diſcedere: ac domum reuerti maturauerunt maxime uero omnium Beliſarii militum Præfecti Rhecitangus & Theoctiſtus uidētes q̄ Saracenoꝝ ſtipendii tempus præteriiſſet· Igitur Beliſarium frequenter adeuntes miſſionem poſtularūt· Quamobrem Beliſarius omnis aduocans Præfectos conſilium indixit: ubi Ioannes Niceti ſurgens hæc ait· Optime Beliſarie nullum unq̄ neq; fortuna neq; uirtute ducem æque atq; tu es me uidiſſe fateor qui gloria reꝝ geſtarum non ſolum Romæos ſed Barbaros omnis uiciſſ · Hanc itaq; famam diligentiſſime conſeruabis ſi nos uiuos in Romanorum ditionem perducere poteris ſicuti nobis omnibus ſpes eſt · De hoc enim exercitu ſic habes conſiderare· Saraceni quidem ac milites quoq; fortiſſimi Tigrim flumen traicientes nō uideo quomodo die ſuperiore ad hoc fortunæ peruenerit ut neq; nuntiū mittere aliquē ad nos curauerint Rhecitāgus & Theoctiſtes dubitāt uti plane uides ſtatim Alamūdari exercitū in Phœnicibus mediis eſſe ac ibi oppida oīa populari·Præterea ex hic relictis tot ſūt ualitu

Siſauranum capere·

Theodoſia urbs·

Aborra flu·

dine correpti ut longe pluresq̄ miuiſtri aut ferentibus impedimēta exiſtāt·
His igitur ſic exiſtentibus ſi quid hoſtile uel ibidem manentibus uel retro
euntibus nobis occurrerit/ nullus caſum Romæis apud Daras exiſtētibus
nuntiare poſſet· Nā ulterius ꝓcedere rōne nō facile poſſe nos exiſtimo: do
nec igitur ſpes aliqua relinquatur quæ ſunt ad reditum cogitandum · His
autē qui in huiuſcemodi ſunt cōſtituti periculis de hoſte inuadēdo potiuſq̄
euitando meditari ſumma ſtulticia · Hæc Ioannem dicentem ceteri lauda
uere/ in tumultūq; excitati reditum poſtulabant· Qua proprer Beliſarius
egrotis primum in curribus poſitis exercitum retro conſequi iuſſit· Vbi pri
mum in finibus Romæorū fuere de geſtis ab Aretha certior factus nullū
tamen eum iuditium ſubire uoluit ꝙ in conſpectum nōdum ueniſſet·Ro/
mæorum igitur irruptio hunc habuit finem· Coſroi interea Petram capien
ti nuntiatur Beliſarii in Perſidem ingreſſus & apud Niſibim pugna & arx
Siſauranoꝝ amiſſa & quicquid rerum Arethas ultra Tigrim penetrando
geſſerit: ſtatimq; præſidio relicto ipſe cum reliquo exercitu ac Romæis ca/
ptiuis in Perſidem reuertit · Hæc autem in ſecunda Coſrois expeditione
fieri contigit· Beliſarius deinde a Iuſtiniano Byzantium reuocatus ibidem
Ibernauit· Vere poſtea ineunte Coſroes tertiam in Romæoꝝ regionē irrup
tionem maximo fecit exercitu Euphratem dextrorſus habens · Candidus
autem Sergiopolis Præſul poſtq̄ Perſarū exercitum prope menia perſpexit
timens & ſibi & ciuitati ꝙ pacta inter eos priora non ſeruauerit : ſeſe ultro Sergiopolis
excuſans Coſroi occurrit : ac rogans ne propterea ciuitati ſit iratus : nam
ei pactam pecuniam nunq̄ fuiſſe : quam ei pro redemptis Surenis uti ſu/
pra cōmemorauimus debebat · Coſroes autem ipſum in cuſtodiam duci ac
eius corpus probris omnibus adfici pecuniam deinde duplam atq; prius
conuenerat exſolui iuſſit · Ille uero Sergiopolim aliquos mitti rogauit qui
omnem præcioſam templi ſuppellectilem auferrent : cum quibus etiam
alios ipſe miſit · His Sergiopolitani quecunq; ſunt iuſſa tradiderunt : ſibi
nihil aliud relictum dicentes · Quumq; Coſroes non ſatis hoc eſſe diceret
aliaq; expeteret : aduc alios de bonis eorum nomine quidem ueſtigatum
miſit : re autem uera ut Vrbem caperet · Sed quando diuinitus datum
non erat ut ea potiretur : quidam e Saracenis Chriſtianus alioquin ſub
Alamundaro militans Ambrus nomine nocte per muros aſcendens om/
ne conſiliū ciuibus nuntiauit ſuaſitq; nullatenus Perſas in urbē recipiēdos·
Sic igitur a Coſroe miſſi ſine effectu reuerterunt: quamobrem idem urbem

euertere ſtatuit : ꝑtinuſq; exercitu ſex milium miſſo menia obſidere atq; op
pugnare cepit • Sergiopolitani autem fortiter ab initio reſiſtentes deinde
periculum metuentes ciuitatem hoſti dedere decreuerunt • Milites enim
amplius quã ducenti erant : Sed Ambrus rurſus ad menia noctu ueniens
Duorum tantum ſpatio dierum Perſarum obſidionem duraturam dixit a/
qua eis deficiente : quapropter illi nullatenus in ſermonem cum hoſte uene
runt : interim uero Barbari premente ſiti inde diſcedentes ad Regem ue/
nerunt qui Candidum aduc non dimiſerat : oportebat enim exiſtimo il/
Sergiopolita/ni obſidione liberati• lum tanꝗ periurum a ſacerdotio deici • Et hæc quidẽ ſic ſe habuere • Poſtꝗ
uero in Comagonorum regionem quam Euphratiſiam uocant Coſroes ue
nit ad urbis ſuppradictæ expugnationem amplius non redire decreuit: ſed
eximprouiſo uſq; ad Syros partim ciuitates capiendo : partim pecuniam
imperando ibat uti mihi ſupra narratur • In animo quoq; habuit recta in
paleſtinam tendere ut cum alia : tum Hieroſolymitani templi ſacram ac
præcioſam ſuppellectilem prædaretur • Hanc enim regionem bonam tum
colonnis auri diuitibus cultam audiuerat • Romanorum autem præfecti
& milites inimicis occurrere / uel eunti eſſe impedimento nullatenus ſta/
tuerunt : tantum loca hoſtilia capientes ut quilibet poterat eadem cuſtodi
re ac ſeruare ſatis eſſe putauere • Interea Iuſtinianus audiens ueram Per
ſarum expeditionem rurſus Beliſarium contra ipſos miſit • Is igitur equis
publicis inuectus quos Veredos uocant ſine quibus exercitus non erat
Veredi æqui publici• celeriter in Euphratiſiam peruenit • Iuſtus autem Imperatoris fratris fili/
us Hierapoli quo confugerat una cum Buze & aliis quibuſdam erat qui
audientes Beliſarium hic procul eſſe litteras ad eum in hanc ſententiã ſcri/
pſere• ¶ Coſroes uti plane ſcis contra Romanos rurſus uenit exercitum lon
Epl'a• ge priore maiorem adducens: ſed tu uelociter ad nos propera ſi quidẽ potes
clam inimicis ut & tu te imprimis deinde nos una cum Hierapoli incolu
mes ſerues • Beliſarius his litteris perlectis eoꝝ conſilium ac timorem mini
me collaudans ſtatim in Europum oppidũ peruenit quod ꝓpe Euphratem
Europũ opp• eſt ſitũ:ibiq; collecto undecũq; exercitu caſtrametatꝰ Hierapolis præfectis
hec reſcribit• Si quidẽ aduerſus alios hoies ꝗ Romæoꝝ ſubditos Coſroes ꝑ
Epl'a• ficiſceret᷑ bene ac tuto uobis conſultũ:qbus ꝓcul a malis tm̃ qetis eſſe licet
quũ in periculũ nõ neceſſariũ ſpõte ſe obtrudere magna ſit clemẽtia•Si aũt
nũc Barbarus inde diſcedens aliã Imperatoris noſtri regionẽ inuadit & hãc
quidẽ optimã & ſine p̄ſidio ſcitote ꝙ longe preſtat cũ metuat pugnãdo pire

q̃ ſine certamine turpiter incolumen ſeruari quũ hæc ꝓditio potiuſq̃ ſolus appellari poſſit. Sed uos huc ꝓrinus ad Europum uenite ubi omnẽ quẽ in his deus exercitũ parauit inſtruẽdo ſpem habeo inimicis negotiũ faceſſere. His Præfecti acceptis gauiſi magnopere in fiduciam uenere/ac ibidem Iuſto cum paucis aliis ad præſidium relicto ipſi cũ reliquis ad Europum uenerunt. Coſroes autem quum accepiſſet Beliſarium caſtra ibidem locaſſe non ulterius proceſſit: & Abandanem unum e regis ſcribis opinione prudentiæ clarum ad Beliſarium ubicunq; fuerit mittit conqueſtum ꝙ Imperator Iuſtinianus Legatos ad Perſas minime miſerit qui de pace conditiones confirment: quod Beliſarius diſcens hæc egit. Ipſe quidem ſex millium delectum uiroꝝ forma præſtanti ac procera: quos procul a caſtris tamq̃ uenaturus miſit. Diogenem uero Donphorum ac Adolium Acacii filium genere Armenum ac in palatio Imperatoris ad ea quæ ſunt quietis miniſtrũ: quod munus Romæi Silentiarium uocant: tunc Armenioꝝ quorũdam ducem cum equitibus mille ripam Euphratis circũagere iuſſit: ſpetiem continuo opinionemq; hoſtibus præbendo iamiam Euphratem tranſeundi/ac eoꝝ fines inuadendi. Ipſe poſt hæc ubi Legatum propinquare audiuit ſubito tugurio ex craſſis aſſeribus compacto quod papilionem uocant ibidẽ reſidebat ut in oppido deſerto quaſi nihil ad uſum habẽte ſe eſſe indicaret: militeſq; hoc modo diſpoſuit: In parte altera tugurii Thraces atq; Illyrii fuere. Gothi uero poſt illos: deinde his proximi Eruli: Deinde Vandili ac Mauruſii campi plurimum implebant. Non enim ſtantes in eodem continuo loco manebant: ſed diſtantes inter ſe ac ambulantes tum negligentes admodum ac remiſſo animo in Legatum Coſrois reſpicientes nec inſuper ullus eoꝝ Chlamydem habebat ſed tunicas lineas more feminaꝝ induti ac ſuccincti: in manu quiſq; equi flagellum: arma uero fuere aliis enſis aliis ſecuris: quibuſdam nudus arcus: deniq; uenatorum ſpetiem præbentes ad feras laceſſendas ceteris neglectis properare uidebantur. Banadares igitur legatus in conſpectum ueniens Beliſarii rem indignam dixit eſſe ꝙ Cæſar ſic enim Perſæ Romæum uocant Imperatorem legatos ad eum de his quæ circa pacẽ cõuenerant nõ miſiſſet: qua de cauſa ipẽ ſit coactus in Romæoꝝ agrum armatus uenire. Beliſarius autem neq; ut exoriens Barbaroꝝ tantoꝝ uicina caſtra neq; ulla mentis aut ſermonis perturbatione captus ridere cepit ac hilari uultu reſpondit. Nõ eadẽ inquit rõne q̃ Coſroi geſta ſũt res ab hominibus iudicanť. Nã & alii ſi quid a proximis cõtendũt legatos ad eos imprimis mittunt ubi uero ad æquũ nõ uenitur bellũ eis poſtremo inferũt.

Silentiarius

Ipſe autẽ iam cũ armis in mediis exiſtens Romæis uerba impudentiſſime de pace facit· His dictis legatũ ab ſe dimiſit: q ad Coſroẽ reuertẽs ei ſuadet ut ſtatim ab armis diſcedat: nam ſe in ducem incidiſſe dicit fortiſſimum ac omniũ prudentiſſimũ: & milites quales nunq̃ alias uiderit: quoꝝ ornatum magnopere admiraretur: præterea non ex æquo periculo ipſi ac Beliſario certamen: ꝙ tu fortaſſe uictor Cæſaris ſeruũ ſuperabis: uictus uero magnũ tibi generiq; tuo dedecus paries: & Romæi quidem uicti facile in locis munitis ac ipoꝝ regione ſeruabuntur incolumes· Si quid aũt Perſis acciderit ne quidem nuntius calamitati ſuperit q hæc ad Perſas referat· His Coſroes perſuaſus reuerti quidẽ cupiebat: uerũ dubitatione multa anxius herebat ſciens ꝙ fluminis trãſitus ab hoſte cuſtodiret͛· Deinde eadẽ uia hominibus ac rebus omnibus deſerta redire facile nõ erat ꝙ ab omnibus iam quæ ſunt uſui neceſſaria deſtituerentur: quæ prius in bellum exiens ſecum habebat· Deniq; multa cogitanti ſuccurrit regionẽ quæ tranſ fluuiũ eſt omnino periclitantẽ percurrere & ac ita copiam ſibi rerũ parare· Beliſarius uero cũ toto & ipſe exercitu fluuiũ traiciens ad Coſroem ſtatim Legatos miſit qui poſtq̃ ad eũ uenerunt multis eius ad ꝓpria reditum collaudantes Legatos etiam dixerunt ſe Imperatoris ad eũ expectare qui ea quæ de pace cõuenerunt ſedulo confirment: rogauerũt inſup ut tanq̃ amicus per Romæoꝝ agrũ iter faceret· Ille uero ſe facturũ recepit ſiquidem obſidem de ſeruandis inter eos pactis dederint· Legati ad Beliſariũ reuertentes Coſrois uerba retulerunt· Is uero Aedeſſam ueniens Ioannem Baſilii filiũ genere, ac diuitiis omnium Aedeſſenoꝝ clariſſimũ obſidis loco alioquin inuitũ miſit· Romæi autẽ Beliſarium magnope laudantes longe magis probare ſunt uiſi q̃ quũ Gelimerẽ aut Vittigem captos Byzantiũ duxit & ut uerũ fateamur ſic erat· Formidãtibus enim Romæis in arcibus cõſtitutis latentibus· Coſroe uero in mediis eoꝝ terris cum maximo exercitu exiſtente: Virum ducem cum paucis quibuſdam ueloci curſu e Byzantio inter hæc uenientem contra Perſaꝝ regem caſtrametari, ac eũ eximprouiſo ipius uiri ſeu fortunã ſeu uirtutem metuentem uel etiã quibuſdam deceptũ ſophiſmatis ac ſtratagematis non ulterius tendere: ſed re tm̃ fugere: uerbo autẽ pacem poſtulare· Hæc quidẽ conſiderantibus res eũ magnas geſſiſſe facile apparebit· Inter hæc Coſroes iuſiurandum ac pacta irrita faciens Callinicũ ciuitatem nullo penitus defendente cepit huius meniũ Romæi ut conſumptoꝝ & debiliũ partem iam ædifitio reconcinnauerãt: tunc reliquam deiectam partẽ nõdũ abſoluerant· Ditiores uero ciues poſtq̃ hoſtes ꝓpinquare uiderunt præcioſiora ſecũ exportan

Callinicum urbs·

tes in alia munita loca migrauerũt:reliq aũt ſine militibus ibidẽ remãſerũt
tum agricolaꝝ magnus hic numerus cõuenit:quos omnis Coſroes captiuos
ducens urbem ſolo æquauit: pauloq; poſt obſidem Ioannẽ recipiens domũ
reuertit•Armeni aũt qui ei adeſerant : ſub fidem cũ Baſſace Byzantiũ uene
runt• Et hæc quidẽ in tertia Coſrois irruptione fieri contigerunt : ac Beliſa-
rius rurſus ab Imperatore adcerſiuit Byzantiũ ut in Italiam iterũ mitteret
rebus iam ibi imperii collabentibus• Fuit inſup hiſdem tẽporibus ingens
peſtilentia cui remediũ nullum inuentũ: præterq̃ ex deo unde uenit quãq̃
multi adrogantes phyſiologiæ cauſas cõmentari contendant uanas quidẽ
omnis & inueſtigabiles tm̃q; ſermone decipientes : hic enim morbus nulli
neq; etati neq; ſexui neq; loco parcebat•Vndeq; initiũ habuerit aut quomo
do perimebat referam • Cepit enim ab Aegyptiis qui apud Peluſium ſunt•
Hinc uniuerſam terrã comprendit itinere ſemp procedens nullas reliquit
locoꝝ latebras nec bis eadem corpora repetebat•Incipiebat aũt hoc modo•
Phantaſmata dęmonũ multis hũana ſpetie uiſa ſũt:quot eni i ip̄a inciderẽt
percuti ſe ab aliquo uiro putabant morbuſq; ſubito irruebat: nõnulli ab ini
tio uerbis ſanctis ac aliis ut poterant ſupplicationibus eum auertere fruſtra
querebant : ac tanq̃ lymphati ſeu ſpiritu maligno agitati amicos uocantes
minime audiebant: in locis quoq; anguſtis coercebantur: nõnullis uero in
ſomnis hæc eadem accidebant•Corripiebantur enim ſtatim febre:calore co
loreq; pariter corporis nuſq̃ mutatis: neq; ulla itẽ inflãmatio uti febricitan-
tibus ſolet : ſed tuſſis quedam ab initio uſq; ad ueſperam : febris erit : adeo
ut nullo adhibito medico nulliuſq; opinionẽ periculi preberent : Eodẽ uero
die: nõnullis ſequenti : aliis non multo poſt tuber ſuccreſcebat aliis alibi:
præterea q̄buſdã ſomnus inerat ꝓfundus: nõnullis acuta quædã ſtulticia
& primũ quidẽ omniũ obliti rerum etiã cibum negligentes moriebantur:
In ſtulticia uero corripi ſibi uiſi aut inuadi clamitabant auertenteſq; fugie-
bant: quoꝝ curatores & miniſtri dira atq; intolleranda patiebantur : adeo
ut non minus ip̄i q̃ egroti miſericordia digni fuerint: nõ quod morbo & ip̄i
adficerentur nõ enim is contagione nocebat:ſed ꝙ furentes aut e lecto ſe p̄-
cipitare uolentes aut ad flumina ob ſitim proparare uolẽtes uix retinebãt•
peribãt aliq eodẽ die nõnulli multis poſt dieb9• Tribus igit̃ mẽſibus huiuſ-
cemodi lues Conſtantinopoli præualuit:& ab initio quidẽ pauci deinde in
ſingulos dies quinq; : ſepius etiã decem milia efferebantur : adeo ut plures
etiã diuites miniſtris iam omnibus extinctis curatoꝝ penuria magiſq̃ mor-
bo perirent: ſimulq; inſepulti remanerent•Quamobrem piiſſimi principis

De nouo gñe peſtilentiæ•

Morb9 is mi-
nime Conta-
gioſus•

Iuſtiniani prouidentia, Theodorus huic curæ delegatur. Is enim reſponſio
nibus Imperatoriis præerat: continuo eidem ſupplicantiũ præces nuntiãs
Referendarii offitium. Referendariũ latini hoc munus appellant. Hic itaq; deſtitutis ope: ac mi/
ſeræ turbæ erogata pecunia auxilium publice præbuit. Iamq; in adflicta ci
uitate artes officinæq; nullæ uidebantur: pluresq; ob metũ dimiſſo priſtina
uiuendi formula nouos mores induerãt: religioniq; ſe ac deo dicabant: mul
ti etiam e periculo elapſi ad priſtinam redibant uitam: dei contemptores.
Ardabigara Pyreum Nunc ad inſtitutum prius ſermonem reuertar. Coſroes in Aſſyriis in oppi
dum Ardabigaram uerſus Hoream ibat hinc Romæoꝝ agrum per Perſar
menios inuadere cõſtituit. Hic magnũ Pyreum eſt quod Perſæ deoꝝ maxi
me uenerantur ubi ignem perpetuũ cuſtodiunt Magi ac alia diligenter ſa/
crificantes tum uaticinio in rebus maximis utuntur. Hic eſt ignis quẽ Ve/
ſtam olim Romani uocabant. Hic miſſus quidam e Byzantio Coſroi nun/
ciauit. Conſtantianũ & Sergiũ legatos de concordia ſtatim uẽturos. Erant
enim hi ambo Rhetores ac ualde prudentes: Conſtantianus quidẽ Illyrius
Sergius ex Aedeſſa ciuitate Meſopotamiæ quos Coſroes expectans in pace
manſit. In itinere autem Conſtantianum contigit in ualitudinem incidere
tempore deinde poſt longo peſtilentia in Perſas demũ irruit. Nabedes autẽ
qui tunc in Perſarmeniis Præfectus erat Enduliũ xp̃ianoꝝ preſulem iuſſu
Imperatoris ad Valerianum Armeniæ Præfectum miſit accuſatũ Legatoꝝ
tarditatem ac Romæos omni ſtudio ad pacem hortatum. Is cum fratre ad
Armenios ueniens Valerianũ conuenit ipſeq; erga Romæos tanq̃ xp̃ianos
dictitabat ſe erga eum egregia eſſe uoluntate: ac Coſroi omni diligentia per
ſuaſurus ut qñ Legati Romæoꝝ in Perſidẽ cũ ip̃o cõgrediant̃ nihil ſit ip̃is
impedimento in pace quomodo uelint diſponenda. Præſul hactenus: Præ/
ſulis uero frater clam Valeriano cõgrediens Coſroem in magnis eſſe malis
dixit filium enim tyrannidi adſpirantem. Ip̃m uero cum toto exercitu peſti
lentia correptũ: quaꝑpter eum pacem expetere. Hæc ubi Valerianus acce
pit Epiſcopum ſtatim remiſit legatos ꝓmittens breuiter ad Coſroem uen/
turos. Ipſe uero ſermones quos audiuerat ad Iuſtinianum detulit: quibus
Imperator ſtatim ꝓmotus ip̃i & exercitui in hoſtilem irrumpere mandauit
Non enim uidit ꝙ ip̃is ullus hoſtium impedimento foret: iuſſitq; congrega
tos in eodem omnes ſic irruptionẽ in Perſarmenios fieri. Has litteras poſtq̃
Præfecti legerunt omnes ſimul cum ſequentibus in Armenioꝝ loca excur
runt. Iamq; Coſroes paulo ante Adarbiganos timore peſtilentiæ relinquẽs
in Aſſyriam cũ toto exercitu diſceſſit. Huc aũt nõdum is uenerat morbus.

Valerianus quidem apud Theodoſiam caſtra habebat cum ſuis militibus
cui Narſes ſeſe iunxit Armenios ac Erulos quoſdam ſecum habens • Marti
nus autem orientis Præfectus cum Ildigere & Theoctiſte in Citharizum
arcem perueniens ibidẽ caſtra poſuit quod a Theodoſia quatuor iter dierũ Theodoſia
diſtat ubi & Petrus non multo poſt cum Adolio & aliis quibuſdam Præfe
ctis uenit• Toto autem exercitui præfuit Iſacius Narſis frater• Philomenes
autem & Verus cum Erulis conſequentibus ad Chorzianoꝶ loca uenerũt Chorizani
non longe a Martini caſtris• Iuſtus autem Iuſtiniani fratris filius & Pera/
nius ac Ioannes Niceti filius cũ Dominentiolo & Ioanne Phaga apud ar
cem Phiſon caſtrametati ſunt quæ iuxta fines Martyropolis eſt • Sic igitur Phiſon arx•
Romæi Præfecti omnes caſtra locauerunt neqꝫ ſimul cõuenientes neqꝫ in
colloquiũ inter ſe congredientes ſed tm̃ per nuntios inuicem de irruptione
facienda ſtatuerunt • Petrus igitur aliis in conſultis eximprouiſo in hoſtilẽ
incurrit: quod ubi ſequenti die Philomenes & Verus cognouerũt qui Eru/
los ducebant ſtatim ſecuti ſunt•Poſt eos Martinus & Valerianus cum ſuis
Nam omnes inter ſe parũ diſtabant: præterq̃ Iuſtus cum ſuis qui uti ſupra
narratur longius habentes caſtra poſtremo & ip̃i excurrendo ceteros ſecuti
ſunt : nec tamen cõiunctim• Reliqui omnes ſimul recta in Dubium profi/
ciſcuntur nihil omnino prædantes aut aliquid agentes maleficii• Eſt enim
Dubium Perſidis regio cũ ceteris: tũ cœli & aquarũ ſalubritate præſtans a
Theodoſia octo iter dierum diſtans ubi & campi æquoꝶ fertiliſſimi & uici Dubium Per
plurimi frequentiſſimi: rebuſqꝫ refecti colonis: officinæ præterea mercato/ ſarum Empo
reſqꝫ plures ex Indis & eis uicinis Iberis Perſaꝶ Romæorũqꝫ cõmeatus fe/ rium•
rentes• Hic xp̃ianoꝶ Epiſcopus quem lingua greca Catholicum uocant ꝙ Catholicus
unus omnibus præſit huius regionis accolis• Huic igitur ꝓpe ſtadiis• cxx• xp̃ianoꝶ Ep̃s•
eunti dextrorſus in regione Romæoꝶ Dubius eſt mons præruptus quidẽ Dubius mõs•
& in adceſſus : & uicus quidam in loci anguſtia ſitus nomine Anglon ubi Anglon
Nabedes poſtq̃ inimicoꝶ irruptionem didicit cum toto ſtatim exercitu ſe
recipiens lociqꝫ munimento confidens ſeſe incluſit • Vicus autẽ ad montis
radices ſitus arcem eiuſdem nominis habet in alto & precipiti loco inexpu
gnabilẽ•Nabedes itaqꝫ lapidibus & curribus ingreſſus ad uicum obturans
etiam magis in acceſſum hunc reddidit : ante uero foſſa ualloqꝫ extructo ex
ercitum hic peditum in domũculis quibuſdam ueteribus in inſidiis colloca
uit•Ad quattuor itaqꝫ milliũ omnis Perſaꝶ copiæ cõuenerunt• Et hæc qui/
dem ſic ſe habuere•Romæi uero uenientes ad locum iter diei ab Anglone
diſtantem : quendã ex hoſtibus exploratorem capiunt: quẽ ubi Nabedes

eſſet percunctantur• Is hominem ex Anglone cũ toto exercitu domũ reuertiſſe dixit: quod Narſes audiens ac graue putans: ſotiis præfectis moram increpauit• Idem & alii in alios obiurgantes fecerunt pugnamq; tantum relicta prorſus præda ſpectãtes•Mouẽtes igit́ ſine diſciplina ac ordine nulla præferentes ſigna quæ in ſimilibus certaminibus ſolent anteibant neq; item diſtincti: militibus cum ſeruis ſupellectilem ferentibus cõmixtis tanq̃ non ad bellnm ſed predam manifeſtam confuſim ituri • Poſtq̃ uero prope Anglonem fuere exploratores mittunt qui reuerſi renuntiant inimicos paratam habere aciem•Duces uero re improuiſa perterriti reuerti quidem cũ tanto exercitu turpe ac effeminatũ putauere ex inſtanti itaq; neceſſitate copias omnis intus acies ordinauerunt•Petrus dextrũ cornu habebat: Valerianus ſiniſtrum: Medium uero Martinus• Prope autem inimicis exiſtentibus cõſtitere ordinem abſq; modo & ornatu ſeruantes• In cauſa erat loci iniquitas precipitis unde diſpoſitos in pugnã procedere oportebat• Hoſtes uero ſeſe in breui cogentes etiam quieti manebant Romæoꝶ perluſtrantes exercitum: iuſſitq; a Nabede pugnam nullo modo incipere:ubi uero ab hoſte incepta eſſet acriter ſe defendere• Primus itaq; omniũ Narſes cũ Erulis & Romæis procurrit ac uiribus fretus Perſas contra ſe conſtitutos cõuertit fugientes Barbari in arcem curſu contendunt: hic in loco anguſto coactos ſuos Narſes adortando pugnæ inſtat: at Barbari ſtatim ex tuguriis ubi ſupra dixi latebant exeuntes improuiſos Erulos adoriuntur: ac ex eis multis interfectis•Narſem quoq; iuxta tempora ſauciant: qui ex Iſtro ſic hoſte ſubtractus paulopoſt deceſſit uir quidem fortiſſimus & huic bello longe utilis Hinc turbatione inter Romæos maxima ut par eſt ſubſecuta Nabedes omnis copias in hoſtem ſimul eduxit qui in locis iniquis quum multos tum Erulos potiſſime occidebant ꝙ hi primi quidem percurriſſent: ac inermes pugnarent neq; enim Caſſidem neq; Thoracem aut aliquid prorſus muniminis habebant præterq̃ ſcutum ac tritam uilemq; ueſtem qua ſuccinti in certamen ruunt: ſed ne ſcutis quidẽ eoꝶ ſerui in pugna utuntur niſi poſtq̃ uiri in bello fortes fuere• Et hæc quidem de Erulis•Romæi autẽ hoſtes minime ſuſtinentes certatim omnes fugiunt neq; uirtutis memores neq; decoris Perſæ autem tam impudentem animaduertentes fugam:inſidias potius putauere•Quamobrem per anguſtias tm̃ locoꝶ eos perſecuti domũ reuerterunt non auſi in aperta planitie pauci cõtra multos pugnare• At Romæi præſertim ꝙ duces hoſtes continuo retro cõſequentes eſſe opinabantur magis etiã fugiebant/ac nullum remittentes tempus citatis inſuper & flagello

Eruli inermes pugnant

& clamore equis currebant: thoracibus reliquaq; armatura ab ſe proiecta ꝙ non amplius his opus habere aut cum inimicis congredi putarent: ſed tm̄ in equoꝝ pedibus ſalutem collocantes erant & ut breuiter dicā talis extitit fuga ut nullus fere illis equis ſuperuixerit: ſed ubi a curſu deſiſtebant ſubito exanimes concidebant: nec unq̄ ſimilis clades in ea parte Romæis extiterit. Nam qui fugæ defuerunt partim ceſi partim capti: Præda quoq; tanta fuit armoꝝ iumentoꝝ reliquaꝝ rerum ut Perſas diuitiis maxime cumulauerit. Adulius autem qui in hac reductione apud Arcem in Perſarmeniis exiſtens ſe continebat lapide a colonis caput appetitus ibidē periit. Iuſtus cū ſuis Taraboꝝ oppida pauca excurrendo depredās domū & ipſe ſtatim reuertit. Anno inſequente Coſroes in Romanoꝝ agrum rurſus incurrit in Meſopotamiam exercitum ducens: quæ quidem irruptio non aduerſus Iuſtinianum Imperatorem aut alium quemq̄ mortalium facta ſed in ipm deum quem xpiani colunt: qm̄ in prima expeditione quum Aedeſſam fruſtra tentaſſet domū ilico ſe recepit: quo tempore magnopere una cū magis turbatus ad ſuos cōuerſus ait. Aedeſſenos ſe omnino ſub iugum miſſuram ac ciuitatem eam ouibus paſcendam redditurum. Nunc uero ꝓpe ad eam cum exercitu accedens quoſdam ex Vnnis cum ſequentibus ad menia ciuitatis miſit quæ ſub Hippodromū ſunt nihil aliud maleſitii perpetrantes: Oues huc paſtores reduxere loci munitioni confidentes ꝙ is maxime adcliuis eſſet neq; hoſti facile adeundus ſperaretur: Barbari igitur eas rapere conantibus acriter paſtores reſiſtebant: at Perſæ ſimul & Vnni uiolentius inſtantes cum Romæis ſimul & oppidanis exeuntibus ad manus uenerunt oues interim raptæ ſponte ad paſtores rurſus reuerterunt. Quidam autem ex Vnnis ante alios pugnās maxime omniū Romæos adfligebat / a quodā uero agricola genu dextrū funda percuſſus cernuus ilico ex equo cecidit. Pugna uero mane incepta ad mendicē deſiit: in qua utriq; ſatis habere putantes diſiuncti ſunt: Romæi quidem intra menia ſe receperunt. Barbari procul a ciuitate ſtadiis ſeptem palantes omnes in caſtra ſe receperūt. Tūc Coſroes ſiue in ſomniis admonitus ſiue excogitatiōe quadam ꝙ his tentando nequiſſet Aedeſſam capere unde plurimū ei decoris eueniret / multa pecunia ab Aedeſſenis accepta ab eoꝝ obſidione diſcedere decreuit. Itaq; ſequenti die Paulus interpres ad menia iuſſu regis ueniens dixit Romæos aliquod uiros graues ad ſe mitti Coſroē expetere. Hi uero celeriter quatuor delectoꝝ claros homines miſerunt quibus in caſtra Perſaꝝ uenientibus Zaberganes mandato regis occurrens minanti ſimilis eos percunctatꝰ que nā

Tarabi

Aedeſſæ obſidio.

ſint eis potiora an quæ ad pacem uel bellum faciunt: reſpondentibus illis ſe pacem potius electuros: ergo Zaberganes ait emere hanc uobis multa eſt opus pecunia. Illi uero ſe totidem dicunt daturos/quot dederunt quãdo Antiocheam capiens ad eos primo uenit Zaberganes autem eos cum riſu remiſit ut diligentius ſup eoꝝ ſalute deliberantes ſic deinde reuertantur. Hos Coſroes paulopoſt iterũ uocans repetiit quod aut quomodo prius Romanoꝝ oppida cepit: minatur deinde Aedeſſenis grauiſſima a Perſis euentura niſi pecuniã tribuant quãtam intra menia poſſederint: ſic deniq; inde exercitum ſe deducturum recepit. Hæc Legati audientes profeſſi ſunt ſe pacem quidẽ a Coſroe libenter accepturos modo quæ liceant eis imperet. Belli enim finem nulli omnino ante certamen ſatis exploratum eſſe: Nec pugne periculũ in conditione uenit. Tunc uero iratus Coſroes iuſſit cõfeſtim Legatos diſcedere. Die autem opſidionis octaua Tumulũ arte excitare añ urbem conſtituens iam exciſa in locis propinquis materia ante menia quadrata ſpecie compoſuit ubi miſſilia ex urbe prouenire non poterant: terram quoq; multam qualemcũq; arboribus ingerens magnam uim lapidum ſup iecit qui non quidem alias ædifitio apti ſed ad id tm̃ officium exciſi atq; elaborati erant: ut aũt affatim in altitudinẽ creſceret ligna lõga in medio terre & lapidum continuo iniciens uinculum quodãmodo huic operi adibebat ut præ altitudine minime debilitaretur. Petrus autẽ dux Romæoꝝ hic cũ Martino erat ut hoſtes operi intentos proiberet Vnnos quos ſecũ habebat his obiecit qui plures interfecerunt ac omniũ maxime Arges nomine ſolus ſeptem & uiginti occidit. Ex hoſtium uero cuſtodibus nullis aduc exire audentibus: donec opus ſuccreuiſſet: tunc conſtantiſſime oppugnantes Romæi ex menibus fundis ac arcubus reiciebãt quapꝑter Barbari teſtudines operimentaq; ex hircoꝝ pilis quæ uocant Cilicia craſſitudine atq; longitudine quantũ ſatis habentia ſuſpendentes ex lignis longis quod opus ab igne arcu excuſſo minime aut ullis miſſilibus ledi poterat: ſed a teſtudine cuncta repulſa proibebantur: quod Romæi conſpicientes in metum uerſi Legatos ad Coſroem mittunt: inter quos Stephanus erat medicoꝝ ſui temporis princeps & qui Cabadem Perozæ filium qñq; egrotantẽ curans multas ex eo retulit opes. Quumq; in Coſrois conſpectum una cũ aliis ueniſſet hæc ait. Regis profecto boni offitiũ: manſuetum eſſe omnes adfirmant: Nam cedes ac bella facere ciuitates diripere: agros populari aliis forte nominibus cõuenit bono autem nequaq̃: quanq̃ Aedeſſenoꝝ ciuitatem ex te malum aliquod pati minime omniũ oportebat. Inde ego prodii/ qui nihil

Cilicia operimẽta ex hircorum pilis.

Oro Legatoꝝ ad Coſroem.

futuroꝝ preuidens te nutriui: ac tuo patri auctor extitit ut te regni ſucceſ-
ſorē cōſtitueret:tibi ergo Perſaꝝ impii cauſa fui:patriæ uero p̄ſentiū maloꝝ
Homines nāq; multa ſibi ip̄is incōmoda ob futuroꝝ ignorationē inferunt.
Verū ſi qua te huiuſcemodi beneficii memoria ſubit nihil queſo mali nobis
ulterius irrogato:hāc mihi ad extremū tribuēdo mercedē:ex qua tibi maxi-
me rex hoc boni adcedet:ut crudeliſſimus nō uidearis:Stephanus hactenꝰ.
Coſroes aūt nō ſe ꝓfeſſus eſt prius inde diſcedere q̄ Petrus & Peraniꝰ ei tra
danť:ꝙ paterni ſerui exiſtētes auſi ſint cōtra ip̄m arma capere.Quod ſi hoc
facere Romęis nō placet: alteꝝ e duobꝰ eſt eligere neceſſe uel aureoꝝ quin
quaginta milia dare:uel quoſdā in ciuitate recipe q pecuniā ueſtigātes om-
ne aurū quoq; & argētū ad eū referāt:reliquoꝝ uero dominos eſſe ꝑmittāt.
Hec Coſroes magna ē locutꝰ adrogātia ut q paruo labore Aedeſſā ſe capere
ſperaret:legati ꝙ ab eo imꝑata nullo modo ſe facere poſſe uiderēt anxii per
turbatiq; in ciuitatē reuerterūt.Poſtq̄ intra menia cōſtituti regis mādata re
tulere:tumultu ac luctu plena ciuitas fuit.Turrē attn̄ in magnā erectā cel-
ſitudinē multoq; ſtudio ꝓcedentē aīaduertētes cæteris priuati remediis rur
ſus legatos mittūt:q poſtq̄ in caſtra fuere eadē atq; prius oratū uenire ſe di-
xerūt:ſed ne uerbo qdē a rege dignati quin multa cōtumelia inde abeuntes
in ciuitatē redierūt. Igiť Romæi qbus poſſent uiribꝰ ſeſe tueri decreuerūt:
ac ante oīa muri ꝑtē qui tumulo opponebať alio adaugere cōtendūt ædifi-
tio ut Perſaꝝ opi ſuꝑ emineat.Iāq; ad finē uentū erat: quū Martinū rurſus
hortūť ut de pace quomodo ei uideať trāſigat. Is ꝓpe ad hoſtiū caſtra acce
dēs cū qbuſdā Perſaꝝ p̄fectis in colloquiū uenit.Hi uero Martinū pluribꝰ
diebus ſermonibus diſtraxere pacem uelle ſimilantes: donec opus in caſtris
abſoluerent. Dixerunt enim ſe quidem ad concordiam paratos: attamen
Imperatorē nullo modo eam uelle ſe exiſtimare:nam & Beliſarius qui Mar
tinum & potentia & dignitate p̄cedit:quū Coſroem ex agro Romano exer-
citū deducere ꝑſuaſit:ſpe legatoꝝ uenientiū huius rei gr̄a nihil tn̄ eoꝝ quæ
p̄miſerat p̄ſtitit faſſus ſe Iuſtiniani uoluntatē extorquere nō poſſe. Interea
Romæi hec fecerūt foſſā in ciuitatē q̄ aditu ſubterraneo uſq; ad tumuli ab
hoſtibꝰ extructi fundamētū mediū penetraret ubi igne ſuccēſo ędifitiū eru
erēt:itaq; ſtrepitū fodētiū inimici ſentiētes & ip̄i ſuꝑius incipiētes exutraq;
ꝑte medii fodiebāt ut romæos in oꝑe dep̄henderēt qđ illi cognoſcētes abſti
nuerūt:terrā in locū uacuū ingerētes e ſummo aūt tumulo inferius qđ ꝓpe
murū erat ligna & lapides ac terrā inferciētes habitatiōis ſpetie extruebāt:
arboꝝ quoq; facile cōbuſtoꝝ ſiccos trūcos huc aggerādo:oleo inſuꝑ cedrino
infarto & ſulphure & bitumine multo: nam hæc in munitione habebant.

Perſaꝝ uero Præfecti interea Martino:qualia mihi ſupra paulo narrantur
dixere ut ſermonẽ de pace ſpetie mõſtrarent• Poſtq̃ uero collis ab eis iã ab-
ſolutus ẽ ac mœnibus ciuitatis ꝓpinquãs in ſublime erectus apparuit•Mar
tinũ remiſerunt manifeſto cnocordiã negantes•At Romæi ſtatim arboꝝ il
larũ truncos incendũt quos ad hoc ꝑparauerant • Igne aũt partem tumuli
quandã cõburente nec ꝑ totũ diffundi ualente quũ ligna priora conſume-
rentur:alia deinceps in foſſam iniciebant nullũ intermittẽtes tẽpus • Iamq;
ignis tumulũ omnẽ abſumẽtis fumꝰ qdã nocte ſupra tumulũ paſſim appa
rebat•Romæi aũt nõdũ uolẽtes a Perſis rem ſentiri hec cõmẽti ſunt•Parua
uaſa igne carbõibuſq; implẽtes hec & ignifera miſſilia aggeris ꝑ totũ tumu
lũ frequẽtia miſcuerũt q̃ Perſæ q cuſtodie hic ꝑerãt cũ omni ſtudio circũeũ-
tes extinguebãt:& ex ipõ ꝓcedi fumũ exiſtimabãt•Malo uero gliſcente Bar
bari clamauere• Romęi uero eos ex menibꝰ feriẽtes multos iterfecerũt huc
& Coſroes circa ſolis exortũ uenit magna exercitꝰ pte cõſequẽte atq; i agge-
rẽ aſcẽdẽs primꝰ hic malũ deꝑhendit ſubtus eni fumi cauſã eſſe mõſtrauit
nõ ex his q̃ ab hoſte iaculabãt̃ :cõtinuoq; omnẽ exercitũ clamare iuſſit: Tũc
Romæi cõfidẽtes uerbis eos cõtumelioſis inceſſebãt: Barbaroꝝ uero hi qdẽ
terrã alii aquã qua maxime ignis apparebat inicientes malũ uincere ſpera-
bant:uerũ nihil agebant:qua enim in pte terra iniecta erat fumus quidẽ ut
par eſt reprimebat̃ :ex altera uero pte paulo poſt multo magis ex igne alibi
fortius erumpente exibat•Aqua item in qua pte ꝓiciebat̃ maiorẽ ſulphuri
ac bitumini uim addebat • Ex quo ignis ulterius procedendi cauſa erant
nec intus aquæ tantum: quantum ignis præualebat effundi poterant• Fu-
mus itaq; circa diei ſerum tantus eſt factus ut & Carenis & aliis ibidem ac-
colis manifeſtus eſſet • Perſis itaq; ac Romæis pluribus ſupra tumulum
aſcendentibus pugna hic orta : uicerunt Romæi & flamma in tumulo cla
re omnibus apparuit • Perſæ autem hoc opere dimiſſo ſexta poſt hæc die ſa
tis ante lucem partem muroꝝ clam inuadunt • Romæis alto ſomno dormi
entibus ſcalis clam adpoſitis aſcendunt : quidam autem ruſticus ſolus ex-
pergefactus tumultu clamoreq; multo Romæos excitat : hinc orta pugna
Perſæ uicti ſtatim ſe in caſtra receperunt : ſcalis ibidem relictis quas Ro-
mæi intus traxere • Coſroes autem circa mediam noctem : bonam exerci-
tus partem portam Magnam uocatam expugnatum miſit : quibus Ro-
mæi occurrentes non milites ſolum ſed ruſtici & ex populo quidã ac pu-
gna ſuperiores Barbaros in fugã uerterũt: adhucq; Perſis fugientibus Pau
lus interpres a Coſroe ueniens in medios Romæos nũtiauit Recineriũ de

pace Legatũ e Byzantio iam iã uenire Sic utriq; diſſoluti• Iamq; quibuſdã antea diebus Recinerius in caſtra Barbaroꝝ uenit: ſed hoc Romæis minime retulerunt•Perſæ expectantes uidelicet in menibus inſidias ut ſi quidẽ uoti cõpotes eſſent minime in fœdera uenirent•Victi aũt ſicuti contigit ad ea prouocantibus Romanis facile accederent• Poſtq̃ uero Recinerius ꝓpe ad portas fuit Perſæ ad Coſroẽ ſtatim mitti petierũt aliquos qbus cũ de pace tranſigeret•Romæi uero tribus poſt diebus ſe miſſuros legatos dixerunt ꝙ Martinus eoꝝ dux male circa ualitudinẽ haberet•Coſroes aũt nõ ſanum eſſe reſponſum ſuſpicans ad prœliũ ſe adcinxit magnãq; laterũ uim ſupra tumulum inici iuſſit•Duobus uero poſt diebus cũ toto exercitu mænia expugnaturus acceſſit in qualibet porta partem exercitus cũ Præfectis collocans:cunctaq; hoc modo mænia circũdans ſcalas & machinas eis adhibuit retro uero Saracenos cunctos cũ Perſis qbuſdã locauit : nõ ut in muros incurrerent ſed ut capta ciuitate fugientes caperent• Tali quidẽ ordine Coſroeſ exercitũ diſpoſuit•Pugna autem mane incipiente ab initio quidẽ Perſarum res ſuperior fuit ut qui multi aduerſus paucos pugnarent: quoniã plures Romæoꝝ impmeditati nihil adhuc ſenſerãt: ꝓcedente autẽ prœlio turbatiõe ac tumultu pleno ciuitas fuit & iam omnes cũ ipſis cõiugibus & paruis filiis in mænia conſcenderunt:qui autem in ætate fuere inimicis acriter reſiſtebant•Sed & ruſtici multi aduerſus Barbaros facinora multa preclara oſtenderunt•Filii autem & feminæ cum ſenibus lapides pugnãtibus ſuggerebant/aliaq; miniſtrabant: quidam uero & lebetas olio calefacto plenas in hoſtes de mænibus iaciebant• Iamq; Perſæ pugnam detrectantes arma abiciebant regiq; in conſpectu uenientes non oppugnatione ulterius tendere poſſe dictabant•Ex quo in iram Coſroes cõuerſus minitando:intentandoq; omnis in hoſtes iterũ reduxit:qui clamore multo turres ſcalaſq; & alias machinas mænibus adhibuerunt/ ut ciuitatem eueſtigio euerterent• Romæis uero cõfertim ac uiribus totis defendẽtibus Barbari in fugã uertunẽ• Diſcedentẽq; Coſroẽ Romæi exſibilauere ad menia oppugnãda ꝓuocãtes•Solus aũt Azarethes circa portas Soenas uocatas cũ ſequẽtib9 pugnauit ubi Tripugiã uocãt locũ unde Romæoꝝ fortiſſimi milites ad certamẽ extra diſceſſerãt•Itaq; ptẽ ꝓ menib9 quã Protichiſina uocãt•Perſæ omni conatu aggrediẽtes fortiſſime defendẽtib9 iſtabãt:donec ipſis Perani9 cũ multis militib9 & Aedeſſenis qbuſdã in pugna uictor adeqtauit & mane murũ oppugnare incipiens in ſeram noctem deſiit•Vtriq; igitur eam noctem in quiete manſerũt• Perſæ quidem circa uallum ſibi ipſis timentes• Romæi uero lapides

in turribus collocantes & alia in munitione præparantes præparabantur ut die poſtera pugnaturi cum hoſtibus ad mœnia irrumpentibus • Sequenti igitur die nullus Barbaroꝝ ad mœnia uenit • Perendie uero pars exercitus Coſroe adhortante portas Barlai uocatas inuaſerunt occurrentibus uero Romæis uicti ſunt in prœlio breuiterq; in caſtra reuerterunt • Tunc uero Paulus Perſarum interpres ad mœnia accedens Martinum uocabat ut ad concordiam ineundam ueniret: quod & ille fecit: ac Quinquaginta milia ab Aedeſſenis Coſroes recipiens fœdera conſcripſit: ſeq; deinceps Romæos non amplius uiolaturos promiſit: ad extremum uallo munitionibuſq; incenſis cum toto exercitu domum reuertit • Sub idem tempus Romæoꝝ duo Duces periere: Iuſtus Iuſtiniani Imperatoris fratris filius & Peranius Iberus alter morbo • Peranius uero ex equo in uenatione collapſus: quoꝝ loco Imperator ipſe totidem ſurrogauit Marcellum fratris filiū puberem & Conſtantianum • Qui paulo poſt una cum Sergio Legatus ad Coſroem de concordia miſſus eſt • Hi apud Aſſyrios cum conuenerunt ubi Ciuitates duæ maximæ ſunt Seleucea & Cteſiphon Macedonum ædificia qui poſt Alexandrū Philippi Perſis & his uicinis gentibus imperauerunt quas omnis Tigris fluuius diſterminat: nulla alia in medio exiſtente regione • Hic regem offendentes rogauere ut oppida quæ in Lazis ſunt Romanis redderentur, ac pacis fœdera confirmaret • Coſroes autem non facilem dicebat inter ſe fore concordiam niſi aliquod prius indutiarum tempus ſtatuiſſent per quas ultro citroq; colloquentes ac conuerſantes ſecurius de pace perpetua ſtatuerent • Ad has igitur optinendas indutias pecuniam Romæos tribuere oportere: præterea quendam mittere nomine Tribunum: cum quo certo tempore rem tranſigat • Erat enim hic medicus qui eum a morbo graui liberauerat: ex quo amicus ei atq; gratiſſimus erat • Hæc ubi Iuſtinianus audiuit: & Tribunum & pecuniam ſtatim miſit uſq; ad milia uiginti ſic inter eos indutiæ in annos quinq; cōſtitutæ • Iuſtiniani Imperii anno • XIX • Paulo poſt Arethas & Alamundarus Saracenorum Duces bellum inter ſe tantum decernunt ſine Perſarum aut Romæorum auxiliis • Alamundarus quidem unum Arethæ filium equos paſcentem excurſiōe capiēs ueneri ſtatim cōſecrauit: & ex eo cognitū Perſis res Romæoꝝ Aretham uendidiſſe • Poſt hæc cum toto exercitu ambo ad pugnā uenerūt in qua ſupior Arethas hoſtes cōuertit: multoſq; occidit: pauloq; poſt idem duos Alamundari filios pſecutus capere nō potuit • Et res quidē Saracenoꝝ ſic ſe habuere • Coſroes deinde conſtituens Iſdigunnā Legatum Byzantium

Seleucea
Cteſiphon
Tigris

ad Imperatorem mittere Perſas quingentos electos uiros cum eo ire iuſſit:
quibus mandauit apud Daram urbem adeſſe ac in domibus diuertere mul
tis·nocteq; ſopitis omnibus portas aperiant ac reliquũ admittant exercitũ:
Niſibis quoq; Præfecto mandauerat ut copias clam p̄ſto paratas haberet·
Sic Coſroes paruo labore Romæos omnis interficere ac urbem eam capere
ſperabat·Sed uir quidam Romæus qui pauloante ad Perſas tranſfugit fa-
cinus animaduertens Georgio rem aperuit huius tunc urbis Præfecto:cu-
ius ſupra memini ueluti Perſis ſuadẽtis in arce Siſauranoꝝ opſeſſis ſeſe Ro
manis dedere·Georgius huic legato in Romæoꝝ atq; Perſaꝝ finibus ob-
uiam procedens ait eum nõ more Legati uenire : nec tot numero Perſas in
ciuitate Romæoꝝ recipi fas eſſe: Iſdiguſnas indignanti ſimilis fremebat ue
luti legatus ad Romæos probro ſup his ab eo laceſſitus·Georgius aũt eius
iram minime curans ſeruare ciuitatem maluit: quaꝓpter eũ cũ uiginti tm̃
in urbem recipit· Hac igitur ſpe legationis Barbarus excidens Byzantium
uenit uxoremq; ac filios duos ſecum ducens: honeſtandæ magis legationis
gratia ubi autem in Iuſtiniani conſpectum uenit · Dona ei regia cũ litteris
tantum tradidit: per quas ille certior & ſolũ fieri petebat : an ualeret Impe
rator eũ tanto excepit honore quanto nullius unq̃ alterius meminimus: &
quando ſecum epularetur Bradunam interpretem qui eũ ſequebatur etiã
menſæ adhiberet quod nunq̃ prius conſuctũ·Nõ enim interpretem quanq̃
nullo magiſtratu inferiorẽ ſimul cũ Imperatore epulari fas eſſe omnes no-
runt· Sed & ornatiorem longe muneribus Legatum quãuis nulla de cauſa
uenerit remiſit ; longe uberioribus q̃ ipſe acceperit: aut q̃ ſumptus itineris
fuerit· Hunc igitur finem Coſrois apud Daras inſidiæ habuerunt· In La-
zoꝝ autem regionem materiæ multum exciſæ ad nauium fabricationem
miſit:nulli cõmunicans cur eas factitaret ſed uerbo quidem ſe machinas in
Petræ menium defenſionem parare monſtrando· Deinde Perſarum fortiſ-
ſimos Trecentos eligens ſimul cum Phabrizo duce ; cuius nuper memini
in Lazicem miſit : materia interim ſorte quadam flumine icta omnis in ci-
nerem conuerſa eſt : Phabrizus eo cum his ueniens fecit ut ea quæ a Coſ-
roe mandata Gubazi fuere perficerentur · Erat enim Colchis uir nobilis
Pharſaſes Perſis fidiſſimus uiſus quem Gubazes priuata inimicitia ma-
xime inſectabatur : qua propter ut minime confidens in regis conſpectum
uenire uerebatur : quod ubi Phabrizus nouit Pharſaſam adcerſiuit ac ei
omne cõſiliũ cõmunicãs hominẽ pcũctat̃ unde primũ res aggrediẽda eſſet
Viſum igit̃ eis de cõſilii ſentẽtia deliberãtibus Phabrizũ qdẽ apud Petram

Ciuitatem eſſe atq; huc Gubazem uocare ut nuntiet quæ regi circa ea quæ ad Lazos faciunt uideatur: uerū Pharſaſes clam Gabaze rem geſtam ſigni-ficauit: qua ꝓpter Gabazes ad Phabrizum nequaq̄ uenit: ex quo palam ad defectionem ſpectabat. Phabrizus autem aliis Perſis apud Petram cū toto exercitu eſſe mandauit: & quæ faceret ad expugnationē diligentiſſime præ-pararent. Ipſe uero cum eiſdem Trecentis ſine effectu domū reuertit. Ga-bazes autem ad Iuſtinianū rem omnē deferens ante omnia petiit ut Lazis præteritoꝝ ueniā daret: deinde ſponte ſe a Perſaꝝ ſeruitute eximere uolen-tes quando non ſola poſſent exercitu ſui iuuaret. Hæc poſtq̄ Imperator au-diuit animo lætatus uiros ſeptingentos cū Daſiſthæo duce ac Zanos mille auxilio Lazis miſit: qui in Colchidem peruenientes ſimul Lazis & Gubazi militantes ad opſidionem Petræ conſtiterunt. Perſis autē fortiſſime ex mœ-nibus reſiſtentibus: obſidionis tempus diu prorogatum ꝙ cibarioꝝ ſatis in munitionibus intus haberent. Coſroes his turbatus exercitum q̄ magnum equitum ac peditum ſubſidio miſit cū duce Mermeroe: quod Gubazes ubi didicit cum Daſiſthæ de cōmuni ſententia hæc conſtituit. Boas fluuius ex-tra Zanoꝝ fines exit in Armeniis qui circa Pharangium habitāt ac primū dextrorſus ut plurimū fluit breuis quoq; uadens nulloq; labore omnibus ꝑ-meabilis exiſtis uſq; ad locum ubi dextrorſus quidem Iberoꝝ ſunt fines: cō-tra uero deſinit mons Caucaſus. Hic gentes cum aliæ multæ tum Alani ac Abaſgi habitant: Chriſtiani quidem & iam dudū Romæoꝝ amici. Inſuper Zechi & poſt eos Vnni qui & Saberi nominātur. Deinde fluuius hic uſq; ad Caucaſi & Iberiæ fines peruenit. Hinc uero ſuperuenientibus alioꝝ flu-minū aquis maior longe apparet mutatoq; nomine Phaſis incipit appella-re: qui nauiū capax factus uſq; in Euxinū deducit ubi eius oſtia ſunt, atq; ibidem utrimq; Lazoꝝ conſpicitur terra ſed a fluuii ſiniſtra diei tm̄ unius iter expedito fines habet: regio ſane hominibus deſerta: ꝓpe hanc habitāt Romæi Pontici uocati. In hac igitur Lazicæ parte inhabitata Iuſtinianus meo tempore Petram ciuitatem ædificauit ubi Ioannes Zibus Monopoliū conſtituens uti mihi ſupra narratur cauſa fuit Lazoꝝ defectionis. E Petra igitur eunti recta ad auſtrum Romæoꝝ montes conſpiciuntur: oppidaq; hominibus frequentata Terizeū uocatum & Athenæ & alia nōnulla uſq; ad Trapezuntios. Itaq; Lazicæ quū eſſet incuſtodita facile ad Perſas una cum Petra peruenit. Nunc autem Gubazes ſciens Perſaꝝ aduentum Daſi-ſthæo mandauit mitti aliquos qui anguſtias extra Phaſim exiſtentes cuſto-dirent: nec interim obſidionem relinquere donec de uictis Perſis urbem cā

Petræ urbis opſidio.

Boas fluuius.

Alani
Abaſgi
Zechi
Vnni qui & Saberi.
Phaſis flu.

Romæi Pontici.
Ioannes zibꝰ

piat. Ipe uero cum toto exercitu Colchorum ad extre ma Lazicæ uenit: ut hic anguſtias præſidio teneret / ac pauloante Alanos ac Sabiros in ſocietatē adſciuerat ac. xxx. millia ſe daturū Imperatoris nomine promiſerat ut Lazorum regionem cuſtodirent: ſimulq; Iberiam ita uacuam redderent hominibus ut aditus inde Perſis infuturū non eſſet:. Gubazes itaq; his conditionibus Imperatori relatis eum orauit: ut Lazis hæc pecunia mitteretur: ut miſeri de uita laborantibus ſeruarentur. Inſuper & ſibimet ſtipendium decem annorum deberi dicebat: poſtq̄ in Silentianorum numero in palatio cooptatus nihl inde tulit. Iuſtinianus uero eius poſtulatis facile annuit: ſuperueniente tm̄ negotio quodam inſequente tempore pecuniam non miſit. Gubazes itaq; hæc ægit. Daſiſthæus autem ut iuuenis admodū minimeq; huic bello Perſico aptus ſtudio ac diligentia in rebus nequaq̄ fretus Centū ad anguſtias miſit: quibus ipe adeſſe in tanto periculo neglexit: ſed ad Petræ obſidionē remanens nihil egit: quāq̄ paucis exiſtentibus inimicis: ab initio enim nō minuſq̄ mille & quingenti erant a Romæis & Lazis per longum tempus apud menia oppugnati: uulnerati autem & uirtute maxima q̄ unq̄ uiderimus durantes plurimi perire: ad paucoſq; demū redacti ſunt. Perſæ igitur indeſperationem atq; anxietatem uenientes quieuerunt. Romæi autem circa muros foſſam in breui loco fecerunt ut murus hic rueret: uerū adeo propinque huic domus erant ut pro menibus hoſti eſſent quod Romæos nihil cōmouit: magnopere ſperantes q; ſi alibi foderent facile ſe potituros. Quāobrem Daſiſthæus de his omnibus Imperatorē certiorem fecit: ac imterim præmia uictoria militibus propoſuit plane ſignificans. Quæ per ipm munera Imperator fortibus daturus eſſet. Perſæ igitur Romæis & Zanis acriter oppugnantibus præter opinionem acriter reſiſtebāt quanq̄ pauci admodum relicti. Poſtq̄ autem Romæi nihil agebant: rurſus ad fodiendum conuerſi: adeoq; opere ſubtus proceſſere ut murorum fundamēta præterierint: q; ſi Daſiſthæus ſtatim ipis fundamentis ignem ſubiecere uoluiſſet: exiſtimo profecto facile ciuitatem cepiſſet / nunc uero ab Imperatore reſponſum expectans morando tempuſq; terendo ſuperſedit. Et hæc quidē in Romæorum exercitu ſic ſe habuere. Mermeroes autem cum toto Perſarum exercitu in Iberiæ fines proceſſit: Phaſim fluuiū dextrorſus habens per loca Lazicæ ire nullatenus uolebat: ne quid ex ea parte aliquid eſſet impedimento. Erant enim in ciuitate uiri quinquaginta uoluntarii atq; electi Imperatorem Iuſtinianū Callinicum clamantes quibus præirat Ioannes Thomæ filius uir Armenius cognomento Guzes. Hic enim Thomas multas arces apud La-

zos iuſſu Imperatoris ædificauit: exercitumq; illic rexit. Ioannes igitur ad manus cum Perſis ueniens uulneratuſq; ſtatim cum ſequentibus in caſtra reuertit. Poſtq̄ nullius ex Romæoꝝ exercitu alter alteri auxilio uenit. Vir aũt Perſa Miranes noĩe qui Petræ præſidio præerat ciuitati timens Perſis omnibus mandauit diligentiſſime cuſtodiã habere. Ipẽ autẽ ad Daſiſthæũ palpatorios ac deceptorios habuit ſermones nulla tamen ratione in concordia ueniens. Perſaꝝ pluſq̄ mille ceciderunt: Romæi iam turba irruente reiecti in montium illoꝝ cacumina curſu ſe recipiendo ſeruati ſunt. Hoc Daſiſthæus diſcens ſtatim obſidionem ſoluit / nihilq; exercitui dicens Phaſim fluuium primus traiecit: Reliqui confortim Romani ſubſecuti ſua omnes apud caſtra relinquendo. Perſæ autem hec animaduertentes & portas aperuerunt: & exeuntes ad hoſtium tabernacula caſtra euertebant. Zani uero minime Daſiſthæũ ſecuti hic clamore ſublato ſe curſu in hoſtes cõuertentes paruo labore multos interfecerunt: Perſæ intra menia rurſus fugerunt. At Zani ubi caſtra Romanoꝝ ſpoliauere recta Rhizæum deinde Athenas uenientes per Trapezuntios poſtremo domũ reuerterũt. Mermeroes autem ac Perſaꝝ exercitus huc die nona poſt Daſiſthæi diſceſſum uenerunt: ubi & Perſaꝝ preſidio relictos ſaucios quidem.cccl.integros ac incolumes.cl.reliqui omnes interiere: quoꝝ corpora extra menia nullatenus eiecerunt: ſed tetro intus laceſſiti odore pter opinionẽ tolerauerunt: ut nullam inimicis obſidendi promptitudinem fetore auerſis preberent. Quod Mermeroes animaduertens ſimulq; increpans ac lacrymans dignam Romanoꝝ rempub. dicebat eſſe qui ad hoc debilitatis uenerint ut centũ & uiginti Perſas ſine menibus nulla arte aut ui capere potuiſſent: ptinuſq; muroꝝ ptẽ que corruit exedificari magna diligẽtia iuſſit. Vbi uero neq; calcẽ in promptu/neq; aliquid aliud edifitio aptum paratum habebant hec commenti ſunt Culleos lineos in quibus Perſę neceſſaria in Colchidem ferunt arena repletas in lapidum loco poſuere que hic ſimul cõgeſta pro muro fuerunt: deinde e fortiſſimis tria milia ibidem preſidio dimiſit quibus nõ multi temporis cibaria reliquit ſimul & curam edificandi mandauit. Ipẽ cum reliquo exercitu retro adequitauit. Gubaſes inter hec diſcẽs que Romanis & apud Petrã & apud Anguſtias contigerunt: alteras ipſe apud Phaſidem anguſtias minime ppterea reliquit ubi totius ſpei ſumma erat: pcomperto habens q, quanq̄ Perſe Romanos extra fluuiũ uiolent nullo modo Lazoꝝ regiam neq; Petrę cunctati niſi flumen tranſiſſent nocituri erant: nec eos ullum trãſeundi modum deficientibus etiã nauibus habere. Nam fluuius

Hic uerba nõ nulla in gręci exemplari deficere uidenť.

is ſi uſquam alter maxime profundus latitudine magna: impetu quoꝗ tan to ut in mare prorumpens longe diſtinctus feratur nuſquam cæteris maris aquis commixtus: ac ex ea pura bibendi nautis in medio pelago ſit facul/ tas• Intra fluuium ubiq; præſidium habent Lazi ne nauibus hoſtilibus lo cum traiciendi ac in terram adplicandi tribuant• Imperator autem Iuſti/ nianus Sabiroꝝ genti pecuniam ex fœdere pactam miſit: pauloante aliũ quoq; exercitum magnũ in Lazos miſit:qui nondum huc uenerunt cui pre fuit Rhecithangus homo Thrax genere/ prudentiaq; & rei militaris diſci/ plina inſignis• Et hæc quidem ſic ſe habuere• Mermoroes interea in monti bus quo confugerat uti mihi ſupra narratur exiſtẽs• Petram inde ad uictũ neceſſariis munire ſtudebat: quum non ſatis habere cibarioꝝ cuſtodes qui ad Tria millia relicti erant animaduerteret: ſed quæ in promptu erant uix ad ſumptum exercitui ſuo ſatis erant non minus ꝗ•xxx• milliũ exiſtenti & ex eo nihil quod referret Petrã mittere poſſe exiſtimabat• Putauit itaq; eis potius fore partem exercitus magnam e Colchide diſcedere: paucoſq; hic re manere qui cõmodius ad Petræ præſidium quæ oportuna forent importa/ re ualerent• Quãobrem Romæi & Lazi hoſtes mille inuadentes quoꝝ nul lus diffugere ualuit partim cæſi partim capti: quiq; circa Gubazen & Daſi/ ſthæum & numerum Perſaꝝ exercitus & uiæ longitudinem diſcedere po/ tuere & in quo loco res ipſoꝝ eſſent• Mouentes igitur cum toto exercitu ad uerſus eos profecti ſunt numero•xiiii•millia ut in recenſendis nocte militi bus in ſtationibus apparuit•Perſæ igitur quũ nihil obuiũ in toto ꝗ longo itinere habuiſſent nihil hoſtile cogitantes: ſimulq; fluuiũ minime permea/ bilem eſſe putantes alto ſomno dormiuerũt• Romæi autem & Lazi ante lu cem eximprouiſo irruentes partim dormientes partim ſemiſonnes in lectis iacentes offenderunt:qua ꝑpter ipſoꝝ nulli uires adeſſe contigit:ſed plurimi deprehenſi ac interfecti ſunt partim capti inter quos unus fuit Præfectus: pauci admodũ in tenebris ſequentes incolumes euaſere•Romæi itaq; & La zi hoſtium caſtra inuadentes multas inde opes ſunt adſecuti & arma & iu/ menta: eoſq; longe inſectando ad Iberiam uſq; peruenere: hic & aliis occur rentes Perſis plurimos interfecere•Sic e Lazicæ Perſæ omnino diſceſſerũt• Romæi autem itemq; Lazi cum alia uſui oportuna tum farinæ plurimum hic inuenientes omnia cremauerũt quæ ex Iberia Barbari importauere ut Petram inferrent ac Lazoꝝ plures in anguſtiis reliquerunt: ut nõ amplius huc uſui neceſſaria Perſæ importare ualeant: cumq; præda omni ac capti/ uis reuerterũt Anno quarto expeditionis in Per ſas•Iuſtiniani uero imperii

Daphaſidis fluuii mira na tura•

tertius & uiceſimus. Ioannes autem Cappadox anno ſuperiore ab Imperatore reuocatus eſt quo tēpore finis item uitæ Theodoræ Auguſtæ aduenit: qui Ioannes ob ſuſpitionem magiſtratu deiectus: ſacerdotium ſumere compulſus eſt: quanq̄ in ei ſtatu in Phreneſim quandoq; atq; opinionem conſequendi imperii uenit. Querit enim Dæmon ambitioni homines deditos ſummoꝝ honoꝝ ſpe deludere qui præſertim cōſtanti natura ſeu propoſito non ſunt: quod Ioanni accidit: cui mira ac uana ſoliti prædicere homines quum alia tum futurum ut is quandoq; auguſti habitum indueret: quod fortaſſe fatum in hoc uerū apparuit ꝙ quidam ſacerdos nomine Auguſtus Byzantii Theſauri Sophiæ templi cuſtos ꝑpe aderat quando Ioannes ſacerdotis habitū induit forteq; ſuam ceteris tunc deficientibus comodauit.

PROCOPII DE BELLO VANDILICO LIBER TERTIVS PER RAPHAELEM VOLATERRANVM CONVERSVS ∴

IVSTINIANVS peracto Perſaꝝ bello Vandilicũ cepit· Decedenti Theodoſio uiro imprimis iuſto duo fili ſucceſſere Arcadius natu maior qui orientis:& Honorius qui occidentis Imperiũ tenuere· Sic enim diuiſum iã dudũ a Conſtantino eiuſq; filiis qui eo rem traduxit· Vrbemq; ante omnis longe clariſſimã cõſtituit & ab eo nominari uoluit· Ambit enim Oceanus terram ſiue uniuerſam ſeu magna ex parte: nam ingeminam eam diducens continentem hoc mediterraneũ efficit: a Gadera incipiens in ipam paludem mæotidem deſinit· Harũ igiť continentium altera quidem dextrorſus in paludem nauiganti Aſia uocatur· Ad Gaderam uero ac alteram Herculis colunnam Septenſem ponuut arcem ob ſeptem apparentes in eo loco montes· Huic aduerſa tellus Europa dicitur· Maris uero inter utrãq; anguſtia ſtad· lxxxiiii eſt· Ambæ itaq; uſq; in Helleſpontum æquoribus diducuntur: cõueniunt rurſus circa Sextum & Abydum iterũq; apud Byzantium & Chalcedonem uſq; ad Cyaneas Petras uocatas: ubi nunc Sacrum nominatur: quæ loca decem inuicem ſtadioꝝ ſpatio dirimuntur· Ab altera enim colunna uſq; ad alteram/ longe per littus eunti: non autem per ſinum Ionicum & Euxinum ſed e Carthagine Conſtantinopoli & Idrunte recta incõtinentẽ tranſmittenti· cclxxxv· dierum eſt iter expedito· Quæ autem circa Euxinũ conſiſtunt qui e Byzantio in Paludẽ tendit omnia deſcriptione difficilia: ꝙ Barbari a quibus Iſter ſeu Danubius colitur minime famam illoꝝ faciant græcis· E Byzantio rurſus ad Iſtri Oſtia: quæ in Europa cõputantur dierũ eſt iter·xxii· Per Aſiæ uero partem e Carthagine in Phaſim fluuiũ qui e Colchis in Pontum fluit dierum eſt iter·xl· Omnis itaq; Græcoꝝ potentia iuxta mare iter eſt dierũ cccxlvii· quod ſi quis uti ſupra narratur· Ionium ſinum ſtadiis longũ maxime·DCCC·ex Idrunte prætereat diebus non minus quattuor adnauigatio fuerit· Tale igitur in hodiernum diem Orientis Romanoꝝ Imperium· Occidentis autẽ in Aphrica primũ nonaginta dierũ iter (tantundẽ enim a Gadera ad fines Aphricanæ Tripoleos exiſtit) prorogať· In Europa uero·lxxv·iter: non tantundem ex altera colunna ad Ionium ſinum cenſetur: ſi quis autem ſinuũ nauigationem addiderit Imperator orientis·cxx· dierũ

De orbis diuiſione·

iter ſortitur e Cyrene finibus uſq; ad Epidamnũ quod contra ipm Ionium ſinũ eſt nunc Dyrrhachiũ uocatũ circa item Euxinũ omnia uti ſupra narraui Romæoꝝ ſunt· Vno autem die ex Athenis uſq; Megara·cxx·ſtadia abſoluũtur·Sic igitur utriq; continenti Romæi Imperatores dominatur·Britannia extra Herculis colũnas omniũ maxima ad occidentis ut par eſt Imperiũ pertinet·Intus uero Ebuſa eſt ad ſeptem iter dierũ maxime protenſa duæq; circa aliæ Maiorica & Minorica ab incolis appellata·Haꝝ uero quelibet alterutro Imperatori obtemperat ut intra illius fines ſitam eſſe contingit· Honorio igitur occidenti præſidente Barbari illius inuaſere regionem: qui uero fuerũt & quomodo dicam·Gothicæ gentes multæ quidem & aliæ prius fuere q̃ nunc·Omniũ autem maximæ ac potiſſimæ Gothi & Vandili & Viſigothi & Gepedes iam dudũ & Sarmatæ & Melanchlæni appellati: Sunt & qui Geticas gentes has uocent: qui omnes nominibus quidẽ inter ſe differunt: cetero cõueniũt· Nam & albi ſunt omnes corpore: flaui comas proceri quoq; & aſpectu probo: legibus item eiſdem utuntur ſimiliter & Arrianæ omnes opinionis: uoce una Gothica appellata utentes & ut mihi ſane uidetur·Ex una omnes gente procreati nominibus poſtea ab eoꝝ Ducibus uaria ſortiti· Is autem populus loca ſupra Iſtrum iam pridem incoluere· Deinde Gepedes loca circa Singidum & Syrmiũ tenuerunt·Intra uero & extra Iſtrum meo uſq; tempore nunc habitant· Ex his igitur Viſigothi hinc mouentes primũ quidem in ſocietatem cũ Arcadio uenerunt: tẽpore uero procedente minime in fide perſeuerantes duce Alarico inſidias alteri Imperatori parauerunt: e Thracia enim mouentes omnẽ Europam bello infeſtauere· Alaricus deinde Roma diſceſſurus Attalum quendam nobili ortũ genere Romanoꝝ Imperatorẽ cõſtituit:diademate: purpuraq; & aliis exornans inſignibus hoc animo ut Honorio eriperet: huic uero tribueret occidentis Imperiũ· His itaq; geſtis Attalus & Alaricus cum exercitu Rauennam inuadunt·Erat autem Attalus ipẽ nec per ſe ſatis regere aptus: nec bene conſulenti credere uiſus: inſup in Aphricam præfectos ſine exercitu minime probante Alarico miſit·Britania interim a Romanis deſciuit·Conſtantinũq; ſibi regem conſtituit uirum quidem haud obſcurum· Is ſtatim armatus cũ exercitu ſatis magno in Hiſpaniam atq; Galliã ruit· Honorius uero naues in munitione paratas habens tantũ in Aphrica occaſiones expectabat ut ſi ab Attalo miſſi repellerentur ipſe ꝓtinus adnauigaret: eiuſq; Imperii partem conquireret: ſi uero illic res minus proſpere orirentur ad Theodoſiũ ſe conferre cogitabat ut una ſuper his animaduerterẽt· Arcadio

Gothi
Gepedes
Viſigothi
Alaricus
Attalus
Conſtantinus Britaniæ tyrãnus·

enim longe antea decedenti Theodoſius filius in Oriente ſucceſſit • Hæc
Honorio meditanti ac animo fluctuanti admirandi fortunæ ſucceſſus con
tigerunt • Amat enim deus non quidem aſtutos aut aliquid domi machi-
nantes : ſed extrema in anguſtia conſtitutos modo nō ſint improbi : quem
admodum huic contigit Imperatori: ut enim ſtatim nuntiatū eſt ex Aphri
ca Attali præfectos interiiſſe nauium multitudo protinus e Byzantio ſibi
non expectanti auxilio adeſſe uidit • Alaricus autem cum Attalo ob eius
ignauiam indiſſenſionem ueniens imperatoriis priuatum inſignibus in
cuſtodia tenuit • Interea Alarico morbo extincto Viſigothoꝝ exercitus du-
ce Adaulpho Galliam petiit:& Conſtantinus quem Britanniæ tyrannum
diximus bello ſuperatus una cum liberis interiit : nec eam propterea Ro-
mani liberauerunt ſuccedentibus continuo tyrannis • Gothi autem Iſtrum
tranſeuntes primo quidem a malefitio non temperabant donec permitten-
te Imperatore Thraciæ loca incoluerunt:nec tamē diu quum ulterius tran
ſeuntes rerum in Occidente ſunt potiti: ſed hæc in bello poſtea Gothorum
dicentur • Vandili interea circa Mæotidem conſidentes ubi fame preſſi Vandili
ſunt in Germanos qui nunc Franci dicuntur ſimulq; Rhenum fluuium
traiecerunt in ſocietatem Alanos Gothicum & ipſum genus adſciuentes
inde poſtea duce Gogidiſco in Hiſpaniam penetrauere quæ primum ex Gogidiſcus
Oceano e Romanoꝝ ditione occurrit : cum Gogidiſco Honorius conuenit
ut in hac ſedes minime tamē cæteris habitatoribus nocētes haberet • Nam
quum lex Romanis eſſet ut his qui iam annis • xxx • ad manus ſua non poſ-
ſideret : ob præſcriptionem ius amplius repetendi non eſſet : qua annorum
præſcriptione Vandilis nullo pacto uti liceret • Honorius igitur ad hunc
modum Occidente lacerato morbo exceſſit cum quo Imperium antea Con Conſtantius
ſtantius ſimul geſſit Placidiæ ſororis uir qui ob uitæ breuitatem nihil lau- Placidia
de dignum uiuente Honorio geſſit • Huius igitur filius Valentinianus iam Valētinianus
a nutrice liber apud Theodoſium educabatur • Interea Romæ Ioannes qui Ioannes tyrā-
dam e militibus Honorii occupat Imperiū : uir quidē ingenio mitis ac uir nus•
tute præditus qui annis quinq; qbus prefuit nec delatoribus aures adibuit
nec cedem ullam iniuſtam : nec deniq; pecuniæ gratia quicq̄ fecit : contra
Barbaros nihil penitus geſſit ꝙ e Byzantio bello ſit ipſe petitus • Cōtra hunc
igiť Theodoſius Arcadii filius exercitū magnū ſimul cū ducib9 Aſpare &
Aſparis filio Andaburio mittēs cū e tyrānide deiecit: ſimulq; Valentinianū
aduc puerū rebus p̄fecit • Is Valētinian9 hūc Ioannē captū priuatūq; altera
dextra i hippodromo cōiecit;aſinoq; inſidētē cū omni cōtumelia circūduxit

ad extremũq; necauit• Ad hunc igitur modum Occidentis initio Imperio Valentinianus ꝙ a Placidia matre in omni mollitie nutritus atq; illius uitio effeminatus ad incantamenta mathematicaq; ſe cōuertit utq; matronis potiretur alienis omni ſtudio ac uitæ infamia curauit quanq̃ & ipſe uxore longe formoſiſſima non carebat • Qua propter eo ob ignauiam uenit ut nō ſolum amiſſa recuperaret: ſed denuo Aphricam amitteret in qua talia contingerent • Duo Romanoꝝ erant tunc duces Aetius & Bonifatius belli diſciplina nullis ſuoꝝ temporum ſecundi: uerum inter ſe in adminiſtratione diſcordes præterea animi magnitudine & reliquis uirtutibus ita præſtitere ut ſi quis ipſoꝝ alterutrum ſummũ Romanoꝝ dixerit non errauerit • Bonifatium itaq; Placidia Aphricæ totius Præfectum fecit inuito uerũ diſſimulante Aetio ꝙ nondum aperta eſſet inimicitia• Poſtq̃ uero is ad locum peruenerat Aetius manifeſto obtrectare laudibus eius: maleq; ad Placidiam referre: inſuper ꝙ Aphrica tota per eum ſpoliaretur accuſare cepit: rem facile poſſe deprendi: ſi iuſſus fuerit minime reuertatur • Vbi uero hæc illa accepit conſilium ſibi placere ſeq; ita facturam dixit• Aetius uero negotiũ præueniens epiſtolam Bonifatio ſcribit uti caueat eum Placidiæ ſuſpectum habere: querereq; delendi occaſionem & hanc fore coniecturam ꝙ primum abſq; ulla cauſa diſcedere iuberetur: quod ubi ille legit miſſis eueſtigio qui eum reuocabant reſpondit ſe nullatenus nec Imperatori nec matri obtemperaturum• Quocirca Placidia Aetium opinata rebus Imperatoris fauere maximeq; fidum: illum uero infidum ac ſuſpectum eſſe arbitrabatur• Bonifatius ex altera parte in hoc animi eſtu nec Imperatori mouere bellum impar uiribus eſt auſus nec Romam ob metum uenire ſed Vandilis tantum ſe coniugere cogitauit qui in Hiſpania parum ab Aphrica diſtante uti ſupra dixi conſtiterant • Hic Gogidiſco defuncto eius liberi ſucceſſere Gontharis ex matrimonio & Gizerichus nothus cui ꝙ armoꝝ peritus eſſet & frater eius adhuc puer rerum ſumma delata • Bonifatius igitur certos fideles in Hiſpaniam utrumq; fratrem ſibi conciliatum mittit: monſtratq; ſi in Aphricam traiciant in tris eam inter ſeſe partes poſſe diuidi: ex quo facile contra inſurgentes inita ſocietate ualeant inuicem iuuare• Igitur Vandili ſtatim accepta cōditiōe ꝑ anguſtias Herculei freti in Aphricã penetrãt: Viſigothi paulo poſt in Hiſpania ſucceſſere•Interea Romę amici Bonifatii facin⁹ cōſiderãtes quē ſemp in officio ꝑſeuerãtē cognouerãt ſatis admirari nō poterant: nōnulliq; iuſſu Placidiæ Carthaginē delati eundem conueniunt ubi uero Aetii inſidias: ac litteras ab eo exibitas conſpiciũt: ſtatim reuerſi•

De moribus Valentiniani

Aetius Bonifatius

Placidiæ rem omnem deferunt: Bonifatium nō ſua ſed aliena culpa erraſſe dicunt. Illa animo perculſa cum Aetio quidem diſſimulauit: nec quicq̄ eoꝝ quæ contra Imperatorē geſta erant probro abiecit ꝙ exercitum rerūq; ſummam in poteſtate haberi & res in diſcrimine iam eſſet: uerum Bonifatii amicis omnia cōmunicauit: de Aetii fraude uehemēter conqueritur: iurat ſeſe æquam Bonifatio fore ſi illi rem animo detrectare tum rem Romanam a Barbaris perditū iri nō pmittere: perſuadeant. Hæc ubi illa accepit facti ilico penitens & initam iam ſocietatē deteſtans Vandilos multis millibus nūmū tentare cepit uti ex eo loco diſcederent: qđ quū minime auſcultarēt quin pbris potius inſultare uiderent neceſſe fuit ad manus uenire. Victus Bonifatius Hipponē regiam ſe recepit ciuitatē Numidiæ marittimā ac munitiſſimā: Hanc Vandili Gizericho duce exercitu admoto opſederūt. Gotharis uero iam deceſſerat a fratre uti putatur interfectus. Vandili autem illum potius dicunt in Hiſpania a Germanis captum paloq; infixum iam in Aphrica Gizericho res gerente. Tempore autem longo procedente quū neq; ui neq; conditione ulla oppidum id expugnare poſſent fame urgente opſidionem reliquerunt. Interea e Conſtantinopoli Romaq; exercitu adueniente cū Aſpare duce Bonifatius Romaniq; qui in Aphrica erant ſpiritus adſumētes acriter reſiſtere ceperūt: uerū nō melior priore fortuna ſucceſſit: uicti ad unum omnes alii alio fugam arripuere: Aſpar Conſtantinopolim unde uenerat Bonifatius Romam profectus ſeſe Placidiæ ex his quoꝝ culpa uocabat reconciliauit. Hoc igitur modo Vandili Aphricā Romanis eripuere Captiuos uero quos ceperant in cuſtodia habuere inter quos Martianus fuit qui poſtea Theodoſio ſucceſſit. Quūq; Gizerichus forte ꝑciperet uti captiui in aula ſub dio cogerentur ut adſpectibus eoꝝ conſideratis ſane conſpiceret ſi quis regiam haberi indolem ac indigna p̄ſente fortuna pateretur interim: idem inedia ac labore feſſi humi obdormiſcerent Aquila forte uolitans ſupra Martiani caput paſſis adſtitit alis. Gizerichus igitur portētū tacite notās nō fruſtra hoc fore: iuſſum ad ſe uenire q nā uir eſſet interrogat: Ille ſe Aſparis Archanoꝝ omniū ſotiū eſſe inqt quē Romani Domeſticū uocāt. Gizerichus itaq; meditans & Aquile geſtū & Aſparis quāta eſſet apud Byzātiū potētia: hominē de medio tollere ab re putauit eſſe: neq; ueriſiſe ut ſupra q̄ primū interituro ſigna uolatu illa oſtēdiſſet nulla eni rōne eū interfici oportere nā ſi poſtremo regnatur9 eſt morti nō eſſet apud eū derelict9 ꝙ ea q̄ deo ſūt decreta nullaten9 pibери poſſūt. Qua ppter iureiurando eū obligat ſibi amicū fore nec ullo pacto cōtra Vandilos uenturum.

Aſpar

Martiani principis.

Aqla portētum.

Sic igitur dimiſſus Martianus paulo poſt Theodoſio defuncto ſucceſſit rerumq; habenas ſuſcepit optimuſq; fuit Princeps : quæ uero in Aphrica uerſabantur in nulla ratione habuit ſed hæc poſtremo tempore facta ſunt. Gizerichus poſtq̄ Aſparem & Bonifatium uiciſſet prudenter animo fortunæ uarietatē examinans formidanſq; ne e Conſtantinopoli Romaq; ſimul contra nouus mitteretur exercitus quum ſuæ uires Romanoꝝ armis non eſſent æquandæ & humana ſepe contingi adeo mutari & corpora deficere : potius ob ea quæ ratione metuebat moderatum q̄ ob iam partam uictoriā elatum animū gerere ſtatuit. Itaq; fœdus cum Valentiniano iniit tributū quotannis ſimul cū Honoricho filio opſide dedit: quē paulo poſt amicitia inter eos gliſcente ſponte recepit. Placidia interim Romæ moritur & Valētiniano uirili prole carenti duæ tm̄ fuere ex Eudoxia Theodoſii filia natæ

Maximus ſenator.

quomodo autem interiit breuiter repetam. Maximus erat quidam e Senatoribus unus ac e ſtirpe illius Maximi Tyranni quem Theodoſius ſenior ſuſtulerat pro qua uictoria Romani quotannis feſtū agunt:huic uxor formoſiſſima ſimul & prudentiſſima fuerat qua Valentinianus amore incenſus quum potiri cuperet reſq; admodum ardua foret rem iniquam excogitauit. Maximum iuſſit ad ſe in palatium uenire quo cum talis colludens auro certo propoſito : anulum eius uictor nactus eſſet : hunc clam ad uxorem mittit uiri nomine ut q̄ primum ſigno perſpecto in palatium ſalutatum Eudoxiam Imperatricem ueniat. Illa ſubito paret : quam certi quibus res nota ac mandata erat protinus in aula excipientes longe in Gyneconitidem duxerunt ubi Valentinianus occurrens uim ei attulit. Illa poſt hæc meſta domum regreſſa calamitatem fatumq; ſuum flere : uirumq; magnopere deteſtari cepit ut qui occaſionem huic rei dederit. Maximus uero dolore ingenti perculſus de inſidiis contra Imperatorem ſecum meditatur : quumq; uideret Aetium tunc maximū ducem qui paulo ante clariſſimā uictoriam de Attila Maſſegetaꝝ Scytharumq; exercitu armato contra Romanū Imperiū ei ſuccurrit ita agere ut laudē omnē ac merita geſtoꝝ amitteret: ſuſpectum illū reddere Imperatori: tēpus quoq; cōmodū tūc uiſum ꝙ longe abeſſet ꝙ ſpes in eo potiſſima Romanoꝝ eſſet.cū Eunuchis agit quoꝝ cuſtodiæ uti fidiſſimoꝝ corporis ſui curam Imperator tradiderat ut ei perſuaderent Aetium rebus nouis ſtudere : Imperator facile credens ſuſpectamq; illius habens uirtutē ut interficeretur mandat : fertur & proximū quendam ex Romanis interrogaſſe an utilis foret Aetii mors: ille autem reſpondiſſe hoc ipſe uideret bene an male : ſe tantum ſcire ꝙ ſibi dextram altera manu

Aetius a Valētiniano interfectus.

Attila rex.

incideret. Igitur ſublato Aetio Attila ut qui nullũ amplius aduerſariũ haberet nullo negotio cunctam populatur Europam occidentiſq; Imperiũ tributariũ conſtituit. Nam & Imperatores quotannis tributum ei dare pſeuerauerunt Talem ei felicitatem Aquileia direpta pbuit ciuitas potentiſſima ſimulq; frequentiſſima preterea iuxta Adriaticũ conſtitutam. Dicunt enim longa iam opſidione feſſi quum iuberet exercitum rebus infectis diſcedere in dictaq; poſtera die in exortu ſolis: quodã pmotus auſpitio deſtitiſſe: ſiquidem Ciconiam in turri quadam ciuitatis animaduerterũt inde pullos ſuos paulatim auferentẽ quũ nõ ſatis firmi adhuc aduolãdũ qſq; ſupra pcedentis dorſum innitens ex ſucceſſione una omnes euolauerũt: qd Attilas inſpiciens(erat eni in auſpicioꝝ cõiectura ingenio pſpicax) iuſſit exercitũ ſiſtere nõ enim fruſtra inquit hec auis nidum deſereret niſi malũ quid diuinitus ciuitati euenturũ preſagiret quod profecto euenit: nam poſt paulo eã muri partem ubi nidus fuerat ſponte nullaq; ui corruentem conſpexerunt unde Barbaris ingreſſus fuit & ciuitas tota direpta. Et hæc circa Aquileiã hoc modo contigerunt. Interea Romæ Maximus Imperatore nullo negotio interfecto tyrannidem capit Eudoxia potitur eamq; ſibi cõiugio iungit: quum forte antea prima uxor deceſſiſſet: eiuſq; tandem amore dum una cubaret ſe faſſus eſt uirum interfeciſſe quod illa exacerbata prius animo ac de ultione uiri cogitans multo magis ob eius uerba & animũ impudicum detectum ad uindicandum facinus eſt incenſa. Vbi igitur illuxit Carthaginem mittit rogatum Gizerichum ut uiri necem ab impio Tyranno interfecti ulciſci uelit: ipſam uero indigna ab eodem pati: Imperium occupatum: omnia proditioni iri: addit quoq; ex officio illum facturum ſi adflictis auxilium ferat: quum in amicitia ſocietateq; Valentiniani eſſet: & Conſtantinopoli nullam eſſe ſpem Theodoſio iam extincto & Martiano Imperante. Gizerichus igitur auaritia imprimis permotus ſpeq; opum maximæ conſequendarun ingenti claſſe in Italiam adnauigans Romam nullo aduerſante facile ingreditur. Maximum eueſtigio Romani fugientem inſectati lapidibus obruunt membratimq; diſcerpunt. Gizerichus uero Eudoxiam ſimul cum Eudocia & placidia eius ex Valentiniano filiabus capit: Gazamq; omnem Imperatoriam in nauibus poſitam ſecum in Aphricam tulit: ac ſi qua erant Romæ decora inter quæ Iouis Capitolini tegularum ex ære auratarum partem dimidiam adripuit. Vnam uero ex his nauibus ubi ſtatuæ fuerunt tempeſtate periiſſe dicunt: cæteras incolumes in Aphricã delatas e captiuis mulieribus Eudociã Honoricho filio.

Romanũ Imperium Attile Regi tributum quotannis ſoluit.

Ciconia apud Aquileiam.

Valentiniani mors.

Max. Tyranni mors

Gizerichus omnes romanas opes in Aphricã transportat

Tegulæ auratæ Iouis Capitolini.

Placidiam uero Olybrio nobili Senatori Romano: locauit: quam Placidi-
am ſimul cum Eudoxia matre: Rogante Leone Imperatore Conſtantinopo
lim miſit: qui poſt Martianum Aſparis opera Imperio ſucceſſerat• Gizeri-
chus poſt hæc ad Aphricæ ſtatum cõuerſus ciuitates omnis præter Cartha
ginem menibus nudauit: ut neq; ipſi Aphri Romanoꝝ agentes prædam ha
berent quo ſe reciperent: neq; Romani ſi ab Imperatore in Aphrica mitte-
rentur dum diſcedunt munitas præſidiis relinquant: negotiumq; ꝓpterea
Vandilis faciant: quod quãq̃ bene ab initio ſuccedere uideretur tẽpore ꝓce
dente Beliſarius loca ſic diſtincta & immunita paruo negotio cepit: ex quo
Gizerichus ridiculus eſt uiſus qui quod optimũ ei uidebatur conſilium in
ſtulticiam damnũq; uerſum uidit• Homines enim ex euentu poſtea fortu-
næ quæ prius cõſulta ſunt iudicant• Gizerichus deinde ſi qd inter Aphros
boni fuerat aut agri aut rerũ aliaꝝ omne inter filios diuiſit Honorichum &
Genzonem nam Theodatus omnibus iunior iam deceſſerat ſine liberis•Ce
teros itẽ agros optimos Aphrice a dominis ereptos Vandilis diſtribuit qui
aduc hodie Vandiloꝝ agri uocantur liberiq; fuere longo tempore poſſiden
tibus: nam ab omni eos uectigali aut tributo imꝑpetuũ liberauit: quin ſi
quis nõ bonam nactus terram ſibi uideretur illam prioribus poſſeſſoribus
dimittere licitum erat & ex publico tãtundẽ accipere: ac cũ aliis cõmutare:
Itaq; hoc pacto Aphri fruſtra ſua poſſidebant atq; appellabant: quaꝓpter
multi multis de cauſis fugiebant & interficiebantur potiſſime uero ꝙ pecu
niam ſi quis haberet domi abſcondebat: ſic omnis Aphrica calamitatibus
inuoluta uidebatur• Inſuꝑ Gizerichus Vandilos & Alanos in inſidiis & lo
cis oportunis cuſtodiæ gratia poſuerat cum ducibus non minus octoginta
quos Chiliarchos uocabat: quũq; quinquaginta milliũ tñ eſſet exercitus
ſpetiem octoginta præbebat: ab initioq; Vandilos tantũ & Alanos auctora
tos habuit deinde numero cottidie gliſcente Barbaros alios in ſocietatẽ ad-
ſciuit cuncti tñ Vandiloꝝ nomine appellati præter Mauruſios quos demũ
& ipſos in exercitu accepit• Poſt mortem uero Valentiniani aliquot annos

Vandiloꝝ excurſus in Italiam•

ueris initio continuo longas fecit prædando ac populando excurſiones nũc
in Siciliam: nunc in Italiam ciuitates inſuper partim diripiendo partim ſo
lo æquando ubi uero omnia deleuit ad orientis cõuerſus Imperium• Illyri-
cum omne ſimul & Peloponneſum hiſq; adiacentes inſulas cũ reliqua Græ
cia inuadit•Ad Italiã rurſus Siciliãq; reuertẽs ſi qd erat reliq diripuit•Ferũt
quondã quũ e Carthaginis portu uelis paſſis ſoluturus eſſet: interrogatus
a nauclero quo tendere populabũdus uellet reſpõdiſſe quo deus impulerit

adeo ex nulla cauſa in obuios quoſcūq; hoſtiliter ferebatur. Talem igitur Imperator Conſtantinopolitanus audaciam peroſus contra Vandilos mouere decreuit cuius exercitus terreſtris fertur ad Millia centū fuiſſe: claſſis autem magnitudinē undecūq; ex omni Græcia collectam habuit: in milites & nautas ſumptus ingentes oſtendit: eo q contra Barbaros ꝓcul ituri eſſent ferunt enim milia trecenta in hoc bello fruſtra erogaſſe & ut uictoriā de Vandilis minime adſequeretur: claſſis prefectum Baſiliſcū miſiſſe Verinæ cōiugis fratrem: imperio tunc maxime fidum: quod tutum ſibi fore arbitrabatur Aſparis durante amicitia. Ipſe enim Aſpar q ſecta eſſet Arriana Imperator eſſe non ualuit. Leonem tn̄ facere potuit: cui paulo poſt inſidias uiſus eſt tendere metuens ne ex uictoriæ Vandilicæ ſucceſſu elatus non æquus ei tum cæteris Imperii rebus foret quaꝓpter multa Baſiliſco diſcedēti mandaſſe tum ut bellū duceret ſuaſiſſe fertur. Leo uero iam Artemium ſenatorem opibus ac genere magnū ad Imperium occidentis ſuſcipiendum miſerat: ut Vandiloꝝ bello auxilio foret. Gizerichus uero Olybrio item ſenatori potentiſſimo pollicetur ut ſi una conſpiret ei occidentis Imperium ſimul cum Placidia Valentiniani filia ſe daturū: quo fretus maiores adſumpſit ſpiritus: audaciuſq; omnē Imperii ditionem uexauit. Erat ea tempeſtate in delmatia quidam Marcellianus notus Aetio uir admodū probus qui poſt Aetium interfectum ad Imperatorem redire recuſauit res in ea parte nouas excitando eaq; fuit potentia ut nemo reſiſtere auderet. Leo igit̄ hūc metuens omnibus modis ſibi conciliatū in Sardiniam miſit ut eam a Vandilis liberaret: quod breuiter ac facile factum. Heraclius interea e Byzantio cum claſſe in Aphricam ueniens apud Tripolim Vandilos uicit nauibuſq; dimiſſis: cum exercitu pedeſtri aduerſus Carthaginem tendit: hic igitur initiū belli. Baſiliſcus enim cū tota claſſe ad paruū oppidum a Carthagine non minus .cclxxx. ſtadiis diſtans adplicuit ubi Mercurii templū antiquitus conditū fuit: q ſi minime cunctatus inde eueſtigio Carthaginem aduolaſſet ipſam ꝓculdubio cepiſſet: Vandiloſq; ſimul in ſeruitutē redegiſſet. Gizerichus autem ubi Sardiniam ac Tripolim captas audiuit ſimulq; Baſiliſci claſſem ingentem animaduertit Leonem Imperatorē ut admodū inexpugnabilem formidare cepit. Tantam itaq; uictoriæ occaſionem amiſit ducis ſiue tarditas ſiue ignauia: ſeu etiam proditio. Gizarichus autem Baſiliſci indiligentiam nactus hæc geſſit. Imprimis ſubditos omnis uelociter cum nauibus quibus poteſt armat: partim uiris uacuas mictit ut repente adnauigātes cum inſtrumētis ac munitionibus ſint pſto parati: interimq;

Baſiliſcus

Aſpar

Marcellianus

legatos ad Baſiliſcum mittit rogatum uti quinq; dierum ſpatium prœlium ſupſedeat donec quid nam facturus ſit tempus habeat deliberandi an Imperatori obtemperet ac cum eo cõueniat. Ferunt quidam hanc auri corruptione nactus oportunitatem fuiſſe: & hæc quidem hoc modo ſe habuere.

Artenius

Olybrius

Artemius autẽ qui Occidentis ſuſceperat Imperium paulo poſt ab eius ſororio Recimere de medio tollitur: Olybrius ei ſuccedẽs breuiter & ipſe eundem ſortitus eſt exitũ. Decedente interim in Oriente Leone alter Leo eius ex Ariadna filia & Zenone nepos puer adhuc una cum Zenone patre uolente populo imperauit: ac paucis poſt diebus extinctus eſt.

Maiorinus

Sed Maiorini fas meminiſſe fuerit qui antea prius Romæ imperauit: hic enim cunctis qui occidenti præfuere uirtute anteferendus. Nam & contra Vandilos fortiſſime bellum ſumens maximo collecto exercitu in liguribus conſtitit: ipſe dux impiger nullum neq; laborem recuſauit: neq; ullam benegerendæ rei occaſionem prætermiſit: primuſq; qui Vandiloꝝ Gizerichiq; mores ac mẽtem exquireret & an Aphri bene an male erga nos adficerent quod nulloꝝ auditione ſed ꝓpriis deprehendit oculis. Legatus enim quondam ab Imperatore miſſus cauſa incundæ concordiæ alio ſibi uultu ac nomine mutato ne forte notus incõmodũ pateretur & quæ agenda erat impediret talia cõmentus eſt.

Maiorinꝰ aphrica.

Crines flauo ſibi colore infecit q; fama ſit Vandilos auro fuluos ſimiles habere ad eũ proficiſcitur Gizerichus q̃ primũ ut amicum uenientem honorat: ducitq; in penitiorem domus habitationem ubi arma cuncta diſpoſita: multaq; præcioſa alia & præclara fuere. Hic forte ſponte ſua cõmotis armis fit ingens ſonitus ut locus contremere ſit uiſus: ex quo Gizerichus terremotũ eſſe ſuſpicans foris interrogat an quicq̃ audiuerint negantibus omnibus: unde mirum hoc naſceretur conicere nullo modo ualuit.

Hic aliqua uerba puto deficere in græco exemplari.

Maiorinus igitur omnibus quæ uolebat exploratis in Liguriam ad exercitum reuertit: quem terreſtri itinere ad Herculis colunnas ducens inde per anguſtias freti tranſire in Aphricam cum hoſteq; congredi omnino cogitabat tãta ipſius exercitus admiratione ac uolũtate ob eius uirtutẽ ut in ſpem uenerint certam omnes breuiter Aphrica per eum potituros: Verum eo ex morbo paulo poſt decedente ab incepto deſtitere uir q̃ ſuis mitiſſimus: tam hoſtibus formidoloſus:

Nepos

Glycerius

Auguſtulus

poſt quem Nepos paucis diebus & ipſe habenas imperii morbo ſimiliter extinctus: cui Glycerius eodem quoq; fato ſucceſſit ad extremũ uero Auguſtulus. Alii item Imperatores antea in Occidente fuere quoꝝ nomina prudens prætereo q; breuiter præfuerint & nihil ab eis præclarũ ſit geſtum. Hæc igitur in Occidente ſunt acta: Byzantii interea

Baſiliſcus cupiditate dominandi tyrannidem nullo negotio ſumpſit Zenone abſente qui una cum uxore in Iſauriam ob metum ſeceſſerat quūq; octo menſes ſupra Annū tyrannidem exercuiſſet omnibuſq; ob eius auaritiam & aulicis & militibus infenſus eſſet a Zenonis tandem exercitu petitus eſt ubi ꝓpe amboꝝ copiæ in conſpectu fuere Armatus: ſic enim Duci nomen erat qui ab eo miſſus fuerat Zenonis ducibus ſe cum toto tradidit exercitu Baſiliſcumq; Zenonis filium Cæſarem conſtituit: ac patri poſt mortē ſucceſſorem. Igitur Baſiliſcus Conſtantinopoli accepto cladis ac proditionis nuntio ꝓtinus in templū confugit ubi captus ab Acacio præſule Conſtantinopolitano ob eius impietatē ac Zenoni traditus eſt. Nam ab orthodoxa fide deficiens in Eutychianam ſectam inclinauerat omnemq; uitam peſſimis moribus inquinauerat ex quo odio cunctis erat. Zeno rurſus Imperiū repetens Armati offitiū ante omnia probauit: uerum paulo poſt eum in ſuſpitionem uenientem de medio ſuſtulit. Baſiliſcum autem tyrannū ſimul cū uxore & filiis in Cappadociam mittēs hiemis tempore iuſſit neq; ueſte neq; cibariis iuuari: ex quo breuiter una inter ſe complexi corporibus collacrymantes miſere perierunt: unde tyrannidis penam breui tempore dedit: ſed hæc poſtea contigerunt. Gizerichus tunc uti dixi Marcini legatione deceptus nihilo ꝓpterea minus Romanis reſiſtere paratus erat: tamen abſtinuit fœdere cum Zenone inito ſine ulla temporis præſcriptione: quod & ipſe Zeno & eius ſucceſſor Anaſtaſius uſq; ad Iuſtinum ſeruauere. Huius demū ſororis filius Iuſtinianus rem ſuſcepit ſub quo bellum hoc fuit modo quo inferius narrabitur. Paulo poſt Gizerichus iam ſenex decedens teſtamentum condidit in quo quum alia multa Vandalis mādaret tum ut per manus eius regni ſucceſſores illi ꝓpinquiori ex genere uirilis prolis traderentur & ex his qui ætate præcederent. Deceſſit poſt Carthaginem ab eo captam annis. xxxix. Honorichus eius ſenior filius ſucceſſit: quum Genzon frater iam deceſſiſſet Mauruſii qui metu Gizerichi nihil prius auſi fuerant poſt eius mortem Vandilis q̄ plurimis incōmoda intulere: paſſiq; item ipſi ſunt. Fuit autem Honorichus in Chriſtianos ſeuiſſimus omniū ſuoꝝ eos in Arrianam ſectam deducere omnibus contumeliis cogens aut igne aut aliis ſupplitiis cogens multis etiam linguas incidendo: ſuntq; uſq; meo tempore Byzantii qui impedita ſunt uoce: non autem omnes hoc penæ genus paſſi ſed ſi duo conſcii fuiſſent amicaꝝ cum illo concubitus loqui amplius non permittebantur. Deceſſit Honorichus ex morbo Mauruſiis iam in monte Aurario conſiſtentibus (eſt enim hic mons in Numidia iter dierū. xxxiii.

Honorichi impietas

Mós Aurari9

a Carthagine diſtans ac ad meridiẽ ſpectans) ubi ſe a Vandilis tuebantur
nõ ualentibus in monte Arduo bellum eis inferre. Honoricho extincto
Gũdabũdus Gundabundus Genzonis fratris filius ſucceſſit qui ꝓprior genere Gizeri-
chum attingebat cũ Aphris pluribus decertauit prœliis Chriſtianos imita-
tione ſuoꝝ ſuppliciis etiam maioribus adflixit. Exceſſit ex morbo anno re-
Traſamũdus gni. xii. Poſt quem frater Traſamundus rem ſuſcepit uir indole ſapientiæ
maxima tum animi magnitudine omnis maiores antecedens : Chriſtianos
non penis corporis aut ſuppliciis ueluti illi ſed premiis ac honoribus omni
bus ad deſerendam fidem inuitauit: non auſcultantes uero minime plecte
bat: ſi quos magnis criminibus obnoxios uidiſſet ſeu fortuna ſeu uoluntate
hos non dare præteritoꝝ penas ſed p̄miis muneribuſq; meliorem induere
mentem cogebat. Fuit autẽ Anaſtaſio principi amiciſſimus : Sub hoc item
Vandili magnũ a Mauruſiis incomodũ accepere: quale nũq̃ antea cõtigit.
Cabion. Cabaon præfectus quidam apud Tripolim erat bello exercitatus & animo
Nota hiſtoriam. uafer ubi audiuit ſe a Vandilis bello peti talia comentus eſt. Primũ ſubdi-
tos iuſſit ab omni iniuria ac cibis lautioribus præterea mulierũ concubitu
apſtinere geminũ quoq; uallũ conſtitui in altero ipſe cum exercitu omni ui
roꝝ eſſet: In altero mulieres cõcluſit pena mortis ꝓpoſita ſi quis ad id acce-
deret. Poſt hæc certos antea mittit exploratores cũ his mandatis q̃ primũ
Vandili exercitum mouerint ſi aliquod templum ex his quæ Chriſtiani ho
norant ꝓfanauerint ubi ſtatim inde diſceſſerint cõtraria illis agant templũ
uidelicet purgando. hoc enim non ab re dicebat ut deum quem Chriſtiani
colunt ueneraretur. Nam ſi uti fertur pius erit par eſt ut iniquos ac ei cõtu
meliam inferentes plectat: famulantibus uero p̄ſto ſit. Igitur exploratores
ubi ad Vandilos uenerunt eoſq; Tripolim cũ exercitu petere cõſpexerunt:
ſecuti ſunt & ipi humili habitu ac ſpetie Vandili prima die in templis Chri
ſtianoꝝ ſe cum equis ac aliis animalibus locant: nullũ more ipoꝝ in deum
eiuſq; habitationem probrũ p̄termittentes ſacerdoteſq; & æditnos colaphis
terga uerberantes more uiliũ ſeruoꝝ ſibi miniſtrare cogebant. At explora-
tores ubi diſcedentes uidiſſent mandata Cabaonis ꝓtinus exſequebantur:
templa purgant ſtercuſq; ac ſi quid aliud immũdum a gente turpiſſima re
lictũ educũt: odorem incendunt ſacerdotes ab eis ludibrio habitos adorãt:
argentum pauperibus præbent qui pro templis rogantes conſidebant. Sic
igitur toto itinere Vandilos ſecuti quæ illi profanabant ipi continuo ſeduli
tate ac omni pietate reſarciebãt. Vbi uero Cabaon hoc accepit e ueſtigio ex-
ercitũ in occurſum educit ſepiitq; uallo Camelis circa ꝑ munime diſpoſitis

ex eiſq; duodecim in fronte collocauit. Pueros autem ac feminas omnemq; imbellem turbam ſimul cum Theſauro in medio ponit: fortiſſimos quoſq; ad Cameloꝝ pedes cum ſcutis conſtituit. Sic itaq; collocatis Aphris Vandili ancipites qua nam aggredi eos oporteret nõ enim neq; iaculatores neq; ſagiptarii neq; etiam pedites qui in pugnam procederent erant: ſed tantũ equites omnes haſtis plurimũ ac enſibus utentes quibus nullo modo eo minus aduerſariis nocere poterant: præterea equi a Cameloꝝ adſpectu perterrefacti progredi non audebant. Qua propter magna ipoꝝ ſtrages frequentibus ab hoſte ſagiptis irruentibus facta eſt. Hæc igitur Traſamundus ab Aphris paſſus paulo poſt deceſſit rex annis.xxvii. Cui Ildèrichus Honorichi Gizericho nati filius ſucceſſit qui & ſuis & Chriſtianis æque mitis extitit: armis tamen minime ob mollitiem idoneus minimeq; exercitatus: uerũ his p̃erat Amer eius propinquus quem alterũ uocabant Achillem ea fortitudine fuit. Huius itaq; auſpiciis cuncta gerebantur. Sub hoc etiam rege alteram contra Vandilos habuere uictoriam Aphri qui apud Byzantium duce Antala qui Theoderichũ tunc in Italia exiſtentem in ſocietatẽ adſciuerunt Gothoſq; omnis pollicitationibus corruperunt ut Ilderícho & Vandilis bellum inferrent. Theoderichus uero negotium minime ſuſcepit ꝙ ei nequaq̃ facile fuiſſet uti res expoſtulabat claſſe in Aphricam traicere. Ilderichus inſup Iuſtiniani amiciſſimus fuit nõdum Imperatoris uerum iam omnia potentis eo ꝙ Iuſtinus longo iam ſenio confectus & rei publicæ adminiſtrandæ minime aptus a natura fuiſſet. Itaq; magna utrimq; dona inter ſe amicitiæ pignora miſitarũt. Erat in Gizerichi genere quidã Gilimer Genzonis Gizericho nati filius ætate ꝓuectus poſt Ilderichũ cuius rei gratia ſucceſſurus poſt eum ſperabatur hic & rei militaris peritiſſimus ac ingenio grauis: tum pecunia uiq; ac rebus aliis aliena inuadere promptiſſimus qui quanq̃ ſe iure ſucceſſurum quandoq; uideret dilationem tamen ac moram minime tolerauit quin uiuente adhuc Ilderícho honores in tempeſtiuos factaq; Imperii ſibi uſurpare: illum ut ignauũ & inertem apud Vandilos accuſare præterea ob eius imperitiam ab Aphris ſuperatum dicere cepit inſuper calumniis onerare ꝙ Vandilos ſimul cum tota ditione Iuſtiniano prodere uellet: nec aliud legationem Byzantium miſſam uoluiſſe: quæ omnia Vandili facile credentes eum regem conſtituunt. Ilderichũ poſt annos regni ſeptem ſimul cum Amere ac eius fratre Euagene cuſtodiæ tradunt. Vbi uero Iuſtinianus iam factus Imperator hæc audiuit Legatos in Aphricam ad Gilmerẽ mittens hæc ſcripſit. Impie facis minimeq; dignũ Gize-

Ilderichus

Amer

Gilimer

Ep̃la Iuſtiniani.

richi teſtamento ꝙ Ilderichum legittimũ regem in cuſtodia teneas quum breui poſt tempore tibi liceret ex lege omnino ſuccedere: nunc uero ut modicum præuenias tempus iura prodis & regni nomen in tyrannidem conuertis. Hunc igitur hominem ſine donec uiuat regni ſaltem imaginem habere ageq; tantum quod regem deceat & aui tui Gizerichi mandatum circa regni ſucceſſionem expoſtulat ita quod nũc iniuſte poſſides ex æquo retineas. Hoc ſi in animũ induxeris & res tibi felicius & noſtra ſimul amicitia ꝑuenerit. Hæc itaq; ſumma epiſtolæ. Gilimer autẽ legatos re infecta remiſit ſtatimq; Amerem excecauit: Ilderichũ uero & Euageen arctiori tradidit cuſtodiæ inſuper illudens hortabatur uti Byzantiũ ad Imperatorem fugere meditaretur. Iuſtinianus ubi hæc audiuit alios rurſus legatos mittit cum his litteris. Nos quum te minime noſtris monitis aduerſaturum putaremus priorem tibi Epiſtolam ſcripſimus: quando uero tibi placet regnũ hoc pacto habere tibi habe quod fortuna ex ip̃o tribuerit. Tu autẽ Ildérichum & Amerem luminibus caſſum eiuſq; fratrem ad nos mitte ſolatiũ habituros quale poterunt qui regno aut oculis ſunt priuati quod ſi minime feceris nos ꝑfecto coges amicitia relicta: fœdereq; quod cũ Gizericho eiuſq; ſucceſſoribus geſſimus ſoluto te nõ ſolum armis petere ſed pena quali poſſumus perſequi. Hæc uero Gilimer excuſans hoc modo reſpondit. Gilimer rex Iuſtiniano Imperatori ſalutem. Neq; ego per uim regnũ accepi neq; cõtra meos ꝓpinquos quicq̃ iniuſtũ ꝑpetraui: Ilderichũ enim noua querentem in familiam noſtram Vandiloꝝ gens magiſtratu deiecit meq; tempus & ex lege ætatis honor in regnum uocauit. Talem enim quendam uirũ bonum regnum expoſtulat: qui nec alienas ab re curas perſequatur. Tu uero item rex piergon facis ac iniuſte aliena curare: quod autem fœdera ſolues nobis bellum inferendo: reſpondere ſum paratus quibus potero uiribus obteſtans atq; fidem expoſtulans: ſimul & iuſiurandũ Zenonis cuius tu ſucceſſor exiſtis. Has accipiens Iuſtinianus litteras ſi male prius erga illũ fuerat animatus tunc multo magis: quaꝓpter ei uiſum ante omnia Perſicum ſoluere bellum & in Aphricam transferre: erat enim & inperſcrutando ingenioſus & ad ea quæ decreuerat perficienda non piger. Aderat inſuper ex oriente Beliſarius dux non ut ad hoc bellum queſitus ſed iam exacto magiſtratus tempore. Nam & cum Perſis indutiæ uti ſupra narratur factæ fuere. Igitur poſtq̃ Iuſtinianus domi foriſq; rem in pace conſtitutam uidit: negotium Aphicanum in conſultatione poſuit: Vbi uero bellum decreuit duceſq; ad id delegit uulgi murmur atq; indignatio exoritur Leonis Impera-

Alia ep̃la.

Gilimeris reſponſio.

toris claſſem:& Baſiliſci cladem non abſq; ſtomacho memorantis ubi & milites fere omnes periere & uim pecuniæ magnam publicum debuit: maxime uero dolebant curaq; moleſta adficiebantur ꝙ Aulæ Præfectus quem Romani Prætorem nominant & ærari queſtor ad hoc pecuniam imperabant cogitantes q̄tam belli uſus expoſceret: quæ nec ulla uenia p̄teriri poſſent nec differri: adde ꝙ ipoꝝ ducum quilibet in quo rei benegerendæ ſit ſpes exoriret periculi magnitudinem quando ei ſit neceſſe ex maris primū periculis ſeruato in hoſtili & ex nauibus contra maximum regnum dimicare. Præterea milites nuper ex longo difficiliq; bello Perſaꝝ redeuntes qui aduc domi non reſpirauerant: aut quicq̄ boni deguſtauerant in nouos rurſus naualis pugnæ labores ſe reiectos uidentes in anguſtia uerſabantur & in eos populos quos nunq̄ audierant: in occaſumq; ſolis ab orientis finibus deducti contra feroces Vandiloꝝ gentes. Alii uero ſicuti mos eſt hominū res nouas alienis periculis ſpectare cupiebant. Nullus tamē ex his qui rem egreferrēt improbare auſus eſt apud Impatorē p̄ter Ioannē p̄torii p̄fectum unū omnino audaciſſimū ſimul & grauiſſimū. Is eni prorſus Iuſtiniani ꝓpoſitū ſic eū oratione aggredit̃. Tua in ſubditos humanitas ſimul & affabilitas princeps nobis audaciā tribuit ut ea q̄ uſui tibi rebuſq; tuis uidentur citra uoluntatē tuā aut noſtrā adſentationē memoremus. Ita eni poteſtatē cū iuſtitia cōiunxiſti ut in oībus tibi placentē minime beniuolū arbitreris cōtraq; qn̄q; reſiſtentē minime moleſte feras: ueꝝ mēte ſincera cuncta ꝑpendēs nullū interdū tuis reſiſtēdo cōſiliis oſtēdis periculū fore. His fretus Imꝑator dicā qđ ſentio: ita tn̄ animat9 ut ſi qđ coꝝ q̄ metuo forte acciderit meā erga te beniuolentiā manifeſto adſpicias: cui9 nullū p̄ter te teſtē exq̄rā. Si eni minime auſcultādo decreueris Vādilis bellū omnino īferre qn̄ res lōga eſt hac tibi diu durāte moleſtia meū cōſiliū neceſſe tibi ꝓbare fuerit. Si aūt potiaris ita ꝓpterea confides ut non incredibile ſit te militū ſanguine ab uſurū ac uim pecunię maximā cōſumptuꝝ: tū laborib9 nouosadituꝝ eſſe labores. Victoria eni oīa tegit p̄teritoꝝq; oblita maloꝝ ſemꝑ noua meditat̃. Si rurſus in dei ꝑtāte hoc erit exēplo ac imitatōe maioꝝ nr̄oꝝ neceſſe fuerit belli exitū timere: cur igit̃ nō p̄ſtat ſecuꝝ ēe inqete: q̄ cū ꝑiculo in laborib9? Cōtra Carthaginē cogitas expeditionē ducere: ad quā iter eſt terreſtre dieꝝ cxl. nauigāti uero neceſſariū uſq; ad extremū pelagus ꝑuenire ex quo coꝝ quę cōtingūt uix annuū habebis nuntiū: adde ꝙ ſi de hoſtib9 triūphaueris nō ꝓpterea Aphricā cōſequeris: Sicilia ſimul & Italia ſub aliena exiſtētibus ditione. Si uero res aliter eueniet ſoluto iam fœdere in noſtram regionem

Sententia Ioannis p̄fecti pretorii.

omne periculum tranſſeres: fortunæ quoq; cõmutatio res etiam deſtruit be
ne conſtitutas. Negotiũ igitur conſilio preuenire oportet: deridentem ue-
ro poſt factum penitere ſtultiſſimũ: Securum anteq̃ pericula ueniant cogi-
tare quid agendum: deniq; magnopere profeceris in rebus obeundis tem
poris uti oportunitate. Et hæc quidẽ Ioannes. Imperator uero hac motus
oratione de Ancini ſtudio in bello ſuſcipiẽdo aliquãtulũ remiſit. Poſt hæc
Epi cuiuſdam ſomnium Epiſcopus quidam ex orientis partibus ueniens dixit ſe paucis eũ adloqui
uelle: facta poteſtate ait Deum ei ſomniũ noctu miſiſſe Imperatori adſimu
latum: illumq; impietatis accuſaſſe ꝙ Chriſtianos e manibus Barbaroꝝ in
Aphrica liberare conſtituens: nulla poſtea de cauſa deſtitiſſe: negotiũ aggre
dienti omnino p̃ſto eſſe: ac Aphricæ dominũ eum facturũ ſe recepiſſe. Hec
ubi Iuſtinianus audiuit animo iam deliberato rem ultra differre nõ potuit:
exercitum ꝑpere coegit: naues quoq; & cibaria p̃parauit. Beliſarium uero
exercitui præfecit. Ea tempeſtate uir Aphricæ indigena Pudentius apud
Beliſarius Tripolim urbem a Vandilis deficiens ad Iuſtinianum miſit nuntiatum ut
ſi exercitum confeſtim eo mitteret omnem regionem nullo negotio ſubiu-
Pudentius gabit: Nam urbi præerat Tattimuth cum paruo admodum exercitu a Gil
Apher mere miſſus. Beliſarius igitur Pudentii ſocietatem nactus non comparen-
tibus hoſtibus regionem eam omnem Imperatori acquiſiuit. Gilimeri aũt
Godę dſectio de Pudentio penas ſumere uolenti aduerſum hoc euenit Godas unus e Gili
meris ducibus erat genere Gothus animo ſagax ac in rebus agendis ſolers
tum erga dominum fidelis uiſus. Is ad regendam Sardiniam fuit & Cuſto
diæ & tributum ex ea exigendi gratia miſſus fortunæ ſucceſſum ex æquo
ſuſtinere non ualuit: quin protinus in tyrannidem inclinauit: nec ſolum
tributum non miſit: ſed Inſulam per defectionem occupauit: ſcienſq; ꝙ Iu
ſtinianus Aphricam cũ Gilimere debellare ſtatuerat hæc ei ſcripſit. Neq;
Ep̃la Gode ad per ingratitudinem aut perfidiã a domino meo deſciſco: ſed eius uehemen
Imperatorem tem crudelitatem ſimul & in humanitatem qualem in ſuos exercet conſide
rans animo ei libenti ſubeſſe nequeo: longeq; p̃ſtat iuſtõ ſeruire regi q̃ tyran
no iniqua imperanti. Quare tecum ſentienti fer queſo auxilium ut ultro
me petentibus quum opus poſſim reſiſtere. Hanc Imperator epiſtolam
accipiens Eulogium Legatum cum litteris mittit quibus eius prudenti-
am iuſticiamq; tum egregiam in ſocietate ineunda uoluntatem laudat:
deinde exercitũ Duceſq; pollicetur quibus nõ ſolum Inſulã retinere poſſet
ſed etiã alia capere neu Vandiloꝝ minis aliquo modo terreri. Eulogius igit̃
in Sardiniã ꝑfectus Godã offendit habitu nomineq; regio ſumpto circa ſe

ſatellites habere qui lectis Impatoris litteris ait ſe quidē militū ſatis habere duce tm̄ carere:In hanc ille ſententiā·His igitur Iuſtinianus nō ſatis credens milites quadringētos una cū Cyrillo ut inſulā Godæ cuſtodirēt parat cū qbus aliā ſimul habuit expeditionē quæ Carthaginē ꝑfectura erat uidelicet pedites mille:equitū quatuor milia e ſuis ac federatis coactos:Inter fœderatos uero Barbari tm̄ fuere qui nec ſerui exiſtebant ueluti minime a Romanis uicti ſed ſponte in ſocietatē ueniētes·Hoꝝ igit̄ federatoꝝ duces erāt Dorotheus qui Armeniæ exercitui p̄fuit & Salomon q Beliſarii curauit exercitū:hūc Romani Domeſticū uocant·Is enim erat Eunuchus: p̄terea Cyprianus Valerianus Althias Ioannes Marcellus & Cyrillus cuius ſupra memini · Equitū uero duces Rufinus & Aigan e Beliſarii domo exiſtentes & Barbatus & Pappus· Peditū Theodorus quē Parthemū cognominabant· Terētius Zaidus Marcianus Saraias & Ioannes qdā e Dyrrhachio q ceteris p̄erat ducibus·Hoꝝ itaq; omniū Solomon e Dara ciuitate orientis quæ Romæoꝝ eſt·Aigan Maſſageta erat quos nūc Vnnos uocant· Reliqui fere omnes e Thracia uenerāt·Hos Erali quadringēti ſequebant̄:quos Pharas ducebat:p̄terea ſotii Barbari ſecenti maxime e Maſſagetaꝝ gēte Sagiptarii oēs quos Sinion ducebat & Balas ſumma uir fortitudine · Naues deinde quingentæ in tota expeditione quarū nulla plusq̄ medimnoꝝ millia quinquaginta ferre non ualebat nec minus q̄ tria milia·Nautaꝝ uero in cunctis tria milia qui Aegyptii & Iones ac Cilices ex magna parte fuere quibus omnibus præfuit Caloninus Alexandreus: erant & cum ipis nauigia longa ad duo & nonaginta ſuperne tegminibus contecta ne remiges ab hoſtibus ledi poſſent: hæc Dromonas nunc ideſt Curſorias uocant: excurrere enim celeriter poſſunt in his Byzantiorum duo milia ſponte ac uoluntarii nauigabant · Mittebatur inſuper Archelaus uir e patritiis genus ducens iam Prætorii Præfectus & Byzantii & in Illyrico factus : tunc in exercitu quæſtor (ſic enim ſumptus diſpenſator uocatur) erat · Cunctorum uero Ducum exercituſq; totius Imperator Beliſarius ibat qui paulo ante in Orientali expeditione uiſus fuerat : cum eo item plurimi partim haſtati : partim ſcutati equites: uiri alioquin & in periculis & in bello plurimū exercitati cui Iuſtinianus ſcripſit omnia quæ illi uidebant̄ ac ſi princeps obiret ſe rata omnino habiturum quæ res plurimum illi & uirium & animi addidit· Mouit aūt e Germaniæ parte q̄ inter Thraciā & Illiricū cōſiſtit: hæc itaq; in hunc ſe modum habuere · Gilimer autem iam Tripoli per Pudentium & Sardinia per Godam priuatus de recipienda Tripoli ſpem admodum

parum habebat ꝙ longe ab eo ſitu erat & iam Romæi cũ his qui defecerãt
cõiuncti exiſtebãt · Inſulã uero ſeruare maturauit anteq̃ Romæoꝝ auxilia
ad eã puenirẽt: qua ꝓpter quinq; Vandiloꝝ milia tũ naues cxx armat hiſq;
fratrẽ Zazonẽ ꝑficit q omnes ſtudio plurimo ac alacres in Godã fereban
tur· Iuſtinianus aũt Valerianũ & Martinũ ꝑmiſit ut aliã quæ erat ad Po/
lopenneſi loca expeditionẽ expectarẽt: ubi uero ſimul ambæ in nauib9 iun/
ctæ fuere: aliquid eis mãdare qđ prius iã dicere decreuerat excogitauit uerũ
alio præoccupatus negotio exciderat eos igiť cõuocans: quæ uolebat dictu
rus erat ſed deinde turſus ſuccurrit minime fortunatum fore reuerti· Miſit
igiť certos qui denunciarent ne in eundẽ reuerterent locũ neq; ex nauibus
deſcẽderẽt· Illi ꝓpe ad naues accedẽtes alta uoce impata fecere uiſum ergo
eiſdẽ haud felix auſpiciũ utpote nemo ex eis Byzantiũ amplius ex Aphrica
rediturus· Nã execrationẽ quandã ea putabãt Principis mandata nõ uolen
tis: uerum ſi quis Valeriani & Martini ducum prædictoꝝ exitum conſide/
rat non uera fuere neq; infauſta uti putabantur auſpicia · Erat tamen inter
Martini milites quidã qui ad defectionẽ ſpectabat: tyrannidẽq; animo con
ceperat nec amplius Byzantiũ redire ſtatuerat in quẽ forte execrationẽ ce
cidiſſe ueriſimile uideri poterat· Verũ hæc ſi hoc modo ſiue aliter geſta aliis
ueſtiganda relinquã · Quomodo autẽ Beliſarius ſimul & exercitus miſſus
fuerit nunc tantum referam· Iuſtinianus igitur anno Septimo principa/
tus In ueris initio nauim prætoriam ad littus iuxta ædes Imperatorias de/
duci iuſſit: tunc Epiphanius Ciuitatis præſul claſſi de more benedicens ac
bene ꝑcatus milites pauloãte baptizatos nomẽ ꝓfitentes Chriſtianũ ſigilla
tim in nauim introduxit · Sic itaq; Beliſarius cũ Antonina uxore ſoluit cũ
quibus Procopius etiam huius auctor hiſtoriæ fuit: ab initio quidẽ cuncta
bundus ac periculum metuens doni: de ſonno quodam admonitus: maxi/
me fuit ad iter incenſus · Videbatur enim ei in domo eſſe Beliſarii ubi qui
dam e ſeruis nuntiant dona eſſe a quibuſdam adlata quæ Beliſarius quum
Epergula adſpiceret uidit homines quoſdam ſupra dorſum triticum cum
floribus ferentes: quod deponi iuſſit in atrio domus ubi ipſe cum ſuis mili/
tibus accunbẽs flores ipſos edebat qui cibus longe ſuauiſſimus eſt eis uiſus
Hæc ſonnii ſumma· Igitur claſſis omnis prætoriam ſecuta Perinthum ad/
Perinthus nũc Heraclea
plicuit quæ nũc Heraclea dicta eſt· Hic dies quinq; cõſumpti ſunt ꝙ pluri
mis ducẽ equis donauerat eſobole equoꝝ impatoria q̃ in Thraciæ locis edu
citur· Inde ſoluẽtes Abydũ peueniũt ibiq; dies itẽ quattuor maris tranquilli
tatem expectandã cenſentibus caſus cõtigit huiuſcemodi Duo Maſſagetæ

quendam e ſociis ut ebrios eos irridentem interfecerũt• Nam omniũ maxi
me uino dediti Maſſagetę ſunt•Beliſarius igiť ambos hos in Abyda quodã
promontorio palo infixit: quod factũ cũ alii tum ex eoꝝ genere uiri maxi-
me egreferre Beliſario dixerunt:ſe nõ ex lege aut pena aliqua coactos quum
Romæis ſubditi nõ ſint ſed ſponte in exercitu eſſe: tali igitur ſupplitio non
eſſe apud eos conſuetudinẽ delinquentes plectere•Cũ his itaq; plures cõſen
ſere qui maxime ꝓpter ſcelera impunita eſſe delinquẽtũ peccata cupiebãt•
Beliſarius igitur uniuerſum cõgregans exercitũ ita adloquiť• Si nũc apud uiros belli expertes ac nũc primũ militãtes uerba haberem longa mihi eſſet opus orõne ad enarrandũ q̃tã uim habeat ad uictoriã obſeruatio iuſtitiæ• — Orõ Beliſarii ad milites•

Hui9 diſcipline ſummã tũ pugne finẽ atq; fortunã impiti in dextris cõſiſte
re tm̃ exiſtimãt•Vos aũt q ſępe inimicos uiciſtis neq; corporib9 neq; uirib9
uobis inferiores:ſępe etiã uicti fuiſtis nõ ignorare puto ꝙ hoĩes qdẽ utrimq;
ex acie inter ſe dimicãt finẽ uero tm̃ quẽ deus uoluerit cõſecunť• Nã & cor
poris ꝓſperitatẽ & armoꝝ diligentiã ceterãq; belli ꝑparationẽ longe inferio
ra iuſtitia & in deũ obſeruãtia eſſe nõ dubiũ:quã ſi qs ſectatus fuerit magis
ei q̃ e ſupradictis felicitas obuenerit•Prima igiť iuſtitiæ cura iniuſte interfe
ctos ulciſci•Si eni iuſti & iniuſti iudiciũ in eos exercero q ꝓpe nos ſunt ꝑte
reať nullus iã metus erit uilis admodũ fuerit homini animæ ratio • Si quis
eni Barbarus ꝓximũ ꝑ ebrietatẽ occiderit ac uenia ꝓpterea poſtulata ſe cri
mine ſolutũ dixerit peccata licẽtia longe fuerint peiora• Neq; eni ulla rõne
fas ebriũ eſſe multo minus in exercitu militi ꝓximos ob id interficiẽdo•Ipſa
eni ꝑ ſe temulẽtia uel cede nõ cõſequente:pena eſt digna: q̃to magis ſi ea cõ
ſequať: multoq; itẽ magis in ꝓximũ q̃ alienũ exemplũ itaq; facti quale ſit
ac q̃ deteſtabile ipĩ cõſpicitis•Vos ergo manibus tẽperare ab iniuriaq; abſti
nere opus:nec putatote me cõniuẽtẽ iniuſtũ quocũq; modo tolleratu rum
neq; illũ q̃uis inimicis formidoloſũ ac terribilẽ q alioquin manib9 i hoſtes
puris nõ ferať ullo modo cõmilitonẽ putaturũ:quum fruſtra ſit fortitudo
ubi iuſticia defuerit•Vbi Beliſarius finẽ dicẽdi fecit:exercitus omnis & uer-
ba Impatoris nõ cõtemnẽda cõſiderans & illoꝝ ſupplicia ſpectãs timore cor
ripitur: iamq; ex illo frugi eſſe: & ex æquo inter ſe uiuere apud talẽ ducem
non iniuſta paſſurum cogitabant • Poſt hæc Beliſario curæ fuit uti omnis
claſſis continuo ſimul adnauigaret: in eodemq; ſemper loco quo adplicuiſ-
ſet una conuenirent • Nam in magna claſſe par erat pelago longe diffundi
præſertim ſi aduerſi irruerint uenti diſſipari : nihilq; propterea ad hoc uti-
lius cogitanti ſubiit q̃ aliquas præire quas ceteræ per ſigna ſubſequerẽtur•

Qua propter triũ nauiũ in quibus ipſe cõmeatuſq; ferrentur mala ſuperne triangulari forma conſtituit: immoq; infecit ac ſublicis in puppi erectis fa‑ces accendit:ut nocte ac die naues pretoriæ uiderentur: quas ceteræ ſubſe‑querentur: ſic itaq; ex omni claſſe nullã deinde relinqui aut errare cõtigit. Quando uero a portu ſolui deberent tubæ ſonitus ſignũ daturus erat. Sol uentes igitur ex Abydo aduerſis uentis ad Sigeum adplicuere: rurſus rede unte tranquillitate alacres Malcam uenerunt. Hic ob loci anguſtiã nocte ſequente tanta claſſis tam magnarum nauiũ ſimul conſtipata ac colliſa ma gno fuit in periculo ubi & gubernatores ceteriq; nautæ uirtutẽ facile oſten derunt. Nam & alta uti mos eſt uoce & contis perite utentes inter ſe ſpatio diuiſi ac rarefacti ſunt: q̃ ſi ruentem contra uentũ forte habuiſſent: uix uti mihi uidetur nautæ ſeq; ac naues ſeruaſſent. Sic igitur diſpoſiti Tenarum inde peruenerunt quæ nunc Cereapolis cognominatur: inde uero Metho‑nem:hic eos inuenerũt qui ducibus Valeriano & Martino nauigabãt pau‑lo ante adplicuiſſe: & quando uenti non flarent in eodem loco naues ſiſtere Beliſarius iuſſit. in quibus illos ordine collocauit: milites diſpoſuit: redeun tes quoq; duces ornauit. His adminiſtratis quũm aliq̃diu expectando uen tos morarentur plures morbis correpti interiere ex hac cauſa: Ioannes quẽ ſupra nominaui Præfectus pretorii cum in aliis deteſtabilis tum uehemẽs in ea cõmentando quæ publicæ ſint ad hominũ pnitiẽ quandoq; de his nõ nulla in initio hiſtoriæ dixi: nunc quomodo ex eius auaritia adfecti ſint mi lites dicam. Panem qui in exercitu fertur bis eſt conſuetudo in clibanũ po‑nere ut diligenter coctus diu duret neu breuiter corrumpi poſſit: uerũ eun‑dem pondere a primo deficere e quarta ſaltẽ parte neceſſe eſt. Ioannes itaq; cogitans quonam modo Arctoctis ac piſtoribus minus lignoꝝ ac mercedis daret nec tamen pondere deficeret cui dũm adhuc panem in publicum bal neum ferre ac in locum ubi ignis uigebat collocare iuſſit: donec uehemẽter coctus uideretur:deinde in culleis poſitos nauibus miſit: Poſtq̃ uero claſſis apud Methonẽ fuit panes ſoluti omnes rurſus in farinã reuerſi marcidam quidem & tabidam ac uiritim minutatimq;: illis uero qui in dignatiõe ali‑qua eſſent per medimnos & modios diſtributi fuere. His itaq; milites æſta tis tempore in loco etiã æſtuoſo paſti in morbos facile inciderunt periereq; non minus quadringẽti: plures etiam interiiſſent ni Beliſarii prouidentia his prohibitis in regione conquiſitos alios probos dare iuſſiſſet. Imperatori deinde de hoc cõquerendo ſcripſit:ill quanq̃ rẽ deteſtari: attamẽ Ioannem nulla tunc pena iuſſus eſt plectere. Et hæc quidẽ ſi ſe habuere. A Methone

ſoluentes Zacynchum perueniunt ubi aquam nauibus aduexere q̃ta ſatis
eſſet Adriaticũ remigantibus pelagus aliaq; preparantes oportuna preter
uehuntur• Vento aũt molli ac tardo perflante diebus•xvi• in Siciliam dela
ti locum deſolatum attingunt ubi montem Etna ꝓpe conſpicit• In huius
itaq; curſus adeo lenti ſpatio contigit apud omnis aquam munitioni ſum/
ptam putreſcere præter eã quæ apud Beliſariũ eiuſq; conuictores erat/ quã
hoc modo eius uxor Antonina adſeruauit Amphoras uitreas aqua repleuit Qũo aqua
eaſq; in nauis imo ubi ſol minime penetraret in arena fodit circaq; ex aſſeri non putreſcat
bus locum muniuit• Beliſarius uero ut Inſulam attigit cunctabundus ani/
mo torquetur cogitanſq; quonã modo aut qua primũ in parte Vandilos ir/
ruentes ſint debellandi• Maxime uero militũ querelis turbabatur qui Nau
machiam expaueſcentes non dubitauere apte predicare ꝙ ſi terreſtre p̄lium
ſint inituri ſeſe officio fortiſſimoꝝ non de futuros : ſi autẽ nauale plurimos
ſe auerſuros fugamq; capturos• Non enim ſe una poſſe & cum aqua & cum
hoſtibus dimicare• His igitur omnibus Beliſarius cõmotus Procopiũ eius
Parædrum Syracuſas ſciſcitatum ac clam ueſtigatum mittit: an aliquæ ini
micoꝝ inſidiæ ſiue in inſula ſiue in continente contra nauigantes ſint para
tæ• Deinde in quẽ potiſſime locũ ubi Aphricã attingerẽt adplicarẽt : Vnde
etiã meli9 aggredi Vandilos: Poſtq̃ uero hæc egerit in reditu Caucõnẽ ueni
at locum ducentis a Syracuſis ſtadiis diſtantem quo omnis claſſis conueni
re debebat: præterea ut in Sicilia cibaria neceſſaria ex Gothis mercetur: ob
amicitiam quæ inter Iuſtinianum & Amalaſuntham Atalarchi matrẽ erat:
Is enim adhuc puer ſub matre educatus & Gothoꝝ & Italoꝝ potentia fre/
tus eſt Amalaſuntha poſt Theodorici patris mortem metuens puero Iuſti/
niani amicitiam ſibi adſciuit cui quũ in aliis obtemperaret: tum neceſſaria
expeditioni uendere ſe recepit: quod & preſtitit• Procopius igitur quũ Sy/
racuſas perueniſſet preter ſpem ciuem amicũ offendit eius iam pridẽ Inqui
linũ loci qui a puero Præfectus erat hoꝝ quæ ad marittimã erant opus ex/
peditionem ac Procopio datis quæ fuerant neceſſaria: inſuper de ceteris in/
terroganti ſatiſfecit : ſeruũ ait ſuum tertia die e Carthagine aduectum qui
dicebat nullas Vandiloꝝ inſidias claſſi ſe in his locis repperiſſe : tm̃ contra
Godam omnẽ belli apparatum traducere : ipm̃ uero Gilimerem nihil ho/
ſtile metuentem relicta Carthagine ac locis marittimis apud Hermonem
moram habere quæ eſt apud Byzantiũ quottuor iter dierũ a littore diſtans
Itaq; nihil minus q̃ Romanoꝝ claſſem : aut aliquod ei nociturum timere•
Hæc Procopius audiens ſeruum dextra apprendens per Arethuſæ portum

ambulat ubi nauigium reliquerat: multaq; percunctando ac ſingula pſcrutando ſimul cum eo nauim aſcendere induxit eueſtigioq; uela dare iubens Cauconem petebat Domino autem apud littus exiſtenti ſimulq; admiranti ꝙ ſeruus non redderetur: clamãs Procopius de naui ait excuſatum habeat neq; egreſerat uelle illum ad ducem deinde in Aphricam cum exercitu deportare breuiq; tempore opibus auctum plurimis remittere• Quumq; Cauconẽ perueniſſent omnes in luctu maximo offenderunt • Dorothenſi enim qui ex Armenia aduectoꝝ dux fuerat deceſſerat magnũ ſui relinquens deſiderium•Beliſarius itaq; ubi ſeruus in cõſpectu fuit cunctaq; accepit animo lætatus: ac Procopium magnopere collaudans tubicines dare ſignũ diſcedendæ claſſis iubet ſublatiſq; repente malis Gaulum & Melitam Inſulas uelociter contingunt quæ Adriaticum a Tyrrheno diuidunt pelagus: Hic Eurus perflans eos die ſecunda in Aphricæ littus deducit ad locum qui Caput uada uocatur quinq; iter dierũ expedito a Carthagine diſtans • Poſtq̃ littori ad ꝓpinquauere: Belaſarius uela poni iubet: ac ancoris naues iactis firmare•Ductores hic alios omnis in ſuam conuocans nauim conſilium de deſcendendo in terram ꝓponit•Hic cum ab aliis quidem multæ in mediũ adlatæ ſententiæ utrimq; fuiſſent • Archelaus procedens talia locutus eſt• Ducis noſtri uirtutem maxime collaudare decet: qui quum ingenio & rerũ experientia cæteris præſtet•His quoq; poteſtatem habeat adiunctam cõſilium coegit: noſq; dicere iubet qua nã maxime in parte ad littus adplicandum quãq̃ ipi tm̃ hoc notum quid opus facileq; factu ob peritiiam exiſtit• Vos autem Præfecti nequeo ſatis mirari ꝙ ueſtrum quilibet hanc diſcenſionem ita celeriter ſuaſiſtis : quum ſciam adhortationem in pñs periculũ nullam ferre admonenti utilitatem ꝙ accuſationis plerumq; occaſioni ſubiciatur• Homines enim ſi forte ſibi ex ſententia quæ facta ſunt eueniant: bene ac libenter ferre uidentur: ſi uero ſecus auctorẽ conſilii ꝑtinus accuſant: quanq̃ quis dixerit pro ſalute deliberantem ſimul & conſilium dantem minime fas eſt calumniam timere• Vultis tandẽ in hoſtilem deſcendere Præfecti in quo portu naues relicturi: uel cuius ciuitatis muroꝝ munitionem atq; ſeptũ hinc cogitatis? an non audiſtis quẽadmodũ hoc littus nouẽ iter dierum a Carthagine uſq; Iucam extendi dicũt importuoſum omnino uentiſq; undecunq; flantibus maxime obnoxium: menia inſuper nulla in tota Aphrica præterq̃ Carthagini Gizerichi olim mandato exiſtunt: adde ꝙ omnino locus aquaꝝ eſt indigus • Quid ſi forte cum his omnibus incõmodis aliquid aduerſi acciderit? quid nam iudicabimus: an non quum in prœlio

Caput uada•

Archilai ſnia•

ſuerimus ſiniſtra alia cogitare oportet non humana: rerum natura huiuſce
modi digna• Si enim terram deſcendentibus uobis tempeſtas ſuperueniat
non ne alteram e duobus euenire nauibus eſt neceſſe? uel q̄ ꝓcul hinc dif-
fundi uel in hoc perire littore• Deinde qui uobis ad uictum neceſſarioꝝ ꝓ-
uentus aut refugium? Nemo in me reſpiciat ſumptus diſpenſandi p̄fectum
præterea in toto regno nulla miniſteria aut ſeruitia: ad quæ neceſſariū fue-
rit ex ueſtris Idiotis perſonas nominaq; ſecerni • Vbi deniq; arma oneraq;
ſuperflua ponetis: aut unde ſi quid neceſſarium ſummetis• Ego uero exiſti
mo oportere uos recta Carthaginem tendere: portum•xl• non amplius ſta-
diis dicunt ab ea diſtantem quem Stagnum uocant omnino incuſtoditum
claſſis q̄uis magnæ capaciſſimū: unde ſoluentibus uobis cōmode in bellum
procedere poteritis: puto nāq; primo ſtatim incurſu uos Carthaginem cap
turos ex quo extinctis ꝓcul ab ea inimicis uobis uictoribus nihil reliquum
difficile aut formidandum fuerit• Sic eſt rerum humanaꝝ natura ut capite
ſublato cætera breui tempore corruant • Quæ omnia ſocii conſiderare fas
eſt: optimaq; ex omnibus deligere• Poſt Archelai orationem Beliſarius ſic Beliſarii ſnia•
incipit• Nullus o ſotii putet me cognitorem aut iudicē his quæ dicta ſunt
adſiſtere: neq; ꝓpterea me poſtremo loco dicere ut illa qualiacūq; ſint ne-
ceſſe ſequi aut fieri omnino oportere exiſtimē • Quæ enim ueſtrū cuilibet
uiſa ſunt optima dudum audiui• Meum eſt item quæ nouerim in medium
adferre deinde una uobiſcum potiora deligere• Illud imprimis meminiſſe
debetis quēadmodū paulo ante milites expaueſcere maris pericula ſe apte
ſunt teſtati ac ueniente aduerſus naui hoſtili ſe ſtatim in fugam uerſuros•
Sic enim ſe rebus habentibus ſtultoꝝ arbitror eſſe hominū a deo petere ut
dent cupere meliora ip̄is aduerſus ire timentibus ac in cauſa exiſtētibus ut
contra eueniat • Si autē nauigantibus nobis recta Carthaginem claſſis ini
mica forte occurrat noſtriq; ꝓpterea milites certatim fugiant conſilium no
ſtrum nō ſine penitentia ac querela fuerit Error enim fatalis ac neceſſarius
excuſationē ꝑ ſe aliquā habet: nobis uero ſaluis nulla uenia fuerit• Illud tm̄
haud ſatis probe dictū exiſtimauerim quo maxime nos timere rogant tem
peſtatem memorantes quæ ſi qua irruat nauibus uti plene dicūt e duobus
alterum euenire neceſſe uel procul ab Aphrica eas diſſipari uel in ip̄o litto-
re perire• Quid igitur queſo ex his utilius nobis extiterit an ſolas corrumpi
naues uel cum ipſis ceteriſq; omnibus uiros quoq; ſub hoſte corruere• Præ
ter hæc improuiſis nunc atq; imparatis dū licet irruentes ex ſententia com-
potes diſcedemus: res enim inimicoꝝ ex improuiſo in ſeruitutem probe re-

ducuntur: paulo autem poſt illis adcinctis atq; preparatis ex æquis uiribus diſcrimen belli ſubleuandũ. Dicet forte aliquis in pñti tm̃ conſilio neceſſaria ac de ipſa in terram adplicatione perſcrutanda. Verum ſcitote non etiam neceſſaria exquiri oportere. Nã ſi tempeſtas nobis in nauibus bellũ gerentibus ingruat ut ſæpe contingit contra fluctus ſimul & Vandilos dimicantibus: tunc ne diſcere incipiemus quid nam factu ſit opus? Igit͛ ego ſic exiſtimo nos in terram confeſtim deſcendere oportere ac una e nauibus equoſq; & arma ac quecũq; alia ſint opus deducere: foſſam eueſtigio facere ac uallo circũdare nihil minus muniminis q̃ murus nobis firmiſſimus pſtaturo: indeq; ad bellũ procedere: nihil eni putatote nobis neceſſariũ defuturum ſi uiri erimus uincentibus quoq; inimicos illo℞ etiam omnia accedẽt. Victoria nãq; opes omnes in eam partẽ in qua inclinauerit deferre eſt apta: Itaq; & ſalus & bono℞ omniũ copia in ueſtris ſita ſunt dextris. Hæc dicẽti Beliſario ceteri facile conſenſere ſolutoq; cõſilio inde ſtatim in terram deſcẽderũt tertio poſtq̃ e Byzantio cũ claſſe diſceſſerãt mẽſe. Locus ilico iuſſu ducis in littore militibus ac nautis capitur: foſſa munitur ualloq; circũdatur utpote hominũ tot coeuntibus manibus: ſimulq; timore animos ſollicitante: tum duce inſtante eodem die & foſſa peracta & uallo ac palis fixis locus eſt munitus: ubi autem foſſa fodiebatur miraculum quoddam animaduerſum Aquæ multum ſub terra erupit nũq̃ prius apud Byzantium uiſa ut locum ppetue ſiccum: hæc igitur cunctis tunc & hominibus & animalibus ſuppeditauit. Procopius uero ſimul cũ duce lætatus ait nõ ob aquæ uſum atq; copiam ſe gaudere ſed ob auſpicium uictoriæ facilis & paruo negotio conſecuturæ coelicolas uoluiſſe ſignificare: quod pfecto euenit. Nocte igit͛ ſequente milites omnes in caſtris ac munitionibus conſtiterunt cuſtodias aliaq; cõſueta factitantes ſagiptariis tm̃ quinq; in qualibet naui ob tutelam a Beliſario dimiſſis: excurſoribus item circa illas adhibitis ne quis iuuadere aut nocere poſſit. Die ſequente poſtq̃ militum quidam in agros diſcurrentes fructus attigerunt quos ignominia notatos conuocans Beliſarius ſic eſt adlocatus. Vim adferre & ex alienis paſci turpe ſemper ac pbroſum uidetur q̧ iniuſtum in ipo feratur: nunc autem nobis etiam in eo periculũ conſiderandũ ut ſi fas eſt dicere iuſti ratio ſit periculo poſt habenda. Ego enim hoc tantũ confiſus uos in hanc terram deſcẽdere iuſſi ut Aphri a Romæis procul exiſtentes ſint Vandilis pro nobis infidi ac moleſti: quãobrem nihil neceſſario℞ ppterea nos deſerat: neq; excurſionibus ab inimicis poſſe nos ledi: uerum nunc ueſtra immodeſtia omnia nobis hæc contraria reddidit;

Beliſarii cõtio

Aphros enim quodam modo Vandilis conciliaſtis: ac in nos ip̄os iam ob
ueſtrum hoc factum ad inimicitiã deduxiſtis. Natura enim ineſt adfectis
iniuria erga adficientes continuo maliuolẽtia. Veſtram igitur ſecuritatem
ac omnium copiam honoꝝ paruo admodum argento poſthabetis: quum
uobis ex uoluntariis dominis quæ ſint opus liceat emere: erga quos mini-
me iniuſtos eſſe decet ut nobis illoꝝ amicitia ſit uſui. Nunc uero efficiſtis
ut contra Aphros æque atq; Vandilos nobis etiam ſit bellum: imo contra
deum ip̄m quem nullus iniuſtus ſentiet adiutorem. Parcite igitur poſt hac
aliena inuadere: lucrumq; ſequi periculis plenũ hoc enim illud eſt tempus
quo maxime modeſtia nos ſaluos faciet: iniuria interitu plectet. Hæc uo
bis curantibus deus erit imprimis placatus: deinde gens Aphroꝝ beniuola
poſtremo de Vandilis uictoria facilis. His dictis contionem ſoluit. Erat
Syllectum ciuitas unius iter diei a caſtris diſtans iuxta mare quod Cartha Syllectũ urbs
ginem ferebat cuius menia iam dudum diruta fuere: domos oppidani cir-
cummuniuere incurſus Mauruſioꝝ metuentes: Beliſarius itaq; Boriadem
e militibus quendam haſtatis ſimul cum ſcutatis quibuſdã eis nuntiatum
miſit In animo ſibi eſſe ciuitatem tentare quam ſi libenter dediderint nullo
eos malo adficeret: quin ſe bona illis plurima daturũ: inſuper in libertatem
reſtituturum. Hi itaq; ſub diei ſerum Ciuitati propinquantes in conualle
quadam nocte latuerunt. ubi autẽ illuxit incurrus ruſticoꝝ in urbem eun-
tium incidentes eos aſcendunt ex quo nullo negotio clam eã ingrediuntur:
claro iam die nullo excitato tumultu ſacerdotẽ ilico & ſi quid nobilitatis
in ea fuerat coegerũt ac ducis mandata referunt: ſtatimq; ab oppidanis cla
ues adituum clauſtrorũq; acceptas Beliſario mittit. Eodem quoq; die ille
qui equis p̄erat in Ciuitate tranſfuga in caſtra Romæoꝝ omnis equos pub
licos tradidit. Beliſarius item quendam ex his qui equo celeriter inuecti re
gias perferunt litteras: quoſue Veredarios appellãt cepit nullo illato in cõ Veredarius
modo quin potius auro multo munerans ſub fidẽ epiſtolas ei tradidit quas
Iuſtinianus Imperator Vandilis ſcripſit ut eoꝝ præfectis per urbes oſten-
deret: quarum ſententia hæc fuit. Neq; Vandilos debellare nobis eſt ani Iuſtiniani epi
mus: neq; Gizerichi fœdera ſoluere ſed ueſtrum tantũ tyrannũ de medio ſtola.
tollere deuenimus qui Gizerichi teſtamentum pro nihilo pendens ueſtrũ
regem in uinculis habet ſuoſq; ꝓpinquos quos odio uehementi ꝓſequitur
ab initio ſuſtulit: reliquos uero oculis erutis in cuſtodia ſeruat ut his penis
crudelius q̃ morte excruciet. Nobiſcum igitur conſentite uoſq; metipſos a
tam peſtilenti tyrannide quocũq; modo liberate: paciq; ac libertati uobis

ſtudentibus nos auxilio fore omnino recipimus: ac ita futurum noſtram ex deo fidem obligamus. Hæc ſumma litterarum: Has igitur ille a Beliſario ſumptas efferre in publicum non eſt auſus: clam autem amicis oſtendens nihil memoratu dignum propterea fecit. Beliſarius his geſtis ubi exercitum ordine diſpoſuit Carthaginem uerſus iter adripuit: Trecentos ſcutigeros eligēs uiros bello aptiſſimos Ioanni tradidit qui ſumptibus domeſticis pērat homo Armenius genere: prudentia uero ac fortitudine ſummus: huic præcepit uti exercitum non ſtadiis. xx. diſtando præcederet & ſi quid hoſtile animaduerteret confeſtim nuntiaret ut imparati cum hoſte dimicare non cogerentur. Maſſagetas uero ſotios tantundem ac etiam plus abſiſtentes ſiniſtrorſus iter facere. Ipſe uero cum electis pone ſubſequebatur. Nam Gilimerem ex Hermione eos inſequentem haud procul inuaſurum ſuſpicabatur. Dextrorſus uero nihil formidabat haud procul a littore procedendo. Nautis inſuper mandauit continuo exercitū conſequi nec ab eo ualde diſtare: quod ſi uenti forte irruerent maiora colligentes uela quæ dolones uocant paulatim adſequerentur ſi contra: deſinerent omnino remis quo adfieri poſſit incūbendo maturarent. Ipſe deinde Syllectum proficiſcens milites ut eſſent apſtinentes ſibique ac manibus imperarent admonuit ne ue aliquid ab re aut contra offitium facerent. Ipſe uero manſuetudinē atque humanitatem præſeferendo Aphros ſibi conciliauit. Ex quo reliquo tempore ſicut in propria regione magna cum modeſtia iter fecit colonis circa nec latitantibus nec quicquam expaueſcentibus quin potius quæ oportet omnia uendentibus ſimul & exercitui miniſtrantibus. lxxx. non amplius ſtadii ſingulis diebus uſque Carthaginem procedebamus ſiue in ciuitatibus ſi contingeret ſiue in caſtris ſecuri quieſcendo. Sic igitur per urbes Lectum & Adrametū ad oppidū Græſam ccel. ſtadiis a Carthagine diſtans peruenimus: Hic regia ducis exercitus Vandilorum & paradyſus erat omniū pulcherrimus quos ſcimus aquis quidem irriguus tum nemore circa ornatus arboribus ac pomis plena omnia iam tunc uernantibus: ut etiam ex eis noſtri milites tabernacula ſibi conſtituerent ac in eorum edendo ſatietatem uenirent: denique ſenſus ullus ſine pomorum ſuauitate non fuit. Gilimer autem apud Hermionem ubi primū accepit hoſtes prope adeſſe ad Ammatam fratrem Carthaginem ſcribit ut Ilderichum & alios ſibi ſanguine cōiunctos aut quocūque modo proximos quos in cuſtodia haberet interficiat tum Vandilos & ſi quid eſt in Ciuitate munitionis in promptu ac preſto paratum habeat: ut inimicos in anguſtia locorum cōſtitutos circa Ciuitatis ſuburbanū quod Decimū uocatur a duobus

Lectum
Adrametum
Græſa
Hermione

utrimq; exercitibus concluſus tanq̄ in ſagena captos perire contingat. Am matas igitur mandata exſequitur: Ildericum & Euageen necat: præterea Aphros quicūq; illis ſtudebant. Amer enim iam deceſſerat: Vandilos dein de armat ut quum tempus congredieudi parati ſint. Gilimer autem retro clandeſtine ut a nobis minime ſentiretur ſequebatur. Verum in hac nocte in qua apud Græſſam cōſtitimus noſtri exploratores utrimq; diſpartiti eū- tes inter ſe commixti ac colliſi: ad exercitum ſe utriq; receperunt: qua de cauſa nobis innotuit haud procul eſſe hoſtes. Hinc quoq; procedentibus naues adſpicere facultas nō fuit: q; petræ altiſſimæ longe a mari erectæ cir cuitu magno adſpectum obduxerant nauigantium: præterea promonto- rium proibebat apud quod Hermes eſt oppidum. Beliſarius itaq; Arche- lao magiſtro equitum mandat ne Carthaginem adcedat ſtadiis circiter du centis abſiſtendo donec ipſe iubeat manere: E Græſſa demum quarto die Decimum peruenimus locum a Carthagine ſtadiis. LXX. diſtantem. In hac die Gilimer Gibamundum fratris filium iuſſit ſimul cum Van- dilorum Duobus millibus alium exercitum præuenire: Ac ſiniſtrorſus procedere ut Ammatas e Carthagine Gilimer retro: Gibamundus autem ſiniſtrorſus euntes: ac in eodem loco ſe iungentes facilius inimicos in me- dio concludant. Mihi autem & diuina ſimul & humana in hoc labore ad- mirari ſuccurrit: ut deus procul futura reſpiciens præſcribit ubi aliquando res caſura ſit: at homines a ſpe ſæpe decepti ignorant ſe cecidiſſe etiam ſi compotes ſint aut recta cucurrerint fortunæ uia ferentis ad ea quæ bona uiſa ſunt prius. Niſi enim Beliſarius ſic ordines diuiſiſſet & Ioannem cum illis quos præcedere ſupradixi: & Maſſagetas ab exercitu ſiniſtrorſus ire iuſſiſſet nunq̄ Vandilos uitare potuiſſemus. Et quanq̄ ſic duci probe ſint uiſa excogitata ſi temporis oportunitatem Ammatas ſeruaſſet: neq; hunc Quarta tantum diei parte præueniſſet res omnino Vandilorum non ita corruiſſent: nunc ipſe Ammatas præueniens circa meridiem ad Decimum profectus eſt longe noſtrum ſimulq; Vandilorum exercitum relinquens. Nec ſolum hac temporis feſtinatione peccauit: ſed Vandilorum optimam partem Carthagine relinquens nuntianſq; ſe ad Decimum proficiſci: ipſe cum paucis nec ſane e fortioribus electis cum Ioanne in pugna congreſſus: Duodecim ſane e noſtris melioribus in prima acie interfecit: ipſeq; poſtre- mo cecidit uir admodum fortis atq; huic operi maxime uſui. Ammata igiť ceſo clarū eſt ſecutū tropæū: reliqui enī fugientes cæteris timorē incuſſerūt qui e Carthagine ad Decimū ueniebāt: ibāt enī abſq; ordine ullo neq; tāq̄ in

Hermes

Decimum

pugna conſtituti ſed ut confuſi & palantes ordines nec ſatis magni ex Tri-
ginta enim fuere ac uiginti. Hi quum Vandilos qui cũ Ammata erant fu
gientes uiderent opinantes inſequentes uictores maiore eſſe numero terga
& ipſi dederunt. Ioannes autem & qui cum eo erant ſecuti uictoriam quos
potuere interficiendo uſq; ad Carthaginis portas peruenerũt: ex quo facta
Vandilorꝫ cedes per ſtadia. lxx. quantum conici licuit: hoſtiũ duorꝫ miliũ
Eodem ferme tempore Gibamundus ſimul cum duobus millibus ibat in
Campus ſolis Campum ſolis qui ſtadiis. xl. a Decimo abeſt eunti Carthaginem ſiniſtror
ſus uacuus præterea & hominibus & arboribus nihilq; penitus ꝑter ſalem
ferebat qui ex aquis ſalis fiebat: hic cum Vnnis congreſſi omnes periere.
Erat enim inter Maſſagetas uir & fortitudine & corporis robore precellens
qui paucos ductabat. Is ex maioribus uſq; ſuis honoris præmia eſt adſecu-
tus in cunctis Vnnicis expeditionibus ꝙ primus ſemper in hoſtes in curre
re ſit ſolitus. Non enim Maſſagetæ homini fas eſt in aliquẽ acie inimicorꝫ
capere niſi prius ex eadem gente aliquis prius in hoſtes manibus apſtinen
do incurrat. Hic itaq; haud longe ab hoſtibus exiſtens currẽs equo incitato
ſolus in eos proxime conſtitit. Vandili uero uel ꝙ animi magnitudinem ui
ri expaueſcerent uel ꝙ aliquid inſidiarum parari ſibi ſuſpicarentur: neq; ſe
mouere neq; cum aliquo telo petere ſunt auſi. Exiſtimo namq; nondum il-
lorum pugnandi conſuetudinem uiderint: tantumq; audiuerint inexpug-
nabile genus eſſe ac propterea periculum extimuiſſe. At ille in ſuos conuer
ſus ait quam paratim nobis eſcam miſit hodie deus: Incurrentes itaq; ilico
Vandili ſuſtinentes ordinem ſoluerunt ac robore minime reſpondentes om
nes turpiter perierunt. Nos autem eorumq; geſta ſunt nondum omnia ſci
entes ad Decimum iter direximus: Beliſarius locum caſtris aptum uidens
ſtadiis. xxxv. a Decimo diſtantẽ uallo firmiſſimo cinxit ubi pedites omnis
conſtituens: ac uniuerſum congregans exercitũ hæc eſt allocutus. Nunc
o uiri cõmilitones certaminis laborumq; tempus aduenit: ſentio enim pro-
Contio Beliſarii. pinquantes inimicos naues quoq; procul a nobis loci natura amouit: unica
ſpes eſt tm̃ ſalutis in manib9: nulla enim amica ciuitas adeſt: nullũ refugiũ
cui nos credentes confidere oporteat: ſi fortes erimus uiri ueriſimile fuerit
nos inimicos ſuperaturos. Si aũt molles: ſub Vandilis turpiter perire cõtin
get quãq̃ multa nobis uictoriã pollicent̃ iuſtitia imprimis ꝓ qua cõtra iniu
ſtos & iniquos uenim9: noſtra quoq; recupaturi: ꝑterea Vãdilorꝫ cõtra ſuũ
tyrãnũ odiũ atq; maliuolẽtia. De9 nãq; auxiliũ iuſta petẽtib9 ſemp adeſſe
ſolet: miles quoq; impanti minime beniuolus agere fortiter ignorat. Preter

hoc nos cum Scythis & Perſis omne æuũ res geſſimus. Vandili autem ex
quo Aphricam ſunt adepti neminem inimicum præterq̃ Nudos Numidas Nudi Numi-
habuerunt. Quis autem ignoret ꝙ omnis diſciplinæ ratio exercitatiõe au- dæ.
getur: otio uero debilitatur. Nam uallũ uidetis nobis eſſe unde aciem pro
gredi oportet munitiſſimũ nobis. Adſunt & arma & alia quecũq; ferre nõ
ualemus hic præſto parato & demũ huc reuertentibus nobis nihil neceſſa-
rioꝝ deeſt. Oro igitur uos omnis ut ꝓpriæ memores uirtutis & cariſſimoꝝ
omniũ quæ domi reliquiſtis ingenti nunc animo rem aggrediamini. Hæc
dicens Beliſarius deũq; obteſtans atq; orans uxorem ſimul cum peditibus
intra munitiones cuſtodiendam reliquit: ipſe uero cũ equitibus omnibus
adequitauit: neq; enim inpreſens uiſum eſt utile de toto ſimul exercitu pe
riclitari: ſed tantum cum equitibus concurrendo & iaculando uires hoſtiũ
experiri: ad extremũ cum omnibus copiis pugnare: p̃mittens igitur prius
fœderatoꝝ duces cum ſuis haſtatis & ſcutigeris & reliquo ſimul exercitu
ipſe ſubſequebatur. Vbi uero ipſi fœderati cum ſuis ducibus ad Decimũ
perueniunt ac interfectorum corpora humi diſpoſita uiderunt inter quos
xii. erant ſocii qui cum Ioanne fuerunt: & ipſe Ammatas Vandilorumq;
nonnulli: inſuper ex colonis rem omnem geſtam audierunt anxii ac anci-
pites fuere: quanam in parte telluris locum capere oporteret. Hæc animo
uerſantibus ac omnes circa colles perueſtigantibus puluis ſubito ex auſtri
parte apparuit: pauloq; poſt Vandilorum magna turma. Illi eueſtigio ad
Beliſarium mittunt uti uenire maturet apparentibus iam atq; incumbenti
bus inimicis. Ducum igitur bifariam ſententiæ fuere nonnulli cenſebant
ut irruentibus ſimul occurreretur: alii rem eſſe non tanti adfirmabant ut
uires omnes opponere deberent. Hæc inter ſe altercantibus Barbari ad ꝓ-
pinquauerunt cum duce Gilimere qui mediam corripuit uiam qua Beliſa-
rius inerat: & qua Maſſagetæ uenerunt cum Gibamundo congreſſi: colles
hic undiq; aderant qui nec Gibamundi turmas ac Baliſarii munitiões neq;
item uiam qua ibant qui cum Beliſario erant uideri permittebant. Vbi ue
ro prope ambo fuere: contentio utriuſq; fuit exercitus qui nam prius col-
lem in eo loco altiſſimum caperet: qui maxime ad rem gerendã uidebatur
oportunus: indeq; uterq; cõſtituebãt ad manꝰ cũ hoſte deſcẽdere. Feſtinan-
tes igiť Vãdili collẽ occupãt in utentes ac hoſtes in fugã uertẽtes ex quo ro
męi perterrefacti in uicũ ſe fugiẽdo receperũt ſeptẽ ſtadiis a Decimo diſtãtem
Hic eni Vliarẽ Beliſarii militẽ haſtatũ cũ ſcutigeris. dccc. offẽdẽtes putaue
re oẽs ut ab eo ſuccurrerẽť ac una Vãdilis reſiſterẽt: qđ ſecus euenit. Nam

& ipſi quoq; horreſcentes curſu ad Beliſarium contenderunt • Hic ego non
habeo dicere quod nã fatum Gilimeris fuerit ut in manibus uictoriam ha-
bens ſponte neglexerit ac inimicis ſpatium reſpirandi dederit niſi q in deũ
omnia referri oportet qui quando male quid euenire homini ſtatuit conſi
lium ac mentem imprimis aufert: nec quæ ſunt utilia in deliberando mon-
ſtrat• Si enim Gilimer eo die recta hoſtes inſectatus fuiſſet non puto Beliſa
rium aliquo modo ſuſtinere potuiſſe: ſed cuncta nobis corruiſſe tanta erat
& Vandilo℞ multitudo & Romæis formido incuſſa • Seu etiã ſi recta Car
thaginem petiiſſet omnes qui cum Ioanne erant procul dubio interemiſſet
qui palantes & ſecuri per campum ambulantes prædabantur • Ciuitatem
quoq; ſeruaſſet: inſuper naues noſtras haud longe ſequentes facile cepiſſet:
nobis deniq; & redeundi & uictoriæ ſpem omnem ſimul eripuiſſet• Verum
nihil ho℞ egit ſed paulatim e colle deſcendens ubi in plano conſtitit ac fra-
tris cadauer adſpexit in luctum ac ſepulchri curam conuerſus eſt• Atq; hoc
modo rei benegerendæ pulcherrimam amiſit occaſionem quam amplius re
cuperare nõ ualuit• Igitur fugientibus Beliſarius obuiam factus ſtare iuſſit
cunctoſq; ordini reponens atq; reſtituens ignauiam exprobrauit • At ubi
Ammatæ mortẽ ac Ioannis tropæum audiuit & de loco & de re geſta quæ
uoluit accepit curſu contra Vandilos fertur Barbari uero ſine ordine ac im-
prouiſi exiſtentes impetus illo℞ minime ſuſtinuere ſed certatim fugientes
ac partim pereuntes adſpiciebantur : pugnam nox direunt • Vandili itaq;
non Carthaginem neq; Byzantium unde uenerant ſed in Bulæ campum ac
in partem quæ ferebat in Numidas fugerunt • Hi autem qui cum Ioanne
erant & Maſſagetæ diei ſero ad nos reuerſi ac omnibus quæ contigerant ul
tro citroq; narratis nobiſcum apud Decimũ pernoctauerunt• Die ſequenti
pedites oẽs e munitiõibus una cũ Beliſarii uxore adfuere unaq; omnes Car
thaginẽ cõtendimus quo cũ ueſpere perueniſſemus extra urbẽ ſub tentonis
ea nocte fuimus quãq̃ nemine ingreſſum ꝓibente Carthaginẽſes enim por
tas ilico aperuerũt lumina ubiq; diſpoſuerũt: ignes nocte tota ꝑ urbẽ accen
derũt• Vandili qui relicti erãt ad tẽpla ſupplices cõfugerunt • At Beliſarius
ſtatim rẽ ita diſpoſuit ut tã ex hoſtibus q̃ ex ueſtris inſidias utrimq; proibe-
ret ne ꝑ noctis tenebras latentes in rapinã ac direptionẽ uenirẽt• Hac inſuꝑ
nocte naues Euro ſpirãte ad ꝓmõtoriũ ſunt actæ quas ubi Carthaginenſes
cõſpexere ferreas catenas portus: quẽ Mandraciũ uocãt traentes facilẽ claſſi
aditum fecerũt• Eſt aũt in domo regia habitatio ubi omnes miſeri ſupplcio
deſtinati a Tyranno cõcludebãtur inter quos mercatores fuere plures eius

temporis qui ad bellũ Gilimerem euntem iuuare opibus rogati fuere: ea q̄ die perituri erant qua Ammatas apud Decimũ interiit in tantũ uenire diſcrimen. Huius igitur carceris cuſtos ubi hæc apud Decimũ geſta audiuit: tum intra promontoriũ claſſem iam uidit intus ingrediens eos qui nunq̄ ad eam diem ex quo capti fuere bonum nuntium audiuere: ſed in tenebris conſtituti mortem cottidie expectantium interrogat: quid ex eoꝝ ſuſtantia conceſſuri eſſent his qui eos liberarent. At illi protinus reſpondentes quęcumq; uelint. Ipſe autem nihil ſe dixit aliud ab eis uelle q̄ omnes iurare ſi inde aufugerent ei in periculo conſtituto omnibus uiribus ſe auxilio ad futuros. Illi uero ſic egerunt. Ipſe rem omnem manifeſtans: feneſtraſq; ex ea parte quæ mare proſpiciebat aperiens claſſem noſtram oſtendit: nec mora cum eiſdem e carcere liberatis ſimul abiit. Qui autem in nauibus erant nihil eoꝝ quæ geſta erant ab exercitu in terra audientes animo herebant: ac uela legentes in Mercurium ſciſcitatum miſerunt. Vbi rem geſtam di-dicere uehementer lætati nauigauere: quumq; uento proſpero iam prope Carthaginem. cl. ſtadiis delati eſſent. Archilaus ſimul & eius milites ibidem adplicare iuſſerunt. Nautæ uero minime ob temperauere littus id im portuoſum eſſe dicentes ueriſimile fore cito tempeſtatem oriri quam loci accolæ Cyprianam uocant aperte prædicentes ſi forte in eo loco cõſiſterent ne unã quidẽ ex nauibus ſeruari poſſe quod ita ꝑfecto erat. Itaq; uelis cueſtigio collectis in conſultatiõe fuere quid nã facturi. Ad Mandraciũ ire nullo pacto uiſum eſt priusq̄ Beliſarii mandata uenirent. Præterea portũ eũ cathenis clauſum fore ſuſpicabant̃: nec etiã totius claſſis capacẽ. Igit̃ locus erat quẽ Stagnũ uti ſupra memoraui appellãt. xl. ſtadiis a Carthagine procul nauiũ capaciſſimus optimeq; ad excipiendũ ſitus: facilẽ huc curſum putantes oẽs poſt ſolis occaſum adplicuere p̄terq̄ Calonymus cũ ſuis aliq̄bus qui ducem minime curans in Mandraciũ clam delatus nullo prohibere audente deſcendit: ac opes circa mare incolentium Mercatoꝝ hoſpitum ue ac Carthaginenſium diripuit. Sequente die Beliſarius cunctos e nauibus deſcẽdere iuſſit atq; omnem ordinans exercitum tamq̄ ad pugnam proceſſurus Carthaginem contendit. Timebat enim ne quis hoſtium in inſidiis collocatus occurreret. Hic igitur multis milites commonens ei q̄tam ex hoc labore felicitatem eſſent conſecuturi commemoraris: ſi modeſtiam in Aphros oſtendiſſent: multo magis quũ adeſſent Carthagine ſeruarent eſt adortatus. Aphros enim oẽs Romæos ꝑcul exiſtentes exiſtimare oportere: nec facile Vãdiloꝝ impiũ ſuſtinere poſſe ut q a Barbaris hoibus incõmoda

Mercurium

Mandracium

Stagnum

multa ſint paſſi: quamobrem Iuſtinianus bellum cõtra illos mouiſſet • nec
fas erat ingratum aliquid erga illos perpetrare quibus uenerant libertatem
ac ſalutem daturi• His dictis Carthaginem ingreſſus eſt:& quando hoſtis
occurrit nullus in palatium aſcendens in Gilimeris throno conſedit : hic in
obuiam fiunt & mercatores & alii Carthaginenſes qui circa littus illud ha-
bitabant uociferantes querebantur nocte p̄cedente ab eius nautis direpta
ſibi bona• Beliſarius igitur Calonymũ qui erat in careſa iureiurando cogit
omnia furta in medium adferre ac manifeſtare:ille autem quũ iuſſa feciſſet
periurus nihilominus ablata omnia ſecum tulit: uerum paulo poſt penas
dare Byzantii uiſus eſt morbo enim apoplexiæ correptus mente ac ſenſibus
alienatis lingua etiam impedita in erumnis deceſſit : ſed hæc poſtea conti-
gerunt• Igitur Beliſarius tempus nactus oportunũ ſuis eſſe p̄cipit ubi Gili-
Delphicũ locus in ædibus palatinis•
mer duces cibum capere ac morari conſueuerunt Delphicum appellant eũ
locum Romani non tamen ꝓpria lingua ſed quũ iam diu græcizarent Ro
mæ in palatio: ubi lectus ſtramineus regis fuerat : Tripus etiam cõſtiterat
in quo pocula regii pincernæ ponebant:Delphicum hanc uocant habitatio
Palatium•
nem: nam & palatiũ ipſius Imperatoris ædes uocant:Romani græciſſantes
Auguſtus hic primũ habitauit unde palatium omnẽ regiam appellare ab
eo poſtea contigit • Igitur Beliſarius in Delphico eſt epulatus ac ſi quid in
exercitu clarum ſeu præcioſum aderat uidere ſtatuit tum unuſcuiuſq; fortu
Vide Ducis uirtutē.
nam manifeſtari ut omnia eſſent cõmunia nihilq; homini ꝓprium • Conti
git igitur Beliſario eadem die tantam ferre laudem q̄tam nec ſuo tempore
neq; ſuperiore dux aliquis æquare potuerit : quum p̄ſertim Romæi milites
in ciuitatem etiam ſubiectam abſq; tumultu ingredi non cõſueuerint : neq;
ordinatim ſecundum quinquagenos : multo etiam minus ex improuiſo
uenientes • Sic enim modeſtos omnis dux hic ſuos reddidit:ut neq; contu-
meliam aliquam neq; minas ullas aut ullus officinæ impedimentum uti
mos eſt eoꝝ interuenire uideremus; ſed in capta ac ſtatum mutante Ciuita
te nulli contingit tabernas claudere aut quicq̄ uenaliũ ſponte negare• Poſt
hæc Beliſarius Vandilos qui ad templa confugerant metũ deponere iuſſos
in fidem accepit: deinde muros urbis reſtituere qui adeo neglecti erant ſu-
perioribus temporibus ut plurimis in locis peruii ac tranſiri faciles uolenti
eſſent• Pars enim bona ipſoꝝ ceciderat: quamobrem putauere Carthaginen
ſes Gilimerem in ciuitate hoſtes non expectaturũ quũ non paruo negotio
nec breui tempore exiſtimaret hos poſſe reſtitui • Dicebant quoq; antiquum
Prouerbium •
Carthagine prouerbium a pueris ſolitum eſſe iactari; ꝙ Gamma quandoq;

Betam & rurſus Beta Gammã proſequeretur• Quod enim ludentibus tunc
pueris in enigmate: nunc omnibus manifeſtum eſſe • Primũ enim Gizeri-
chus Bonifatium expulit nunc uero Gilimerem Beliſarius • Hoc itaq; ſiue
ex fama quadam ſeu ex oraculo fuerit ſic ſe res habuit• Tunc inſup in ſom
nium quoddam prius uiſum atq; obſcurum ubi res cõtigit in lucem uenit•
Fuit autem huiuſcemodi • Cyprianũ uirum ſanctum ex omnibus maxime Cyprianus
Carthaginenſes colunt ipiuſq; templo pulcherrimo ante urbem iuxta littus martyr•
conſtituto•Feſtum quotannis celebrant quod Cypriana uocant: eodemq; Cypriana tẽ-
uocabulo ut ego nuper didici ruentem tempeſtatẽ nominare ſolent ꝙ hæc peſtas•
eodem tempore quo feſtum hoc Aphri celebrant oriri conſueuit•Hoc itaq;
templũ Vandili imperãte Honorio pulſis Chriſtianis ac ſecerdotibus mul
ta ignominia eiectis tenuerunt: ipius cura Arianis delegata • Quamobrem
Aphri maximo dolore perculſis ac animi pendentibus dicunt Cyprianum
in ſonnis apparuiſſe ac bono eſſe animo Chriſtianos hui9 rei gratia iuſſiſſe
ſe ſe breui tempore ultiorem futurũ pollicendo: ubi uero res in uulgus pro
diit Aphri omnes ultionẽ hãc in Vandilos expectabant nec ꝓpterea unde
hæc procedere poſſet conicere ullo pacto poterant • Poſtq̃ autem Iuſtiniani
claſſis aduenit dies erat ſecuturus in quo feſtum conſuetum reuertebat• Sa
cerdotes tunc Chriſtiani quanq̃ Ammatas ad Decimũ contra noſtros ue-
niret in ſpem eiecti protinus pulſis Arrianis templum recipiunt luſtrationi
bus curant:ſupſtitionibus purgant: donaria quæ pulcherrima eſſent tholo
ſuſpendunt : lychnos præparant : aurea uaſa : omnemq; ꝑtioſam ac ſacrã
ſuppellectilem e ſanctuariis promentes reconcinnunt:diligenterq; in ordi-
nem reſtituunt ut quum opus ſint uſui parata • Hæc apud Decimũ geſta
ut mihi relatum • Chriſtiani igitur reliqui quibus ex opinione res pulchre
ſucceſſit templum & ipſi adeuntes Lychnos omnis accendunt : ſacerdoti-
bus quibus ex lege cura eſt hoꝶ præſto adſunt • Sic igitur ſonnii ueritas pa
tefacta & hæc quidem ſic ſe habent• Vandili autẽ huius uerbi reminiſcen-
tes admirabantur putantes in futurum omnia iam credi poſſe nec ullã pe-
nitus ſpem eſſe abiciendam : neq; item poſſeſſionem ullam perpetuã ac fir-
mam : quod uerbũ unde procedat & quomodo ſit dictum referã• Quando
enim Vandili ab initio fame præſſi ex eoꝶ patria migrauerunt pars eoꝶ re
licta eſt quibus pigritiæ ſe dedentibus metu laboꝶ Gogidiſcum ſequi non
uidebatur • Procedente autem tempore neceſſarioꝶ his qui remãſerunt bo
na copia ex ſententia ſucceſſit • Gizerichus enim cum his qui ſecum erant
Aphricã cepit:quod audientes hi qui in patria relicti erant gauiſi ſunt:quũ

eis regionem iam reliquam ſatis aduictum amplam ſibi dimiſſam animaduerterent : timentes in reliquum tempus ne ſiue ipſi qui Aphricum ceperunt ſiue nepotes eoꝝ quocũq; modo expulſi in patriam uade diſceſſere reuerterentur ꝙ Romanos non diu eos paſſuros putauere : Legatos ad eos miſere qui ubi in conſpectu Gizerichi fuere ſe imprimis uehemẽter lætari dixerunt ꝙ eos cognatos ſuos & eodem genere natos talem uiderint adſecutos felicitatem ſeſe excuſatum ueniſſe ꝙ regionem patriam ab eis quondam relictam non poſſe diutius quum ſint pauci cuſtodire : quaꝓpter rogabant ut ſi qua illius aut amore priſtino forte tenerent̃ ac redeundi ſpem nullam ꝓpterea haberent inutilem eis poſſeſſionem atq; relictam donarẽt ut domini regionis totius facti ſi quis aduerſus hoſtis ueniat non recuſent pro ea mortem oppetere • Gizerichus igitur ac ceteri Vandili legatis ꝙ bene locutos ac iuſta petere uidiſſent facile annuere : quidã autẽ ſenex inter eos qui auctoritate prudentiaq; clarus habebat̃ ſeſe ait nullateuus eundũ rediturũ: quaꝓpter animo fretus Zacynthum adplicuit & multos quidẽ de improuiſo interficiẽs ac fortiſſimos quoſq; inter quingenos capiens paulo poſt adnauigauit • Poſtq̃ uero in medio maris Adriatici fuit illoꝝ corpora trucidans per totum pelagus quaqua uerſus diſperſit : ſed hæc ſuperioribus geſta temporibus • Gilimer igitur tum Beliſariũ iam potitũ audiiſſet Aphros ruſticos multa pecunia: multaq; humanitate in ſuas partes ſollicitauit/ac eos induxit ut Romanos per loca diſperſos Aphricæ aggredirent̃ ſe pro quolibet illoꝝ capite aureum præbiturum pollicitus • Hi uero multos ex illoꝝ exercitu interfecere: non milites quidem ſed miniſtros qui prædandi auidi in uicos circũuicinos euntes clam capiebantur eorũq; capita reciſa Gilimeri ferebantur • Ipſe uero promiſſa præſtans : militum hoſtes nõ ſeruos putauit eſſe • Hoc item tẽpore Diogenes Beliſarii eques haſtatus rem memoria dignam geſſit miſſus enim ſimul cũ ſcutigeris duobus & uiginti ad explorandos hoſtes uenit in uicũ duoꝝ iter dierum a Carthagine remotum:hos itaq; ruſtici quum ſatis uirium non haberent ad inuadendũ Gilimeri nuntiant adeſſe Ille trecentos electos equites ilico mittit mandans ei uti captos ad ſe ac uiuos ducant • Res quidẽ memoranda Beliſarii equitem cum ſcutatis tantum • xxii • eos omnes cepiſſe • Nam domũ quandã ingreſſi in ſuperiore cęnaculo dormierunt nihil omnino ſuſpicantes quũ audiiſſent inimicos procul abiiſſe • Vandili autem mane paulo ante lucem uenientes effringere quidem ianuam ſeu nocte domũ ingredi minime tutũ putabãt: metuentes ſi in nocturnã incidiſſent pugnã ne ſe ipos inculcantes in tene-

bris pro hoſtibus inuicem interficerent q; ſi accideret inimicis exitũ ac eun dendi tempus laturos: hæc tamen ob formidinem cum noſtris congredien di cogitabant: quum nihil facilius fuiſſet hominibus illis frumenta conuei ſolitis uiros improuiſos nec ſolum diſarmatos ſed nudos ac humi ſtratos ca pere. Verum ipſi domũ omnem circũſiſtentes portas primũ Phalange con ſtituta obſeruant. Interim unũ e militibus Romæis contigit e ſonno excita ri ut qui tumultum audiuerit Vandiloꝝq; uoces inter ſe clam murmuran tium atq; arma mouentium: quumq; quid nam rei eſſet ſecum ſciſcitaretur quẽlibet ſocioꝝ excitat quæ audiuit nunciat. Illi uero ſtatim Diogene mo nente ueſtes tacite omnes induũt: arma corripiunt: ad inferiora deſcendũt ubi frenis equis iniectis ꝓtinuſq; nullo ex hoſtibus ſentiente cõſcenſis pau lulum ſic parati intra domus atriũ cõſtiterunt ac repente una omnes egre diunť. Vandili uiribus quibus poſſunt in eos irruũt fruſtraq; inſtant nam Romæi ſcutis operti contra tela erant & haſtis inuadentes certatim repelle bant. Sic demũ Diogenes hoſtes euaſit duobus tantũ deſideratis reliquos ſeruauit. Nec tamen ipſe ſine cruore nam manũ leuam ſauciatus: digitum minimũ amplius mouere non ualuit: deinde tria in ceruice ac ore uulnera accepit ex quibus paulopoſt exceſſit. Beliſarius igitur uti ſupra narrare ce pimus ad muros reſarciendos conuerſus multã operariis aliæq; turbę pecu niam erogauit: mænia ipſa foſſa circũdedit ingenti ualloq; ac denſis cancel lis eam muniit: atq; hæc omnia mira celeritate ita ut Carthaginenſes mira rentur. Ipſe Gilimer quum captus Carthaginem ueniſſet opus magnopere probauit ſimulq; ꝓpriam in his obeundis negligentiam damnauit dictitãs manifeſto ſibi cauſam inſecuti caſus fuiſſe. Hæc itaq; a Beliſario apud Car thaginem geſta. Zazon uero Gilimeris frater uti ſupra narratur cũ claſſe in Sardiniam inuectus in Caranalis portũ deſcendit Ciuitatẽq; eam repen te cepit ac Godam tyrannum ac quicquid cum eo inexpugnabile uidebať ſuſtulit. Vbi uero audiit claſſem Iuſtiniani Aphricæ terrã attigiſſe neſcius adhuc eoꝝ quæ geſta erant fratri in hanc ſententiã ſcripſit. Godam tyran num meis manibus periiſſe & Inſulam rurſus regno tuo reſtitutam o Van diloꝝ atq; Alanoꝝ rex profecto ſcias: qua ꝓpter uictoriæ feſtum celebrita temq; agito: reliquos uero hoſtes qui noſtram inuadere ſunt auſi terram ex iſtima eundem fortunæ breuiter exitum habituros qui eiſdẽ contra noſtros maiores uenĩetibus contigit. Has itaq; litteras Aphri nihil hoſtile cogitan tes ferunt per mare in Carthaginenſum portum ubi a cuſtodibus Beliſarii capti ac ad ducem miſſi litteras tradunt tũ omnia narrant uidentes autem

Caranalis portus.

ſortunæ cõmutationem ac tantam ſubito uarietatem ſtupuere : nihilq; pro
pterea ex Beliſario mali tulerunt. Sub idem tempus aliud huiuſcemodi cõ
tigit. Gilimer paulo ante q̃ noſtra claſſis in Aphricam perueniſſet oratores
miſit in Hiſpaniam quoſdam quorum Princeps Gotthæus & Fuſcias fuere
ut Theudim Viſigothoꝝ regem ad ſocietatem ineundam cum Vandilis in
ducerent. Hi poſtq̃ ad Gederam perueniſſent per Herculis fretum transe
Theudis rex. untes Theudim offendunt in paruo oppido ꝓpe mare cõmorantem: huma
niterq; ab eo domi excepte in cõuiuio ante omnia interrogauere quonãmo
do Gilimeris Vandilorũq; rex ſe habeant. Nam dum ipſi Legati in itinere
cunctarentur contigit onerariam nauim eodem die quo Romæoꝝ exerci
tus Carthaginem ingreſſus eſt diſcedere: ac in Hiſpaniam uento ſec ũdo ce
leriter delatam: unde Theudis rem omnẽ geſtam ex Carthagine accipiens
mercatores quicq̃ referre anteq̃ omnia patefacta eſſent an uera prohibuit.
Poſtq̃ uero legati regi reſpondiſſent omnia ꝓſpere ſe habere interrogat rur
ſus ille cuiuſnam cauſa uenerint reſpondentibus ſotietatis ineundæ ſe gra
tia ueniſſe ait ut ad littus Aphricæ reuerterentᷣ: ibiq; ſe omnia tuto ſcituros
Legati autem quum non ſanum regis uti forte ebrii uerbum putaſſent ta
centes rem diſtulerunt. Poſtero autem die in colloquiũ rurſus uenientes ac
ſotietatem petentes idẽ ab eo reſponſum tulere: exiſtimantes igitur res no
uas in Aphrica ortas eſſe nihil tamẽ de Carthagine ſuſpicantes uerſus eam
remeant ꝓpeq; iam exiſtentes in Romæos incidunt milites : captiq; & ad
Beliſariũ ducti cuncta quæ contigerant narrauere nihil ꝓpterea & ipſi leſi
ducis humanitate fuere. Hæc itaq; ſic ſe habuerunt. Interea Cyrillus quem
ſupra in Sardiniam miſſum a Iuſtiniano memoraui : quum ꝓpe Inſulam
cuncta quæ Godæ accidiſſent accepiſſet:Carthaginem eueſtigio adnauiga
uit: ubi Beliſarii Romæorũq; uictoriam ſubſecutam uidiſſet hic ſubſtitit.
Corbulæ campus. Solomon quoq; rex Iuſtiniano nuntiatum mittitur. Gilimer poſtq̃ in Cor
bulæ campum ſe recepit qui quattuor iter dierum a Carthagine nec ꝓcul
e Numidarũ finibus diſtat. Hic Vandilos omnis ad ſe uindicandum exci
tat ac ſi quos inter Mauritanos amicos habebat ; nam pauci admodum in
eius uenerant fœdus atq; hi omnino liberi & ſine Principe : quicũq; enim
& in Mauritania & in Numidia & apud Byzantiũ Mauritanis dominati
ſunt Legatos ad Beliſariũ miſerunt ſeſe Iuſtiniani ſeruos ꝓfitentes in eiuſq;
fœdere libenter fore adfirmantes : nõnulli etiam filios opſidum loco ſponte
miſerunt ſignaq; ab eo imperii ex antiqua lege mitti petierunt. Lex enim
Mauritanis erat præfectum nullum eſſe oportere qui Romæis ſit aduerſus

quæ non ſigna prius magiſtratus a Romæoꝝ ferat Imperatorem quæ ſi a Vandilis ipſi acciperent nõ putabant firmã habere dominationr • Sũt aũt ſigna hæc Baculus argenteus ſupraq; auratus: pileum argenteũ non totum obtegens caput ſed ueluti corona loris argenteis circũpendentibus ornatũ: ueſtis aliqua uilis admodum & alba uariæq; diſtincta • Arbyla (nã genus id eſt ſoleæ)aurata• Beliſarius igitur & hæc illis miſit & pecunia multa quẽ libet ipſoꝝ donauit: nec ꝑpterea in fœdus cũ eo uenerunt: neq; item Vandilis auxiliũ ferre ſunt auſi: uerum quieſcentes neutriq; aderentes parti exitum fortunæ belli expectabant• Sic Romæoꝝ tũc res ſe habuere• Gilimer autem amiſſa Carthagine quendam e Vandalis in Sardiniam Zazoni fratri cum epiſtola mittit:qui confeſtim ad littus ueniens onarariã tunc forte ſoluentem nactus in Caranalis portum adnauigauit: epiſtolamq; Zazoni tradit in qua hæc ſcripta erãt• Exiſtimo profecto nõ Godam in Sardinia a nobis deficientem ſed quoddam Vandiloꝝ hoc tempore fatum teq; ac ceteros fortiſſimos mihi ſubripuiſſe: ex quo contigerit omnes Gizerichi opes ac bona ſimul corruiſſe: non enim ut Inſulam nobis ſeruares a Goda hinc abiiſti: ſed ut Aphricæ totius Iuſtinianus potiret̃ • Nã quod fortuna prius ſibi uoluit nunc licet exeuentis iudicare•Beliſarius igitur paruo admodum exercitu contra nos uenit: uirtus autem ſolita Vandiloꝝ omnino deficiens una ſecum fortunam etiam apſtulit • Ammatas enim & Gibamundus ob noſtroꝝ ignauiam atq; mollitiem perierunt: inſuper equi & naualia omnis deniq; Aphrica cũ ipſa Carthagine ab inimicis tenentur: quibus nunc quieſcere licet pro labore ac uirtute bellica filios ac uxores omnis deniq; opes noſtras poſſidẽtibus nobis tantum Bulæ campus relictus ubi ſiqua reliqua ſpes nos uoſq; defendat ac muniat • Quaꝑpter tyrannidem ac Sardiniam omnẽq; circa iſta loca curam deſerens ad nos cum omni claſſe protinus aduola• Nam quibus de rei ſumma periculum iminet ſtultum eſt alia curare Simul enim infuturum pugnantes contra hoſtes uel fortunam priſtinam recuperabimus uel hoc ſaltem lucrifaciemus:q; ſimul etiã ferre caſus quos nobis deus inflixerit adſueſcemus • Hæc ubi Zazon accepit atq; Vandilis retulit in luctus atq; lamentationes cõuerſi ſunt: neq; tamen manifeſto ſed clam inſularibus intra ſe tacite ſuum fatum conquerebantur: ac ſtatim ita ut erant in pñti naues cõſcendunt : inde cum omni claſſe ſoluentes tertia die in Aphricæ littus perueniunt:quod Numidas a Mauritanis deducit• Inde uero pedeſtri itinere in Bulæ Campum contendunt ubi cum alio exercitu ſe cõiunxerunt• In quo congreſſu tot fuſæ quærelæ ut uel inimicos ad

Ep̄la Gilimeris ad fratrem

miſericordiam deducere potuiſſent. Quum enim ambo fratres in cõſpectu fuere collo inuicem cõplectentes (neq; enim amplius ſimul cõuenturi erãt) nihil ſint collocuti ſed tantum dextris cõiuncti lacrymas uberes fundebãt: eodemq; modo quiſq; Vandiloꝝ qui cum Gilimere aderant cum eis qui e Sardinia aducti erant faciebat: ſic demũ aliq̃ diu morati dolorẽ parump lenierunt. Nulli autem ex utraq; parte poſtq̃ præſenti ſunt fortuna deſtituti priora quæ eis ex ſententia euenerant proſpera putauere: neq; qui e Sardinia redierant interrogare quid in Aphrica maloꝝ contigerat curabant: ſatis enim ex loco & ueſtitus exiſtimare facile quæ acciderunt potuere: neq; item filioꝝ aut uxoꝝ ſermonem ullum fecere certo arbitrantes ſi quis eoꝝ abeſſet aut extinctus aut in hoſtium manibus exiſteret: Hæc quidem ſic ſe habuere.

PROCOPII LIBER QVARTVS PER RAPHAELEM VOLATERRANVM CONVERSVS.

GILIMER autem ubi congregatos circa ſe omnis Vandilos uidit Carthaginem uerſus duxit exercitum ut ꝓpe Ciuitatem aquæductum pulcherrimũ qui in eam aquas introducebat abrumperet: quumq; aliquãdiu in caſtris fuiſſent ſe in ſua receperunt tanq̃ minime occurrentibus inimicis ſpernenteſq; cætera ibi oppidula tantum uias opſidere atq; cuſtodire decreuerunt & hoc demum pacto Carthaginem expugnare poſſe putabant: neq; enim aut p̃dabantur: aut agrum aliquo modo populabantur ſed tanq̃ proprii curã gerebant ſimulq; proditionem quandã ſibi breuiter ſperabant ab his prouenturam tam Romæis q̃ Carthaginenſibus qui ſectæ ſtuderent arricinæ. Inſup ad Vnnoꝝ principes miſit rogatũ auxilia plura & q̃ maxima ꝓmittens ſi auſcultauerint. Illi autẽ quum Romæis minime afficerentur utpote nõ ſponte ad eoꝝ ſocietatem & fœdus deducti (quærebāt enim Romæoꝝ olim ducem Petrum iuraſſe:ab eodemq; periuro paulopoſt ſe per ductos Byzantium) Vandiloꝝ petitioni clam annuerunt: ac poſtq̃ in rem præſentem ac ad pugnam ueniſſent ſimul contra Romæoꝝ exercitũ ſe conuerſuros receperunt. Hæc igit̃ omnia Beliſarius ſuſpecta iamdudũ habens q eandem a tranſfugis audiuiſſet nondum tempus oportunũ egredi cõtra hoſtes uiſum eſt ei ſed tm̃ operi cepto reſtituendoꝝ muroꝝ quos nõdũ abſoluerat uacare decreuit. Deinde Carthaginenſem quendã nomine Laurũ in ꝓditione deprenſum & a ſuo notario captũ in colle quodam ante Ciuitatem palo infixit: cuius exemplo cæteri territi ſi quid & ipſi animo tale excogitaſſent deſtitere. Maſſagetas quoq; qui lente in bello ꝓcedere ſunt uiſi & donis & menſa placando induxit apte fateri quidam præmii a Gilimere expectaſſent q ipſi tã pigre ac ſegniter in pugnã ꝓceſſiſſent: reſpõderũt nihil penitus ex eo ſperaſſe: ueꝝ nõ ꝓmpto fuiſſe animo q metuerẽt Vãdilis uictis ne ipſi miſſionẽ impetrare poſſent aut ad patriã reuerti:ſed a Romęis in Aphrica remanere ac mori cogerent̃:demũ ne p̃da ipſa priuarent̃:qbus Beliſarius iureiurãdo adfirmauit metũ omnino abicerẽt q ſi Vandilos penitus ſubiugare deus dederit ſe ꝓtinus domũ cũ oibus ſpoliis ac p̃da remiſſurũ:ſic ad bellũ deinceps aioſiores ꝓmptioreſq; reſtituit. Deinde quũ mœnia pfecta eſſent: oiaq; ad pugnã ineũdã parata eſſe cõſpiceret ut ſuos accẽderet cõuocato exercitu ſic exorſus eſt. Nõ uideo Cõmilitones cur exortatiõe aliqua Contio Beliſarii.

M

in pñti certamine ſit opus ꝙ ita nup uos ſtrenuos uidi dimicando: ut uictis inimicis Carthaginẽ ac omnẽ Aphricã ueſtræ uirtutis poſſeſſionẽ feceritis quaꝑpter nullo uos egere uerboꝝ incitamẽto putauerim: nã q ſemel uicere nõ ueriſimile in futuꝝ animo priori parẽ nõ eſſe•Illud tñ nõ ab re monuiſſe putauerim:ut ſi rurſus tales uos uiros ut in pugna p̃terita p̃ſtabitis finẽ ꝓfecto omni Vãdiloꝝ ſpei ur̃oq; labori ac pugnæ ſtatuetis • Itaq; uos omnino magno aĩo in hoc ultimo p̃lio decet eſſe: qđ regẽ uobis ac otiũ ſit parituꝝũ• Neq; ẽ ꝙ hoſtiũ metu terreamini nã neq; hominũ multitudine:neq; corporũ ꝓceritate ſed aĩoꝝ uirtute rem bellicã metiri ac expendere fas eſt•Pudor ante oĩa quũ ĩ acie ſteteritis ur̃os ob oculos uerſet̃:quæ una res oĩum fortiſſimos reddit•Verecũdia ꝓfecto eſt generoſos hoĩes ſeip̃is inferiores ac infra ſuã uirtutẽ agere uideri • Nec dubiũ quin hoſtes & pñti timore & p̃teritoꝝ maloꝝ memoria coacti mollius ſe ĩ hoc cõflictu ſint habituri: fortuna enim ubi primũ aduerſa conſpicit̃ ip̃am ab ea decidentiũ mentẽ proſternit atq; in ſeruitutem redigit: Inſup uobis pro rebus longe maioribus atq; prius certamen erit: in prima namq; pugna ſi forte conatus minime ſucceſſiſſet uſq; tantũ eo periclitandũ erat ut aliena terra careremus:nunc autẽ ne noſtram amittamus : quãto igit̃ poſſidere leuius q̃ poſſeſſis qñq; priuari tanto nunc magis periculum q̃ prius nobis extimandum • Sed quum multa nobis uictoriam pollicentur : tum imprimis nobis Deus propitius : deinde ꝙ toto concurrimus exercitu: ſi enim abſq; peditibus prius hoſtes uiciſtis quanto nunc magis cum eis potiemini: præſentem igitur occaſionem cognoſcite:finemq; bello imponere : quum ſit in ueſtris hodie dextris ne differte • Foruna enim in rebus ſeſe offerentibus neglecta non æque poſtea redire ſolet• Paratam enim felicitatem ſpernentibus numina iraſci conſueuerunt • Si quis autem inimicos qui & filios & coniuges uniuerſaq; ſibi cariſſima in noſtris eſſe manibus uident auſuros ex ſententia ac uoluntate eoꝝ eſſe putat non recte exiſtimat • Doloris enim uehementis acerbitas & robur & uires omnes abſumit ut ne p̃ſenti audacia rebuſq; paratis uti ꝑmittat • Quæ omnia uos diligentius examinare ad bellum paratos adderet : tũ dignam generi nominiq; ueſtro laudem referre • Talibus Beliſarius & ortatus equites omnis præter quingenarios eo die præmiſit•Scutigeros uero ac ſignum quod Romæi Bandum uocant Ioanni Armenio committens : ac ſi fuerit occaſio iaculari mandauit • Ipſe uero poſtera die cum reliquis peditibus ac quingenariis equitibus conſecutus eſt • Maſſagetas autẽ liberos dimiſit ꝙ cũ Gilimere pariter ac cum Romæis conſentire & ubi inclinatam uiderent

[Margin notes, handwritten, beside "Pudor": ...dor in bello milites ...rtiss reddit]

Bandũ quid ſit•

uictoriā hos tm̄ ſequi uiderent᷑·Romæoꝝ itaq; exercitus aduerſus Vandi/los egreſſus deprendit eos apud Tricamarū caſtra habere·cxl·ſtadiis a Car thagine diſtans: hic ꝓcul inter ſe caſtrametunt᷑ Romæi: Vbi autem pluri/mū noctis ꝓceſſit quum in parte ſuoꝝ ſumma haſtaꝝ igne adligato arden tia conſpicerent: nō ſane omnes ſed tm̄ clare intuentes perterriti ſunt pro/digium putantes ac plane ignorantes hoc fieri ſolere· Contigit & idem Ro manis in Italia rurſus longo poſt tempore quando uictoriæ ſignū piræ in/ſtar ardentis adſpicientes uictoriam eſſe putauere uerū nunc huius neſcii moris multa trepidatione noctem eam traxere· Sequenti die Gilimer pue/ros ac feminas opeſq; omnis in medio munitionū ponere iuſſit· Conuoca/tiſq; ad contionē militibus ſic ait· Non pro gloria nobis uiri Vandili neq; pro Imperio tantum hodie certamen eſt quibus ſpretis forte a nobis poſſi/mus ſaltem domi manere noſtra tantum poſſidentes: ac reliqua utentes for tuna· Sed eo uenimus ac in eam ſorte neceſſitatem compulſi ut niſi uicere mus nos imprimis pereuntes: liberos coniuges ac omnia bona regionis de/niq; totius dominos hoſtes relinquemus: ſi autem ſuperuixerimus hæc om nia noſtris oculis grauius uidere nobis erit· At ſi hoſtium immaniſſimoꝝ potiemur uiuentes in omni rerum copia ac pace tum decore liberiſq; item ac coniugibus perpetuam relinquere felicitatē licebit· Vandiloꝝ præterea nomen illuſtre reddetis ac templum reſtituetis amiſſum·Si enim ullis unq̄ de omnibus periclitari contigit nunc nobis maxime: ut ſpes omniū in no/bis tantum ipſis ferentes in acie conſiſtamus· Non enim corporibus tantū propriis aut de morte ſed de re tota periculum: uictoria namq; deſperata nihil prius nobis fuerit q̄ mori· Vt igitur ex ſententia conatus eueniāt ne/mo ueſtrum effeminato ſit animo propoſiti magnitudine corpus tueatur: malorum uerecundiam: uitæ poſtremo turpis commutationem exorreat· Nam ſi turpia erubeſcetis nullum in futurum periculum timebitis· Ante omnia uero prioris pugnæ omnino nulla uos memoria ſubeat: non enim ignauia ueſtra ſed fortunæ malignitate corruimus: quæ non ſemper eadem redire ſed ſingulis diebus multa uarietate conſueuit· Poſt hæc fortitudine imprimis Vandili Romæos anteire gloriamur tum militum numero lon/ge præcedere: decuplo plures exiſtentes: addam quoq; illa q̄ maxima quæ nos ad uirtutem magnopere excitare deberent· Gloriam uidelicet maio/rum noſtrorum tum Imperium nobis ab illis per manus traditum quod nobis ut ab eis degenerantibus relictum turpe fuerit per ſecordiam am/mittere· Nihil de Coniugum quærelis aut liberorum lacrymis dicam:

Tricamarum

Victoriæ ſig/num·

Contio Gili/meris·

dicā: quoꝝ nũc aſpectu ego pene exanimatus ſermone ulterius tendere ne-
queo• Illud tm̃ memorabo extremũ ꝙ nõ amplius ad hæc nobis cariſſima
reuerti licebit niſi uictoribus: quoꝝ omniũ reminiſcẽtes uiri queſo eſtote for
tes & Gizerichi domũ ac gloriã minime dedecore labefactate• Hæc ubi Gi
limer fuit exortatus Zazonem fratrẽ iuſſit priuatim uerba eos facere Van
dilos qui e Sardinia cũ eo uenerãt• Ille uero longe aliquantulũ ab exercitu
Zazonis uerba ad ſuos• ſuo congregatos ſic adloquitur• Omnibus ꝓfecto Vandilis o Cõmilitones
de his certamẽ eſſe ſcitote quæ nuꝑ a rege oẽs audiuiſtis• Vobis aũt ꝑter cæ
teros omnis uobiſcũ certare ad priſtinã excitandã uirtutẽ fas erit: nuꝑ enim
uiciſtis de Sardiniæ principatu cõtendẽtes: eãq; Vãdiloꝝ regno reſtituiſtis
multo nũc igit̃ magis fortitudinẽ oſtẽdere ubi de tota repericlitamur opor
tebit: nã eos qbꝰ de maioribꝰ eſt cõtentio maiorẽ etiã i pugna uirtutẽ ꝑſefer
re adderet: ſi forte uos illic ſuccũbere cõtigiſſet ꝓ unius tm̃ loci tyrãnide di-
micãtes cõtigiſſet: hic ubi de ſũma reꝝ ac neceſſariis agere uincere adiuti de
betis• Eni uero q de oĩbus decertat uitæ finẽ ſimul cũ malis oĩbus i exitu bel
li cõnumerat• Sed & ſi in pñs uiriliter agetis• De Gado tyrãno pauloañ ui-
ctoriã ueſtre adſcribetis uirtuti• At ſi nũc inertia uos corripit: omnẽ priorẽ
gloriã tãq̃ nõ ueſtrũ ſed fortunę opus exiſtẽtẽ omnino amitteris: quãq̃ alias
promptiores uos eſſe cæteris Vãdilis in hoc certamine par erit• Illos eni ad-
uerſa fortuna quã ſemel paſſi ſũt tardiores timidioreſq; reddit: uos aũt inco-
lumes & in uictoria exultãtes maiore rurſus in ꝑiculũ audacia mere nullus
ꝓhibet caſus• Illud inſuꝑ ab re dictũ nõ putauerim ut ſi hoſtiũ potiamur uo
bis ex magna ꝑte huiꝰ uictoriæ laudẽ uindicabitis: qn ceteri uos potiſſimũ
gẽtis Vãdiloꝝ tutelã firmiſſimã uocitabũt• Nõ eni ueriſimile eos q ſemel ex
cidere meliorẽ: poſtea ſortiãt̃ fortunã• Hec igit̃ cũcta animis uřis meditãtes
oportet puto liberas cõiugeſq; plorãtes bono eſſe animo iubere deiq; añ oĩa
auxiliũ expoſcere deniq; audacter cæteros ducẽdo Vãdilos in pugnã deſcẽ
dere• Hec & Gilimer & Zazon admonẽtes in aciẽ milites educũt circa prã
dii horã Romaĩs minime p̄paratis ac ĩ prãdio diſponẽdo occupatis tũ circa
fluuii ripas cõſiſtẽtes ad p̄liũ ordinat̃• Eſt eni hic fluuiꝰ penne qdẽ fluẽs ſed
ad eo ꝑuus ut accolæ in nullo dignitatis noĩe in riui ꝑte appellẽt• In altera
uero ripa Romæi aduerſus locati aciẽ ſic ordinauere: Siniſtrũ cornu Marti
nus Valerianus Cyprianꝰ Althias Marcellus ac fœderatoꝝ duces tenuerũt
Dextrum uero Pappus Barbarus Aigan & omnes qui equitibus præerant:
In medio uero Ioannes ſimul cum ſcutigeris & haſtatis equitibus: Beliſarii
aderat qui ducis ſignũ ferebat: nõ eni Beliſarius in tp̃e cũ quingenis uenit

retro pedites qui ſubſequebantur relinquens. Vnni auté omnes in alio loco conſtituti fuere. Maſſagetas uero qui prius minimũ cũ Romæo exercitu ſe miſcuerunt iã animo cogitantes quæ antea narrauimus: nequaq̃ cũ cæteris in acie diſponi ſponte licuit: Et Romæoꝝ q̃dẽ ſic ſe ordines fuere. Vãdiloꝝ uero in hũc modũ: In altero cornu Chiliarchi erãt quoꝝ q̃libet turmę ꝑerat ei ſubiectæ: In medio Zazon Gilimeris frater: retro aũt Maurusii poſiti fuere. Ipẽ Gilimer quaq̃ uerſus in exercitu adeq̃tãs nũc hos nũc illos ad pugnã fortitudinẽq; ĩpellebat. Suis oibus aũt edixit ut neq; haſta neq; alio quouis inſtrumẽto in hac pugna niſi tñ enſib9 uterent̃. Dũ utriq; in armis parati cõſiſterẽt nemine aduc pugnã incipiẽte Ioannes cũ paucis e ſuis electis Beliſarii iuſſu flumine traiecto primus in medios incurrit hoſtes. Hic Zazon eos ui repulſos inſeq̃tur: at illi fugiẽtes ad ſuos ſtatim ſe recipiũt. Vãdili pſequẽdo flumẽ uſq; ꝑuenerũt. Iterũ Ioãnes e Beliſario plures atq; prius ſcutigeros adducẽs ĩ Zazonẽ inueitur: iterũq; expulſus in Romæoꝝ ſe exercitũ recepit: Tertio itẽ cũ oibus pene Beliſarii & haſtatis & ſcutigeris ducis ferẽs uexillũ cũ clamore ſtrepituq; maximo ꝑcurrit: Barbari aũt fortiter reſiſtẽtes aliq̃diu enſib9 tñ utendo fuere: pugnaq; ardua & anceps fuit uſq; quo hoſtiũ fortiſſimi atq; optimi plures cadũt: pauloq; poſt ipẽ Zazon Gilimeris frater: Tũc uero oĩs ſil' romæoꝝ exercit9 cõfertim mot9 ac flumẽ traiciẽs in eos fert̃: hoſtiũ fuga clariſſima in medio factu cæteri nullo negotio fugant̃ q̃d Maſſagetæ adſpiciẽtes ut iãdudũ animo cõceperãt ſimul cũ Romæis in ſectando ꝓceſſerũt neq; longa fuit inſectatio. Nã Vandili in caſtra munitioneſq; ſe recipiẽtes quieuere. Romæi uero quũ nõ uiderent eos intra uallũ cõſtitutos expugnare poſſe mortuos q̃ aurũ ſecũ haberẽt ſpoliãt & in caſtra reuertunt̃. Deſiderati in hac pugna fuere Romæoꝝ minus q̃ q̃nquaginta: hoſtes uero octingẽti. Beliſarius cũ reliquo peditũ exercitu adcelerãs circa diei ſerũ Vandiloꝝ caſtra petit quẽ quũ procul Gilimer uenientẽ cũ omni reliqua multitudine cõſpexiſſet nihil penitus neq; dicẽs neq; mãdans clam equo conſcenſo ꝑ uiam aufugit quæ ducit in Numidas una ꝓpinquis eius ac paucis admodum ſeruis conſequentibus. Vandilos autẽ reliquos animo conſternatos atq; exterritos quum aliq̃diu Gilimeris fuga latuiſſet ubi primum eam cognouiſſent: Romæoſq; in conſpectu habuiſſent: uiri quidem tumultum excitant: pueri conſtrepunt: feminæ ululant: neq; ſuſtantiæ aut rerum præcioſarum curam habentes protinus uia quæ cuiq; occurrit nullo decore certatim fugiunt. Romæi eueſtigio caſtra uiris uacua ingreſſi pecuniã ac opes omnes adripiunt totaq; perleucrantes nocte hoſtiũ quot

Pugna Tricamarenſis.

Victoria Romæoꝝ apud Tricamarũ.

occurrerant interfecerunt: pueros uero ac feminas inter captiuos habuere. Tantã igit̃ pecuniã in his caſtris repperierũt q̃ta nec uſq̃ uiſa eſt. Nã quũ iamdudum Vandili Imperiũ Romanoꝝ uſurparent multas inde pecunias in Aphicam miſerunt. Deinde ꝙ ea regio fructus copioſiſſime omnis generis ferret: redditus inde ex his quæ ibi peruenirent eſſe contigit: nec eos ob uſui neceſſaria extra terram illam erogare aut mittere opus: quapꝑter magnus coactus cenſus ſpatio annoꝝ. lxxxxv. quibus Vandili Aphricã poſſiderunt in manus Romæoꝝ rurſus eo die uenit. Hæc igitur pugna & inſecutio & caſtroꝝ expugnatio tribus factæ ſunt menſibus ſupra mediũ Decembrem: poſtq̃ Romæoꝝ exercitus Carthaginem eſt ingreſſus. Beliſarius itaq; quum exercitum in redeundo ſparſum ac ordine nullo procedentem animaduerteret ualde ſubcenſuit: metuens ne in tota nocte hoſtes ſimul in inſidiis cõuenientes in eis ex aliqua parte uenirent ac incõmodum aliquod inferrent: quod quidem ſi modo aliquo tunc fieri contigiſſet puto Romæũ nullum periculum euitaſſe. Milites enim pauperes admodum homines exiſtentes quum in tot diuitias paratas ſimulq; & pulcherrima corpora magnopereq; decora ſubito incidiſſent: animũ nullo modo compeſcere: nec ullam præſentium bonoꝝ ſacietatem repperire ualuerunt: ſed ita libidinibus rerumq; copia atq; auaritia ſunt capti ut quilibet ſecũ omnia ferre Carthaginem redeundo uoluerit: neq; multi ſimul in hac cura occupati fuere: ſed ſparſim ac palantes unus uel duo quocunq; ſpes lucri traebat uagabantur: nec ſolũ in aperto ſed in ſaltibus lociſq; aſperis aut ſpeluncis in manifeſtũ ſe periculum ac inſidias coniciebant. Neq; enim hoſtium metu neq; Beliſarii reuerentia neq; aliqua alia re mouebantur quin ubi ſpolia predamq; uidiſſent protinus ſpretis omnibus eo adcurrerent. Quæ omnia Beliſarius animaduertẽs magna in anguſtia uerſebatur quonammodo rem quaſſam componeret ubi uero illuxit mane in colle iuxta uiam cõſtitit: eoq; turbam aduocans & milites & ductores ſimul acriter obiurgauit: tunc hi qui ꝓximi aderant præſertim e Beliſarii domo rapta omnia cenſumq; & captiuos cum tabernaculis & menſis Carthaginem miſerunt: ipſi autẽ iuxta ducem ambulantes dicto audientes fuere. Ioanni quoq; cum ducentis iuſſit Gilimerem perſequi nec ullum diem neq; noctẽ intermittere: donec aut uiuum aut mortuũ comprenderent. Vandilos uero quicũq; in proximis ciuitati locis ad templa ſupplices confugiſſent ſub fidem primũ uocatos ac armis ne nocere poſſent exutos Carthaginem ire poſſe mandauit: donec ipſe ueniret his qui quieti inuenirent̃ minime officere promiſit; qui uero armati eſſent

in templis ereptis armis in urbem ducebantur• His igitur hoc modo conſti
tutis quum recte omnia ſe habere conſpiceret ipſemet cū toto exercitu q̄ta
poterat celeritate perſequi decreuit• Ioannes interea decē iam dies totidēq;
noctes adequitans non procul a Gilimere exiſtebat quin poſtera die ad ma
nus cum eo uenturus erat: uerum rem caſus impediit huiuſcemodi • Erat
in Ioannis ſocietate Vliares Beliſarii eques haſtatus unus omnino & animi Vliares
magnitudine & uiribus corporis p̄ſtantiſſimus uerum tunc procul a curis
ut ſæpe fit uinoq; ac iocis plus ſolito indulgens hic ſexta perſecutionis die
uino grauis circa ſolis exortum auem quendam ſuper arbore reſidentē con
ſpexit ſtatimq; arcu ſumpto in eam telum dirigit neq; attigit ſed Ioannem Ioannis caſus
forte in colle retro conſiſtentem feriit: quo ex uulnere ille paulo poſt periit:
multum ſui deſiderium & Imperatori Iuſtiniano & Beliſario & exercitui
toto inſup Romæis ſimul & Carthaginenſibus relinquens: præterea forti-
tudine reliquiſq; uirtutibus excellens urbanitate & manſuetudine ingenti
equitate ac iuſticia nulli inferior• Sic igitur Ioannis fatū fuit• Vliares autē
ubi ad ſe per rationem rediit in proximi uiri templum ſupplex ac meſtiſſi-
mus confugit• Interim milites ulterius contra Gilimerem tendere ſuperſe-
dentes circa Ioannis curam adſidue conſtiterunt• Deinde extinctum hono
rifice tumularunt: iuſtaq; ei ex pietate fecerunt: remq; ex ordine omnē Be-
liſario ſcribētes ip̄m expectauere • Ille nuntio ſtatim accepto ad Ioānis pro
perans ſepulchrum illius caſum inſontis magnopere fleuit : nunc illum mi
ſerando nūc ſuum fatum conquerendo qui tali orbatus eſſet uiro:eiuſq; tu-
mulum cum rebus aliis tum cenſus redditu honeſtauit: nihil ꝓpterea mali
Vliario fecit: eo ꝙ milites adfirmarent per ſancte ſibi iuratis mandaſſe uti
nullam permitterent eum ex hoc penam ſubiturum ut non ex ſententia ſed
caſu atq; fato id accidiſſe• Hoc igitur fugæ ſpatium nactus Gilimer manus
Romæoꝝ eo die euaſit• Beliſarius eum inde perſequens uſq; Echyram per- Echyra urbs•
ueniens Ciuitatem iuxta mare ſitam decem a Carthagine dierū iter diſtan
tem quam Hipponem regiam uocant• Ibi Gilimerem audiuit in Papuam Hippo regia•
montem confugiſſe nec facilem a Romæis captu eſſe • Hic enim mons in Papua mons•
Numidiæ finibus extremis ualde quidem abruptu adituq; difficilis: petris
undiq; altiſſimis cōmunitus in quo Mauruſii Barbari habitant Gilimeris
amici ac in bello ſotii• Iuxta quoq; montem urbs Medeos ſita in qua tem- Medeos urbs
pore Gilimer ſimul cū his qui eum ſecuti fuerant quieſcebat • Baliſario aūt
hunc locum cōmode expugnare non eſt uiſum: præſertim ꝙ hyemis tēpus
eſſet: tum ꝙ Carthagine res aduc pendentes nec ſatis cōſtitutas reliquerat:

certos delegit milites cum duce Phara quos ad eius montis opſidionem re-
liquit. Erat aũt hic Pharas uir negotiis obeundis idoneus: tum uirtute p̄cel-
lens. Huic Beliſarius mandat ad ipſius montis radices per brumã diligenti
cuſtodia conſiſtere ut neq; eum diſcedere quoquomodo ſinit: neq; quicq̃ ne
ceſſariorũ ad eũ conuei ſinat: quod & fecit. Beliſarius interim quoſcũq; Van
dilorũ apud Hipponem regiam ad templa ſupplices confugerãt ſub fidem
ſaluos & incolumes eſſe iuſſos Carthaginem ꝓtinus cũ cuſtodibus miſit.
Interim eidem in Gilimeris domo huiuſcemodi contigit fortuna. Erat ſcri-
ba quidam Bonifatius Apher genere e Byzãcio ueniens ante omnes Gili-
meri fidiſſimus: hunc Gilimer ab initio belli huius in naui ſimulq; pecuniã
eius omnẽ ferentem conſcendere iuſſit ac ad Hipponis regiæ portũ adpli-
care ibiq; belli euentũ expectare ꝙ ſi rem male ſuccedere uidiſſet ꝓtinus cũ
uniuerſa gaza in Hiſpaniam adnauigaret. Is igitur quum Beliſarius Hip-
ponem regiam ueniſſet ad eũ certos mittit quos in templo prius conſiſtere
iuſſit ac ei dicere ſe a Bonifatio regias pecunias habente miſſos nec ante ubi
ſit idem manifeſtare q̃ illum iureiurando polliceri cogant: eam ſi reciperet
datorem eſſe ſaluũ ac cum ꝓpriis omnibus bonis illeſum abire: quibus mã-
data facientibus: Beliſarius tam bono nuntio lætari cepit ac ex illius uoto
omnia facile concedere. Deinde certis ad theſaurum recipiendũ miſſis: Bo-
nifatium cũ bonis liberum dimiſit quæ Gilimeri nõ admodũ pauca ſurri-
puerat. His geſtis quum Carthaginem reuertiſſet Vandilos omnis p̄parari
iuſſit ut eos ueris initio Byzantiũ mitteret. Deinde exercitum ordinare ut
reliquum quod Vandili Romæis uſurpauerant recuperaret. Cyrillũ igitur
cum magna multitudine in Sardiniam mittit: Zazonis caput ferentem ꝙ
inſulares minime Romæis obtemperarent Vandilos formidãtes: nec ſane
quæ contigerant apud Tricamarũ facile credentes: mandatq; eidem ut ex
ercitus partem in Corſicã mittat nõ ꝓcul a Sardinia ſitam quæ Vandilorũ
ſequebatur auctoritatẽ. Pharas itaq; in Sardiniam ueniens Zazonis ilico
Cæſarea — caput oſtendit. In Cęſareã uero quæ in Mauritania eſt Ioannẽ cũ peditũ
parte mittit: quæ urbs iter dierũ .xxx. ꝓcul a Carthagine expedito eſt: Ga-
deram uerſus & ſolis occaſum eunti ſita quoq; in magno mari iam pridem
hominibus frequens. Ioannem item aliũ ex haſtatis equitibus ad fretum
Septẽſis urbs — Gaderæ ac alteram Herculis colunnam miſit: qui arcem quam Septum uo
Ebuſa — cant cuſtodiret. Ad inſulas uero quæ ꝓpe oceani ingreſſum ſitæ ſunt. Ebu-
Maiorica — ſam Maioricam & Minoricam ab accolis uocitatas Apolliciariũ miſit qui
Minorica — dudũ adoleſcens ex Italia in Aphricã adnauigauit in dignatione Ilderichi

fuit & ab eo donis plurimis ornatus qui poſtq̃ eum a fratre captũ rebus ex‑
cidiſſe uti ſupra narraui animaduertit ad Iuſtinianũ Cõſtãtinopolim una
cũ cæteris Aphris qui Gizerichi res tractauerant ſupplex uenit• Miſſus de
inde unacũ claſſe inter alios contra Gilimerem & Vandilos uir fuit in hoc
bello omniũ fortiſſimus præſertim in pugna Triomarenſi: cuius rei gratia
Beliſarius Inſulas has ei cõmiſit• Poſt hæc Tripolim exercitũ mittens ubi
Pudentius & Tatimuth Mauruſii p̃mebantur uim Romæoꝶ minime ſu‑
ſtinuit• In Siciliã etiam quoſdã ire iuſſit ut Lilybei p̃ſidium ad Vandiloꝶ
pertinens Imperium inde eicerent Gothis minime uolẽtibus Siciliæ p̃tem
aliquam concedere: q̃ hæc arx ſub Vandiloꝶ ditione nõ exiſteret adfirma
rent• Beliſarius ubi hoc audiuit ad Præfectos q̃ illic erant hæc ſcribit• Lily‑ Beliſarii ep̃la ad Gothos•
bei arcem quæ a Vandilis tenebat̃ nobis Iuſtiniani ſeruis adimendo neq;
facitis æquum: neq; uobis cõſulitis ac regi demũ ueſtro nolenti ac longe ab
hæc diſſentienti noſtro Imperatori reddere cupitis inimicũ: cuius ille beni
uolentiã nullo labore acquiſiuit• Hic igitur ex lege humana nequaquam
agere uidemini: ſi enim Gilimerem nup̃ hanc arcem tenuiſſe fatemini: Iu‑
ſtinianum uero Gilimeris dominũ fatum uos o ſerui boni uiri illũ nõ nos
bonoꝶ poſſeſſione priuare cognoſcite• Deinde cogitate quemadmodũ ami‑
citia multas eſt apta obtegere querelas: inimicitia uero ne minima ſuſtinet
errata ſed omnia ſuperiora p̃ſcrutatur: nec p̃terit hoſtes qui auctores ex alie
no ſunt facti decertatq; pro quibus maiores leſi fuere & quanq̃ in ip̃o peri‑
culo ſuccumbit: proſpera tñ quãdoq; ſua recuperat/ docetq; uictos ueniam
petere p̃teritoꝶ• Vos ergo ne ulterius nos ledite neu noſtrum Imperatorem
Gothoꝶ inimicũ reddite quem uobis nũc eſſe ꝓpitium exiſtimatis: certo
ſcienteſq; ſi uobis arcem uindicabitis bellũ in promptu erit nõ pro Lilybeo
tñ ſed pro omnibus quæ iniuſte poſſidetis• Hanc itaq; Gothi epiſtolam ac
ceptam Atalarici matri legendam mittunt/ ac ex eius deinde mandato ſic re
ſponderũt• Litteras quas nup̃ optime Beliſarie ſcripſiſti monitionẽ quidẽ Reſpõſio Gothorum•
ueram ad alios fortaſſe quoſdam hominẽs nõ autẽ ad nos Gothos p̃ſeferre
uidentur• Nos enim nihil ex Imperatore Iuſtiniano poſſidemus neq; ita in
ſani ſumus• Siciliam nãq; omnem noſtram exiſtentem belli iure acquiſiui
mus: cuius promontoriũ unũ Lilybei eſt arx• Si autem Theuderichi per‑
miſſu ſoror eius Vandiloꝶ regi locata hanc cuidam in Siciliæ mercatu tri‑
buit utendam nihil ad rem: neq; hoc quodcũq; huiuſcemodi uobis conque
rendi occaſiouem p̃bere debet• Tu igitur dux ex æquo nobiſcũ age ſi nõ ut
hoſtis ſed amicus eſſe cupis his qui nobis fœderis ſolutionem diſſuadent•

Refert enim quum amici quidem in pace aut inimici in pugna decernere ſunt apti. Nos Iuſtiniano Imperatori de his cognoſcendis curam permiſimus ut quæ ſunt legittima/& iuſta iudicet. Cupimus ut tua conſilia ſalutaria atq; optima ſint: ac Imperatoris tui celeriter expectare ſententiā. Hæc itaq; Gothoꝶ littere manifeſtabant. Beliſarius autem de cunctis Imperatorem certiorē faciens: quieuit donec ab eo quid eſſet acturus reſponſum acciperet. Pharas interea opſidione atq; inſtantia præſertim hyemis tempore omnino feſſus ſimulq; q̄ Mauruſios longe ab eis permanſuros uideret: ſuos ad ſequendū hortatus: Montem audacia magna conſcendere tentauit: clamantes autē Mauruſii uelut in loco p̄cipiti ac ualde in adceſſo audentibus reſiſtunt: Acris fit defenſio. Phara uero adintendo atq; omnibus uiribus ſuperare contendendo Decem ſupra centum e ſuis in certamine amiſit. Ip̄e uero cum reliquis etiam repulſus in priſtinum locum ſe recepit. nec iterum deinde experiri eſt auſus: cuſtodiam nihilominus diligentiſſimā adibens ut opſeſſi tandem fame ſeipſos dederent expectare iuſſis. Hic igitur Gilimeri & his qui cum eo erāt fratris filiis cæteriſq; propinquis caſus contigit qualem nemo atq; ut res euenit ſatis explicare poterit. Vandili namq; omnium ſunt quos ſciam molliſſimi atq; delicatiſſimi: Omniū uero miſerrimi Mauruſii. Illi ex eo quo Aphricam tenuerunt menſa cottidie copioſa: tum omniū rerū quas ea fert regio continuo referta. Geſtabant p̄terea ueſtem medicam ac ſumptuoſam quā Sericam uocant. In Theatris quoq; & hippodromis ac omnibus aliis oblectamentis præſertim in uenationibus continuo uerſabantur. Saltatores & Mimos ſpectabant Auditum & acromatis & muſicis & omnibus quecūq; grato animo male inſtituto deliniebāt. Eoꝶ item plurimi in paradyſis agitantes aquis & arboribus amenis ac Sympoſia plura cōuiuiaq; facientes: ueneria deniq; magnopere frequentantes. At Mauruſi contra duris adſueti in paruis tuguriis ubi uix reſpirare licet degunt hyemiſq; ac æſtatis tēporibus neq; niuibus neq; ſolibus neq; alio quocūq; malo neceſſario carentes. Dormiunt nuda humo: ſiqui beatiores inter eos aliquid ſubſternūt: Veſtes inſup ſecundū tempora uariare ex lege proibentur: ſed laceram ueſtem atq; craſſam Tunicamq; aſperā in omne tempus induunt. Pane: uinoq; & aliis bonis omnibus uſui neceſſariis carent: ſed triticum ſiue ſiligmen ſiue ordeum minime aut coquentes aut in farinā terentes: more belluaꝶ paſſim depaſcuntur. Cum his igitur hominibus ac taliter uiuentibus hi qui Gilimerem ſecuti erant quum diu cohabitaſſent/ ac ſolitum & delicatum uiuendi modū in miſerū hunc uictū cōmutantes:

Vandili natura delicati.

Veſtiſmedica

Mauruſiorū mores.

Poſtq̄ ab ipſis ſunt deſtituti neceſſariis non amplius reſiſtire ſed mori dul-
ciſſimum ac in ſeruitutem redigi minime turpe putauerunt. Quæ quum
Pharas audiiſſet. Hæc ad Gilimerem ſcribit. Sum & ipſe Barbarus neq; Epl'a Pharæ
litterarum neq; ſermonis peritus. Tantũ ſcribo quæ me hominem exiſten ad Gilimerẽ.
tem ex rerũ natura ſponte dicere neceſſe fuit. Quid quæſo o care Gilimer
non te ſolum ſed omne tuum genus in iſtud barattrum conieciſti ne uideli-
cet ſeruus fias. Omnino te pueriliter facere puto & libertatem hanc iactа-
re ut omnia extrema quodammodo cum ea commutanda ſint: te tamen in
felicibus Mauruſiis ſeruire non uides? qui per eos ſeruari poſſe: ſeu melio-
ra conſequi ſperas? nõ ne omnino præſtat inter Romæos te ſeruum ac pau
perem eſſe q̄ in Pappua iſtis Mauruſiis dominari? an tam magnum pro-
brum tibi uidetur Romæorum Imperatori una cum Beliſario tanto uiro
ſeruire? An nos quoq; ex optimo genere exiſtentes eadem ſubire gloria-
mur? quanq̄ dicunt Iuſtinianum te ſponte inter Senatores recepturum:
honoreq; ſummo quem Patritium uocant honeſtaturum: inſuper regione
te ampla atq; optima & pecunia multa donaturum. Beliſarium uero ſe re-
cepturum fidemq; obligaturum hæc omnia tibi futura. Tu uero quæcũq;
infauſta fortuna tulit generoſe feres omnia reputando quæ homini poſſint
neceſſaria contingere. Si autem illa mala hæc aliquo modo compenſare
tibi parata eſt: id ſuſcipere omnino dedignaberis? an non ſimiliter a fortu
na mala nobis atq; bona computanda? Sed hæc ab his qui ſine ſenſu uehe
menter ſunt minime deguſtantur. Nam te nunc tot aduerſis perculſum
a mente alienatum eſſe credibile eſt. Vehemens enim dolor in conſilium
peruerſum hominem trahere aptum eſt. At ſi tibi ea uis eſt ut æquo animo
feras fortunam rationemq; facile in promptu habeas neq; quærelis tuorum
caſuum incumbas: libera tibi facultas proponitur: utiliora eligendi ac ab
inſtantibus malis liberandi.

Has Gilimer litteras legens fleníq; grauiter ſic reſcripſit. Quod mihi das Reſponſio
conſilium multas habeo tibi gratias: Seruire tamen inimico qui magno- Gilimeris.
pere me leſit: nequaq̄ exiſtimo tolerandum a quo penas potius optauerim
ſumere ſi Deus propitius fuiſſet: qui nunq̄ neq; ingratum aliquid a me nec
mali quicq̄ paſſus belli aduerſus me occaſionem omni culpa uacantẽ ſum-
pſit: neq; ad hoc fortunæ compulit. Beliſarium non uideo cur etiam fe-
ram: quanq̄ & ipſi pariterq; & Imperatori quum ſint homines non abſur-
dũ aliquid accidere poſſe quod fortaſſe nolint. Ego uero tibi plura ſcribere
non habeo: p̄ns enim fortuna omnẽ mihi eripuit cogitationem. Sed uale

mi care Phara: ac mitte queſo mihi Cytharã & panem unũ ac ſpongiam ꝗ his mihi opus. Hæc itaq; quum Pharas accepiſſet aliquãdiu heſit extremã epiſtolæ partem conicere nõ uolens donec nuntius qui eã attulerat ait ꝗ unũ quidem panem Gilimer optaret cupiens eũ & uidere ſimul & edere ꝗ ex eo tempore quo Pappuam aſcendit nullum coctũ uiderit panẽ. Spongiam ei neceſſariã eſſe ꝗ alterũ oculum lacrymarꝫ copia offenſum maxime doleat. Citharam petit ut muſicus quum ſit bonus pſentem calamitatẽ flebilibus numeris demulceat. Hæc ubi Pharas intellexit humanã miſeratus conditionẽ pariter & animo condolens ei morem geſſit, omniaq; miſit quecũq; poſtulauit: opſidionem tamen nequaq̃ intermittendo maiorẽ q̃ prius adibuit cuſtodiam. Trium iam menſium ſpatio in hac mora conſumpta ac hyeme iam finita Gilimer timere cepit ex inimicis expugnationẽ haud longe ad futuram: menteq; ac corpore pariter adfligebatur: uiſcerũ doloribus adſidue tortus qbus uix: præterq̃ opinionẽ reſiſtebat: donec rem huiuſcemodi uidit. Mulier quedã Mauruſia frumentũ cõtuſum torrendũ ſupra Cratem poſuit ſic eni mos Mauruſiis panes coquere. Iuxta duo pueri ſedentes ac fame ualde preſſi: alter quidẽ ipſius feminæ filius: alter Gilimeris fratris filius finem expectabant ut ederent. Horꝫ Vandilus maſſam nondum coctam præueniendo apſtulit: ac feruentem aduc cinereq; refertam fame coactus in ora coniciens gaudebat: alter uero crine capitis eum apprendẽs cecidit & maſſam ui raptam ac iam ſemideuoratam coegit e faucibus reddere: quod ubi Gilimer animaduertit ſignũ eſſe id cõiuratæ in eũ fortunæ: nec a ſuperioribus euentibus diſcrepantis cognouit. Quapropter animo penitus deiectus rebus omnino deſperatis: hæc celeriter ad Pharam ſcribit.

Epl̃a rurſus Gilimeris ad Pharam.

Si aũt unq̃ cõtigit grauia omnia patienti priorẽ mutare ſententiã ac antea decreta contraire me illum eſſe puta optime Phara. Tuũ enim conſiliũ omnino non ſpernere decreui. Nec ulterius fortunæ reſiſtere, aut contra meum fatum pugnare: ſed ꝓtinus quo me illa uocat abſq; mora conſequi: deniq; Beliſarium expectare ut eius fide accepta de me ac meis ſeruandis: ac de Iuſtiniano polliceatur quæcũq; nuper mihi ſcripſiſti: ut ilico me meoſq; omnis conſanguineos ac Vandilos qui mecũ ſunt in ueſtris dedam manibus. Hæc ille in epiſtola. Pharas eueſtigio hanc ſimul cũ prioribus quæ ultro citroq; ſcriptæ fuerant Beliſario mittit: rogatq; uti q̃ cito reſpõdeat. Ille uero ut qui magnopare cuperet Gilimerem uiuũ ad Imperatorem adducere ubi has epiſtolas legit ualde gauiſus. Cyprianũ fœderatorꝫ ducem cũ aliis quibuſdam confeſtim Pappuam ire ac de eo ſeruando: apud etiam Iuſtinianũ

ea quæ Pharas ſcripſerat conſequendo iuramentũ præſtare iuſſit• Igitur hi quum ad Pharam perueniſſent ſimul ad locum quendam iuxta montis ra dices conueniunt• Huc itaq; Gilimer cũ eis congreſſus : poſtq̃ ex ſententia omnia tulit Carthaginem ſimul cũ eis uenit • Erat tunc forte Beliſarius in ciuitatis ſuburbano quod Aclas uocant moram faciẽs • Hic ubi Gilimer in eius cõſpectu fuit ridere palam cepit minime ut eſt uiſus diſſimulanter: qđ quum mirũ uideret̃ ad ſtantiũ nõnulli ob ingentem animi meſtitiã eum penitus mente excidiſſe ſuſpicabantur: quidam ſagacem potius hominem putabant & ut natũ ex regia domo magnã potentiam & opes maximas a puero uſq; in ſenectã poſſidentẽ•Deinde repente in fugã ac trepidationẽ cõ uerſum: inſup tot mala apud Pappuam ſuſtinentẽ: poſtremo captũ in ho ſtiũ ſe manibus conſpicientẽ : bona malaq; hoc modo fortunæ exptum tũc cõſideraſſe:nihilq; ꝓpterea res humanas pendẽdas: ac riſu plurimo dignas exiſtimaſſe•Sed de huiuſcemodi Gilimeris riſu quiſq; ſuopte modo diiudi cet•Beliſarius igit̃ ad Iuſtinianũ ſcribit belli ſucceſſum:Gilimerẽ eſſe captũ Carthagine:cupe ſe cũ illo Byzantiũ redire Interea ip̃m ſimul cũ reliq̃s Vã dilis ex dignitate cuſtodiit claſſemq; paratã habuit•Hic tãdẽ philoſophari licet/ac res hũanas penſare/nec qcq̃ omnino deſpandũ quin in omni ſeculo ſemp̃ meliora ſperare liceat donec ipæ hominũ fortunę fuerint & que dictu difficilia ac fieri poſſe minime uident̃ factu audẽtib9 ſæpe ad effectũ dedu cũt̃:ita ut admiratiõe multa ſint digna/queãdmodũ hic cõtigit• Nã ſi talia unq̃ euenerint nõ habeo dicere•Quartũ eni a Gizericho ſucceſſorẽ uenien tem eiuſq; regnũ opibus multis ac militũ robore florentẽ a quinq; millib9 hominũ aduenarum portu ſtationeq; carentiũ: tam breui tempore diſſolui atq; ruere (Tantus enim equitum numerus qui Beliſarium eſt ſecutus : ac toto hoc tempore bellum ſuſtinuere) ſiue fortunæ ſiue uirtuti ſit adſcribẽ dum iure: quis ita eueniſſe admirabitur • Ego uero unde ſum digreſſus re uertar • Vandilicum itaq; bellum hunc finem habuit • At inuidia quæ in magna felicitate ſolet euenire Beliſarium petiit quanq̃ omni uacantem cul pa• Quidam enim eius belli Ductores ipſum apud Iuſtinianum inſimula uerunt ꝙ tyrannidem ſibi uſurpaſſet • Imperator uero rem non admodum curare uiſus eſt ſiue ꝙ calumniam delatoreſq; ſpreuerit ſeu ꝙ ei ſic agere po tius eſt uiſum Salomonem miſit uti Beliſario det alterius optionem aut cum Gilimere & Vandilis Byzantium uenire : aut ibidem remanere : illos uero mittere: Beliſarius uero quem minime inuidorum criminationem la tebat : Byzantium proficiſci maturauit ; ut & ſe omni ſuſpitione ſolueret ;

Nota

N

& illoꝝ poſſet calumniam contemnere • Quomodo autem accuſatoꝝ iter didicerit ego narrabo • Qui rem hanc in animo habebant metuentes per unum tantũ nuntiũ Imperatorem facere certiorem ne forte in mari periclitaretur remq; ꝓpterea differret : Duas epiſtolas per totidẽ nuntios miſerũt quoꝝ alter ſtatim adnauigauit: alter ob ſuſpitionem quandam cum litteris interceptus : reſq; patefacta & ad Beliſarium delata eſt : ex quo ille ad Iuſtinianũ uti ſupra memoraui ſe purgatum ire contendebat• Et res in hoc quidem ſtatu apud Carthaginem erant• Mauruſii interea quot apud Byzaciũ & in Numidia habitabant ad defectionẽ ex nulla penitus cauſa tendebãt: ac ſtatim fœdere ſoluto arma cõtra Romæos parare decreuere : & hoc qdẽ ex more patrio faciebant • Illis enim neq; dei metus eſt ullus neq; hominũ reuerentia : neq; item iuriſiurandi aut opſidum ulla cura etiam ſi filios aut fratres ipoꝝ ducentium exercitum eos eſſe contingeret • Deniq; cum nullo pacem habent niſi cum his quoꝝ metu coerceantur • Quomodo autem fœdera cum Beliſario iniuerint : quomodoue ſoluerint ego narrabo• Quando enim claſſis in Aphricam abinitio mittenda parabatur: formidantes Mauruſii nequid inde incõmodi acciperent : Septem uaticiniis feminarũ ſunt uſi : nam in hac gente uiros uaticinari nefas• Hæ itaq; in quodam eoꝝ ſacrifitio retentæ antiquis nõ inferiora reſponſis ediderũt•Interrogatæ nãq; a uiris predixerunt exercitũ uenturum excidio Vandilis pariter & Mauruſiis quando Romæus dux imberbis uenerit•Quod ubi illi audiuiſſent ſimulq; Imperatoris expeditionem per mare uenientem uidiſſent in maximo metu uerſati ſocietatem cũ Vandilis nequaquã inire uoluerũt: ſed ad Beliſarium mittentes pacẽ uti ſupra narraui firmauere:ac in futuꝝ uſq; ad belli euentũ quieuerunt•Poſtq̃ uero res Vandiloꝝ ad finẽ peruenere ad Romæoꝝ mittunt exercitũ ueſtigatũ ſiquis inter eius Duces ſit imberbis ut ex uaticinio ſupra memorato accepant•ubi uero barbatos oĩs cognouere uaticiniũ id nõ de ipĩs loqui putantes ſtatim de defectione & linquẽdo fœdere cogitarunt• Verũ Beliſarii timore deſtitere:nõ eni ipõ duce uires Romæoꝝ ſe ſupare ſperabãt• Vt aũt eius irruptionẽ cũ ſcutigeris & haſtatis eqtibus audiuerũt ac iã contra ipõs pariter & Vandilos naues ꝓparari: arma ſtatim corripientes Aphris turpẽ fugæ ſpetiem oſtenderũt metũq; pariter incuſſere•Pauci aũt milites in extrema regione & imparati exiſtentes fugientibus minime reſiſtere habuerunt • Non enim confortoꝝ excurſiones & ex manifeſto prodeuntes proibuere ſed homines ſparſim nullo ordine • Feminæ autem cum pueris capiuntur:pecunia opeſq; ex uniuerſa regione abducuntur ; deniq;

Apud Mauruſios feminę tm̃ uaticinãt•

fuga locus omnis refertus • Hæc Beliſario iã ad reditũ ſoluenti relata quũ eſſent nec redire opus ei iã eſſet: Salomoni res Aphricæ regendas dimiſit Scutigeros ac haſtatoꝝ equitũ bonã partẽ relinquẽs q eũ ſequẽtes cõfeſtim Mauruſios q rebellauerãt uehementiſſime pſequẽtes uiolati fœderis penas expertierũt• Iuſtinian9 uero aliũ Salomoni exercitũ miſit cũ Theodoro Cappadoce & Ildegere Antoninę Beliſarii uxoris Genero: q ubi nuſq̃ in Aphrica tributa dari Romæis cõſueta & ab eis in codicibus cõſcripta inuenerũt ꝙ Gizerichus olim potitus cũcta deleuerat codiceſq; ſuſtulerat • Triphonẽ ac Cõſtantiũ ad Impatorẽ miſerũt ut tributa rurſus ipſis cõſtituat parua tñ a quolibet exigenda ꝙ priora modũ excedere: neq; tollerabilia Aphris uiſa fuere• Beliſarius interea una cum Gilimere ac Vandilis Byzantiũ ꝓfectus ois adſecutus eſt honores q ſuperioꝝ tẽpoꝝ ducib9 maximas adeptis uictorias ſtatui cõſueuerũt quoſue nemo ab hinc annis ſexcẽtis habuiſſe uiſus eſt ꝑterq̃ Titus & Traianus ac alii quicũq; Imperatores in bellũ euntes: Barbaras gentes ſupauerunt• Spolia nãq; atq; Tropæa patefaciens captiuoſq; ꝑferens p mediam urbẽ triumphũ egit nõ q̃dem antiquoꝝ modo ſed ex propria domo pedibus uſq; ad Hippodromũ ꝓceſſit: inde rurſus ad locũ uſq; ubi ſedes erat Impatoris • Erãt eni ſpolia quecũq; ad regis capti miniſteriũ eſſe cõſueuerũt• Aurei throni uehiculaq; q̃bus regis uxor uehi mos erat• Ornatu deinde uario plurimiſue lapidibus ꝑcioſis cõſtructa • Aurea quoq; pocula & alia omnia quæ regiæ menſæ adibentur Argentũ ꝑterea multoꝝ talentoꝝ Myriadũ omnis deniq; regia ſupellex admodũ ꝑtioſa atq; admirãda utpote a Gizericho quondã Romæ e palatio direpta uti ſupra cõmemoraui• In qua & Iudeoꝝ res multæ nobiles extitere q̃ olim a Tito Veſpaſiano quũ Hieruſolymas cepit Romã cũ q̃buſdã aliis exportate fuerũt: quas quũ Iudęus q̃dã adſpiceret ait ad quẽdã ſibi ꝓximũ ex notis• Impatori has opes Byzantiũ inferri palatiũ minime oportere ꝙ alibi nuſq̃ q̃ in loco ubi Salomon Iudæoꝝ rex ab initio eas conſtituit conſiſtere nequeant: propterea Gizerichus Romanoꝝ Imperium diripuit: nunc rurſus ex eadem cauſa Romæus exercitus Vandiloꝝ• Hæc ad ſe delata Imperator intelligẽs ualde timuit/ac ilico omnia illa Hieruſolymam ad Chriſtianoꝝ templa remittẽda mandauit• Erat autẽ inter triumphi captiuos Gilimer ipſe purpureã quãdã ueſtem humeros amictus una cũ omnibus conſanguineis ac Vandili quot ꝓceritate corpoꝝ ac pulchritudine ꝑſtarent• Poſtq̃ uero Gilimer in Hippodromo cõſtitit ac Impatorẽ in alta ſede cõſtitutũ: populũq; circa adſtãtem conſpexit: ac demũ ſeipm in quod fatũ ꝑuenerit conſideraſſet: neq; fleuit

De Gaza hieroſolymitani templi•

neq; aliter conqueſtus eſt: tantũ illud Hebreoꝝ uoluminũ memorauit Vanitas Vanitatum & omnia uanitas: nec mora ipſe pariter & Beliſarius iuſſi ab his qui Imperatoriam purpuram ſuſtinebant Iuſtinianum ſupplices ad adorauerunt: at ille ſimul & Theodora coniunx Ilderichi filios ac nepotes omnis ut ex Valentiniani Imperatoris ſanguine uenientes neceſſitudine quadam ſibi deuinctos opibus ſatis amplis munerauerũt. Gilimeri autem loca quedam in Gallia non admodum contemnenda ad habitandũ ſimul cum ſuis omnibus propinquis dedit. Inter patritios autem eũ referre non licuit q̄ a ſecta nollet Arriana diſcedere. Paulopoſt Beliſario decretus triumphus antiquoꝝ more. Nam conſul factus eſt curuli ſella humeris captiuorum inuectus argentea: zonas aureas: aliaſq; e ſpoliis Vandiloꝝ diuitias populo diſperſit: quanq̃ rem nouam facere uiſus. Et hæc quidem apud Byzantium ſic geſta. In Aphrica uero Salomon exercitum ſuſcipiens ubi Mauruſios erectos ad defectionem uti ſupra narraui: turbataſq; res ualde animipendens quidnam facturus inpræſens dubitauit. Nã multos quoq; apud Byzantium & in Numidia præſidio relictos a Barbaris ſublatos tum omnia in his locis direptum ac perditum iri nuntiabatur. Præter omnia uero & ipſi & Carthagini maxime terrorẽ incuſſere: quæ Aigam Maſſagetæ & Rufino Thraci apud Byzaciũ acciderunt. Ambo enim ualde prudentes & in Beliſarii domo & in exercitu Romæoꝝ in magna dignatiõe fuere. Alter enim ipſoꝝ Aigan inter equites haſtatos. Alter uero omnium animoſiſſimus inter ordines Ducis ferre ſignum conſueuit: quem Bandophorum Romæi uocant. Igitur hi quum equitibus apud Byzacium præceſſent ubi Mauruſios prædam agentes: ac omnia populantes: tum Aphros captiuos ubiq; ducentes uiderent ſeſe cum ſequentibus eos in loci cuiuſdam anguſtia conſtituentes Mauruſios omnis ad prædam huiuſcemodi diſperſos: partim interficiũt: partim capiunt. Vt autem res ad Cuzinam & Dilaſan & Surphuthen & Mediſiniſſam ductores Barbarorum delata eſt non longe ab hoc loco diſtantes: circa diei ſerum cum toto exercitu illos petunt. Romæi quum pauci numero & in loco anguſto eſſent & in medio multoꝝ Myriadum ſe clauſos eſſe adſpicientes: non ſe defendere aliquo modo potuere. Si quam enim in partem ſe conuertiſſent protinus a tergo petebantur. Tunc Rufinus & Aigan cum paucis ex illis in Petram uicinam ſe recipere feſtinat unde arcubus aduerſarios prohiberet. Illi repulſi non auſi prope pugnare haſtas tantum iaciunt. Donec Romæis telis deficientibus ad manus cominus uenientes enſibus pugnãt. Multitudine

Bandophor9.

...er Beliſarij triumphus.

autem Barbarorꝫ ſuperante Aigan toto corpore ſauciatus cecidit • Ruſinus captiuus ducitur• Continuo unus e ducibus Mediciniſſas metuens ne ſurgens iterum atqꝫ aufugiens ei negotium faceſſeret caput ei incidens ad propria feſtinauit : idqꝫ fœminis oſtendit : erat enim ſpectatione dignum ob uaſtam magnitudinem : tum capillorum copiam ingentem • Et quando in hunc incidimus ſermonem hiſtoriæ neceſſo fuerit Mauruſiorꝫ originem repetere:& unde in Aphricā ab initio uenerint • Poſtq̄ enim Hebræi ex Aegipto reuerterunt atqꝫ in Paleſtinæ finibus conſtiterunt•Moſes uir ſapiēs qui eos in itinere ducebat moritur• Cui Ieſus Naue filius ſucceſſit qui & in Paleſtinam populū introduxit: ac uirtutem ſupra hominis naturam longe oſtendens • Regionem habuit unde gentes euertens multas Ciuitates facile parauit: ac omnibus inexpugnabilis uiſus• Tunc igitur uniuerſa regio marittima e Sinode uſqꝫ in Aegypti fines Phœnicia eſt appellata quibus unus iamdudum imperabat uti omnes teſtantur qui antiquam Phœnicum ſcripſere hiſtoriam • Hic populi numeroſi habitauere Gergoſei Iebuſæi aliaqꝫ habentes noīa in Hebræis uoluminibus memorata qui quum inexpugnabilē conſpicerent Aduenarꝫ exercitū patrios fines deſerentes in Aegyptū uicinū migrauerunt•Ibiqꝫ numero ac ſobole creſcentes quū nō ſatis cōmodum tante multitudini locum inueniſſent: in Aphricam penetrauere ubi Ciuitates q̄plures habitantes omnem eum tractum uſqꝫ ad Herculis colunnas tenuerunt: ſemiphœnicia lingua ac Catalecto utentes•Opidūqꝫ Tingen ſitu munitiſſimū in Numidia ædificauerunt : ubi duæ ex albo lapidæ colunnæ ꝓpe magnū fontē cōſtitutæ:in q̄bus Phœnicū lingua litteræ inciſæ ſunt huiuſcemodi•Nos a facie fugimus Ieſu p̄donis filii Naue•Hi demū qꝫ nulli ſint eis antiq̄ores Aphricæ indigenæ dicunt̄ eſſe:cui⁹ rei gratia rex quondā eorꝫ Antæus qui in Paleſtra cū Hercule cōgreſſus eſt terræ filius eſt appellatus• Tempore uero ꝓcedente qui e Phœnicia cū Didone uenerūt:hic ob ſuorꝫ cōſanguinitatē cōſtiterūt/eiſqꝫ ꝑmittentibus Carthaginē cōdidere: quæ potētia ac hominū multitudine adeo creuit ut uicinis bella intulerit:& Mauruſios ipſos qui priores e Paleſtina uenerūt expulerit:ac ꝓcul ab eis habitare iuſſerit•Poſtq̄ uero Romani omniū ſunt potiti: longe bello ſuperiores Mauruſios quidem in extremis Aphricæ locis conſidere mandauit•Carthaginenſes uero & Aphros alios eis obtemperantes tributarios fecerunt•Poſtea Mauruſii plures de Vandilis uictorias habentes aliquātulum reſipiſcentes Mauritanū e Gadera ad Ceſareæ fines pertinentem pluraqꝫ reliquæ Aphricæ loca poſſederunt ; poſtremo per Iuſtinianum

De Mauruſiorum origine quos eſſe nūc Zinganos q a ſaracenis poſtea pulſi per omnē Europā uagant̄ ſatis ueriſiſe ex morib⁹ etiā ſupra enarratis•

Tingis urbs•

Antæus Mauruſiorꝫ rex•

Dido a Phenicea.

ſublati • Et de Maurusioꝝ quidẽ origine hactenus• Salomon interea poſtq̃ de his quæ Aigani & Rufino acciderant nuntium accepit ſeſe ad bellũ adcinxit & ad Maurusioꝝ duces hæc ſcribit• Nõnullis quidem hominibus temere agere: ſimulq; perire contigit ꝙ ex nullo ante oculos exemplo conicere poſſint quem nam finem eoꝝ temeritas ſit habitura • Vos autem qui pauloante ex ueſtris uicinis Vandilis exitũ animaduertiſtis quid ná paſſi fuerint manus in maximũ Imperatorem cornuaq; auſi eſtis attollere ueſtramq; ſalutem contemnere : minime memores ꝙ fœdera iniueritis : liberoſq; ueſtros opſides dederitis • An dei prorſus contemptores eſtis? nec fidei nec conſanguinitatis neq; ſalutis : aut cuiuſuis alterius ullus ſit reſpectus• Deinde ſi deum ſperneti cuinam hominũ aut ſotioꝝ auxilio fideles contra Romanũ eritis Imperatorem? ſi filios ueſtros amittitis pro quibus iam ultra bello periclitamini? At ſi uos pugnę ac pauloante geſtoꝝ penitentia ſubit nos certiores per litteras facite ut ea bene uobiſcum agendo tranſigamus• Si autem temeritatis non aduc piget bellum Romæoꝝ expectate ueſtram per uim perfidiam liciturum tum de ueſtris ꝓpriis filiis iniuriam ulturum• Hæc quum Maurusii legiſſent ſic reſponderunt • Beliſarius nos magnis pollicitationibus circũueniens induxit nos Imperatoris Iuſtiniani ſponte ſubditos eſſe nihilo bonoꝝ nos impertiendo fame preſſos amicos nos eſſe ac ſotios rogauit• Itaq; ne Maurusios magis q̃ uos infidos appellari iure oportebit: fœdera ſoluunt non qui iniuriam patientes a ꝓximis deſciſcũt:ſed qui fœderatos habere aliquos poſtulantes deinde uiolant• Deum quoq; ſibi aduerſum conſtituunt non qui ſua ferentes ad alios cedunt : ſed qui aliena inuadentes in belli periculum deducunt• Quod ſiılioꝝ caritas nobis eſt curæ quibus licet unam tm̃ ducere uxorem• Nos quibus ſi ſic cõtingat quinquaginta ſunt uxores filioꝝ nunq̃ deſtituet ſoboles• Hæc Salomon ubi legit: uniuerſum coegit exercitum ac rebus prius apud Carthaginem diſpoſitis in Byzantium mouit apud oppidũ Mammæ ubi Quattuor Maurusioꝝ duces uti paulo ſupra memoraui: caſtrametati ſunt uallum firmauit: Montes hic altiſſimi ſunt & paruũ oppidum Males ad montiũ radices• Hic Barbari ſe ad pugnam adcingentes : aciem hoc modo conſtituunt Camelos circa ingirum locauit quod Cobaoneni ſupra narraui feciſſe • In fronte uero Duodecim poſuit Feminas autem cũ pueris intus in medio ſtatuit• Nam Maurusiis mos eſt feminas cum pueris in expeditionem ducere ut uallum tuguriaq; faciant/præterea equos ſcite ac diligenter curant : Camelis paululum ſubminiſtrant: armaturamq; omnem ferream poliunt : ac

Epl̃a Salomonis ad Maurusios•

Reſponſio Maurusioꝝ•

Males opp•

mundant: multis deniq; per eas laboribus leuantur. Pedites autem ad Camelorum pedes conſiſtunt clipeos & enſes habentes ac haſtilia quæ in hoſtes iacere ſolent. Eorum quoq; nōnulli in montibus equos habentes quieſcebant. Salomon autem ubi ſuos cōgregatos uidit ne ob caſum Aiganis & Rufini propterea terrerentur ſic eſt allocutus. O uiri qui ſub Beliſario militaſtis nullus uos horum hominū ſubeat timor. Nam neq; Mauruſiorum quinq; milia collecta Quingentos Romæos ſuperare ualuerunt: quod uobis in exempli parte maxime ſuccurrere dubitantibus poteſt: quin ueſtræ potius uirtutis recordemini: ac cogitate quemadmodū Vandili Mauruſios uicerunt. Vos autē Vandilorum nullo labore potiti eſtis: nec eos qui uictores uicere uictos ac inferiores factos timere decet: multoq; omnibus hominibus in bello fragilius: Mauruſiorum genus eſſe noſcitur: nudi enim pleriq; ipſorum ſunt: ſi qui uero clipeos habent graues hi admodū nec adfabre facti aut tela uenientia repellere apti ſunt: ac duo tm̄ haſtilia proicientes in hoſtem ſi forte fruſtra fuerint in fugam ſtatim cōuertuntur. Itaq; ſi primū eorum congredientiū impetum diligenter cuſtodiendo tolerauerítis facilem in manibus uictoriam habebitis. Voſmet inſup quanto armatura & munitione corporis preſtatis conſiderate ad hæc animorum uirtutem: corporum uires ac bellorum diſciplinam: deniq; uictoriæ nuper de hoſte conſecutæ audaciam in uobis eſſe conſpicitis. At Mauruſii his omnibus priuati tantū ſuæ fidētes multitudini ſunt: bello igitur non aptos quāuis multos facile fuerit paucis ad omnia paratis ſuperare. Bone enim miles ꝓprie tm̄ uirtuti cōfidit. Ignauus uero alterius. Militum multitudo in periculoſi anguſtia loci pugnantiū plerumq; ſuperatur. Hos inq̄ quaſi Camelos cōtemnere uos oportet qui neq; reſiſtere inimicis poſſunt & uulnerati atq; repulſi maiorē ſuis turbationis inferunt motum. Audacia uero quam pro re pauloante bene geſta ſumunt nobis magnopere opitulatur: ea ſi quidem uiribus adæquata utentes facile proficere poterunt. At uiribus ac potentia maior in manifeſtum periculum deducit. Quæ omnia cogitantes animis ueſtris & inimicos deſpicientes ſilentium ſimul & ordinem præſtare. His a Salomone dictis Mauruſiorum duces poſtq̄ inſtructam Romæorum aciem ſuos orrere conſpexerunt: rurſus in pugnam accendere uolentes talibus adortati ſunt. Quod humanis Romæi ſint corporibus: & ferro ſi contingat obnoxiis ac penetrabilibus O cōmilitones nuper didicimus quum ipſorum fortiores partim noſtris obrutos haſtis interfecimus partim captiuos duximus. Contra tales igitur exiſtentes nunc longe numero plures eſſe gloriamur: ꝑterea certamen pro rebus maximis uidetis

Orō Salomonis ad milites

Orō Mauruſiorum ad ſuos.

excitari:an uobis Aphricæ totius dominis eſſe liceat:uel Romæoꝝ adrogan tiæ ſeruire·Quapropter quum de ſumma rerum in pñs periclitemur mini me nos ignauos eſſe oportet· Armaturas eoꝝ imprimis contemnere habe tis·Nam ſi pedites contrauenient ob armoꝝ grauitatẽ impediti a nobis le uioribus ut ſatis uériſimile ſuperabunt· Equos item illoꝝ aſpectus ſimulq; uoces Cameloꝝ perterrefacient: in tumultũq; uertent: deniq; militum ordi nem turbabunt·Si quis autem ob uictoriam quam pauloante de Vandilis habuerũt:putat eos inexpugnabiles fore:maxime uidet errare·Belli enim momenta aut ducis uirtute aut fortunæ felicitate conſtant· Beliſariũ enim qui hoſtes ſuperandi cauſa fuit nũc deus ꝓcul a nobis cõſtituit: quanq̃ nos Vandilos ipõs ſæpe uincendo debiliores eoꝝ uires : ac Romæoꝝ uictoriæ faciliores reddidimus · Hoꝝ tandem hoſtiũ in hoc extremo labore ſpes eſt cõmilitones ſi uiri eſtis magnopere potiti · His dictis Duces pugnæ ſignũ dederunt: ac primo Romæi congreſſu turbati ſunt : Equi enim Camelorũ adſpectu ac uocibus perterriti effreneſq; facti equites excuſſere ex quo nul lo ordine in fugam uertunt· Hos Mauruſii haſtilibus ut quæq; ad manus habebant inſecuntur tumultuq; omnem exercitum : metu quoq; ac turba tione complent ut neq; ſe noſtri defendere poſſent : neq; in acie ullo modo conſiſtere·Poſtremo Salomon uidens in quo res loco erat q̃ primũ ex equo deſilit idemq; alios facere iubet:ac cum ſcutis in ordine conſiſtere: hoſtium tantũ miſſilia proibentibus·Ipſe milites non minus quingentos ſecũ ducẽs in partẽ ualli mittit : mandatq; ut enſibus utentes Camelos qui in ea parte erant interficerent·Quo facto Mauruſii quot ibi aderant fugere ceperunt: illi uero Camelos fere ducentos perimunt:quibus cadentibus ſtatim ad mu nitiones aditus Romæis aperitur qui eueſtigio in mediũ ubi Mauruſiorũ feminæ erant irruunt : Barbari uero attoniti in montem uicinũ ſe recipiũt: fugientes Romæi perſecuntur : in quo prælio hoſtes fere mille periiſſe di cuntur: feminas autem cũ pueris omnes captiuos duxere : Camelos etiam partim interfecere partim ceperunt· His feliciter geſtis cũ omni præda Car thaginẽ remeantes diem uictoriæ ſolemnẽ agunt · At Barbari animo freti exercitu rurſus reintegrato nullũ e ſuis relinquũt quin in bellum ducerẽt: ac loca primũ circa Byzaciũ populari ac uaſtare ceperunt : nulli neq; ætati neq; ſexui parcentes· Salomon ubi audiuit nouam hoſtiũ audaciam ac om nia percurrere confeſtim cum uniuerſo exercitu contra eos proficiſcitur: ac apud Burgaonem cõſiſtens ubi hoſtes caſtrametabantur diebus quinq; ex pectauit ut ſi hoſtes ad plana deſcendiſſent prœlium cõmitteret·At illi iam

Salomonis & Mauruſiis uictoria.

Burgaon mõs

mollitudine animi formidineq; correpti nullo modo deſcendere: aut cum Romæis in pugna congredi decreuere. Eſt enim mons Burgaon plurimũ abruptus ac ex orientis parte ualde in adceſſus: ex parte autem occidentis additu facilior ac reſupinus Duos habet altiſſimos ſcopulos in quorũ medio ſilua adfabre facta anguſta quidem ſed profunda conſpicitur. Barbari igitᷣ montis cacumen hominibus uacuũ ꝙ nihil inde hoſtile metuerẽt ſimiliter & eius radicem ubi ad eũ ingreſſus erat relinquendo: media tm̃ cum exercitu tenuerunt: ut ſi Romæi in eos aſcendendo irruerent. Ipſi ſuperiores facile deicere conantes poſſunt: equos præterea ſecum habebant aut ad fugam paratos ſi quid adcideret aut ad perſequendos hoſtes ſi uincerent. Salomon itaq; quũ uideret eos neq; deſcendere neq; pugnare uelle: ſimulq; exercitum ſuũ in loco deſerto diutius in opſidione perſeuerare poſſe: in ipſo monte ad manus uenire decreuit: cernẽſq; milites multitudine hoſtiũ multo maiore q̃ in priore pugna perterritos his eos uerbis ad ſe uocatos adortatur. Timor o Cõmilitones quem ex uobis præſeferunt hoſtes nequaq̃ alterius indiget accuſatione: ſeipſos tantum indicantes: Tot enim millia cõtra uos coactu in plana minime deſcendere ad pugnam audentia neq; ſe ſuismet uiribus credentia ſicuti uidetis faciũt ut uos ulterius adhortari ſuperuacuũ exiſtimem: nam quibus ꝓpriæ res geſtæ aut inimicoꝝ debilitas fiduciam præbent nihil puto uerbis ad perſuaſionem indigere. Tantum uos meminiſſe oportet ut ſi in hanc pugnam ea quam uos decet animi magnitudine adcingitis & Vandilos uictos & Mauruſios in eadem fortuna cõſtituetis. His dictis Theodoro mandat ut circa diei ſerũ cum excubitoribus ducentis ſic enim Romani cuſtodias uocant ſimulq; peditibus nõnullis Montem ex orientis parte qua maxime confragroſus fuerit clam aſcendat: ibiq; noctis reliquum quieſcant. Deinde oriente ſole hoſtes ſupra apparentes ſignaq; præferentes iaculis petant. Is itaq; impata fecit: ac nocte in tempeſta per loca prærupta cum illis conſcendit clam non ſolum hoſtibus ſed reliquo exercitu (nam exploratoꝝ ſpecie tantum miſſi fuerant) Salomon ex alia parte ualde diluculo in extrema montis parte cum toto exercitu apparuit. Maneq; iam claro hoſtes uerticem non ut antea nudum ſimulq; ſigna Romana conſpicientes attoniti aliquãtulum conſtiterunt: pugna deinde exorta ab alio ſe exercitu retro peti animaduerterũt. Ex quo in medio conſtituti: in fugam ſtatim omnes ſe cõuerterunt neq; in montis cacumen ab inimicis captum neq; rurſus ad plana deſcendere ꝙ montis radices ab hoſtibus item tenerentur recurrere habentes: in ſiluam profundã ac alterũ

Verba Salomonis ad milites.

ſcopulum equites pediteſq; curſu ſimul contenderunt præq; timore: ac tu-
multu in ſiluæ prærupta primi cadentes nullũ ſentiendi malum poſt ſe ca
dentibus cauſa fuere q nemoroſa uallis equis hominibuſq; iam referta tran
ſitum e Burgaone ad alterũ montem tutum parauit. Hic igitur reliqui per
interemptoꝝ corpora traicientes ſeſe incolumes ſeruauerunt. Interiere in
hoc labore Mauruſioꝝ millia quinq;. Romæoꝝ uero nullus: Plagam enim
nullam aut ab hoſtibus aut a fortuna accipientes integri incolumeſq; hanc
facile uictoriam ſunt adſecuti. Fugierunt ſimul & hoſtium duces præterq̃
quidam Dilaſas qui in fidem ſe Romanis tradidit. Inde poſtea uia facilis
Tingis ac ſupina hoſtibus in ꝑpinquam huic monti ciuitatem Tingem ubi fons
in anguſto quodam loco maximus erat: quem Althias e ducibus unus oc-
cupare decreuit q nuſq̃ alia ꝑpe conſiſtente aqua hoſtes ſiti laborantes huc
peruenturos exiſtimarent: cæteris pene omnibus cõtraſentientibus ac tan-
tam multitudinem nõ facile prohiberi poſſe exiſtimãtibus. Mauruſii itaq;
æſtu laboreq; feſſi ad hanc nihil hoſtile metuendo ꝑperantes ubi aquam
Singulare certamen. ab inimicis teneri conſpexere omnes heſitantes conſiſtunt multũ tñ uiriũ
ac roboris ob ſitim amittentes. Quãobrem Iaudas eoꝝ dux ab Althia po-
ſtulauit ut ſi fontẽ concederet tertiã ei prædæ ptẽ darent. Althias reiecta
conditione ipm̃ ſingulari certamine ꝑuocauit: premiũ ei forte uincenti li-
beram fontis conceſſionem prebiturus. Huic Iauda aduente Mauruſii oẽs
in ſpem erecti fuere q ille corpore ingens: ac omniũ ſuoꝝ pugnaciſſimus
eſſet: Althias uero ſane breuior ac etiam tardior uideretur: Vterq; itaq; cũ
equo erat. Iaudas primus haſtile iacit quod Althias contraueniens manu
dextra prendere omnibus admirantibus auſus. Iaudam ipm̃ ac reliquos ho
ſtes perterruit. Deinde arcũ leua tendes ꝑtinus ubi dextra uacuus fuit ad-
uerſarii equum telo perfodit: quo cadente ille confeſtim alium a ſuis addu
ctum conſcendens fugam adripuit: quem Mauruſioꝝ exercitus nullo ordi
ne ſecutus eſt. Althias itaq; & captiuos & omne p̃dam auferens magnũ ſibi
nomen ac decus ex hoc facto per omnem Aphricam parauit. Et hæc qdem
ſic ſe habuere. Salomon uero apud Carthaginem aliquantulum temporis
Auraſius mõs cõmorans ad Auraſium montem contra Iaudam exercitum mouit penas
ex eo expoſtulãs q qñ Romæoꝝ exercitus apud Byzacium occupatus erat
multa in Numidia oppida populatus eſt: quod ſane cõtigerat. Ad hoc Sa
lomonem Maſſonas & Orteas Mauruſioꝝ duces priuata inimicia cõpule
rant: quoꝝ alterius partem Mephaniam Iaudas ꝑpinquus exiſtens dolo
interfecit. Alterũ uero Orteam Maſtinæ Mauritaniæ p̃fecto ſuaſit ut ex ea

regione cum omnibus ſuis quam diu inhabitauerat pelleret. Romæorum igitur exercitus duce Salomone & Mauruſiis qui ſe illi adſciuerant iuuātibus apud fluuiū Abiſam caſtrametati ſunt: qui iuxta Auraſium tranſiens eius circa loca oberrat. Iaudas interim in campum contra hoſtem deſcendere minime tutū putans ſeſe muniit ex ea parte quæ minus aut expugnari ab inimicis poſſet. Hic enim mons dierū iter decem a Carthagine diſtat maximuſq; omniū quos uſq̄ ſcimus: Nam dierū triū eius circuitus expedito patet: uolentiq; ad eum adcedere difficilis ac inuius eſt. In uertice autem planitiem campoſq; habet: tum fructus hic prouenientes duplo q̄ in reliqua naſcuntur Aphrica maiores. Hic deniq; arx eſt incuſtodita quæ minime habitantibus neceſſaria uideatur exiſtit: exquo enim Auraſiū Mauruſii Vandilis ademerunt nullum ad ipm hoſtis adceſſit: nec ꝓpterea Barbaris unq̄ incuſſus timor. Sed & ciuitatem Tamugam quæ contra montem in campi principio ad ſolem pertinet orientem Mauruſii hominibus euacuantes ad ſolum uſq; deleuerunt ut hec occaſio non eſſet aut ſtatio inimicorum expeditionibus ad oppugnandum facile ipm uicinū montem. Habebant & hic Mauruſii ex parte montis quæ occidentem ſpectat regionem bonam atq; amplam quæ ab aliis Mauruſiorum populis eſt habitata quibus Citaias dominabatur: unus ex his qui ex hoſtibus Salomoni Romæiſq; adceſſerunt uti ſupra memoraui. Hunc ego hominem dicentem audiui quod regionē quā ipſe tenebat nulli mortaliū habitant ſed uacuam eſſe penitus colonis. Vltra uero hanc hominū aliq̄tulū eſſe non ſicuti cæteri Mauruſii colorati: ſed ualde albi tum coma flaui & hæc quidem ſic ſe habent. Salomon autem Mauruſios ſotios multis augens muneribus Montem Araſium cum exercitu ad pugnam paratus aſcendit exiſtimans eo die ad manus cū hoſte uenire: cū ipiſq; uolente fortuna ubicunq; congredi. Non enim cibaria præter pauca & ſibi & equis ſuis milites feſtinantes ſecum tulerunt. Proficiſcentes itaq; itinere ob locorum aſperitatem difficili ad Quinquaginta maxime ſtadia caſtra poſuere: tantundem ſingulis diebus eundo: ſeptimo die ad locū peruenerunt: quem Latini Aſpidis montem uocant quod ſcuti ſimilitudinē habeat ubi arx antiqua fluuiuſq; perennis. Hic caſtrametari inimici dicebantur: In hoc igitur quum nihil hoſtile offendiſſent conſiſtentes aciem tanq̄ pugnaturi ordinauere. In hac itaq; expectatione quum tres dies ſpatii conſumpſiſſent: Ipiq; ſimul & ſotii qui contra Mauruſios arma ferentes auxilia exercitū iā premi animaduerterēt: ꝓtinus rebus infectis ſeſe recipiēdo ad plana deſcenderūt ubi uallū cōſtituerūt: In hac pte Barbari habitāt cōtra quos

Abiſas mons.

Tamugas ciuitas.

Aſpis ꝓmontorium.

Vandili enim in hos iamdudum Barbaros iram exercentes eos non admodum multos ſimul cum uxoribus in Sardiniam mittētes hic ſunt dominati: procedente autē tempore montes occupauere qui ꝑpe Caranalem ſunt: ac primo quidem clanculum latrocinia in uicinos exercentes: poſtea uero non minuſq̄ ad tria milia creuere ex manifeſto excurſiones facientes minime latere curauerunt: ac omnem circa oram depopulati ſunt: quamobrem Barbaricini a uicinis appellati ſunt. Contra hos igitur diuerſo genere Mauruſios: Salomon in hac hieme claſſem præparauit. Hæc itaq; in Aphrica per ea tempora geſta ſunt. In Italia uero eadem tempeſtate: Beliſarius contra Theudatum & Gothoꝝ gentem a Iuſtiniano miſſus: primo Siciliam curſu nullo labore adeptus eſt: ſicuti poſtea dicetur quū me ad res Italicas hiſtoria ducet. Nunc uero nō ab re mihi uidetur prius quæ in Aphrica cōtigerunt ſingula enarrare: deinde ad Gothoꝝ res in Italiam uenire. Hac igitur hieme uti ſupra dixi Beliſarius apud Syracuſas: Salomon apud Carthaginem moram traxere. Prodigium quoq; hoc anno grauiſſimū uiſum. Sol ſine radiis ſicuti luna ſplendorem toto anno emittere / ac quodāmodo ex magna parte deficere uiſus eſt ſic de ſolito iubare remittens ſubfuſcus apparebat / ex quo contigit ut neq; bellum neq; fames neq; peſtilentia nihil deniq; maloꝝ hominibus deeſſet. Annus quoq; Iuſtiniani Imperii agebat Simulq; uere ineunte quando Chriſtiani feſtum celebrant quod Paſca uocant Seditio in Aphrica inter milites contigit: quæ quoniam modo ſit orta quomodoue deſierit narrabo. Poſtq̄ Vandili proelio uicti ſunt uti mihi ſupra narratur. Romæi milites hoſtium filias & uxores matrimonio ſibi iunxerunt. Illaꝝ uero quelibet uiro perſuaſit ea ſibi oppida uindicarēt: quibus ipā prius dominabatur. Non enim fas eſſe ſe Vandilis quondā nuptas hæc poſſediſſe. Deinde eoꝝ cōiuges factas qui Vandilos uiciſſent inferiores eſſe q̄ ſub uictis conditione: dum bonis priſtinis priuarentur. Hæc milites meditantes Salomoni minime conſentire putabant oportere: qui Vandiloꝝ oppida in publicum & ad principis domū referre uolebat: dicenti captiuos opeſq; alias omnes cum ſpoliis inter milites dari tantū fas eſſe. Terrā autē ipām principi Romanoq; Imperio ſolum cōuenire: a quo ipi & nutriti ſunt & ut milites uocarent habuerunt. Sermones itaq; plures ſimul & iuramēta per caſtra ſup his fuere. Poſtq̄ uero dies feſtus ꝓxime futurus erat: Ariani meſti ob temploꝝ proibitionem ualde inſtabant uiſum itaq; ipoꝝ primatibus ut in prima feſti die quam magnam uocabant: Salomonem interficerent. Reſq; aliq̄diu latuit nullo conſiliū retegente utpote multis grauia &

Prodigium

Seditio inter milites Romæos.

dira conſulentibus ſermo monifeſtus in nullum fuit inimicum: qua de cau ſa rem celari putauerunt. Poſtq̃ uero multi Salomonis equites haſtati ac ſcutigeri ad hanc cõiurationem oppidorum cupiditate adſciti ſunt. Aduenien te die Salomon in templo ſecurus proculq; omni ſuſpitione reſedit: egredi entes autem quibus datum erat negotium ac ſpiritu uehementiore inter ſe enſibus adcincti murmurantes: nihil omnino ſunt auſi ſeu templi tunc ſa cra/ cerimoniaſq; uerentes ſeu ducis gloriam adſpectumq; erubeſcentes uel aliqua alia re diuinitus proibiti. Sacris deinde peractis eadem die domum redeuntibus coniurati inter ſe obiurgant: ac plane illorum deteſtantur ignaui am atq; mollitiem. Rurſus autem in diem ſequentem eodem conſilio re de lata ſimiliter rebus infectis diceſſerunt: ac in forum uenientes ſe inuicem accuſabant: quiſq; in alterum cauſam reiciebat ut mollem ac ſocietatis & offitii deſertorem: ſimulq; Salomonis adſpectus timorem probro dabant. Iamq; uti par erat re uulgata eorum pleriq; non tutum in Ciuitate morari pu tantes: extra uagando & oppida & agros populabantur: Aphroſq; in quos incidebant omnis loco inimicorum habentes. Alii uero ex Cõiuratis in ciuita te remanentes conſilium mentemq; diſſimulando admirari uidebantur. Sa lomon igitur ubi accepit regionem omnem uaſtari a ſuis militibus ut rem nouã plane mirabatur ſimulq; in hoc tumultu hos qui remanſerant omni no ab offitio diſcederent ac ad Imperatoris beniuolentiam ſequendam eſt adhortatus: qui ab initio quidem auſcultare uiſi; poſtq̃ dies quinta ad uenerat ac illos qui extra prædabantur iam in tuto eſſe ac in tyrannide cõ firmatos audierunt in Hippodromo conuenientes: in Salomonem ſimul cum aliis ducibus aperte conuitium iactabant. Itaq; Theodorus Cappa dox a Salomone miſſus eos blandis uerbis ac perſuaſionibus ad æqum de ducere minime dicto audientes conatur. Erat enim quidam huic Theodo ro tunc inimicus & Salamonis inſidioſus atq; ſuſpectus. Hunc itaq; mili tes ilico ducem ſuũ de conſilii ſententia cõclamant/ ac cũ eo arma corripien tes multo tumultu in palatiũ properant: hic quidem Theodorum alium qui cuſtodibus præerat ante omnis trucidant uirum profecto cum aliis uir tutibus clarũ tũ belli diſciplina præſtantiſſimũ Idem in omnes fecerũt ob uios ſiue Aphros ſiue Romæos qui eſſent Salomonis amici ſeu pecuniã ad manus haberẽt. Hinc ad rapinã cõuerſi per urbẽ domos expilauere: ubi mi lites nulli reſiſterẽt donec nox inſequẽs eorum furori ſilentiũ ac quietẽ impo neret. Salomon aũt in templũ quod admodum magnũ in palitio eſt fugi

ens latuit Huc ad eum & Martinus ſub ueſperam uenit. Poſtq̄ uero mili-
tes ſonno ſe dedere ambo e templo egredientes ad domum Theodori Cap-
padocis uenerunt qui eos ſecum cœnare quanq̄ nolētes cogit & in portum
inde deducens Lembo cuiuſdam naualis tulit qui hic a Martino præpara-
tus erat: ſecuti ſunt eos Procopius huius auctor hiſtoriæ ſimul & uiri qnq;
Miſna e domo Salomonis: ſoluētes itaq; hinc ſtadiis trecentis pactis ad Miſnam
Carthaginenſium nauale peruenerunt. Vbi in tuto conſtiterūt ſtatim iuſ-
ſit Martinum in Numidiam ad Valerianum & alios ductores Romæos
proficiſci rogatum ut tentarent ſiquomodo poſſent aliquos e ſeditioſis mili
tibus a ptinacia deſiſtentes ad Imperatoris ſui beniuolentiam fidemq; tra-
ducere. Theodorum quoq; per litteras Carthaginis curā ſimul & quecūq;
ad præſens negotium facere uiderit mandauit. Ipſe uero cum Procopio ad
Beliſarium Syracuſas adnauigat cuncta que in Aphrica audiuerat narrat
hortaturq; uti confeſtim Carthaginem eat Imperatorem ulturus qui a ſuis
militibus indigna patiatur. Dum hæc Salomon agit milites Carthaginem
Stozas Tyrannus. diripiunt & in campum Bullæ egredientes Stozam uirum e Martini equi-
tibus haſtatis Tyrannum ſibi conſtituunt uirum imprimis magnanimū
tum agendorꝫ peritiſſimū ut Iuſtiniani duces omnis de medio tollēs Aphri
cæ totius potiretur. Hic itaq; exercitum Octingentorꝫ milliū congregans
Carthaginem duxit ut cum nullo labore opſeſſurus. Mittenſq; ad Vandi-
los qui e Byzantio cum nauibus fugerant qui ue ab initio Beliſarium non
ſunt ſecuti: ſeu etiam latitauerant uel qui nullius prætii relicti fuere. Erant
igitur omnes non minus q̄ mille qui nō procul a Stoza in caſtra promptiſ-
ſimi uenerunt. Seruorum prætereа magna multitudo adceſſit ubi autem
prope Carthaginem fuere miſit ad eos Stozas qui urbem tenebant horta-
tum uti ciuitatem dederent ſi malorum eſſe immunes optarent. Illi autem
ſimul & Theodorus ſe id omnino facturos negauerunt urbem eam ſe Im-
peratori cuſtodire profitentes: miſeruntq; ad eos Ioſephium cuſtodum Im
peratoris ſcribam e clara ſtirpe qui e domo Beliſarii erat & nuper ad obeun
da negotia quædam Carthaginem miſſus. Hic eos rogat ne ulterius ſeuiāt
ac a pertinatia deſiſtant. Stozas ubi hæc audiuit Ioſephium ilico trucidat:
ac urbē opſidione cingit. Qui aūt intus erāt tali exēplo pterrefacti ſibiq; cō
ſulentes Carthaginē Stozæ decreuerunt. Hæc itaq; in Aphrica exercitus
agitabat. Beliſarius aūt cū Salomone ac centū ex eius equitibus haſtatis &
ſcutigeris delectis una in naui Carthaginē adnauigat circa diei ſerū quādo

poſtera hi qui ciuitatem opſidebant per deditionem accepturi erant: ac in ſpem erecti tota illa nocte uigilauerũt. Poſtq̃ uero illuxit ac Beliſarius adeſſe nuntiatur eueſtigio caſtra opſidionemq; ſoluentes turpiter ac ordine nullo fugam adripuerunt. Beliſarius uero exercitum ad duo millia congregans ac eos ad Imperatoris beniuolentiam & uerbis adhortans & pecunia multa impellens fugientes perſequitur: ac eos apud Membreſam ciuitatem cccl. ſtadiis a Carthagine diſtantem deprendit. Hic igitur utriq; caſtrametantes ad pugnam ſe adcingebant: qui cũ Beliſario erant ad Bagradam fluuiũ. Aduerſarii uero in loco alto atq; iniquo uallum conſtituere. Ciuitatem uero ingredi neutri uoluere ꝗ ſine menibus eſſet. Poſtera die ad pugnam parati. Aduerſarii quidem ſuo numero confidentes: a noſtris ut imperiti ex magna parte rei militaris (nam in huiuſcemodi ſeditionib9 omne genus hominum ſine delectu confluere ſolet) a noſtris ſpernebantur: quos Beliſarius ad pugnam adcendere uolens ad ſe uocatos talibus adloquitur. Membreſa urbs. Bagrada flu.

¶ Præter ſpem ac uotum Cõmilitones erga Imperatorem ac Romæos res ſe habent: In pugnam nunc congredimur in qua neq; uictoriam ſine luctu habebimus contra conſanguineos & ſimul educatos ituri. Hoc tantum mali ſolamen ꝗ cauſam atq; initium belli non ipſi exiſtentes ſed periculum propulſantes in periculum deſcendimus: qui enim amiciſſimo atq; cariſſimo inſidias tendit: cõſanguinitatis ac neceſſitudinis iura uiolando: quanq̃ uictorię ſuperſtes non fatum uitare: ſed facinoris conſcientia penam prorogare uidetur. Hos enim & inimicos & Barbaros ſeu quoduis aliud acerbiſſimũ dictu iudicat eſſe non ſolum Aphrica ſub eoꝝ manibus in prædam ueniens: ſed Romæoꝝ militum multitudo quos non inimicos exiſtentes hi trucidare ſunt auſi: non alia de cauſa q̃ ꝗ fideles Imperatori exiſtunt: a quibus profecto ſcelerum penas nunc exacturi uenimus: iure aduerſarii familiariſſimus facti. Natura enim neq; amici neq; inimici inter ſe homines exiſtunt: actiones enim cuiuſlibet aut morum ſimilitudine in concordiam & ſocietatem mortales coniungunt: aut moribus diſcrepantes in inimicitiam diducunt. Vt igitur contra homines iniquos atq; nobis aduerſos pugnemus ſatis puto cognoſcitis: nunc ꝗ a nobis deſpiciendi minimeq; reputandi ſunt ego monſtrauero. Hominũ enim multitudo non ex lege ſed per iniuſtitiam & ſcelus congregata ſtrenue quicq̃ in bello agere nõ poteſt quũ nullo modo uirtus cũ iniqtate cõgredi aut cõuenire ualeat: uerũ a nefariis abſiſtẽs eos ſcdm ordinẽ rei militaris aut diſciplinã agere nõ ſunt: deſtituti Contio Beliſarii.

igit̃ & animi uirtute & rei militaris diſciplina atq; ordine nulla mora quin ſuccumbant• Spernendi ſunt inq̃ ob has cauſas aduerſarii noſtri ac audacter in eos eundum quum nec in numero aut multitudine bellatorꝝ ſed in ordine atq; fortitudine belli exitus ac robur conſiſtat•Beliſarius quidem hactenus • At Stozas ſuos exortans ſic ait• O uiri qui una mecum e Romæorum ſeruitute liberati eſtis nequis ueſtrum nunc mori pro libertate detrectet quam & ueſtra uirtute ueſtriſq; armis pauloante conſecuti eſtis•

Contio Stozę

Nota

Neq; ita graue in malis ſeneſcentem uſq; ad extremum uiuere q̃ a malis ſemel liberatum rurſus in eadem recidere ꝙ medio tempore bona deguſtanti difficilis ut par eſt calamitas reuerſa uideatur • Rebus itaq; ſic exiſtentibus neceſſarium uos meminiſſe ꝙ quum Vandilos & Mauruſios ipſi uiceritis : uos in quam belli labores ſubiiſtis:alii uero ſpoliorꝝ aliarumq; rerum domini fuere• Illudq; cogitatote ꝙ milites quum ſitis perpetuo uos in bello ac periculis uerſari oporteat : uel pro Imperatoris gloria ſi rurſus ei ſeruieritis uel pro uobis ipſis ſi libertatem hanc quam tenetis ſeruaueritis• Quod enim e duobus optabilius uiſum uobis eligendum aut in præſenti pugna molliter agere uel fortiter uelitis • Succurrere uobis etiam debet ꝙ contra Romæos arma ſumentes ſi ſubiugati fueritis non æquos dominos neq; clementes expiemini: ſed grauia intolleranda q; uos manebunt• Promptum eſt igitur uobis mori mors enim quocunq; modo uobis in bello contingat admodum honeſta uidebitur • Vita namq; uictoribus & felix & ſua uis eſt : uictis autem nihil aliud acerbius dicam q̃ toto uitæ tempore ſpem in hoſtium miſericordia collocare • In congreſſu quoq; impares illi erunt longe numero inferiores quapropter minimũ in eis audaciæ ac animi contra nos fuerit eo magis ꝙ nobiſcũ huius participes eſſe libertatis exoptant• His dictis quum utroq; inter ſe propinquante exercitu ad manus uenturi eſſent • Stozas rurſus ante medios ſeſe offerens hoſtes hæc loquit̃• Viri Cõmilitones Stitote uos inique facere contra generis ueſtri homines ac ſimul educatos militantes : qui cõmunibis uobis malis ſimulq; acceptis iniuriis feſſi Imperatori ac Romæis bellum inferre decreuerunt • An non recordamini ꝙ nullum ueſtrorum laborum fructum retuliſtis priuati donis ac ſpoliis inimicorum quæ belli lex his qui cum uirtutę ac ſtrenue ſe geſſerunt militibus p̃mia dari ſolent : at his alii gaudent fructuſq; uictoriæ toto tẽpore cõſecunt̃ :uos uero in ſeruorꝝ collocãt parte•Si igit̃ in me aliqua de cauſa irati eſtis me meũq; corpus petite præſto adſum : reliquis qui me

Stozæ rurſus oratio•

ſecuntur hoc tantum piaculum uitare liceat• Si aũt nihil eſt cur ſuccenſere debeatis tẽpus iã nũc pro ipſis arma ſumere: Talibus locutũ Stozam hoſtes collaudauere• Confeſtimq; adnuentes multa beniuolẽtia ſalutauere• Duces autẽ hoc animaduertentes metu correpti clanculũ ſe militibus ſubtraentes in templũ quod in Gazophylis erat aufugiũt quos quanq̃ ſub fide dei columitate acceptos ilico trucitauerunt• Hæc ubi Impator accepit Germanũ fratris filiũ uirũ patritiũ cũ paucis in Aphricã miſit: cũ quo Symmachus & Dominicus ſenatores erãt: quoꝝ alter equitibus & ſumptibus p̃futurus alter Domnicus pedites ducturus erat• Ioannes eni iã ex morbo deceſſerat cui munus hoc additũ erat• Hi poſtq̃ Carthaginẽ puenerunt Germanus cõfeſtim militũ numerũ recenſuit ac ſcribaꝝ codices pluſtrans in qbus ipoꝝ noia inſcripta fuere: uidit tertiã exercitus partem tam Carthagine q̃ in aliis Aphricæ ciuitatibus eſſe: reliquos uero omnis tyranno cõtra Romæos militare: quãobrem pugnã cõmittere nõ aduc ei uiſum ſed exercitũ q̃ multum ſibi conciliare nitebat̃ p̃ſertim hoſtiũ cõſanguineos aut familiares qui Conſtantinopoli remanſerant quos quũ acte omni deliniret: tũ ſe dixit ab Imperatore in Aphricã miſſum ut milites deficiẽtes cõprimeret: & iniuſtitię ac pfidiæ pœnas ab eis exigeret• Hæc aduerſarii audiẽtes nõnulli ad eũ tráſſugere ceperũt: quos Germanus in urbẽ multa humanitate ſub fide receptos in honore habuit: p̃fecitq; ordinibus quibus ipſi contra Romæos prius præfuere• Poſtq̃ uero de his ſermo quoquo uerſus ad omnis peruenit plures in dies tyrannum deſerentes: Carthagiuem ſe conferebant• Germanus autẽ ubi adæquare iam numerum cum hoſte uidit ſe inferiorem non putans ad prœlium adcinxit• Stozas uero ſuos animaduertens cottidie deficere / metuenſq; ne magis continuo debilitarentur: armis iamiam decernere / ac de re tota periclitari: deniq; hoſtes improuiſos aggredi ſtatuit: eo magis q ſperaret ſi prope adcederet multos ex his qui iam cum Germano erant Carthagine facile tranſſugituros• Quare ad ſpem ſuos magnopere excitauit: ac iam propterea uictoriam tenerent• Itaq; cum omni exercitu eueſtigio Carthaginem petit ab eaq; longe ſtadiis• XXXV• caſtra poſuit: Germanus parte alia ſuos animans ac diſpernens tanq̃ in bellum proceſſurus extra portam eduxit: quumq; hoſtes propinquos audiuiſſet conuocatis omnibus hæc ait• Quod nemo ueſtrum o uiri Commilitones de Imperatore quæri neq; aliquam in rebus geſtis eius in uos culpam oſtendere poſſitis nullus eſt qui non fateatur• Ille uos agreſtes olim homines cũ pera & una tñ uiliſſima ueſte apud Byzantiũ congregatos tales eſſe fecit ut Romæoꝝ

Germanus

Germani oratio ad milites•

res in ueſtris nunc uerſetur manibus• Vt autẽ idem a uobis nõ ſolũ probrũ ac contumeliam ſed quæ ſunt omniũ grauiſſima & maxima ſit paſſus uos hoc tempore probe noſtis: quoꝝ memoriam ut ſeruare ꝑpetuo poſſitis omniũ cauſas ac querelas dimiſit: tantũ hoc ei offitium preſtare uos rogans ut ob talia uerecundia: pudoreq́ꝫ adficiamini: hac igitur ducti uos æquum fuerit priſtinam fidem reuocare ac ueterem iniuriã noua offitii diligentia compenſare • Præteritoꝝ nãqꝫ penitentia his qui errauerunt clementes reddere ſolet iniuriam paſſos: Offitiũ enim tempore præſtitũ ingratoꝝ nomen mutare conſueuit• Illud autem uos uidere oportet ut ſi in pñti negotio Imperatori fideles eritis nullam ꝑteritæ culpæ memoriam relinquetis: omnis enim actio ab hominibus ex ipſoꝝ cõmutatione appellari debet: peccatum ſemel admiſſum nullo unq̃ tempore efficies ut ſit infectũ: quod autẽ bonis actionibus corrigitur illis auctoribus maxime fauet priſtinamqꝫ famam erroris obliuione ſempiterna reſtituit • Nam ſi hos execrabiles nunc ut eſt æqum deſpicitis multis deinceps in bellis pro Romæis contra hoſtes alios uos fortitudinem ac animi alacritatem præſtaturos indicabitis: neqꝫ unq̃ aliter feciſſe aut Imperatori aduerſos fuiſſe oſtendetis• Qui enim in his quæ admiſerunt retractando ꝓbantur honeſtiſſimam præteritoꝝ excuſationẽ ꝓſeferunt• Hæc itaqꝫ ueſtrũ quilibet erga Imperatorem ſic cogitet• Quod autem ad me pertinet ſcitis quẽadmodũ ego nullius memor iniuriæ uos nulla ex parte laceſſiuerim: quin potius omni beniuolentia proſequens in huiuſcemodi certamine conſtitui• Vnde habeo uos magnopere rogare ut nemo ueſtrum mente diſſimulata contra hoſtes ꝓcurrat: quin ſi forte aduc ad illoꝝ exercitum tranſfugere exoptat ne cunctetur nunc protinus ei cum omnibus armis liceat: hoc ſolum mihi gratificando ut non clam aut per inſidias ſed aperte ſit iniuſtus: cuius rei gratia hæc ad uos uerba non apud Carthaginẽ ſed in acie ante hoſtem habui: ut nulli hoc facere uolenti ſit aliquid impedimento quin ab omni liber periculo tutus diſcedat• His a Germano dictis tumultus in caſtris Romæoꝝ plurimus exoritur: ac quiſqꝫ pro ſe primus fidem beniuolentiamqꝫ ſuam erga Imperatorem duci monſtrare contendit: inſuper grauiſſimis adfirmare iuramentis • Aliq̃diu igit̃ in acie ſtantibus ac nullis utrimqꝫ ſe mouentibus quum hoſtes nihil prorſus eaꝝ rerũ quas Stozas ꝓdixit iam contingere uiderent ſpeqꝫ ſe deceptos animaduerterent: protinus aciem deſerentes aufugiunt ac ſe inter Numidas recipiũt ubi eoꝝ & uxores & bona expreda erant • Huc paulopoſt Germanus cum exercitu uenit preparans cũ alia optime: tum currus immodicos ducens aduerſarios

eſt adſecutus ad oppidũ quod Calabaſtores Romæi appellant: ibiq; caſtra hoc modo collocauit• Currus in fronte conſtituens pedites apud eos poſuit quibus Dominicus p̃erat ut habentes in tuto humores magis fiderent • Ex equitibus autẽ optimos atq; fidiſſimos quos e Conſtantinopili adduxerat peditibus dextrorſus poſitos ip̃e regebat: alios autẽ omnis in cornu dextro non cõiunctim ſed diuiſim in tris maxime turmas cõſtituit: quarũ una Ildi ger: Alteri Theodorus Cappadox: Tertiæ omnibus maiori frater præerant In hunc modũ Romæi ordinati fuere• Aduerſariorũ uero cõtra ſtetere nullo quidem ordine ſed more Barbarico ſparſi• Hos Mauruſiorũ millia multa nõ longe ſequebant̃: quos quũ alii multi: tum Iaudas & Ortaias ducebant minime quidẽ oẽs his qui cũ Stoza erant fidi: ſed plurimi cũ Germano prius per nuntios cõuenerant: Poſtq̃ in rem p̃ntem ueniſſent partibus Imparatoris cõtra hoſtes apte dimicarent: quibus Germanus omnino nõ credidit: ut q̃ infidũ genus Mauruſiorũ in omnis ſit homines: cuius rei gratia cum aliis ſeditioſis in exercitu ſimul nõ erãt: ſed pone ſequẽtes plane belli euentum expectabant: ut unacũ uictoribus uictos inſequerent̃ • Stozas autem prope inimicos conſiſtens ubi ſignũ Germani uidit ſuos adhortans in eum proceſſit• Eruli uero qui cũ eo erant minime ſecuti ſunt omnino dubitãtes in dextro cornu ſibi oppoſitos hoſtes ſi incurrerẽt minime ſe poſſe tollerare• At reliquorũ tantus fuit impetus ut Romæos terga ſtatim uertere cogerent quidam & contra pedites incurrerent: qui iam ordinem deſerere ceperunt• Inter hæc Germanus enſem ſtrictũ ſupra fugientiũ capita intentans multo labore eos qui circa ſe ſunt ſiſtit/ac ruſus in hoſtes cõuertit: curſuq; ipſe demũ in Stozam cõtendit: quo facto & ip̃e & qui circa Ildigerem & Theodorum erant ita cũ hoſtibus ſunt confuſi ut inimici perſequentes in turba multos e ſuis interficerẽt•Cõmixta igitur multitudine qui circa Germanũ erant retro euntes etiã magis pugnæ incumbebant: ac hoſtes in multã formidinem incidentes nõ amplius fortiter egerunt•Neutri enim ſatis perſpicui aut noti nequidẽ ſibi ip̃is neq; inter ſe fuere una enim uoce: unoq; armaturæ genere omnes utebantur neq; ſpetie aliqua aut figura aut ulla re alia inter ſe diſtincti•Quamobrem ex Germani ſententia Imperatoris milites ubicunq; cõprehenderent̃ interrogati quicũq; eſſent • Si quis ſe Germani militem eſſe dixerit omnino Germani ſignũ dicere iubebat: hoc aũt dicere nullatenus habentem ſtatim interficiebant • In hoc autẽ labore quidam ex hoſtibus latens equum Germani interfecit • Ex quo ille cadens in maximũ uenit uitæ diſcrimen: niſi equites haſtati celeriter occurrentes eũ ſeruaſſent

Calabaſtores oppidum•

ac rurſus alium optuliſſent equum • Stozas igitur in hoc tumultu cum pau
cis quibuſdam fugam tentauit• Germanus uero ſuos hortatus recta in ad-
uerſarioꝝ caſtra erumpit• Hic illi qui ualli cuſtodiæ adibiti erāt occurrūt:
pugnaq; ad ip̄m ingreſſum atroci facta pauloq; poſt & reliqui hoſtes ſupue
nientes: Germanū cū ſuis repellunt at ille e ſuis nōnullos aliā caſtroꝝ par-
tem tentare iubet•Hi quum im̄pata feciſſent ac nullū offenderent reſiſten-
tem intra munitiones nullo labore ingrediuntur: quod hoſtes uidentes fu-
gam adripiunt• At Germanus ex alia parte cū reliquo exercitu in uallum
irrumpit•Hic milites tantū prædæ uacātes ac inimicos omnino ſpernētes:
nec duci admonenti audientes ob auaritiam fuere: quāobrem Germanus
hoſtium rurſus contentionē moturus ip̄e cū paucis ualli ingreſſum tuetur
querens ſimul atq; obteſtans eoꝝ temeritatem in ordinem reducere: mini-
me auſcultantes fruſtra nitebatur• Mauruſioꝝ interim multi hac facta cō-
uerſione hoſtes ſunt perſecuti: ac Imperatoris partibus ſtudentes ſimul ca-
ſtra cū cæteris p̄dabantur • Stozas uero qui ab initio Mauruſioꝝ exercitui
maxime cōfidebat ut inimicos repelleret ad eos auxilii gratia adeq̄rat utq;
rem ſentiit quomodo ſe haberet cū hominibus centū uix aufugit • Rurſus
igitur plures ad ip̄m congregati ad manus iterū cū hoſte uenire tentauerūt
repulſi rurſus nihil minus q̄ prius ſi nō magis ad Germanū omnes tranſſu
gerunt• Solus autem Stozas cū Vandilis quibuſdam ad Mauritanos ſe re-
cepit: ibiq; cuiuſdam uiri principis filiam in matrimoniū ducta remanſit•
Et militum quidem ſeditio hunc finem habuit • Erat autem quidam inter
Theodori Cappadocis haſtatos equites nomine Maximinus magnop̄e im
probus•Hic militū plures ſecum iuratos ad conſpirationem habens tyran-
nidem inuadere decreuerat pluresq; ſibi etiam alios ſibi adiunxit: conſilium
cum aliis tum Aſclepiadi cōmunicauit•Is e paleſtina aduenerat bono gene
re natus: ac imprimis Theodoro fidiſſimus: quaꝓpter rem ei deinde Ger-
mono retexit: at hic quum priora facta minime aduc cōpoſuiſſet aliam ex-
acerbatis rebus addere turbationem nequaq̄ tutum exiſtimans blanditiis
potiꝰ eū & honore lenire q̄ aliqua pena mulctare querebat•Itaq; iureiurādo
eum præueniens Romæoꝝ Im̄patori auctorare conatus eſt:quum nullum
equitem haſtatum fieri mos eſſet niſi qui prius ſeſe iuramento ac fidē ſuam
ip̄i duci ac eidem Im̄patori obligaſſet hac ſumpta occaſione Maximinū ut
uirum fidiſſimū laudauit ſimulq; ad ordines ꝓmouit equitemq; ſuum con-
ſtituit• Is hoc honore accepto lætior factus faciliorem ei uiam ad ea quæ co
gitauerat ſibi datam exiſtimando fidē ab eo expeditā iureiurando firmauit

quam protinus irritam fecit multomagis tyrannidi iam animo cõceptæ in uigilando• Eodem forte tempore quoddam Ciuitas feſtũ celebrabat/ multiq; ex Maximini cõiuratis ſub prandii horam offitii gratia ad palatiũ conuenerũt quo Germanus ſui ſtudioſos ſimul & Maximinũ inuitauerat Duces igitur accumberent omnes : ecce quidam Germano nuntiat plures nullo ordine ante ianuam ſtantes queri ſtipendiũ iam longi temporis Impatorem ei debere• Germanus uero equitibus ei fidiſſimis iuſſit Maximinũ in cuſtodia tenerent nihil ei rei geſtæ retegendo• Tunc uero coniurati qui aderant ei ſtudentes protinus minis multis ac tumultu ad Hippodromũ currunt ibiq; ab his qui parati erant partim interfecti partim capti ad Germanumq; ducti ſunt• At qui ad Hippodromũ minime ꝑperauerunt ſeſe nequaq̃ proditionis conſcios monſtrauere• Germanus autem a ceteris quidẽ ulterius exquirere ſuperſedit tantũ Maximinum interrogauit : an poſtq̃ iuraſſet ſe in offitio permanſurũ ultra inſidiis etiam tenderet : fatentemq; ſe poſtq̃ inter equites equites eius acceptum fuiſſet magis aduc tyrannidi ſtuduiſſe ꝓpe ciuitatis menia palo infixit : ſic itaq; ſeditio diſſoluta: Maximiniq; proditio hunc habuit finem • Germanus igitur poſt hec unacũ Symmacho & Domnico a Iuſtiniano annũ iam Imperii tertiũ ac decimũ agẽte reuocatus• Salomon rurſus rerũ ſummã in Aphrica pmiſit exercitum ei tradens Duceſq; quum alios tum Leontiũ Zaunæ Pharesmanis & Ioannem Siſinii filio Martinus enim & Valerianus iam antea Byzantiũ reuocati fuerant• Salomon igitur Carthaginẽ adnauigans ac omni ſeditione liberatus æqum ſe geſſit ac Aphricam diligenter cuſtodiit ornans ac inſtituens exercitum tum ſi quos ſuſpectos repperit Byzantiũ ad Beliſarium miſit:tirones autem in illoꝝ ſurrogans locũ• Vandilos quoq; relictos ſimul cũ omnibus eoꝝ uxoribus ac mulieribus ex omni Aphrica diſpulit • Ciuitates inſuper omnis menibus cingens ac leges diligentiſſime cuſtodiens rempublicam magnopere conſeruauit • Fuitq; Aphrica ſub illo in prouentibus potens & in reliquis rebus feliciſſima• Poſtq̃ uero cuncta probe diſpoſuerat contra Iaudam & Mauruſios qui erant in Auraſio monte rurſus expeditionẽ ſumpſit ac primũ quidem Gontharim unũ ex eis equitibus uirum fortiſſimum cum exercitus parte mittit• Is ad Abigan fluuiũ circa Bagaſim deſertã ciuitatem caſtra poſuit hic cũ hoſte concurrit ac prœlio uictus ſe intra munitiones recipiens a Mauruſiis opſidione p̃mebatur • Poſtq̃ uero Salomon cum toto exercitu ueniẽs longe ſtadiis•lx•a caſtris Gontharis caſtrametatus uallo locũ muniit ubi de clade Gontharis quæ contigiſſent audiuit : exercitus

Abigas flu•
Bagaſis ciuit•

partem miſit ac bono eſſe animo rurſuſq; cum hoſte concurrere iuſſit. Mau
ruſii autem bello ſuperiores facti uti ſupra narratur hæc egerunt. Abigas
amnis ex Auraſio monte in campum fluit: terramq; irrigat quantam ac eo
modo quo illius accolæ uoluerint. Hi enim huius defluxum circũducunt
quando ac ubi profuturum ſibi uideant. Nam in hoc campo frequẽtes in-
ſunt rupes & amfractus in quos Abigas deductus ac ſciſſus proruens ſub
terram fertur: rurſuſq; ſupra alibi apparet fluens. Hoc autem quum ſæpe
in hoc campo eueniat in accolaꝝ poteſtate ſitum eſt quonãmodo aquis hu-
ius fluminis uti uelint an aggere ipm̃ obturare: an rurſus recludere. Igitur
Mauruſii tũc amfractus huiuſcemodi apientes totam fluminis inundatio-
nem in caſtra Romæoꝝ dimiſerunt: Ex quo palus profunda & impenetra
bilis facta eos maxime adflixit ac in animi anxietatem deduxit. Quod ubi
Salomon audiuit celeriter eo proficiſcitur: Barbari ſubito illius aduentu ter
refacti ad Auraſii radices ſe recipientes in loco quem Faboſim uocãt caſtra
poſuere. At Salomon cum exercitu huc contendes ad manus cum hoſte ue
nit uictorq; eos in fugam conuertit: ac ex illo Mauruſii cũ Romæis concur
rere haud tutum ſoli: nec iam amplius eos ſuperare poſſe putauere. Tantũ
in Auraſio monte ſpes erat ꝙ Romæos ob loci iniquitatẽ non diu moram
toleraturos: indeq; cito ſicuti prius diſceſſuros exiſtimabant. Multi uero ex
eis a Mauritanos ac ad Auraſi partem quæ meridiem ſpectat ſe contulere.
Iaudas uero cum Mauruſioꝝ duobus millibus in hoc monte manſit. Erat
autem Zerbules quidã nomine qui arcem in Auraſio edificabat in quam
Iaudas cum omnibus Mauruſiis eſt ingreſſus. Salomon autem tempus in
opſidione minime uolens ubi audiuit apud Tamugadam ciuitatẽ campũ
Tamugada urbis. iam frugibus maturis abundantem eſſe eo exercitũ duxit: ibiq; moram fa-
ciens agrum populabatur: in Zerbulis arcem rurſus triticum omne relatu
rus. Dũ hæc Romæi agebant: Iaudas relictis arcis præſidio nõnullis Mau
ruſiis quibus maxime confidebat ipe cum reliquo exercitu in Auraſii cacu
men aſcendit ut ſi forte expugnaretur huc ſe reciperet locũq; muniens præ-
Tumar. ruptum ac ſub arduis petris latentem Tamar nomine hic conſtitit. Barba-
ri uero pſidio relicti quũ opſidioni reſiſtere nõ poſſe ſperarent ducibus præ
ſertim ſublatis e ueſtigio arcem relinquere cogitabant. Clam igitur hoſtib9
omnes ſilentio fugam adripuerunt. Romæi autem qui eadem fere die opſi
dione relicta diſcedere parabant: poſtq̃ in menibus nullus apparuit hoſtis
admirati inter ſe plurimũ heſitabant: auſi demũ ulterius ire portam par-
uam unde illi egreſſi fuere aptam offendũt/intrantes itaq; omnia depdanẽ:

perſequi autem eos ꝙ leuis eſſent armaturæ ac regionis peritiſſimi minime uiſum: cuſtodes tantum arci dimittentes pedibus omnes altius aſcendere ceperunt uſq; quo Tumar peruenirent locum ubi ſe tanq̄ in carcere inimici cluſerunt propiuſq; caſtra mouentes in loco iniquo & ꝑrupto ubi nihil penitus aquæ aut alicuius rei neceſſariæ nec erat nec eſſe ſperabatur. Longiuſculo autem tempore hic conſumpto quum Romæi & ip̄i quoq; aquæ penuria preſſi laborarent. Salomon ut diligentem adiberet cuſtodiam inopiamq; ſuſtentaret ſingulis diebus calicem tantum cuilibet militū diſtribuebat/quos ubi uidit egreferre nec diutius hanc uictus duritatem pati poſſe: Iam non ultra morari ac ꝓpe caſtellum pugnam tentare conſtituēs ſic eos eſt adortatus. Poſtq̄ Romæis deus dedit apud Auraſium Mauruſios expugnare rem quidem arduam & his qui hactenus per nos facta non uiderunt penitus incredibilem. Neceſſarium & uos priſtinam adſumentes uirtutem diuinæ gratiæ munus minime contemnere ſed audicia qua ſolitis inſtando: tum periculum ſubeunde ex rerum preteritarum felicitate futuram auſpicamini uictoriam. rerū enim humanaꝝ momenta in occaſionis præceptione conſiſtunt. Nam ſi quis per ignauiam fortunam paratam neglexerit ſi ſua culpa ab ea deſeruatur nequaq̄ illā ſed ſe ip̄m accuſat. Mauruſioꝝ nunc cernitis debilitatem/ caſtellūq; ubi ſe ad defenſionem incluſerunt omnibus deſtitutum neceſſariis. Vobis autē alterū e duobus deliberandū uel opſidioni patienter inſtantes hoſtiū deditionem expectare: uel eam omnino deſpicientes cum noſtro periculo uictoriam nobis paratā deſpicere. Sed quātomagis contra Barbaros armis experiri ꝑſtabit ac ſine periculo fuerit/ quos profecto fame iam abſumptos nunq̄ ad manus uobiſcū uenturos putauerim. Quæ quidem diligentius euoluentes impata uos prompto decet animo facere. His igitur Salomon dictis ueſtigare cepit unde cōmodior ad irruptionem uia daretur. Nam animo ualde heſitabat qua nā prius aggrederetur quū undiq; prærupta eſſent. Hæc meditanti iter fortuna protinus oſtendit Gezon erat nomine quidam inter pedites eius ordinis quos optios Romæi appellant: qui ſiue ioco ſiue ſerio ſeu etiam diuinitus inſtigatus cōtra inimicos ire uiſus ſolus aſcendit: pauloq; poſt haud longe nonnulli ex aliis militibus ſecuti hoc factum audax admirabantur. Tres autem Mauruſii qui ingreſſum cuſtodiebant ſuſpicantes aduerſos eos uenire curſu ire contra feſtinant ut in anguſto loco ſine ordine quiſq; ſolus per ſe ꝓperabāt: quūq; primus forte caderet a Romæo ſtatim data occaſione occiditur. Reliqui qui pone ſequebant̄ hoc animaduertētes multo tumultu ac clamore

Ōro Salomonis ad milites

ĩn hoſtes incurrunt : ubi autē Romæus exercitus omnis hæc uidit ducem
minus expectantes qui iter monſtraret neq; tubæ ſonitũ ut eſt de more in
pugnæ congreſſu ne ue ordinem ſeruantes ſed clamore multo utentes ac ſe
inuicem excitantes in hoſtes impetum faciunt • Hic primum Ruſinus &
Leontius Zaunæ Pharegmanis uirtutis præclara facinora cõtra inimicos
oſtenderũt: quibus Mauruſii perterriti poſtq̄ cuſtodes interiiſſe didicerũt:
ſtatim qua cuiq; uia dabatur ſe conuertunt: ac eoꝝ pleriq; in locis anguſtis
deprenſi interficiebantur• Ipſe autem Iaudas iaculo crus ſauciatus nihilo-
minus fugit ſeq; in Mauritanos recepit•Romæi autem caſtra inimicoꝝ di-
ripientes Auraſium relinquere ex re fore minime putabant• Sed hanc Salo
mon arcem ab ſe reconcinnari iuſſam cuſtodiendam mandauit: ne rurſus
Mauruſiis ad res nouas huc aditus eſſet • Eſt autem quoddam in Auraſio

Petra Gemi-niani•

ſaxum abruptũ Petra Geminiani ab accolis uocata ex alta cupidine emer-
gens ubi breuem turrem priſci ut refugium eſſet loci illius natura iniqui
ædificauerunt• Hic Iaudas paucis ante diebus opes omnis ſimul cum femi
nis collocauit: cuſtodemq; unũ Mauruſium ſenem Theſauri adibens quo
tantum inimicos nunq̄ peruenturos ſuſpicabatur neq; ui ullo tempore hãc
turrim expugnaturos • At Romæis difficultates Auraſii omnes ſuperanti-
bus: quum quidam ex exercitu miles quaſi per iocum turrim aſcendere pri
mus cepiſſet a mulieribus ac ſene illo uelut inſanus & rem longe duram ag-
greſſus irridebatur• At ille manibus pedibuſq; paulatim adnitendo emer-
gens ac enſem educens ſeni protinus ceruicem amputauit • Milites autem
reliqui alacres atq; confidentes inter ſe iuuando inuicem omnes conſcende
rũt: feminaſq; ac theſauꝝ maximũ inde rapiũt:ex quo Salomon multas po

Mauritaniæ duæ•

ſtea ciuitates in Aphrica menibus reſtituit• Mauruſii poſtq̄ e Numidia ſu-
perati uti ſupra narratur refugientes Zeben regionem petierunt que ſupra

Sitiphis urbs

montem Auraſium eſt ad Mauritaniã pertinens Sitiphen metropolim ha-
bens Romæoꝝ Impio tributariam• Mauritaniæ uero alterius Cæſarea ca-

Cæſarea

put eſt ubi omnia ſimiliter oppida uectigalia facta: præter ipius caput Cæ
ſaream a Beliſario Romæis immunẽ ſeruatam quam ipi nauibus adeunt:
quum terreſtri itinere nequeant• In hac igitur Mauruſii regione conſedere
ac ex illo Aphri omnes Romæis obtẽperant pace certa utentes:ac ſub Salo
monis quidem uiri ſapientis ac modeſti magiſtratu nihil mente hoſtile re-
tinentes uiſi ſunt omniũ hominũ feliciſſimi•Quarto autem poſt Anno om
nia bona in mala eis conuerſa fortunæ cõmutatione contigerunt• Nam an
no Iuſtiniani Quartodecimo Curtius & Sergius Bacchi Salomonis fratris

filii ab Impatore ad regendas in Aphrica ciuitates miſſi:alter ſenior Penta-
polim: Tripolim uero Sergius. Mauruſii uero Leucathæ appellati cũ mag- Mauruſii Leu
no exercitu in urbem Leptim magnã uicinã uenientes palã dicebãt hac de cathæ.
cauſa ꝑfectos eſſe ut digna dona eiſq; debita dando pacẽ firmarẽt. Sergius
uero a Pudentio ꝑſuaſus uiro Tripolitano cuius ſupra memini ut ab initio
Vandilici belli Iuſtiniano cõtra ipſos Vandilos militantes. lxx. barbaros &
maxime ꝓbatos in ciuitate receptos etiã cõuiuio humaniter aibuit: cuncta
ſe ꝓmittẽs poſtulata ꝑſtart/alios uero in ſuburbano manere iuſſit. Hos aũt
dicũt barbaros mẽte doloſa in urbẽ ueniſſent Sergiũ p inſidias interficerẽt:
poſtq̃ uero cũ ipſo in colloquiũ uenerunt quũ alia Romæos expoſtulaſſent:
tũ ſegetes agroſq; ab ipſis cõtra ius faſq; populatos quæ Sergius ſpernẽs e lo
co ſurgẽs i quo ſedebat inde diſcedere uoluit: tũc qdã ex illis chlamyde ipſi9
adſumpta eũ retinere tentauit: Hinc reliqui in tumultũ excitati inſurgũt:
ipſumq; circũſiſtũt:qdã uero e Sergii equitib9 enſem educens hũc Mauruſiũ
interfecit & ex illo magna in tota domo turbatiõe exorta equites Sergii bar
baros oĩs interfecere. Vnuſq; ex eis ut cæteros interemptos uidit e conclaui
clam oĩbus ſubterfugiens ad ſuos Mauruſios otius cõtendit: hiſq; oĩa quæ
cõtigerũt narrat. Illi hæc audientes ilico ad caſtra ꝓpria cõcurrũt cæteriſq;
ſe iũgentes cõtra Romæos adcingũt quib9 Leptim magnã uenientib9 Ser
gius & Pudentius cũ toto exercitu obuiam fiũt pugna uero cõmiſſa primũ
Romæi uictores apparuerunt multũq; hoſtium interemere: ac eoꝝ caſtra
diripiẽtes ſimul uxores & liberos omnẽq; gazam adripuerũt. Poſtremo Pu-
dentius uirib9 temere confiſus reicit. Sergius aũt cũ toto exercitu Leptim
magnã ſe recepit. Breui poſt tpe Barbari maiore expeditiõe cõtra Romæos
ueniũt. Sergius aũt ad Salomonẽ cõfugit ut & ipſe maiore exercitu cõtra ho
ſtes ueniat ubi & Cyrum fratrẽ repperit Barbari in Byzaciũ excurrẽtes plu Antalæ defe-
rimũ locoꝝ uicinoꝝ ſunt populati. Antalas aũt cuius ſupra mentionẽ feci ctio.
ut in offitio erga Romæos ꝑſeuerãtis ac ꝓpterea ſolius apud Byzaciũ Mau
ruſios regẽtis: Iã Salomoni bellũ inferebat: ꝙ frumẽta qb9 Impator ei diſtri
buit apſtulerat ac ei9 deinde fratrẽ occiderat: quãobrẽ apud Byzacenos tu-
multũ excitauit:& cũ Leucathis ſocietate inita cõtra Salomonẽ & Carthagi
nẽ dux fuit. Salomon aũt ubi hæc reſciuit cũ toto exercitu cõtra eũ ire ꝑgit:
añq oĩa apud Baſtẽ ciuitatẽ ſex dieꝝ iter a Carthagine diſtãtẽ caſtra poſuit: Baſtes ciuitas
Ipſeq; cũ Bacchi fratris filii Cyro & Sergio ac Salomone iuniore metuẽs bar
baroꝝ multitudinis impetũ: ad Præfectos Leucathoꝝ mittit cõqueſtũ ꝙ in
Romæoꝝ fœdere exiſtẽtes arma cõtra eos corripuiſſent: pacem aũt rogans

P

inter eos ſeruari grauiſſima eſt iuramenta præſtare pollicitus ꝙ obliuioni præteritoꝝ ſempiterna in eos uteret̃• Barbari uero irridentes dixerũt ſemel eos quidẽ prius iuraſſe ꝑ ſua ſacra quę euangelia dicunt̃:deinde Sergiũ his credentib9 exitiũ intuliſſe:uelle igit̃ ſe expiri quaſnã uires huiuſcemodi ſacra in piuros habeãt utrinq; in certamẽ eũtibus ut & ip̃i deinceps illis firmiter credentib9 ꝑpetuo pacẽ ineant• Hæc Salomon audiẽs ad pugnã ſe parauit:poſtera uero die cũ hoſtiũ ꝑte quadã p̃dam maximã agente congrediẽs in prœlio ſupauit p̃dam uero eis ablatã ſeruauit ſuccenſentibuſq; militibus ac palã uociferantib9 eis ſpolia nõ imptiri ait finẽ belli ſe expectare:ut tunc oĩa ſimul cuiq; pro dignitate ac uirtute diſtribuat• Poſtq̃ uero rurſus barbari cũ toto exercitu in pugnã ruerũt Romæi qdã certamẽ detrectãtes aciem deſeruere reliq itẽ citra animi alacritatẽ ſegnes ac pigri cõcurrerunt/ac primo qdẽ anceps p̃liũ fuit• Deinde magna mauruſioꝝ ſupueniẽtẽ multitudine plures Romæoꝝ fugerũt•Salomõ uero & qui cũ eo erãt nõnulli aliq̃diu oppugnati reſtitere:poſtremo inſtantib9 hoſtib9 & ip̃i certatim fugiẽtes ad riui cuiuſdã ꝓpe fluẽtis alueum uenerũt:hic equo laborãte Salomon in terrã cecidit:eqtes uero ſtatim adcurrẽtes eũdẽ ſemifractũ ac languentẽ uixq; habenas ſuſtinere ualentẽ equo reſtituũt quẽ ꝓtinus Barbari cõprendẽtes ſimul cũ eqtib9 plurib9 ĩterfecere• Hic Salomõis finis:Quo extĩcto:Sergi9 eius fratris fili9 Iuſtiniani mandato Aphricæ p̃fecturæ ſucceſſit:q calamitatis plurimæ cauſa aphroꝝ generi fuit•Oẽs enim eius adminiſtrationẽ ęgre tolerãtes detrectabãt ꝙ & natura ualde imprudens eſſet ſimulq; iuuenis tũ morib9 faſtoſiſſimus cunctoꝝ eſſet hominũ:ut & magiſtrat9 ip̃os etiã deſpiceret nulloq; in honore haberet • Diuitiis aũt ac potẽtia cõtinuo abutebat̃• Quamobrem omnes eũ odio perſequebantur: milites imprimis ut mollem & effeminatum • Aphri uero ex eadem cauſa tum etiam ꝙ & fœminas & opes eorum omni libidine ſectaretur: ſed omnium maxime Ioannes Siſinii eius impotentiã moleſte ferebat qui uir fortiſſimus & uirtute bellica p̃ſtans ſub ignauo eſſe duce dolebat:quãobrem nec ip̃e neq; ullus omnino arma cõtra hoſtes ſentire uolebat• Tũc itẽ Antalas Iuſtiniano principi litteras in hæc uerba ſcripſit • Seruus eſſe tui Impii nunq̃ ip̃e negauerim Mauruſii tñ qui erãt in fœdere a Salomone intolerãda indignaq; paſſi nup arma ſumere coacti ſunt nõ quidẽ te ſed inimicũ ſuũ petentes•Ego quoq; inter cæteros maxime laceſſitus quom ip̃e nõ ſolũ cibariis quæ mihi pauloante Beliſari9 tuq; dediſti priuauit : ſed fratrem meum a quo nullum acceperat incõmodum interfecit• Pænas igitur de eo qui nos tot adfecit iniuriis ſumpſimus•

Salomon interficitur•

Ep̃la Antalæ ad Iuſtinianũ

Nũc uero ſi Mauruſios tibi ſubditos eſſe ac in offitio ſolito pſeuerare cupis: Sergiũ hũc ex hac regiõe reuoca: aliũ in illius locũ ſufficiẽdo. Nõ eni tibi uiri ſapiẽtes ac eo longe digniores deerũt quos huc mittas. Donec eni iſto tuo ꝑerit exercitui mirũ ꝓfecto fiet ſi Romæos inter hac Mauruſios pax unq̃ interueniat. Hæc ab Antala ſcripta: quum Imꝑator legiſſet ac omniũ cauſam maloꝶ Sergii maliuolentiam eſſe cognouiſſet non tamen eũ a magiſtratu remouere uoluit. Salomonis bene de republica meriti non ſolũ uirtutem ſed recentis memoriam mortis pro Romæis uenerans. Et hæc quidẽ ſic ſe habuere. Salomon autem iunior Sergii frater putatus unacũ patruo in acie cecidiſſe iam & ab aliis & a fratre negligebat̃: nemo enim eum certamini ſuperſtitem exiſtimabat. Nam Mauruſii qui eum ceperant ualde iuuenem interrogauerunt quinam eſſet. Ille ſe Vandilum genere dixit Salomonis ſeruũ: habere aũt amicũ quendã medicũ Pageſiũ noĩe in urbe Laribo ꝓpe exiſtẽte qui ipm̃ libenter dato pretio mercaret̃. Mauruſii uero ꝓpe menia Ciuitatis accedẽtes Pagaſiũ uocãt eiq; Salomonẽ oſtendẽtes ſciſcitãtur ſi hũc ẽmiſſe ex uoluptate ſit ꝓfitentiq; ſe quinquaginta aureis illũ empturũ cõtinuo reddiderũt: ubi autem ille intra menia fuit Mauruſios ut ab adoleſcentulo deceptos irridebat: ac ſeſe Bacchi filiũ Salomonis ex fratre nepotẽ eſſe manifeſtauit. Mauruſii hac deceptiõe mӕſti & attoniti remanẽtes q tale pign9 & Sergii & romæoꝶ apud ſe hñtes p ignauiã ſegniter amiſerũt Laribũ opſidiõe cingũt ut Salomonẽ ſimul cũ urbe deleãt. Oppidãi barbaroꝶ uaſtationẽ orrentes ꝓ̃ſertim q neceſſaria in urbẽ non inuexerant ad colloquiũ cum hoſte ueniunt pecuniæ uim magnã pollicẽtes ut inde diſcederent. Illi autem quũ nullis uiribus expugnare urbem poſſe exiſtimarent: q maxime mauruſiis expugnandi menia nunq̃ adſueti eſſent: tum uſui neceſſaria ac cõmeatus proibere neſcirent conditionem non refellunt. Itaq; trib9 aureoꝶ millibus acceptis ſtatim opſidionem ſoluunt: ac Leucathæ domũ cuncti ſe receperunt. Antalas aũt ac Mauruſioꝶ exercitus rurſus apud Byzaciũ cõgregati cũ qb9 Stozas erat milites qdẽ paucos ac Vandilos hñs: Ioãnnes aũt Siſinii Aphris maxime rogãtib9 cũ exercitu delecto cõtra ipos ꝓficiſcit̃. Aderat & Imerius Thrax q militib9 apud Byzaciũ ꝑerat quẽ Ioannes iuſſit cũ oĩb9 q ibi eſſent collecti cũq; ſuis ducib9 in oppidũ Menepheſſam uenire qd̃ eſt in Byzacio uti ſimul cõiungerent̃. Poſtea uero audiẽs hic hoſtes caſtra poſuiſſe: Imeriũ de his q̃ cõtigerãt certiorẽ facit ut alibi cõiũgerentur nec ſigillatim ſed ſimul oẽs inimicis occurrant: ſorte quadam accidit ut nuntius qui litteras ferebat alia utens uia nuſq̃ Imerium repperiret ſed

Laribũ urbs.

Menepheſſa oppidum.

in manus hoſtium incideret ac ad eoꝝ caſtra ducentur • Erat quoq; in Romæorum exercitu Iuuenis quidã Seuerianus Aſiatici filius Phœnix Emeſenes genere qui equitibus præerat• Is cum ſuis tantum numero quinquaginta exiſtentibus cum hoſte ad manus uenit qui aliquandiu reſiſtens tandem a multitudine ſuperatur in uicinũ montem ſe recepit : ubi caſtellum non ſatis munitum erat : quapropter facile id expugnantibus ſe cum omnibus dedidit : quoꝝ nullum interfecerunt : Imeriũ tantum in cuſtodia habuerunt reliquos milites Stoze tradiderunt ſeſe in fide permanſuros : ac cõtra Romæos omnibus uiribus pugnaturos : pollicentes Imerium omnino de medio tollere niſi iuſſa faceret minati ſunt: Iuſſere autem ut Ciuitatem marittimam Adrametum eis quodam fraudis machinamento ac ſtratagemate traderet/ ſe uero omnia facturum recipientem Adrametum ducũt ac prope urbem exiſtentes ipi pone ſequebantur • Imerium uero pauloante præcedere Mauruſios uinctos tenentem iubent ac portarum cuſtodes dicere Imperatoris exercitum omnino uiciſſe : ueniręq; iamiam Ioannem cum Mauruſiorum captiuoꝝ multitudine Adrameteni hoc modo decepti(neq; enim ductori militum qui erant apud Byzacium non credere fas uidebat̃) portas aperientes hoſtes receperunt• Tunc ſimul cũ Imerio omnes ingreſſi cuſtodes portis ſubito ponere non eſt uiſum/donec omnem prius corriperent Ciuitatem • Barbari igitur cuncta prædati cuſtodes paucos portis relinquẽtes diſceſſerunt : e Romanis uero nõnulli captiuis fugientes Carthaginem uenerunt • Inter quos Seuerianus & Imerianus fuere • Nec enim e Mauruſiis tranſfugere uolentibus difficile fuit quum multi cum Stoza uoluntarii manerent • Mauruſii uero ac Stozas cum his qui eum ſequebant̃ hæc audientes ab initio quidem extimuerunt: ac in extremas Aphricæ partes fugierunt • Poſtq̃ uero rei ueritatem acceperunt grauiſſima moliti ſunt ſe reputãtes ꝙ hæc ab Adramitenis paterentur qbus ipſi peperciſſent• Quapropter ubiq; p Aphricã cedes Aphroꝝ facere iuſſerunt/ nulli neq; ætati neq; ſexui parcẽtes:ex quo tp̃e regio ipſa deſolata orbataq; hoibus ex magna pte fuit•Nã aphroꝝ q ſuperãt aliq i urbes quaqua uerſus ac i Siciliã reliquaſq; inſulas fugerũt:ſed nobilitas fere ois Byzantiũ migrauit•Interquos & Paulus fuit q Adrametũ Impatori reſtituit• At Mauruſi nullus iã ob metũ reſiſtẽtib9 oĩa diripuere:cũ qb9 & Stozas erat iã tũc in potẽtia quẽ romæi multi ſequebãt̃ ptim trãſfugę ptim abinitio captiui ducti uolũtarii remanẽtes• Ioãnes uero cui9 mẽtionẽ i mauruſiis feci Sergio aduerſat9 maxie qeſcebat• Inter hec Impator aliũ i aphrica ducẽ Areobindũ uirũ ſenatoriũ & optimo

genere natũ ſed rei militaris minime peritum & cum eo Athanaſium magi
ſtrum equitũ nuper ex Italia profectũ miſit: præterea Armenios quoſdam
quibus Artabanes & Ioannes Ioannis filii genere Arſacidæ ꝑerant. Hi nup
Perſaꝝ exercitũ relinquẽtes ad Romæos unacũ aliis Armeniis trãſfugerũt.
Erat cũ areobindo & ſoror & uxor Preicta Biglentiæ filia Iuſtiniani Impa-
toris ſororis. Nec tñ Sergius amouit ſed ipm & Areobindũ ꝑtores eſſe man
dauit. Amboſq; delectũ in tota regione militũ habere: & Sergio qdẽ bellũ
in Numidia cõtra Barbaros decernere. Areobindo aũt cõtinuo cũ Mauru-
ſiis in Byzacio pugnare iuſſit: quũq; claſſis cũ his uiris Carthaginẽ ueniſſet
Sergius eueſtigio cũ ſuo exercitu contra Numidas ꝓficiſcitur. Areobindus Sicaueneria
autem ubi accepit Antalam ac Stozam cura ciuitatem Sicaueneriam triũ urbs.
iter dierum a Carthagine diſtantem caſtra habere Ioannem Siſinii contra
ipſos ire iuſſit cum delectis qui eſſent in exercitu fortiſſimi: Sergio item ſcri
pſit cum his qui cum Ioanne erant ſe coniungeret ut ſimul omnes inimicis
occurreret: quumq; mandatum neglexiſſent: coactus eſt Ioannes parua
manu cum magna hoſtium multitudine prœlio congredi: erat namq; illi
cum Stoza uetus inimicitia. Vterq; igitur alterutrum inuicem interfectu
rus currebat. Ioannes ante arcum tendens Stozam prodeuntem in dextro
inguine tranſfixit. Ille ſtatim humo ſemianimis concidit ſcutum minime
deſerendo paucis poſt diebus ex eodem uulnere extinctus eſt. Omnes itaq;
qui eum ſequebantur ſimul cum Mauruſioꝝ exercitu eum quumprimum
ſauciatum e prœlio trahentes ſub arbore quadam poſuerunt: ac in hoſtes
animo ingenti properantes Ioannem Romæoſq; omnis ut numero longe
ſuperiores nullo negotio in fugam uerterunt. Tunc Ioannem dixiſſe ferũt
ſe libenter mori ſi contingeret: quando maximi iam uoti compos factus
eſſet/nec mora quum locus hic eſſet præceps: ex equo iam feſſo ac ruente ce
cidit: in quem rurſus inſilire conatus ac ab hoſtibus deprenſus interficitur
uir & gloria & uirtute admodũ magnus. Quod audiens Stozas ſtatim ex Stozæ mors.
uulnere deceſſit: dicens ei mortem dulciſſimã fore. In hac item pugna Io-
annes Armenius Artabanis frater cecidit facinora in hoſtes pulcherrima
oſtendens. Hæc Iuſtinianus audiens ac inutile putans Duoꝝ Impio ducũ
res adminiſtrari. Sergiũ ſtatim reuocãs in Italiã cũ exercitu mittit Areobin
do totius Aphricæ curã delegauit. Gontharis aũt duobꝰ poſt mẽſibꝰ q̃ Ser
gius inde diſcederet tyrãnidi ſtudebat hoc modo. Quũ i Numidia militibꝰ
ꝑeſſet clã cũ mauruſiis egit ut Carthaginẽ uerſus excurrerẽt. Illi cõfeſtim ex
Numidia & Byzacio inimicoꝝ exercitu collecto candẽ certatim inuadunt.

Ducebat aūt Numidas Cuzinas & Iaudas: Byzacenos uero Antalas Cõue-
nit quoqꝫ una Ioannes tyrannus quē ſeditioſi defuncto Stoza ducē ſibi con
ſtituerūt. Noſcens aūt Areobindus hoſtiū irruptionē cū alios ductores eoꝝ
qꝫ ſequaces tū Gontharim Carthaginē mittit: Aderat & ei Artabanes cū Ar
meniis Areobindus itaqꝫ Gontharim cū toto exercitu cõtra hoſtes ire iuſſit.
Ille uero cūcta in bello obire diligentiſſime ſe recepit ac ꝓſtitit & unū e ſer-
uis Mauruſiū genere: arte cocū ad hoſtiū caſtra ire iuſſit ac palam ſe fugiti-
uū ſimulare clam uero Antalæ dicere Gontharis Aphricæ impiū tecū com
municare querit. Is impata quū feciſſet Antalas libenter hoc audiens reſpõ
dit. Nõ ſolere hoc negotioꝝ genus p ſeruos tractari. Hæc ubi Gontharis ac
cepit unū ex eqtibus Vlitheū noīe quo maxime fidiſſimo utebat̃: ad Antalã
ſtatim miſit hortatū ut ꝓpius Carthaginē adcederet. Vlitheus itaqꝫ clã cæ
teris barbaris Antalam cõueniens ei cõſiliū Gontharidis de cede Ariobindi
cõicat: pſuadetqꝫ ut ipē apud Byzaciū imparet medietatēqꝫ pecuniaꝝ Areo-
bindi haberet/ac mille & quingētos milites Romæos cū eo ducat uti Gon-
tharis Carthaginis reliquæqꝫ Aphricæ impiū teneat. Hæc ubi fecit in Ro-
mæoꝝ rediit caſtra: quæ circū oīa uallo munita cuſtadias ſingulis habebãt
portas. Barbari aūt haud multo poſt recta Carchaginē tendūt apud Deci-
mū caſtrametãtes. Inde poſtera die ulterius ꝓceſſerūt: qbus nõnulli ex Ro
mæoꝝ exercitu ex improuiſo occurrentes pugna cõſerta Mauruſios aliquot
interfecerūt: eos nãqꝫ Gontharis dolo uocauerat ut imprudenter audentes
in manifeſtū piculū cõpelleret. Inter hæc Areobindus Cuzinam p nuntios
clam ad ꝓditionē ſollicitat. At ille pollicitus poſtq̄ in rē pñtem ueniſſet. Ad
Antalam & Mauruſios qui apud Byzaciū erãt tranſfugerūt. Mauruſii enī
nõ ſolū erga ceteros ſed ne inter ſe fidē ſeruãt. Hec Gontharidi Areobindus
retulit. Ille aūt detrectare: ac rem ducere cupiēs Areobindū hortat̃ ut fidē
Cuzinæ pollicenti minime credat niſi filios opſides ab eo accipit. Areobin-
dus aūt & Cuzinas clã inter ſe nuntios cõtinuo mittentes de inſidiis in An
talam agitabant. Gontharis itaqꝫ Antalã p Vlitheū de his certiorē facit. Is
aūt rem cū Cuzina diſſimulando nihil eoꝝ quæ accepat aut quæ inter ſe ac
Guntharim uerſabant̃ manifeſtauit: ſed tm̄ inuicē clã inimici: mēteqꝫ diuer
ſa apte in amicos quiſqꝫ ꝓprios iuncto ſimul exercitu ire uidebãt̃. Hoc igit̃
animo Cuzinas & Antalas Numidaꝝ exercitū aduerſus Carthaginem du
cūt Guntharis Areobindū interficere decreuerat ne aūt tyrannidē in uade
re uideret̃ hoc in acie clã facere cõſtituit ut ab aliis inſidiæ inducem fieri ui
derent̃: ipē aūt quaſi coactus eſſet a Romæoꝝ exercitu Aphricæ domina-

tionem ſumere. Dolo igiť Areobindũ circũueniens: inimicis occurrat hortatur iam Carthaginẽ ꝓpinquantibus. Videbať igiť ipe poſtera die in exortu ſolis totũ exercitũ in aciẽ cõtra hoſtes educturus. Sed Areobundus imprudẽter ualdeq; ſegniter hoc negotiũ tractans tarditate intempeſtiua nullaq; rõne eſt uſus: cunctando enim quonãmodo arma induere aut exercitũ diſponere oporteret bonã diei partẽ cõſumpſit: quãobrẽ in diẽ ſequentẽ pugnam differens quieuit. Interim Guntharis apud milites cũ accuſare cepit ut mollem ac in aggrediendo certamine timidũ ſimul ordines in aciẽ diſponere noluiſſe: ex quo ille fugã unacũ Athanaſio ac ſtatim e Mandracio ſoluere meditat/ut milites fame ſimul & Mauruſioꝝ gladiis abſumerenť: ꝙ ſi eis uidebiť ſeſe ambos cõprenſurũ ac in cuſtodia habituꝝ polliceť. Sic eni ſperabat Areobindũ uel metu tumultus fugituꝝ / uel remanentẽ nullo negotio a militibus interfectũ iri: pecuniã uero quãta eis ex publico debeť ſe daturũ de ſuo ꝓmiſit: Milites ubi hæc audiuere ſermonẽ ꝓbãt Areobindũ execranť odioq; ꝓſecunť. Interim Areobindus cũ Artabane ac ſuis huc uenit: ꝓliũ cõmittiť: ſupne e turribus atq; inferius ad portas ubi Gontharis cõſtiterat: neutriq; inclinauerunt. Cõgregati uero ex Romæoꝝ caſtris qcũq; Impatoris ptibus ſtudebant ſeditioſos certatim de medio tollere conabanť. Nõ eni Gontharis oẽs pſuaſione decepit: plurimi nãq; ſincera mente in officio pſtiterũt. Areobindus aũt tunc primũ uiros adſpiciẽs interfectos (non eni unq̃ talis ac tãtus inciderat exercitus) clã oibus ꝓfugit. Eſt eni intra Carthaginis menie tẽplũ ꝓpe maris littus ubi uiri habitãt quos monachos appellare ſolemus: qbus rẽ diuinã exercere moræ eſt: Hoc Salomon ædificãs nõ multo pri9 muro circũdedit arceq; munitiſſimã cõſtituit. Huc Areobũdus ſimul cũ cõiuge & ſorore cõfugit. Tũc etiã Artabanes & ipe diſceſſit reliquiq; inde oẽs quo quiſq; potuit abierũt. Gontharis igiť uictor unacũ ſeditioſis palatiũ cinxit: portaſq; ac portũ diligẽtiſſime cuſtodiit. Primũ qdẽ Athanaſiũ euocat: qui nulla mora ueniens multa adſentatione uſus factũ ꝓbare uiſus eſt. Deinde Gontharis Reparatũ Ciuitatis p̃ſulem Areobũdo nunciatũ miſit ut ſub fidẽ incolumitatis ad palatiũ uenire maturaret: ꝙ ſi cõtempſerit: ſeſe illũ expugnaturũ ac ilico interfectuꝝ minitať. Areobũdus ſuſceptis ab Epiſcopo mãdatis metuẽs ſe ſtatim uentuꝝ dixit ſi lauatro filiũ diuino de more prius ablueriť: deinde p idẽ iurauerit ſpem ei certã ſaluris ſe daturũ. Præſul itaq; ei morã geſſit. Ille e ueſtigio redeuntẽ ſequiť: ueſtẽ indutus ſeruilem neq; duci neq; ullo militari uiro conuenientem: poſtq̃ uero ꝓpe palatiũ fuit ſacrũ euangeliũ a p̃ſule accipiens in eius cõſpectũ uenit

pronuſq; aliquãdiu iacuit pces & ſacrū euangeliū: ac paruū filiū tunc ſacro
baptiſmate ablutū p quod Præſul iurauerat ptendens·Gontharis eū miſe-
ratus: ad ſpem quoq; exortans ſurgere iuſſit : omnia quæ Præſul pollicitus
fuerat ſeſe pſtituꝝ adfirmando: poſteraq; die eius & uxorē & ſuſtantiā Car-
thaginē tranſferri mãdauit · Deinde pſulem miſſum faciens Areobindū &
Athanaſiū ſecū cœnare iuſſit ac Areobindū añ oīs in ſummo accūbere Poſt
cœnā uero in cubili ſolū dormire coegit ubi Vlitheꝰ cū nōnullis aliis ab eo
miſſus ipm & flentē & multa obteſtantē ac ad miſericordiã fidēq; datã im-
plorantē interfecit nō eſſe imortalē dictitãs: in longã puto ſenectutē eius ca
uillando·Poſtera die Gontharis pecuniã ſimul & milites ipius inuaſit ac ca
put ad Antalã miſit·Is accepto nuntio nihil pbe ex his que una cōuenerãt
ab eo geſtū putauit·Nã ubi fidē ac iuſiurandū uiolatū eſſe uidit uehemēter
eſt iratus: que neo illi nec cuiq̄ mortaliū uiolanda exiſtimabat· Multa igit
de ipo cogitãs tandē Iuſtiniani ptes ſequi cōſtituit: quapropter retro remigra
uit: noſcenſq; Marcentiū q apud Byzaciū militibus pērat in quandã uicinã
inſulã ob ſeditionis huius formidinē aufugiſſe miſit eū hortatū uti ad ſe ue
niret ſimulq; fidei cautionē de incolumitate dando· Ille e ueſtigio diſcedēs
apud eū in caſtris mãſit·At milites qui apud Byzaciū manebãt Adrametū
ciuitatē cuſtodiebant·Milites aūt Stoze nō minus q̄ mille exiſtentes ubi fa
ctū hoc audierūt curſu ſtatim ad Gontharidē cōtendūt · Ille uero libenter
eos excepit · Erant enim Romæi quingenti · Vnni uero octoginta · Reli-
qui uero Vandili omnes Artabanes quoq; fide accepta ad palatium una-
cū Armeniis uenit ſeſe tyranno obtēperare uelle ſimulans: clã uero eū de me
dio tollere cogitãs: ac Gregorio fratris filio & Arteſimo equiti rē cōmunicat
Gregorius uero eū ad rē adortãs ſic alloquit· Artabanes optime nūc tēpus
adeſt Beliſarii gloriã æquãdi imo longe excedendi· Ille eni cū exercitu ma-
gno & pecunia plurima ab Impatore huc miſſus uenit: ducēſq; cōſiliarios
ac duces plures inſup claſſem qualē nunq̄ aduc audiuimus: equitatū quoq;
plurimū & alia quecūq; Romæoꝝ Impatori digna ad hanc expeditionem
mitti fuere: ſic deinde & labore multo Aphricã reip·reddidit: q̄ qdē oïa nūc
pereuntia rurſus reſtituere in tua & uita & uolūtate ac uirtute ſitū eſt· Re-
puta imprimis te Arſacidam optimo loco natū eſſe· Cogita ꝙ generoſos ho
mines ſemp & ubiq; fortiter agere decet·Multa quidē añ hoc tēpus p liber-
tate admirabilia ſunt a te geſta facinora · Nã & Acaciū Armeniæ pfectū &
Sittam Romæoꝝ ducē aduc iuuenis interfeciſti: & ex illo Coſroi regi cogni
tus cū ipo cōtra Romæos bellū ſuſcepiſti·Deniq; tãtus es ut tuū iã ſit nō pa

ti Romæoꝝ Impatorē a cane temulento ſubiugari • Oſtende nunc optime Artabanes tua facta ꝑterita ex uirtute demū potiuſq̄ a fortuna proueniſſe• Qđ aūt ad nos ptinet ego ſimul & Artaſires hic oībus conatib9 tibi hāc rē aggrediēti p̄ſto erim9 obtēperātes• His Gregorius dictis Artabanis animū etiā cōtra tyrānū magis incēdit•Gontharis interea Areobindi uxorē & ſororē ex arce deducēs ī domo quadā manere coegit: nuſq̄ neq; uerbo neq; re ab eo leſas qn in honore habuit: neceſſariiſq; oībus ut eos decebat ꝓſequendo nec dicere aut facere qcq̄ inuitas coegit ꝑterq̄ Preictā cōiugē ipſius quā ſcribere ad Iuſtinianū iuſſit:queadmodū Gontharis eas ꝓbe tractaret ꝙq; cedis uiri minime conſcius fuiſſet:ſed ab Vlitheo ſcelus patratū Gontharide minime ꝓbante• Hæc Gontharis Paſiphili cōſilio fecit qui uir inter Byzacenos genitus principe ſeditioſoꝝ fuit ſeq; Gontharidis tyrānidi ſotiū addidit ſpem ei ꝓponēs ꝙ ſi hæc ſuccederēt ipſam Impatoris filiā in matrimoniū duceret cū dote ut par erat ex dignitate principis adfinis ingenti• Poſt hæc Artabanū cū erxercitu cōtra Antalā & Mauruſios in Byzaciū ire iuſſit• Cuzinas aūt ueluti dudū Antalæ clā aduerſus: iam palā ab eo diſſidēs ad Gontharidē tranſſugit cui & filiā & matrē opſides dedit•Artabanes itē ex altera pte ſe cū exercitu Antalæ cōtra quē miſſus fuerat iunxit:cū his & Ioannes erat dux ſeditioſoꝝ & Vlitheus eques:ſecuti & Mauruſii qb9Cuzinas ꝑerat ac Ciuitatē Adrametū ꝑtereūtes inimicos in itinere offendūt a qbus paulo longius caſtrametati ſunt•Poſtera die Ioannes ac Vlitheus cū pte exercitus ibi remanſere•Artabanes ac Cuzinas in aduerſarios exercitū duxere quos Mauruſii minime cū Antala cōueniētes in fugā uerterūt• At Artabanes dolo repente ſigna cōuertens remigrat:qua ꝓpter Vlitheus ip̄m ad exercitū uenientē interficere ſtatuit/At Artabanē ſeſe excuſans ait timuiſſe ne Marcentius ex Adrameto ciuitate auxiliū aduerſariis ferēs ubi hic erat magnis eos incōmodis adficeret ſed Gontharim cū toto exercitu oportere cōtra hoſtes ire:& primo qdē Adrametū iens cū Impatoris exercitu ſe cōiungere ſtatuit• Multa uero cogitāti potius uiſum Gontharim de medio tollendo & Impatorē ac Aphricā omni moleſtia liberare•Reuertēs igit̃ Carthaginē tyranno nuntiat ꝙ exercitus ipſius minor ſatis q̄ hoſtiū•Hic uero cū Paſiphilo rē cōmunicās omnē armare exercitū decreuit•Ipeq;met cōtra hoſtes ducere relicto Carthagine p̄ſidio/multos igit̃ cottidie ex his quos nulla cede ſuſpectos haberet interfecit• Paſiphili aūt quē Carthaginē in p̄ſidio reliquit mandat uti oēs græcos interficeret/ac alia faceret ut ex re uiderit eſſe • Igit̃ Gontharis ſtatuens die ſequēti cū hoſte cōcurrere prius epulū dare ſuis ſtudioſis ac

Digitized by Google

fidiſſimus ſtatuit·Cõuiuiũ itaq; in conclaui ubi tres menſe paratæ erãt:Ip̃e in prima ut fas erat accubuit:cui Athanaſiũ & Artabanẽ adibuit: Præterea Petrus Thrax genere & Salomonis olim eques haſtatus nõnulliq; ei9 amici·In aliis uero duab9 mẽſis Vandiloꝝ optimi ac primi accubuere · Ioannẽ aũt qui cũ Stoza militantes ſeditioſos rexit:Paſiphilũ priuatim accumbere iuſſit & alii quoq; ut Gontharidis amicis eſt uiſis adibiti· Artabanes igitur qñ ad hoc cõuiuiũ uocatus erat: tẽpus oportunũ ad tyranni cedẽ patrandã exiſtimãs cõſiliũ qdẽ nemini cõmunicauit p̃terq̃ Gregorio Artaſiri & equitib9 trib9 quos equites iuſſit cũ enſib9 intro cũ ꝓcerib9 eſſe· Nã ducib9 accũbentib9 retro cõſiſtere eq̃tes mos erat:quũq; intus eſſent rẽ qñ tẽpus oportunũ uideret̃ aggrederent̃:prius tñ Artaſiri mãdat negotio incũberet· Gregorio uero ut Armenioꝝ quos maxime audaciſſimos uideret ſecũ i palatiũ duceret enſib9 in manib9 hñtes:nã nullis p̃terq̃ ducib9 ducere armatos fas erat: ac hos in angiportu relinquens intro cũ militib9 ingrederet̃ neminiq; armenioꝝ illoꝝ rẽ cõmunicare:tm̃q; dicere ꝙ ſuſpectũ habeat Gontharim· Deinde Artabanem ad cõuiuiũ uocatũ· Velle ꝓpterea ip̃os cõſiſtere apud Gontharidis cuſtodes quicũq; adibiti fuerint ac ſpetie ludi ſcuta que illi tenent attrectare:uerſariq; ꝑ iocũ in omnẽ ptem ut ſi forte tumult9 ac clamor oriat̃:ea ſcuta rapiẽtes ſtatim auxilio adcurrãt·Gregorius igit̃ hæc Artabanis mãdata diligẽter exſequit̃:Artaſiris aũt hæc ex alia pte meditat̃:Iacula nõnulla duplicia in ſiniſtre manus palma poſuit ſcdm ptes uſq; ad cubitũ ꝓtenſas· Ip̃a quoq; ueſtimẽti pte diligenter ſupinducta cõtegit: ut hec ſi qs eũ enſis aggrederet̃ brachiũ ꝓtendendo munitũ ac ictũ in ligno excuſſum uitando corpus a uulnere cuſtodiret·Artaſiris itaq; his hoc modo cõſtitutis Artabani ſic ait·Ego quidẽ nulla mora aut metu rẽ aggrediar:atq; hoc enſe Gontharis corpus me recipio uulneraturũ : quid eni deinde ſequat̃ nõ habeo dicere·Si eni deus tyrannidẽ odio pſequit̃ & ꝓpoſitũ meũ ſimul iuuabit·Si uero alicui9 a me ueteris culpæ penas eſt expeditur9 ꝑfecto huic facto impedimento erit· Vtcũq; res eueniat ſi tyrannũ lætali uulnere ſauciũ hodie nõ uideris:nihil moræ ſit quin eodẽ me tu enſe meo cõfodias:ne mihi ſupſtiti durior ex illo ſit exit9 & q tuo mãdato rẽ fuerim aggreſſus: te quoq; perdendi ſim cauſa inuitus·His Arthaſires dictis cũ Gregorio & uno ex equitib9 menſæ locũ adiẽs a tergo Artabanis cõſtitit reliqui iuxta cuſtodes manẽtes impata fecerũt·Arthaſires igit̃ in cõuiuii principio rẽ aggredi decreuerat ac iã Acinacis capulũ attigerat niſi a Gregorio ꝓibitus fuiſſet : qui Armenioꝝ lingua ei ſignificauit tẽpus expectandũ quo iam ꝓceſſu epulari

Digitized by Google

ebrietate madidus Gontharis eſſet• Artaſires itaq; eadē uoce reſpōdit: Heu
bone uir cur animū pulchre diſpoſitū ꝓhibuiſti• Iāq; pſeuerāte cōuiuio Gon
tharis temulētus ambitione quadā de mēſa equitib9 dedit: quæ extra cōcla
ue edituri erāt: relictis tm̄ tribus eqtibus: quoꝝ unus Vlitheus: Exiit & Ar/
taſires unacū aliis cibos guſtaturos• Hic quedā illi ſubit cogitatio nequid
acinacem educere uolenti eſſet impetimēto: quaꝓpter nudū eū eductū ac
ſub ueſte cōditū ferēs intro ad Gontharidē adceſſit quaſi clam aliis aliquid
ei dicturus: quē ubi Artabanes uidit animo ob uehementē iracundiā cōmo
tus caput agitare ac uarios ore colores mutare cepit: ut facile quis eū rē me/
ditari nouā deprendere potuiſſet: qđ & Petrus qui iuxta erat animi ſagaci/
tate animaduertit: quanq̄ tacitus ꝙ rē ob erga Impatorē beniuolētiā animo
magnope ꝓbaret• Artaſirem interea tyrāno ꝓpinquantē qdā e ſeruis repu/
lit: retrocedentiſq; paululū nudū uidit enſem ꝓtinuſq; clamans: Ecquid hoc
inquit bone uir• Ad quā uocē ſubito Gontharis manu ex aure dextra forte
capiti adpoſita cōuerſus ac quaſi diuinitus quo in loco peti deberet inimico
indicās eadē in parte ſtatim ferit: ex quo cerebri pars cū digitis excuſſa eſt•
Petrus igit exclamās in hoc tumultu Artaſirē hortabat ut omniū ſcelera/
tiſſimū hominē de medio tolleret• Gontharidi itaq; ſaucio exilire conanti•
Artabanes qui iuxta accūbebat enſem ab latere q̄ magnū educēs latus dex
trū capulotenus confodit ex quo ille ſtatim moribundus cecidit• Artaſires
quū ipē a uulnere tutus ob brachiū ſagiptis munitū uti ſupra narraui eſſet:
facile Vlitheū deinde trucidat• Petrus igit & Artabanes hic Gontharidis
ille Vlithei extinctoꝝ enſibus adreptis reliquos illoꝝ eqtes ibidē interfece/
rūt• Armeni uero qbus datū erat negotiū ſcuta ad tumultū exortū corripe
ilico his a cuſtodib9 direptis intro ingreſſi & Vandilos oīs & Gontharidis
amicos nullo reſiſtēte trucidāt• Vbi uero cuſtodes ipī rē geſtā uiderūt quū
ex magna pte ex Areobindi domo eſſent pleriq; Armenios ſecuti ſunt: oēs
deniq; Iuſtiniani ptes adſuaentes Callinicū (nā ſic ī bello uocabat) clama/
bāt: quæ uox in Ciuitatē omnē cito diffuſa Impatoris ſtudioſos excitauit ut
hi Cōiuratos oīs de improuiſo aggrediētes in ꝓpriis domibus ptim dormi/
entes ptim edētes nōnullos mente pcipiti ob timorē exiſtentes interfecerūt:
inter quos Paſiphilus fuit• Ioannes aūt cū qbuſdā Vādilis in tēplū aufugit
qbus oībus Artabanes in fidē de calumitate receptos: Cōſtantinopolim mi
ſit• Carthaginēq; Iuſtiniano hoc modo tumultuantem reſtituit: Anno ipīus
Impii nono ac decimo: a cepta uero tyrānide ac ſeditione die ſexta ac triceſi
ma• Quo facto Artabani ingens gloria nomēq; acceſſit: ac Prinecta Areo/

Digitized by Google

bindi uxor multā dono ꝑcuniā dedit•Imꝑator quoq; eū Aphricę totiꝰ Pręfectū cōſtituit: cui paulopoſt miſſionē flagitāti•Ioannē Pappi fratrē ſucceſſorē miſit•Is q̄primū in Aphricā uenit nihil potiꝰ habuit q̄ Antalæ ac Maurufiis apud Byzaciū bellū mouere : qd̄ feliciter gerens multis in ꝑlio interfectis ſigna olim Salomone extincto a barbaris erepta Imꝑatori Byzantiū miſit: reliquos extorres a finibꝰ Romæoꝝ fecit• Procedēte deinde tp̄e Leucathæ Mauruſii cū magno exercitu ſe Antalæ cōiungētes e finibꝰ Tripolitanoꝝ in Byzaciū irruerūt q̄bus Ioannes occurrens ac prœlio cū ſuis ſuperatus Laribū cōfugit: hoſtes uero uſq; Carthaginē excurrētes magnas clades incōmodaq; oībus circa locis intulerūt•Paulo deinde poſt Ioannes redintegrato quoad potuit undecūq; exercitu Mauruſiis aliis quibuſdā ſimul cū ſequentibꝰ Cuzinā ſibi adiunctis inimicos rurſus petens partim ꝑemit ꝑtim ad extremos uſq; Aphricæ fines fugauit• Hoc igit̄ modo pauci admodū & imbelles in tota prouincia relicti uix tandem ac ſero quieuere • Et Aphricæ quidem res ſic ſe cum Romæis habuerunt • Ego uero nunc ad bellum uenio Gothicum•:•

FINIS•

IVLIVS II PONT MAX EDICTO VETVIT NE QVIS HVNC LIBRVM IMPRIMAT NEVE IMPRIMI PERMITTAT• SIQVIS CONTRA HINC AD XXV• AN• FECERIT ANATHEMA SIT• NOXAMQVE IACOBO MAZOCHIO BIBLIOPOLAE PENDAT•

IMPRESSVM
Romæ per Magiſtrum Eucharium Silber al's Franck • Caſtigatum per Andream Nucium Or • Hu • Ro • Academiæ Capellanū • Sedente Iulio•II• Pont•Max•Anno eius Sexto• De Repub• litteraria Opt • Merito • Anno Salutis• M D IX • Nonis Martiis•